

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

JUDr., PhDr. Josef Ťoukálék, LL.M., DBA

**Soudní exekuce na nemovitý majetek v ČSR
v letech 1918-1963**

Court execution of immovable assets in the Czech in the age of
1918 – 1963

Disertační práce

Školitel autora disertační práce: doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. října 2017

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

.....

JUDr., PhDr. Josef Ťoukálek, LL.M., DBA

Prohlášení o počtu znaků vlastního textu disertační práce včetně poznámek pod čarou

Prohlašuji, že počet znaků vlastního textu disertační práce včetně poznámek pod čarou činí 319 788 znaků.

.....

JUDr., PhDr. Josef Ťoukálek, LL.M., DBA

OBSAH

Úvod	5
1. Exekuce a exekuční právo v právněhistorickém vývoji	13
1.1. Exekuce v římském právu	13
1.2. Exekuce v českém zemském a městském právu	19
1.2.1. Zemské právo	19
1.2.2. Městské právo	25
1.3. Exekuce v kodifikacích 18. a 19. století a její právní úprava	27
1.4. Recepce rakouského práva a jeho následné úpravy v oblasti exekučního řízení a další změny v rámci exekuce	40
2. Exekuční řízení	47
2.1. Soudní řízení civilní	47
2.2. Charakteristika a pojem exekuce	50
2.3. K některým zásadám exekučního řízení	51
2.4. Jednotlivé druhy exekucí	59
2.4.1. Exekuce soudní	60
2.4.2. Exekuce správní	61
2.5. Otázka procesních podmínek v exekuci	69
2.5.1. Exekuční tituly za první republiky	71
2.5.2. Exekuční tituly po roce 1950	73
2.5.3. Platnost exekučních titulů	74
2.5.4. Exekuce na nemovitosti na pozadí Pozemkových reforem	76
2.6. Exekuční řízení a jeho subjekty	83
2.6.1. Vymáhající věřitelé	83
2.6.2. Dlužníci	83
2.6.3. Třetí osoby	85
2.6.4. Soudy	85
2.6.4.1. Příslušnost exekučních soudů	87
2.6.5. Další výkonné orgány v exekučním řízení	91
2.7. Povolení exekuce	94
2.8. Nařízení exekuce	102
2.9. Procesní lhůty	107
2.10. Dlužník a námitky	109
2.10.1. Námitky dlužníka proti exekučnímu titulu v době první republiky	109
2.10.2. Námitky dlužníka proti povolení exekuce v době první republiky	110
2.10.3. Námitky dlužníka proti exekuci v letech 1950 až 1963	111
2.11. Třetí osoby a odpor	114
2.12. Omezení, částečné zrušení a odklad exekuce	115
2.13. Odvolání (rekurs a stížnost)	118
2.14. Stížnost proti konkrétnímu úkonu soudu	125
2.15. Výkon exekuce	125
2.16. Otázka náhrady nákladů exekučního řízení	127
2.17. Zrušení exekuce	129
2.18. Smrt dlužníka nebo věřitele	131
2.19. Uspokojení věřitele	132

3. Exekuční prostředky	134
3.1. Vnucená správa	134
3.2. Nucená dražba	143
3.2.1. Nucená dražba za první republiky	144
3.2.1.1. Rozvrhové řízení	160
3.2.1.2. Zrušení a skončení dražebního řízení	166
3.2.2. Nucená dražba v letech 1950 až 1963	168
3.3. Prodej z volné ruky	178
3.4. Zástavní právo	180
3.5. Přeměna nucené dražby na vnucenou správu	184
3.6. Exekuce zajišťovací	185
3.7. Zatímní a předběžné opatření	188
Závěr	193
Resumé	198
Seznam literatury a pramenů	200
Abstrakt v českém jazyce	215
Abstrakt v anglickém jazyce	216

Úvod

V soudobém českém právu bychom jen stěží našli kontroverznější téma, než je otázka exekucí a legislativy s nimi spojené. Označit a rozebrat důvody, které vedly k tomu, že se z právní teorie a zejména praxe stalo velmi výbušné politikum, schopné narušit nejen sociální smír, ale také veřejný pořádek, představuje úkol, jenž jde daleko za rámec této dizertační práce. Omezím se tedy jen na několik tezí, které v hrubých rysech načrtnou genezi problému a v závěru práce zmíním i některá možná řešení.

Současné právní, ekonomické, sociální a sociálně patologické následky exekuční praxe posledního desetiletí představují asi nejbolestivější důsledek onoho pověstného „útěku ekonomů před právníky“, který doprovázel ekonomickou transformaci v Československu a později i v České republice. Vznik dluhů je neodmyslitelnou součástí podnikání obecně, a v časech politické, právní, ekonomické a sociální transformace probíhal v míře dosud nebývalé. Legislativa, která byla k dispozici (a o níž částečně pojednává tato dizertační práce) reflektovala zcela jiné poměry, charakterizované mimo jiné také strachem ze sankcí za nedodržování zákonů a právních předpisů.

V tomto ohledu lze devadesátá léta charakterizovat jako období právního nihilismu (v praxi, nikoli v teorii), kdy opožděné splácení, či ignorování závazků se stalo jedním z největších vnitřních ekonomických rizik a prvkem, který kvůli druhotné platební neschopnosti velmi komplikoval další rozvoj hospodářství. Nesplácení bankovních úvěrů se svého času dokonce stalo jedním z lukrativních oborů „podnikání“. Přetížené obchodní soudy měly běžně několikaletý skluz v rozhodování.

Aby se kritická situace dala řešit, stát v roce 2001 přistoupil k revolučnímu řešení a poprvé v naší novodobé historii přenesl tuto část svých pravomocí na soukromé subjekty. Dnes je možno konstatovat, že očekávání zákonodárců se naplnila jen částečně, neboť po tomto období se exekutoři zaměřili a přednostně zabývali tzv. bagatelními dluhy (nezaplacené pokuty za banální prohřešky, opomenuté platby za odpad, atp.). S ohledem na výši poplatků šlo o mimořádně lukrativní byznys.

Důsledky tohoto vývoje se v současné době jeví spíše jako negativní. Sice u většiny obyvatel došlo k pozitivní změně ve vztahu k finančním závazkům a zvýšila se platební morálka, avšak z hlediska sociálního, ekonomického a politického jde o riziko až katastrofických rozměrů. V současné době je 834 tisíc osob v exekuci a téměř polovina má čtyři a více exekucí. Z toho 145 tisíc osob má deset a více exekucí.¹ Z toho je patrné, že tyto osoby nebudou schopny splatit všechny své závazky. Dalším negativním faktorem je, že klesá vymahatelnost dluhů v exekucích. I když exekutoři exekuce zahajují, neboť je o to žádají věřitelé, jsou v podstatě tyto probíhající exekuce nevymahatelné. Exekutorská komora následkem této situace požaduje systémové změny spočívající v zavedení povinných záloh, které by museli platit věřitelé za zahájené exekuce. Zásadním problémem je mnohočetnost exekucí u jednotlivých osob, u kterých pak je v podstatě nemožné dlužnou částku v únosném čase vymoci. Tím dochází k poklesu vymahatelnosti exekucí (dnes se pohybuje mezi 20 a 30 procenty). I když chce ministerstvo spravedlnosti řešit problém lidí v dluhové pasti novými pravidly osobního bankrotu, nastává zde otázka, zda je to správná cesta již s ohledem na to, že dluhy by se měly platit a ne odpouštět. Na druhé straně problém s předluženými lidmi je třeba řešit. Taková míra sociálního vyloučení je z hlediska normálního fungování společnosti příliš vysoká.

Z těchto důvodů je nanejvýš potřebné hledat poučení, jak podobné krizové situace řešit, nejen v jiných státech, ale také v naší minulosti. Domnívám se, že právní úprava exekucí v první polovině dvacátého století nám může přinést mnoho podnětů. Jde o vzpomínky na doby, kdy právo opravdu fungovalo.

V případě soudního sporu je určení sporného nároku výsledkem civilního soudního procesu v užším slova smyslu, zatímco splnění soudem určeného nároku se realizuje exekucí. Tato činnost byla v minulosti vykonávána soudy, jejichž úkolem bylo v civilním procesu v širším slova smyslu chránit soukromoprávní vztahy. Soudní exekuce byla chápána jako činnost soudů, která vedla k tomu, aby soudem přiznané nároky, jež nebyly povinnou osobou dobrovolně splněny, byly uspokojeny pomocí státní donucovací moci.

---

¹ Vycházím ze statistiky Exekutorské komory z jara roku 2017.

Běžící soudní exekuce vyžadovala, aby nárok, který měl být uspokojen, byl k tomu způsobilý bez jakýchkoliv pochyb, tedy musel být řádně doložen. Výše nároku a jeho oprávněnost se soudu prokazovala úřední listinou, způsobilou k výkonu exekuce (tzv. exekučním titulem). Exekuční titul musel splňovat nejen formální, ale též materiální náležitosti. Z formálněprávního hlediska rozhodnutí, které bylo základem exekuce, mělo být definitivní, nezměnitelné. Neměl být proti němu přípustný další opravný prostředek nebo případně možný opravný prostředek nesměl mít odkladného účinku. Náležitost materiální spočívala v tom, že exekuční titul použitelný jako základ nuceného výkonu rozhodnutí, takovýto výkon dle aktuálně platného exekučního práva připouštěl.

Povaha nároku byla a je i dnes při soudní exekuci rozhodujícím faktorem při uplatnění donucovací moci státu. Stejně tak je rozhodující i předmět nároku. Nároky se dělily do dvou skupin, jednak na nároky vzniklé z peněžitých pohledávek, a dále na nároky, které vyžadovaly určité jednání, příp. opomenutí. Exekuční prostředky se také lišily tím, na jaký předmět se exekuce vedla. Většinou se samozřejmě jednalo o majetek dlužníka, nicméně byly i situace, kdy se jednalo přímo o osobu dlužníka, když šlo např. vynucení nebo zdržení se určitého jednání.

Exekuce na majetek dlužníka byla podle použitých exekučních prostředků možná v různých dobách různými způsoby, jako byly např.:

- exekuce na hmotné movité věci, kdy exekučním prostředkem bylo exekuční zabavení a prodej.
- exekuce na peněžité pohledávky, kdy exekučním prostředkem bylo exekuční zabavení, příkaz k vybrání, místo k placení a výjimečně i prodej nebo vnučená správa.
- exekuce uspokojující nároky na vydání a dodání hmotných věcí, kdy bylo exekučním prostředkem exekuční zabavení nebo přikázání k vydání.
- exekuce na jiná majetková práva, která umožňovala exekuční zabavení, vnučenou správu, vnučené propachtování nebo prodej věci či vyklizení.
- exekuce na nemovitosti, kdy bylo možné zřízení práva zástavního, vnučená správa a nucená dražba nebo

- exekuce na plat.

Jak v oblasti teoreticko-právní, tak ve vlastní praxi se právní úprava exekucí začala významně v našich zemích realizovat v období první Československé republiky. K přerušení zdárného vývoje došlo pochopitelně v období první diktatury, která nás zasáhla (období protektorátu), a následný vývoj právní úpravy za další diktatury nebyl pochopitelně tak významný, ani nebyl nezbytný, neboť exekuce se mohly pochopitelně vést jen proti fyzickým osobám.

Období první republiky je vůbec zajímavé, nejen z pohledu vývoje právní úpravy, kdy tato vznikla a z velké části ještě platila i před vznikem samostatného československého státu, ale rovněž z pohledu politického vývoje. Období je ohraničeno historickými událostmi z počátku samostatného státu a jeho faktickým zánikem po podepsání Mnichovské dohody, který podstatným způsobem modifikoval mj. i praktické uplatňování práva soudními a správními orgány. Následovalo pak krátké období svobody, aby na zbývající období, kterým se tato práce zabývá (tj. do roku 1963) nastoupilo další období nesvobody.

Po vzniku samostatné republiky v roce 1918 recepce rakouského práva znamenala i převzetí rakouského civilního procesu pro území Čech a Moravy. Podle zákonů a prováděcích předpisů z doby monarchie, musely soudní a správní orgány republiky pokračovat ve vymáhání již uznaných soukromoprávních nároků ve všech případech, kdy povinný dobrovolně nesplnil svůj vykonatelný závazek.

Stejně tak tomu bylo i v následujícím období, kdy orgány musely provádět exekuce, byť i podle jiných, později přijatých právních předpisů. V období Protektorátu Čechy a Morava byly přijaty i některé nové normy týkající se exekučního práva. Některé z nich se týkaly speciálně Židů, kdy např. již 21. června 1939 bylo přijato nařízení říšského protektora o židovském majetku, kterým bylo dovoleno nakládat některým nemovitým majetkem jen se souhlasem přímo říšského protektora nebo vrchního zemského rady.

Snahy o rekodifikaci soukromého práva, probíhající již od roku 1918, vyvrcholily v roce 1937, kdy byl představen vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, aby aniž by se učinily nějaké kroky významně vedoucí k jeho přijetí, došlo k událostem, které vyvrcholily Mnichovskou dohodou. Výše zmiňovaný vládní návrh zákona byl využit po roce 1950. Se snahou o rekodifikaci soukromého práva došlo k přípravě nového občanského soudního řádu, jehož součástí byla i úprava exekucí a jehož garantem byl prof. Hora. Ani k přijetí této normy nedošlo, už jen proto, že byla logicky v pořadí až jako druhá po občanském zákoníku.

Občanské právo po vzniku Československa bylo ve specifické situaci, neboť recepční norma z roku 1918 stanovila provizorní kontinuitu všech pramenů práva, tedy i ABGB pro české země,² a uherského práva,³ které platilo na Slovensku.⁴ Dočasná platnost přijatých právních předpisů,⁵ ve kterých se vyskytovaly instituty nevyhovující republikánské formě ČSR, se záhy jevila jako neudržitelná a začaly se ozývat hlasy po modernizaci a unifikaci občanského práva. Uvažovalo se o několika způsobech realizace unifikace.⁶ Problematika práva, hospodářské a legislativní záležitosti byly uvedeny jako hlavní důvody pro unifikaci práva v Československé republice.

Pro unifikaci bylo vytvořeno speciální ministerstvo, které mělo mít na starost sjednocování zákonů. Ministerstvo vzniklo na popud slovenských právníků v Národním shromáždění. Ministerstvo pro sjednocení zákonů a organizaci správy mělo velmi omezené možnosti ve své realizaci, a proto iniciativu převzalo Ministerstvo spravedlnosti, které vyvinulo největší aktivitu při řešení tohoto problému.⁷

---

² Tj. rakouskou právní úpravu. K tomu srv. HORÁK, O. Problematika recepce a občanské zákoníky. In: SCHELLE, K. (ed.). *Vývoj právních kodifikací*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 150 an.

³ Opírající se zejména o soudní rozhodnutí představující obyčejové právo, které se projevovalo v soudní praxi a některé zákony upravující soukromoprávní vztahy. K tomu podrobně LACLAVÍKOVÁ, M. Recepce obyčejového práva a práva kuriálních decizií v prvej ČSR (príspevok k histórii súkromného práva na Slovensku). *Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica*. Trnava 2005, s. 149 an.

⁴ V neposlední řadě i BGB pro Hlučínsko, který byl ale velmi brzy zrušen a Hlučínsko přešlo pod působnost ABGB.

⁵ Zde mám na mysli v kontextu předpisy občanského práva.

⁶ K tomu podrobně GÁBRIŠ, T. Revízia vecného a zaväzkového práva v procese unifikácie československého občianskeho práva 1918-1938. In: *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 107.

⁷ Tamtéž, s. 106.

Lze říci, že přes jakékoliv snahy došlo pouze k tomu, že se různě novelizovaly staré právní předpisy a přijímaly se některé nové, ale bez jasné koncepce, v podstatě se prováděly jen nejnútnejší změny, které musely reflektovat vývoj ve společnosti.

Např. můžeme jmenovat zák. č. 130/1930 Sb. z. a n., kterým se doplňují a mění některá ustanovení zákonů o soudním řízení ve věcech občanských a o řízení exekučním,⁸ vládní nařízení č. 100/1933 Sb. z. a n. odhadní řád nemovitostní, nebo v roce 1934 přijaté zákony č. 33 a 34/1934 Sb. z. a n., o dalších dočasných opatřeních v exekuci proti zemědělcům a nezaměstnaným v okresech zvláště těžce postižených neúrodou. Nicméně právní úprava exekucí byla poměrně podobná a přijetím zákonů č. 23/1928 Sb. z. a n. a č. 1/1933 Sb. z. a n. se sjednotily předpisy o mobilární exekuci. Exekuce imobiliární zůstala v některých ohledech odlišná.

Po roce 1945 nejdříve platila právní úprava předválečná, ale již v roce 1947 bylo zákonem č. 105/1947 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o soudní organizaci a o příslušnosti a řízení v občanských věcech právních, upraveno civilní soudní řízení, který by vyhovoval novému společenskému řádu. Po převratu v roce 1948 došlo nejprve k tzv. zlidovění soudnictví (zákonem č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů), v roce 1952 zákonem č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů, který nabyl účinnosti od ledna 1953. V roce 1961 byl pak nahrazen zákonem č. 62/1961 Sb., Zákon o organizaci soudů, který byl účinný až do velké změny civilního práva v letech 1963/1964.

Právní úprava exekucí byla za první československé republiky a i v období následujícím, tedy po roce 1945 do rekonstrukce občanského práva v roce 1963, poměrně složitá a rozsáhlá. Následující výklad se zaměří jen na část celé problematiky, na exekuce na nemovitý majetek, která je hmotněprávně i procesně složitější.

Pozornost bude věnována právní úpravě prvorepublikové a úpravě poválečného období, kdy byly účinné dvě právní úpravy, ponejprv ještě ta prvorepubliková a

---

⁸ Kde bylo zejména stanoveno, že „...vyřizovati věci exekuční náleží u sborových soudů první stolice členu sborového soudu, určenému v ročním rozvrhu práce, jako samosoudci...“ Viz čl. II., odst. 1 zák. č. 130/1930 Sb. z. a n.

následně ta, která vznikla na základě tzv. právnické dvouletky a byla účinná v letech 1951 až 1963.

Disertační práce je rozčleněna do tří hlavních částí. První část velmi stručně (pro pochopení jednotlivých právních institutů týkajících se exekuce však nezbytná) popisuje předcházející vývoj právní úpravy exekucí. Druhá pak obsahuje obecný výklad právní úpravy exekucí (který byl společný všem druhům exekucí) i formou srovnání a výkladu dvou právních úprav - v letech 1918 až 1938, resp. částečně až do roku 1950 a od roku 1951 až do roku 1963. Stejně tak je postupováno i v třetí části práce, kterou tvoří přehled jednotlivých způsobů vedení exekucí v těchto letech.

Pro přehlednost práce a i určitou srozumitelnost textu používám označení „exekuční řád“ pro zákon z roku 1896 a označení „občanský soudní řád“ pro zákon z roku 1950.

Původní, do právního řádu Československé republiky z řádu rakousko-uherského převzatá právní úprava civilního soudního řízení obsahuje pochopitelně výrazy, které v současném, platném znění zákonů jsou již nahrazeny výrazy novými, které odpovídají aktuální podobě českého jazyka a ani nový občanský zákoník, ač v mnohém starému se přizpůsobující, je do starého jazyka nevrátil.

Při studiu podkladů, při jejich následné analýze, tedy při studiu staré právní úpravy, tehdejší odborné právní nauky i justiční a administrativní praxe, bylo v práci v maximální míře nahlíženo na starší terminologii v dobových souvislostech, ale co nejvíce z pozice současnosti s přihlédnutím k názvosloví dnes platných předpisů.

Ke zpracování této práce byly použity kromě metody analytické, zejména metoda přímá k získání historických informací z pramenů, faktografická, přinášející konkrétní data a právněhistorická. V práci jsou použity jako primární prameny dobové právní předpisy a judikatura. V neposlední řadě jako sekundární zdroj literatura, která s uváděnou problematikou souvisí.

Některé názvy právních institutů, které se objevovaly v předpisech z doby starého rakousko-uherského mocnářství, jsou dnes pro mnohé jen svědectvím minulosti, i když se (pro mnohé překvapivě) jejich obsah více méně shoduje s existujícími novými úpravami.

Příkladem mohu připomenout např. výrazy rok, rekurs, rozepře nebo přednosta. Jiné ale jen zůstávají připomínkou dějin. Některé použila rekodifikace v rámci právníkové dvouletky, aby další právní úprava provedla totální změnu názvosloví, ke kterému jsme se částečně vrátili současným exekčním zákonem. Při dalších změnách právního řádu by mohly být ale pro zákonodárce inspirací, neboť současné zákony (nejen v oblasti exekucí) nejsou ještě zdaleka dokonalé.

Exekuce a exekuční právo v právněhistorickém vývoji

1.1. Exekuce v římském právu⁹

Státem vynucený výkon rozhodnutí můžeme považovat za starobylý fenomén, který existoval v různých podobách v právních řádech státních útvarů kontinentálního právního systému. Již ve starověku římské právo znalo nucený výkon rozhodnutí autoritativního státního orgánu a znaly je i na ně později navazující středověké i novověké právní řády jednotlivých různě vznikajících a zanikajících států v Evropě. Tak např. je můžeme nalézt ve středověké úpravě řízení u šlechtických a městských soudů nebo v kodexech z pozdější doby.

Do dnešní doby používáme některé pojmy a postupy, které již existovaly v nauce klasického římského práva, byť jsou v přizpůsobené podobě pro současné soudní nebo i správní činnosti orgánů veřejné moci. Nakonec již římské právo se dělilo na veřejné a soukromé. Součástí soukromého práva byla i exekuce. Pro exekuci je dodnes stále důležité dělení věcí podle římskoprávního učení. Kromě dělení práva na veřejné a soukromé, se zachovalo i dělení věcí na movité a nemovité, jak např. uvádí Heyrovský¹⁰.

Věci nemovité nelze přenášet z místa na jiné místo bez porušení jejich podstaty. Mezi nemovité věci tak především patří pozemky a pak vše, co je s nimi pevně spojeno. Pro pevné a trvalé spojení věci movité s půdou platila již v římském právu zásada „*superficies solo cedit*“ (povrch ustupuje půdě). Věci se podle římského práva rozdělovaly ještě podle dalších hledisek, jejich znalost je potřebná při řešení otázek věcných práv v souvislosti s exekucí i nyní, např. členění věcí na dělitelné a nedělitelné, na genericky nebo individuálně určené.

---

⁹V této kapitole vycházím zejména z BARTOŠEK, M. Dějiny římského práva ve třech fázích jeho vývoje. Praha: Academia, 1995; BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994; KINDL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. Praha: C. H. Beck, 1995.

¹⁰HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 6. vyd. Bratislava 1927, s. 208.

Také se rozlišovalo příslušenství k věci a plody věci. Za příslušenství byly považovány věci, které neměly svou samostatnou funkci a byly určeny k používání věci jiné a sdílely právní osud věci hlavní, pokud nebylo určeno, že se s příslušenstvím mohlo disponovat samostatně. Plody byly považovány za výtěžek plynoucí z nějaké věci (stejně jako i úroky z peněžní jistiny).

Věcná práva zaujímal primární postavení mezi majetkovými právy. Věcná práva považujeme za absolutní práva, neboť umožňují oprávněnému právní ochranu vůči každé osobě, která by jejich výkon narušovala. Nejdůležitějším věcným právem bylo vlastnictví. „Právo vlastnické neboli vlastnictví jest všeobecné právní panství nad věcí“¹¹. Vlastnické právo k pozemku se netýkalo pouze jeho povrchu, ale vztahovalo se neomezeně do výšky nad ním a do hloubky pod ním.

V římském právu ochranu vlastnického práva poskytovala soustava vlastnických žalob, které známe i v současné době. Předně bylo možné podat žalobu vindikační, kterou se domáhal žalobce (vlastník věci) jejího vrácení proti tomu, kdo ji protiprávně držel. Dalším druhem žaloby byla žaloba negatorní, kterou se žalobce domáhal ochrany proti druhé osobě, která si na jeho věc činila nárok.

S majetkovými právy v mnoha směrech korespondovalo právo závazkové. Práva ze závazků (obligační práva) byla oproti věcnému právu chráněna pouze relativně. Obecně závazek znamená povinnost jednoho subjektu (dlužníka) poskytnout plnění druhému subjektu (věřiteli). Tato povinnost mohla vyplývat buď ze smlouvy mezi nimi uzavřené, nebo z důvodu protiprávního jednání druhé osoby¹². Pokud dlužník nesplnil svou povinnost, která mu vyplývala ze závazku, mohl na něj věřitel podat žalobu u soudu a v případě nesplnění rozhodnutí soudu byl oprávněn vymáhat svůj nárok v rámci exekuce.

Aby byla rozhodovací činnost soudu ve věci nalezení práva efektivní, musela být také zajištěna realizace jeho rozhodnutí. Bylo-li tedy soudem žalující straně vyhověno, měl žalovaný za povinnost splnit rozhodnutí soudu. Pokud tak neučinil

---

¹¹HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 6. vyd. Bratislava 1927, s. 213.

¹²Hlavním nárokem byla zejména náhrada škody.

v rozhodnutí určené době, byl žalobce oprávněn obrátit se opět na soud, tentokrát s exekučním návrhem, na jehož základě exekuční soud rozhodl (po přezkoumání exekučního titulu), o exekučním prostředku.

Historicky nejstarší formou římského civilního procesu byl proces legisakční. Název je odvozen od legisakcí, právního způsobu ustavení pře. Vzhledem k tomu, že v nejstarší době se civilní práva zakládala výlučně na zákoně a starých právních obyčejích, striktně formálních, shodně tak i způsob uplatnění těchto práv soudní cestou byl přísně vázán na dodržení předepsaných forem. S rigorózností starých norem koresponduje i formalismus slov a symbolů, jejichž nedodržení, byť i zdánlivě podřadné, mělo za následek okamžitou ztrátu procesu. Žalobce musel svůj nárok a žalovaný svůj odpor před praetorem zformulovat do přesných, nezměnitelných zákonných slov a symbolů a stejně tak spolupůsobení praetora při ustavení sporu bylo svázáno nezměnitelnými formami. Takto byl před svědky spor ustaven a soudce vynesl rozsudek, který musely strany respektovat.

Prapůvodním smyslem a účelem tohoto řízení bylo zabránit svépomocnému, nekontrolovatelnému vyřizování účtů. Pokud byl žalobce ve sporu úspěšný, byl legitimován svépomocnému uplatnění rozsudku až poté, co povinný neplnil výrok. Ale i v tomto případě musel postupovat předepsanou formou, prostřednictvím legis actio per manum iniectioem, která upravovala exekuční řízení, i když potencionálně mohla vést k novému sporu. Exekuční funkci plnila také legisakce per pignoris capionem. Další obecnou procesní normou byla legis actio in rem – předpokládala kromě stran i přítomnost věci, o kterou se vedl spor. Šlo-li o nemovitost, symbolicky alespoň hroudu z pozemku anebo cihlu domu. Celý spor začal vindikací a kontravindikací stran a in iure vyústil do sázky. Přitom strany přednášely svá tvrzení v přísně slavnostní předepsané formě. Poté následovaly tyto úkony: žalobce vložil hůl, symbol civilního vlastnictví na věc, jejíž vlastnictví uplatňoval a vindikoval ji předepsanými slovy. Totéž opakoval i žalovaný. Tyto úkony symbolizovaly pradávné uplatňování vlastnictví zápasem. Pak praetor rozkázal stranám, aby pustily věc. Žalobce prohlásil vindikaci žalovaného za neoprávněnou a vyzval ho, aby vsadil částku na své tvrzení. Stejně tak vyzval žalovaný žalobce. Otázku toho, kdo má být držitelem sporné věci, rozhodl podle svého uvážení

praetor a strana, které přikázal věc do držby, musela postavit na záruku toho, že vydá věci s plody odpůrci, bude-li její sacramentum nalezeno neoprávněným. V období legisakčního procesu existovaly ještě dvě žaloby exekuční, a to legis actio per manus iniectioem a legis actio per pignoris capionem. Nyní blíže ke každé z nich.

Legis actio per manus iniectioem byla žaloba, jejímž cílem bylo zabezpečit věřiteli exekuci na fyzickou osobu, neplatícího dlužníka. Sloužila nucenému výkonu práva proti dlužníkovi, který nesplnil povinnost, ke které byl rozsudkem odsouzen, nebo kterou doznal, popřípadě která byla založena na určité privilegované pohledávce.

Podstatou této exekuce na osobu dlužníka bylo, že za státní kontroly si věřitel odvedl dlužníka, který nesplnil stanovenou pohledávku do domácí poroby, a tím nad ním nabyt neomezené moci, zahrnující v to i právo prodat jej do otroctví nebo jej dokonce usmrtit. Smyslem tohoto institutu se jeví kromě realizace osobní msty věřitele také snaha osobně pokořit občana, který neguje stanovený právní řád.

Tato legisakce byla upravena pouze lapidárními ustanoveními zákona dvanácti desek – Leges duodecim tabularum. Žalovanému byla dána lhůta třiceti dnů k tomu, aby splnil dluh. Pokud tak neučinil, vyzval ho žalobce, aby se s ním dostavil před praetora, kde konstatoval existenci své pohledávky a její nesplnění a položil symbolicky svou ruku na žalovaného – manus iniectio - odtud název této legisakce, a tím se ujal moci nad jinou osobou. Sám dlužník tomu nemohl nijak odporovat a domáhat se soudního řízení o správnosti postupu žalobce.

To mohla učinit pouze třetí osoba – vindex. Pokud se tak stalo, mělo to za následek přerušení manus iniectio a došlo k ustanovení zákonného sporu mezi vymáhajícím věřitelem a vindikem o právoplatnost oné manus iniectio. Ovšem pokud vindex při prohrál, byl sám odsouzen k dvojnásobné sumě, než byla ta, pro kterou se vedla původní exekuce. V případě, že vindex nezakročil, směl věřitel odvést dlužníka do domácí vazby v délce trvání šedesáti dnů.

Za dobu trvání vazby měl věřitel uvězněného dlužníka třikrát předvést v tržní den před praetora na forum a veřejně oznámit částku, pro kterou je dlužník ve vazbě, zda by jej někdo snad nevykoupil. Nestalo-li se tak, propadl dlužník věřiteli, který ho směl usmrtit nebo prodat do otroctví. Dokonce podle normy *partis secundo* mohli spoluvěřitelé dlužníka rozsekat a části jeho těla vzít jako přímou náhražku neuskutečněného plnění.

Poetiliův zákon, vydaný v roce 326 př. n. l., však tyto krutosti exekuce zmínil tak, že osobu dlužníka z exekuce vyloučil a exekuce mohla být vedena pouze na majetek dlužníka. Napříště dlužník nesměl být spoután ani usmrcen, zato však jeho majetek propadl věřiteli. Zmírnění přinesl i *lex Iulia* v roce 17 př. n. l., který zavedl pravidlo, že pokud dlužník sám dobrovolně vydal svůj majetek věřitelům k uspokojení pohledávek, nestihla jej infamie a měl nárok na zachování části svého majetku jako životního minima.¹³

Legis actio per pignoris capionem byla druhá exekuční žaloba, užívaná jen výjimečně. Spočívala v zabavení majetku osoby, zavázané pro určité pohledávky. Oproti obecné exekuci na osobu dlužníka patří tato žaloba mezi první zákonné případy exekuce na majetek.

K jejímu zavedení došlo na základě praetorského ediktu, zřejmě za praetora Publia Rutilia. Původně sloužila pro takové případy, kdy byla osobní exekuce těžko proveditelná. Později však byla zavedena jako exekuční forma a věřitel měl na výběr mezi těmito dvěma exekučními způsoby podle svého uvážení. Nejmarkantnějším rysem majetkové exekuce, jak byla zavedena praetorem, je to, že se stala univerzálním institutem exekuce.

Její předmětem bylo celé dlužníkově jmění, které se mu odnímalo a přenášelo na nový subjekt, a sice na toho, kdo se zavázal zaplatit věřitelům poměrně největší procento jejich pohledávek. Odtud pochází i název celé exekuce – *bonorum venditio*.

---

¹³ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEPEJK, M. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 132.

Nabyvatel majetku byl podle praetorského práva přímým sukcesorem. Dlužníkův majetek se přitom nezpeněžoval.

Osobní nebo majetkovou exekuci mohl věřitel vést, nesplnil-li dlužník svou povinnost založenou na odsuzujícím rozsudku nebo na doznání a uplynulo-li třicet dní. Nemohl však prostě jen požádat o její povolení, ale musel jednat tak, jako by zahajoval spor o tuto povinnost. Dostavil se za žalovaným, o jehož obeslání se musel postarat sám, před praetora a sdělil, že hodlá uplatňovat pro určitou nesplněnou povinnost *actionem iudicati*. Odpůrce byl otázan, uznává-li uplatňovanou povinnost. Pokud ji dlužník uznal nebo se prostě nebránil, povolil praetor žádanou exekuci, což býval nejčastější případ. Pokud však dlužník tuto povinnost popřel pro neplatnost rozsudku nebo doznání či pro splnění, apod., došlo pak namísto exekuce k procesu. Žalobce si vyžádal *actionem iudicati* a odevzdal formulí o ní žalovanému, který ji přijal a došlo k litiskontestaci a dalšímu řízení *apud iudicem*, soudce pak rozsudkem rozhodl tak, že žalovaného buď osvobodil, a tím už k exekuci s konečnou platností nemohlo dojít nebo žalovaného odsoudil ke dvojnásobku, protože *actio iudicati* patřila mezi *actiones quae infitiando cresunt in duplum*. V běžném případě, kdy edice *actiones iudicati* nevedla k litiskontestaci a magistrát dekretem legitimoval věřitele k *missio in bona rei servandae gratia*, nabýval věřitel práva ujmout se detence majetku dlužníka s právem dohledu.

Pádem západořímského impéria v 5. století n. l. byla kontinuita vývoje římského práva v západní Evropě na dlouhou dobu přerušena. „Římské právo sice nikdy z užívání nevyšlo, nebylo však odborně pěstováno, královské výnosy a oficiální kodifikace na ně navazovaly jen zřídkakdy a také v praxi denního života jeho význam poklesl.“¹⁴

V období rozvoje řemesel, námořní plavby a s tím spojeným rozmachem obchodování v Evropě, došlo i k praktické recepci římského práva, a když začal ustupovat „význam národních práv do pozadí“ a vznikala „více či méně konsolidovaná právní praxe obecného (římského) práva“.¹⁵

---

¹⁴KINCL, J. a kol. *Všeobecné dějiny státu a práva*. Panorama Praha 1983, s. 76.

¹⁵Tamtéž, s. 123.

1.2. Exekuce v českém zemském a městském právu

Na našem území můžeme právní úpravu exekučního řízení doložit již ve středověkém zemském a městském právu. Exekuce představovala nucený výkon rozhodnutí soudu. V případě zemského práva pokud povinná strana neplnila na základě nálezů zemského soudu většího, mohl se oprávněný obrátit na příslušný orgán,¹⁶ aby zajistil nucené splnění rozsudku.

1.2.1. Zemské právo

Lze říci, že zemské právo poměrně složitým a na tehdejší dobu promyšleným způsobem upravovalo výkon soudních rozhodnutí. Zemské české právo upravovalo exekuce způsobem, který vycházel ze struktury a činnosti státních orgánů té doby.

Exekuce vedená na nemovitý, tj. pozemkový majetek byla v podstatě hlavním druhem majetkové exekuce. Jelikož pozemkové vlastnictví bylo pilířem politické moci feudální šlechty, nabyla na významu v českém zemském právu zejména pravidla o imobiliární exekuci.¹⁷

Exekuční řízení představovalo dle pravidel zemského práva složitý proces, prosycený rozličnými formalitami, z nichž celá řada měla starý symbolický význam. V jednotlivých institucích exekučního řízení lze nalézt některé prvky regulované svépomocí, což také svědčí o jejich velmi starém původu.

Vynikající zpracování staročeského soudního řízení včetně postupu nuceného výkonu exekuce je možné shledat např. u znalce českého zemského práva Ondřeje

---

¹⁶ADAMOVIČ, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, s. 15.

¹⁷Mobiliární exekuce, až na nevýznamné výjimky, byla v zemském právu prakticky neznámým institutem. K tomu blíže URFUS, V. Dva příspěvky k vývoji exekučního řízení v českém právu zemském. *Právněhistorické studie* 5. 1959, s. 77.

z Dubé,¹⁸ nebo později u Viktorína Kornelia ze Všehrd,¹⁹ který se také problematikou exekucí zabýval.

V té době po zdárném ukončení nalézacího řízení bylo na povinném, aby splnil svoji povinnost stanovenou mu rozhodnutím zemského soudu. Prvním krokem oprávněného v exekučním řízení na nemovitý majetek v českém království byla výzva (staročesky „úmluva“) učiněná vůči povinnému, aby dobrovolně splnil rozhodnutí soudu.

Oprávněný byl po rozhodnutí soudu povinen nejprve dva týdny od vydání soudního rozhodnutí čekat, zda povinný nesplní svoji povinnost dobrovolně. Nestalo-li se tak, mohl zahájit exekuci. Nárok na exekuci se tehdy promlčoval po uplynutí tří roků a 18 týdnů od vydání rozhodnutí.

Tzv. úmluvu podával oprávněný v určeném časovém intervalu u tehdejšího orgánu státní moci, jimž byl úřad desk zemských, „starostovi komorníků“, který ji zapsal do desek (knih) a povinnému prostřednictvím úředního zřízence (komorníka) nechal doručit písemnou upomínku, čili výzvu ke splnění povinnosti mu soudem uloženou, která musela obsahovat exekuční titul. Všehrd uvádí jako příklad výsledek sporu podle práva stanného a exekuci pro „nezprávu“. „Daj úmluvu Benešowi z Kunwaldu od Šemiana z Dúpowá po právu staném, ať to opatří do dwú nedělí“. „Daj úmluvu od Petra z Kystry Janowi z Šontálu pro nesprávu dědin na Prčici wsi celé, dworów kmecích s platem. A pro příkazy, kteréž sú přišly od Seborá z Vilémów, hterýž jest ty dědiny obdržal, nálezem panským, ať to opatří do dwú nedělí.“²⁰

Komorník mohl dlužníkovi upomínku předat nejen v jeho domě, ale i jinde, kde se s ním setkal, případně „ceduli“ mohl ponechat osobám, které v domě zastihl. Po návratu komorníka k úřadu bylo do desek zaneseno datum doručení podle sdělení komorníka, které nemohl nikdo zpochybňovat.

---

¹⁸ČÁDA, F. (ed.). *Nejvyššího sudího království Českého Ondřeje z Dubé Práva zemská česká*. Praha 1930.

¹⁹JIREČEK, H. (ed.). *Viktorina Kornelia ze Všehrd, Knihy dewatery o právech a súdiech i o dskách země české*. Praha, 1841.

²⁰Tamtéž, s. 181-182.

Po marném uplynutí dvoutýdenní lhůty k uhrazení dluhu stanovené v úmluvě, se oprávněný mohl domáhat svého nároku dalším krokem ve vedení práva (tzv. zvod), kdy některý ze zástupců nejvyšších úředníků zemských království českého - místokomorník (podkomoří nebo místosudí či místopisář) osobně přivedl oprávněného, tedy vítěze sporu nebo jeho zmocněnce na nemovitost, které se řízení týkalo, a ten byl takto formálně označen za jejího vlastníka tzv. vložím. Takto provedeným zápisem o zvodu do zemských desek byla značně posílena jeho pozice jako nastávajícího vlastníka „dědičného zboží“,²¹ ale pouhým provedením zvodu nevznikala oprávněnému ani držba předmětných nemovitostí.²²

Akt zvodu vložený do zemských desek, přepsaný na samostatný list pak úředník, který prováděl úkon, na místě četl a tak jej zveřejnil. „Zwod každý a jiný má učiněn býti na dvoře, w hradě nebo w twrzi, nebo w domě toho, na kohož se wede; pakli nenie hradu, twrze ani dworu poplužnieho, než wes toliko, tedy na wsi. A kdež se koli dělá zwod, má se pod nebem vně wedlé práwa, ne pod střechú dělati; buď děšť, nečas jakýžkoli nebo zima nebo snieh, nebo mráz“.²³

Dosavadní vlastník nemovitosti, tedy dlužník, mohl po provedení zvodu nemovitost buď předat oprávněnému, nebo mohl ve lhůtě dvou týdnů podat opravný prostředek proti zvodu – odpor, jehož oprávněnost museli úředníci zemských desek a samotný soud zkoumat a řešit tak různé komplikace exekučního řízení.

Úřednictvu prověřování odporů podle Všehrda nepřislušelo. Obtížné bylo např. projednání odporu, kterým byl napaden zvod navazující na soudní nález vynesený podle stanného práva „kterěž jest všeho práwa zemského modla a miera“,²⁴ „když kto zvodu po nálezu nebo právu stanném otpírá, neb ten takový každý již ne tak zvodu, kterémuž také bez hodné příčiny otpíráno býti nemá, jako právu stannému“.²⁵

---

²¹Srv. MARKOV, J. *Kapitoly s dějin českého zemského soudního řízení XII.-XVII. století*. Praha: Academia, 1967, s. 32-33.

²²Dnes bychom patrně řekli, že došlo k vyznačení plomby v katastru nemovitostí nebo k zápisu zástavního práva.

²³JIREČEK, H. (ed.). *Viktorina Kornelia ze Všehrd, Knihy dewatery o právech a súdiech i o dskách země české*. Praha, 1841, s. 184.

²⁴Tamtéž, s. 192.

²⁵Tamtéž.

Po marném uplynutí lhůty pro platnost zvodu, byla při „vedení práva“ dalším krokem oprávněného, když povinný dobrovolně neplnil, žádost o vydání obranného listu²⁶. Obranný list mohl vydat menší úředník pro nejvyššího purkrabího jako představitele donucovací státní moci. Úřední zřízenec nejvyššího purkrabího království českého se s oprávněným dostavil „... na ty dědiny, které původu přisouzeny byly ...“²⁷ a vyzval povinného jménem nejvyššího purkrabího, aby nemovitosti vydal oprávněnému. Nesplnění této výzvy bylo v té době považováno za velmi těžký delikt – jednalo se o tzv. zločin odboje (odporování právu). Kladení odporu královskému úředníkovi při výkonu jeho pravomoci bylo tehdy hrdelním zločinem, kdy jeho pachatel byl stíhán jako škůdce země ozbrojenou mocí a trestán dokonce smrtí.

Možným krokem při vedení exekuce na peněžitou částku bylo panování (tzv. jalové). Smyslem tohoto institutu bylo, že oprávněný třikrát navštívil statek povinného spolu s komorníky zemských desek, shromáždil poddané dlužníka a rychtáře a sdělil jim, že od nynějška si bude brát tolik obilí a dobytka, kolik je potřeba na vyrovnání úroků z dluhu.

Následujícím stupněm exekuce pak bylo tzv. odhadání, to byl úředně provedený odhad nemovitosti (např. louky, lesy, rybníky, potoky, dvůr, tvrz či zámek) dlužníka. Odhad musel krýt jistinu, úroky a úřední náklady. Původně jako všechny soudní úkony měl být odhad proveden dopoledne, v pozdější době bylo připuštěno prodloužení odhadu i v odpoledních hodinách.²⁸

Posledním stupněm exekuce pak bylo tzv. panování plné. Úředníci po odhadu představili ihned poddaným nového pána. Dlužník se poddaných musel zřící a nový pán přijímal od poddaných slib človehčensví. V aktu slibování človehčensví se kloubila poslušnost poddaného vůči vrchnosti s povinností vrchnosti chránit své poddané

---

²⁶Při exekuci na peníze se obranný list neuplatnil.

²⁷BRANDL, V. Staročeské řízení soudní. *Právník*. 1869, roč. VIII., s. 785.

²⁸KAPRAS, J. *K dějinám českého zástavního práva*. Praha 1903, s. 19.

v hranicích svého panství.²⁹ Nakonec úředník strhl došek nebo šindel ze střechy a spálil ho pod širým nebem, vyhlašujíc při tom jméno nového pána.³⁰

Tímto druhým panováním nabýval žalobce držby, stával se vlastníkem a mohl se statkem nakládat. Avšak trvalého práva, nad nímž by mohl disponovat a které přecházelo na jeho dědice, nabýval již zvodem.

Na Moravě se s panováním nesetkáváme. Zde ve dvou nedělích po zvodu následoval odhad ve stejných formách jako český, pouze s tou výjimkou že držba se nepředávala ihned, nýbrž po uplynutí dalších šesti neděl ve formě přidělení, při kterém se nepálil šindel, nýbrž se statek odevzdával se slovy „toť jest znamení tobě, že tato dědina jest tvá, a dědictví tvé.“

Změny a nové prvky do právního řádu včetně civilního soudního řízení přinesl zákoník zemského práva roku 1627, který je znám pod názvem „Obnovené zřízení zemské“. Tento zákoník obsahoval i ustanovení soukromého a trestního práva, předpisy týkající se soudního a deskového řádu, připojena byla Svatováclavská smlouva z roku 1517 atd. Značnou změnou bylo nařízení o písemné formě soudního řízení u šlechtických, městských i dalších soudů a také požadavek na odbornou právnickou kvalifikaci soudců, zpočátku jen u soudů vyšších instancí.³¹

Exekuci na nemovitosti upravil zákoník z roku 1627 v duchu tradičního postupu dle českého zemského práva. Rozeznával tradiční instituty exekučního řízení, úmluvu i zvod, obranný list, odhádání.³² Jako dřív zůstal i účinek pùhonu a také pořad a význam částí zvodového řízení nedoznaly podstatné změny. Pouze lhůty a někde vedlejší formy

---

²⁹ČECHURA, J. Rolnictvo v Čechách v pozdním středověku (Perspektivy dalšího studia). *Český časopis historický*. 1990, roč. 88, č. 4, s. 478.

³⁰MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Linde Praha: Linde, 1997, s. 100.

³¹Od osmdesátých let 18. století byla vyžadována i u soudů nižších instancí.

³²Čl. G XI an. Viz JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888, s. 270 an.

zejména u zvodu byly zjednodušeny. Zvod následoval čtrnáct dní po úmluvě, který se realizoval pouze zvodním listem.³³

Zvodní list se nemusel doručovat osobně, nýbrž pokud nebyl postižený doma, zanechal se mu opis. Do čtyř neděl od dodání příslušelo postiženému právo na odpor, nebo postoupit držbu. Jinak byl vydán obranný list.³⁴ Pokud se jednalo o škodu, ve čtyřech nedělích po zvodu následovalo první panování, a za čtrnáct dní nato se vydal odhadní list na čtyři neděle, ve kterých mohl postižený vést odpor.³⁵

Bezodvodný odpor se trestal jednou pětinou hlavní sumy. Po lhůtě vícekomorník provedl odhad a to tím způsobem, že zejména přiřkl na místě věřiteli movitosti mající jistou běžnou cenu, a pak teprve se zaměřil na nemovitosti a dle ceny uvedl věřitele ve skutečnou držbu. Po následujících osmi nedělích mohl dlužník věřitele ještě vyplatit nebo nemovitost prodat tomu, který nabízel nejvyšší hotovost za nemovitost. Pokud se tak nestalo, nabyl věřitel nemovitost do svého vlastnictví.³⁶

Tento způsob exekuce nezměnila ani Deklaratoria z roku 1640, neboť na základě nich byly pouze doplněny a vysvětleny určité jednotlivosti.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v českém zemském právu (hlavně v době stavovské), které se týkalo exekuce, kdy měl být postižen nemovitý majetek, byla právní úprava na vysoké úrovni, zejména, co se týká vlastníkov domáhacího práva.

---

³³Čl. G XIII. Viz JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888.

³⁴Čl. G XIV. Viz JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888.

³⁵Čl. G XVIII. Viz JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888.

³⁶Čl. G XX – XXIII. Viz JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888.

1.2.2. Městské právo

Také městské právo v Čechách upravovalo vedení exekucí. Např. v Právech Městských od Brikcího z Licka jsou uvedeny postupy při vymáhání dluhu uvězněním dlužníka. Odsouzený dlužník mohl být předán městským rychtářem věřiteli do soukromého vězení, „kteréžto ani v studeném místě, ani v horce přílišném nemá chovati, ani v železe, a krmiti jej bude chlebem za peniez kaupeným a číší vody, a tak, aby hladem neumřel aneb jej dá podrychtář, kterýžto z toho, že moci soudné užievá, v kládě v pútech bude chovati a věziti“.³⁷ Následně po uplynutí lhůty 14 dnů měl dlužník přísahat, že ze svého výdělku až do splacení celého dluhu bude odevzdávat jednu třetinu věřiteli.

Podle pozdější právní úpravy - Koldínova zákoníku z roku 1579 byla výslovně zakázána soukromá vězení. Dluh měl být vymáhán soudní cestou pod sankcí ztráty nároku. V případě, že dlužník nebyl schopen ve lhůtě šesti neděl od vydání rozsudku závazek splnit nebo se ohledně jeho splnění věřitelem dohodnout, mohl být zajištěn a umístěn do obecního vězení.

Uvěznění předcházela trojí výzva ke splnění dluhu. První musela být vydána po dvou týdnech od vynesení rozsudku, druhá za tři dny po první a třetí do západu slunce daného dne. Věřitel po šesti týdnech uvěznění dlužníka, který dosud dluh neuhradil, mohl pak navrhnout soudu, aby mu byla odevzdána do držby nemovitost dlužníka, kterou pak užíval až do uhrazení všech nároků včetně náhrady případné škody. Podobný postup k vymožení soudem nařízeného plnění mohl být uplatněn proti odsouzenému dlužníkovi, vlastníku nemovitosti, který uprchl.³⁸

Obecně lze říci, že institut exekuce v oblasti městského práva nebyl tak vyvinut jako v oblasti práva zemského. To je patrné i z Koldínova zákoníku, kde institut exekuce ještě není plně propracován. Po formální stránce, jak se zdá, základ exekuce

---

³⁷Kapitola XVI., článek XIX. Viz. JIREČEK, J., JIREČEK, H. (eds.). *M. Brikcího z Licka. Práva městská*. Praha 1880, s. 111.

³⁸Viz JIREČEK, J. (ed.). *Práva městská království českého a markrabství moravského od M. Pavla Krystiana z Koldína*. Praha 1876.

pro dluh tvořilo trojí provolání (jak bylo výše uvedeno), zatímco exekuce přisouzené věci záležela v uvedení v držbu.

Při exekuci na dluh byla exekuce vedena na movitosti, a teprve pokud nebylo movitých věcí, na nemovitosti. Zdá se, že byl připuštěn zvod i na hotové peníze, s čímž se v zemském právu nesetkáváme. Obyčejně i u movitostí bylo pravidlem trojí soudní vyhlášení.³⁹ Toho bylo zapotřebí zejména u řemeslníků, neboť zde cizí věci dané k opravě nebo zpracování, neměly být postiženy exekucí.⁴⁰ Na straně druhé, pokud šlo o movitosti menší ceny,⁴¹ nebo se jednalo o dobytek, mohl se věřitel omezit pouze na jedno ohlášení před soudem a hned je prodat.

Pokud byla movitost přiřknuta soudem k prodeji za pohledávku hostu, nesměl pak odejít z města, dokud jí neprodal. Pravděpodobně tomu bylo proto, aby nebyl odňat dlužníkovi přebytek z ceny:⁴² „Hilf der richter einem gast von einem purger eines phandes, dasselbe phant las der gast aus der stat nicht furen, noch tragen, noch senden, er mag es aber in der stat wol vorkauffen einem andern purger, oder einem andern gast mit gewissen und der es denne von ihm kaufft, der mag es tragen, furen oder senden, wo er hin wil. Und das kumt dafon, ab er der erst aus der stat sendet ader furet ader trüge, so kund der purger nicht gewissen, ab er sein tewer oder nohent anders wo an wurde.“

Podle brněnského práva nemělo být zabavováno ložní prádlo a potřebný oděv. Pokud dlužník tedy neměl nic jiného, než co měl na sobě, exekuce proti němu tímto způsobem nebyla možná a bylo zapotřebí použít jiných prostředků.⁴³

Teprve pokud nebylo dost movitostí, přistoupilo se ke zvodu na nemovitosti. Po trojím ohlášení před soudem byl věřitel uveden ve skutečnou držbu, která měla trvat rok a den. Po uplynutí této lhůty věci nesoucí užitek zůstávaly v držbě, věci bez užitku

---

³⁹RÖSSLER, E. F. *Das Altprager Stadtrecht aus dem 14. Jahrhunderte*. Praha 1845, s. 75.

⁴⁰TOMASCHEK, J. A. *Der Oberhof Iglau*. Innsbruck 1868, s. 82.

⁴¹Zejména o věci snadno podléhající zkáze, jmenovitě k jídlu.

⁴²Text převzat z RÖSSLER, E. F. *Die Stadtrechte von Brünn aus dem XIII. und XIV. Jahrhundert*. Praha 1852, s. 194.

⁴³Tamtéž, s. 564.

přecházely do vlastnictví.⁴⁴ Avšak tento postup se ukázal dost nepraktický a proto se zaváděly jiné postupy.

Např. pražské právo rozeznávalo, jednalo-li se o dluh v hotových penězích nebo o dluh prostý. V prvním případě po ohlášení ve třech soudech a uvedení v držbu následovala poslední nabídka dlužníkovi, aby zaplatil před dvěma přísěnými nebo radou, a v případě nevyplacení prodej. Zatímco v druhém případě se zachovávala ještě stará lhůta roku a dne.⁴⁵

Výše uvedený způsob se někde udržel, jinde, jmenovitě u zástavy bez držby, způsobilo městské právo změnu v tom smyslu, že se sice způsob s uvázáním, jak tomu bylo v zemském právu, nevyvinul, nýbrž tu zůstal obyčejný městský zvod, za kterým však nenásledoval prodej, nýbrž přiřčení do dědičné držby. Ve všech případech zvody na nemovitosti byly zapisovány do městských knih.⁴⁶

Podle Koldínova zákoníku zněl-li zápis „na dědičné uvázání“, nezaplatil-li se dluh v ustanovené době, dlužníkovi nepříslušela více výplata; jinak byla ovšem možná výplata pouze rok a šest neděl; poté mohl věřitel prodat nemovitost.⁴⁷

Institut exekuce se dočkal své reformy teprve v roce 1680, kdy rezolucí ze dne 17. srpna byl zaveden odhad a městská exekuce byla částečně přizpůsobená exekuci zemské.⁴⁸

1.3. Exekuce v kodifikacích 18. a 19. století a její právní úprava

Významný posun ve vývoji celého právního řádu, nejen v českých zemích, ale po celé Evropě nastal těsně před nástupem průmyslové revoluce. V této době došlo k několika pokusům o rekonstrukci práva.

---

⁴⁴KAPRAS, J. *K dějinám zástavního práva*. Praha 1903, s. 23.

⁴⁵RÖSSLER, E. F. *Das Altprager Stadtrecht aus dem 14. Jahrhunderte*. Praha 1845, s. 74.

⁴⁶KAPRAS, J. *K dějinám zástavního práva*. Praha 1903, s. 23-24.

⁴⁷Čl. G I. Viz JIREČEK, J. (ed.). *Práva městská království českého a markrabství moravského od M. Pavla Krystiana z Koldína*. Praha 1876.

⁴⁸KAPRAS, J. *K dějinám zástavního práva*. Praha 1903, s. 24.

Např. v oblasti soukromého práva hmotného byla ve Francii vydána v letech 1731 až 1747 nařízení, která lze považovat za počátky kodifikace občanského práva (Grandes Ordonnances). Další návrh zpracování občanského práva (v současném chápání) pak uspíšila Francouzská revoluce. Již v roce 1790 se francouzské ústavodárné shromáždění usneslo na vypracování návrhu občanského zákoníku.

Návrh byl zákonodárnými orgány přijat a pod názvem Code civile de France byl dne 21. března 1804 uveřejněn. Tento název byl posléze změněn na Code Napoleon a od roku 1870 se pak používá název Code civil. Lze říci, že Code civil byl první úspěšnou kodifikací soukromého práva v Evropě, resp. na světě vůbec. Jeho význam přesahoval hranice Francie, později byl např. zaveden v Bádensku a na území levého břehu Rýna, a stal se vzorem pro kodifikace soukromého práva dalších evropských a i mimoevropských zemí.

Na území rakouské říše, ke které jsme v té době náleželi, započaly kodifikační práce v oblasti občanského práva v polovině 18. století, kdy se v kruzích tehdejších vzdělanců a ve vedení státu začala prosazovat nutnost sjednocení práva zemí a národů začleněných do habsburské monarchie a spolu s ní, aby došlo k modernizaci již zastaralé právní úpravy soukromého práva.

V roce 1753 došlo k ustavení tzv. brněnské komise pro vypracování návrhu společného zákoníku pro země české a rakouské. Tato komise ukončila kodifikační práce v roce 1766 a jejím výsledkem byl tzv. Codex Theresianus. Bylo to velmi rozsáhlé dílo, které bohužel však neodpovídalo potřebám doby. Komise pak dále v práci nepokračovala a bylo nutné počkat několik desetiletí, než byla přijata nová právní úprava soukromého práva.

Mezitím došlo k několika pokusům o vypracování nového systému a modernizaci soukromého práva. Bylo tomu již za vlády Josefa II. Leopold II. ustavil další skupinu odborníků - Dvorskou komisi pro věci zákonodárné - pověřenou prošetřením dosud vydaných zákonů a zejména pak pokračováním v kodifikování

soukromého práva s tím, že pro všechny dědičné české a německé země má platit jednotné právo.

Výsledek její práce - osnovu občanského zákoníku posuzovaly komise znalců v různých částech soustátí. Na zkoušku byla uvedena v účinnost v západní Haliči v roce 1797 jako tzv. Západohaličský zákoník. Dvorská komise pak pokračovala dále v práci na kodifikaci soukromého práva, až do roku 1808, kdy byl její návrh obecného občanského zákoníku předložen tehdejšímu zákonodárci - císaři Františkovi ke schválení.

Všeobecný občanský zákoník rakouský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – ve zkratce ABGB) byl publikován dne 1. června 1811 a uváděl jej téhož dne vydaný tzv. Vyhlásovací císařský patent⁴⁹ pro země, které v roce 1811 tvořily Rakouské císařství, mimo Uhry a jejich vedlejší země.⁵⁰

V úvodním ustanovení patentu rakouský císař jako zákonodárce konstatoval: „Uvážili jsme, že občanské zákony mohou občany dokonale uklidnit co do bezpečného užívání jejich soukromých práv, budou-li dány v souladu nejen s obecnými zásadami spravedlnosti, ale i se zvláštními poměry obyvatelů, budou-li vyhlášeny v jazyku jim srozumitelném a budou-li zachovány pro stálou paměť v řádné sbírce, a proto jsme od počátku svého panování neustále dbali, aby sestavení úplného a domácího občanského zákoníku, na němž se usnesli a s nímž započali naši předkové, bylo dokončeno.“

Obecný občanský zákoník rakouský pak nabyl účinnosti ke dni 1. ledna 1812. „Nyní, když mínění znalců a zkušeností získaných z praktického užití osnovy bylo využito k opravě tohoto tak důležitého zákonodárského odvětví; rozhodli jsme se tento obecný zákoník občanský vyhlásiti pro veškeré naše německé dědičné země a naříditi, aby se ho počalo užívati dnem 1. ledna 1812.“⁵¹

---

⁴⁹Uveřejněn pod č. 946/1811 Sbírkou zákonů soudních.

⁵⁰A tato platnost jen pro některé země habsburské monarchie, představovala i v počátcích existence samostatného Československa problémy při praktické aplikaci práva.

⁵¹Zákon č. 946/1811 Sbírkou zákonů soudních, článek III.

Procesní právo, civilní i trestní bylo zásadně kodifikováno až v 80. letech 18. století v době vlády Josefa II, a to spolu s dalšími reformami. Civilní soudní řád, který byl vydán v roce 1781, zakotvil mj. rovnost stran v soudním jednání a dispoziční zásadu. Od 1. července 1784 byly na základě proběhlých úprav práva jako věcně příslušné soudy pro záležitosti týkající se nemovitostí ustaveny jako prvoinstanční soudy ve městech magistráty (resp. jejich soudní senáty) a justiční úřady pozemkových vrchností.

Právní úprava exekucí byla zakotvena ve Všeobecném soudním řádu josefinském z roku 1781.⁵² V dalším období byla exekuce upravena v tzv. Západohaličském soudním řádu z roku 1796,⁵³ který platil později v tehdejší monarchii až do roku 1895. Právní úprava exekucí byla v podstatě po sto let neměnná.⁵⁴ V období vlády Josefa II. došlo také k posunu v konkurzním právu. Roku 1781 byl vydán Obecný konkurzní řád, který reagoval na hospodářský rozmach a tím i na nárůst konkursů, které se zvyšovaly s počtem obchodních styků a peněžních vztahů. Konkurzní řád Josefa II. představoval komplexní úpravu konkurzního řízení. To vyplývalo z jeho pojetí konkurzu jako smíšeného hmotně a procesně právního institutu.⁵⁵

Konkurz byl zahajován z podnětu dlužníka, popř. dědice dlužníka. Dlužník musel prokázat, že není schopen plnit své závazky. Řízení mohlo být též zahájeno na návrh jednoho nebo více dlužníkových věřitelů. Návrh musel být podán u soudu, hodnověrným způsobem muselo být v něm uvedeno, že věřitel má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku. Konkurzu se mohl dlužník zprostit zaplacením svých dluhů v přiměřené době, popř. prohlášením, že bude schopen v brzké době tak učinit. Pakliže tak dlužník neučinil, byl povinen sestavit seznam svého majetku a platných závazků. Konkurz na dlužníka se prohlašoval soudním ediktem. Současně byl ustanoven zástupce konkurzní podstaty. Jeho úkolem bylo zastupování a obrana dlužníka vůči věřitelům. K přihlášení pohledávek byla stanovena lhůta od jednoho do šesti měsíců. Pohledávky

---

⁵²Zákon č. 13/1781 Sbírký zákonů soudních, ze dne 1. května 1781.

⁵³Zákon č. 29/1796 Sb. zákonů soudních, ze dne 19. prosince 1796.

⁵⁴K soudním řádům a k níže v textu uvedenému exekučnímu řádu srv. např. VINTÍŘ, J. *Příruční kniha k vedení práva čili exekuce ku pomoci soudcům a soudním vykonavatelům při cís. král. soudech v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku*. Praha 1850.

⁵⁵URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 42.

se do konkurzu přihlašovaly formou žaloby. Jak je tomu i dnes podle současné právní úpravy,⁵⁶ ustanovoval se tehdy věřitelský výbor. Konkurs trval tak dlouho, dokud nebyly uspokojeny všechny přihlášené pohledávky.⁵⁷ Zdlouhavost a nákladnost konkurzního řízení byla považována za velký nedostatek konkurzního řádu, proto byl i mnohokrát novelizován a poté nahrazen konkurzním řádem č. 1/1869 ř.z., který pak byl do vzniku Československé republiky novelizován císařským nařízením č. 337/1914 ř.z.

V Josefínském soudním řádu jsou exekuci věnována ustanovení §§ 298-352.⁵⁸ Josefínským soudním řádem (tak i západohaličským soudním řádem) došlo k rozlišování exekuce na uhrazovací a zajišťovací. Uhrazovací exekuce byla postavena na zásadě dispoziční a ponechávala rozhodnutí o zahájení exekuce na návrhu věřitele. Samotná exekuce byla vázána soudním výrokem nebo soudní smlouvou.⁵⁹

Exekuce byla personální, nebo speciální. Personální exekuce stále zachovávala dlužnickou vazbu.⁶⁰ Exekuční vazba byla omezena na dobu jednoho roku,⁶¹ s výjimkou křivého svedení věřitele dlužníkem k půjčce či jiných úkladů, kde bylo na místě uložit ihned přiměřený trest těmto úkladům.

Exekuci prováděl soud prostřednictvím soudního komisaře (zejména notáře) nebo zřízence soudu (exekutora). Pro vymožení peněžitých pohledávek se podrobně již rozlišovaly jednotlivé majetkové hodnoty, počínaje nemovitými a movitými věcmi,

---

⁵⁶ Dle zákona č. 182/2006 Sb., (insolvenční zákon), části první, hlavy II, dílu čtvrtého, § 46 za věřitelský orgán je považován věřitelský výbor, který vykonává působnost věřitelských orgánů s výjimkou věcí, které patří do působnosti schůze věřitelů nebo které si schůze věřitelů vyhradila. Podle insolvenčního zákona je stanoven počet členů věřitelského výboru tak, že pokud je přihlášených věřitelů více než 50, je schůze věřitelů povinna ustanovit věřitelský výbor. Věřitelský výbor má nejméně 3 a nejvýše 7 členů. O počtu členů rozhoduje schůze věřitelů. Viz ustanovení § 56 insolvenčního zákona. U právní úpravy mnou v textu práce uváděné – tehdy se jednalo o taxativně stanovený tříčlenný věřitelský výbor.

⁵⁷ Tzv. princip perpetuace. FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, č. 7-8, s. 60.

⁵⁸ Vycházím ze znění zákona otištěného v *Obecní řád soudní a řád konkursní Čech, Moravy, Slezska, Rakaus nad Enží i pod Enží, Štýrska, Korutan, Krajinska, Gorice, Gradišče, Terstu, Tyrol a Rakouských předzemí z 1.5. 1781, Praha 1848.*

⁵⁹ § 298. Viz *Obecní řád soudní a řád konkursní Čech, Moravy, Slezska, Rakaus nad Enží i pod Enží, Štýrska, Korutan, Krajinska, Gorice, Gradišče, Terstu, Tyrol a Rakouských předzemí z 1.5. 1781, Praha 1848.*

⁶⁰ Ta byla odstraněna až zákonem č. 34/1868 ř.z.

⁶¹ § 351. Viz *Obecní řád soudní a řád konkursní Čech, Moravy, Slezska, Rakaus nad Enží i pod Enží, Štýrska, Korutan, Krajinska, Gorice, Gradišče, Terstu, Tyrol a Rakouských předzemí z 1.5. 1781, Praha 1848.*

mezi které se řadily i hotové peníze, cenné papíry a pohledávky dlužníka včetně jeho příjmů.

U nemovitostí přicházela v úvahu exekuce prodejem sekvestrací,⁶² propachtováním nebo příkázáním zástavních pohledávek vkladem do pozemkových knih. Součástí uhrazovací exekuce směřující proti nemovitosti bylo vždy exekuční zajištění zřízením zástavního práva k ní. V případě movitých věcí bylo možné je odejmout či prodat, obdobně bylo možné dražit pohledávky i jiná práva, pohledávky bylo možné rovněž přikázat, příjmy bylo možné sekvestrovat.

Relativní novinku v soudním řádu představoval tzv. personální nebo reálný arest.⁶³ V podstatě šlo o zárodek pozdějšího zatímního, v dnešní době předběžného opatření. Důvodem k arestu byla skutečnost, že chování dlužníka by mohlo ohrozit budoucí exekuci.

Personální arest spočíval v dlužníkově vazbě. Vazba byla omezena na dobu šesti měsíců, kterou mohl dlužník nahradit složením kauce. Vazba byla ukončena, pokud věřitel nepodal v soudem určené lhůtě příslušnou žalobu nebo byla žaloba soudem zamítnuta. V případě zamítnutí žaloby soudem musel věřitel dlužníkovi nahradit majetkovou škodu i personální újmu způsobenou vazbou.

Reálný arest znamenal soudní zákaz uložený dlužníkovi dlužníka, zaplatit dlužníkovi pohledávku, případně umožňoval prozatímní správu předmětu sporu nebo jiné věci včetně příjmů dlužníka.⁶⁴ Soud mohl dále vydat další zákazy či příkazy, jejichž porušení mohlo být postiženo pokutou či vazbou.

---

⁶²K institutu sekvestrace např. NEČAS, J. Sekvestrace. Brno: Nákladem knihkupectví Karla Winklera, 1891.

⁶³Srv. SMOLÍK, P. Vývoj exekučního řízení v českých zemích a Československu do roku 1963. In: *Sborník vydaný u příležitosti 10. výročí založení exekutorské komory České republiky*. Praha 2011, s. 23.

⁶⁴FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Universita Karlova, 1974, s. 79-80.

V současné české právní úpravě se s institutem arestu nesetkáme, avšak např. v německém právu ještě ano,⁶⁵ a to ve věci poskytnutí právní ochrany je rozlišován vedle předběžných opatření také institut arestu ve smyslu zkráceného řízení ve věci nařízení obstarávky. Podle ustanovení německého civilního procesního řádu poskytuje arest ochranu nároku na budoucí pohledávku, nebo nároku takovému, který se může v budoucnu přeměnit na peněžní pohledávku.⁶⁶

Novelizace zákonů o exekucích nalezneme až v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století. Za nejdůležitější změny můžeme považovat např. zákon přijatý v roce 1873,⁶⁷ jímž bylo stanoveno nezabavitelné existenční minimum jako část mzdy a jiných služebních příjmů dlužníka částkou do 600 zlatých za rok,⁶⁸ o patnáct let později zvýšenou na 800 zlatých ročně.⁶⁹

Uvedené, jakož i některé další, spíše drobné změny, neřešily dobovou potřebu rozvíjejícího se podnikání v druhé polovině 19. století, zvláště pak v oblasti obchodu. Jevilo se jako nutné podstatně modernizovat, zjednodušit a zrychlit celé civilní soudní řízení, promítnout do něho důsledně zásady ústnosti, veřejnosti a volného hodnocení důkazů.

---

⁶⁵ JÄGER, J. Řízení ve věci poskytnutí předběžné právní ochrany v německém a českém právu. *Právní rozhledy*. 1998, roč. 6, č. 5, s. 218-222.

⁶⁶ Viz § 916 ZPO. (1) Der Arrest findet zur Sicherung der Zwangsvollstreckung in das bewegliche oder unbewegliche Vermögen wegen einer Geldforderung oder wegen eines Anspruchs statt, der in eine Geldforderung übergehen kann. (2) Die Zulässigkeit des Arrestes wird nicht dadurch ausgeschlossen, dass der Anspruch betagt oder bedingt ist, es sei denn, dass der bedingte Anspruch wegen der entfernten Möglichkeit des Eintritts der Bedingung einen gegenwärtigen Vermögenswert nicht hat. <https://dejure.org/gesetze/ZPO/916.html>.

⁶⁷ Zákonem č. 68/1873 ř.z., o exekuci na požitky z poměru pracovního a služebního, ze dne 29. dubna 1873.

⁶⁸ Zákonem č. 75/1888 ř.z., zákon o exekuci na platy v soukromé službě trvale ustanovených a osob po nich pozůstalých, dále na výslužné, provise, výživné a výchovné, jež ústavy, spolky nebo společnosti poskytují svým členům a osobám po nich pozůstalým, ze dne 26. května 1888; Roku 1912 byly zákonem č. 104/1912 ř.z., o zvýšení obnosu služebních a mzdových platů, odpočinkových a jiných důchodů, který jest prost exekuce, ze dne 17. května 1912, peněžní částky vyňaté z exekuce dále zvýšeny na 2000 korun, u výživného na 600 korun ročně.

⁶⁹ K tomu srv. ČEČETKA, V. J. *Žaloby a exekuce v řízení před soudy okresními pro pohledávky a ceny do 500 zl./dle nového řádu soudního*. Praha: F. Šimáček, 1899.

Až na samém sklonku 19. století nový civilní soudní řád a jeho uvozovací zákon z roku 1895 a o rok později přijaté nové zákony – zákon o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím⁷⁰ a exekuční řád⁷¹ odstraňující přežitky z předcházející doby.

Nové právní předpisy zavedly např. ve sporném řízení zásadu ústního jednání; bohužel však byla konstruována striktně formalisticky. Např. při jednání u soudu první instance bral soud v úvahu písemná podání účastníků pouze v případě, pokud je zároveň ústně přednesli. U krajského soudu, který jednal v určitých sporech jako soud první instance, bylo vyžadováno povinné zastoupení stran sporu advokáty a pro ústní jednání měly být předem připraveny písemné podklady.

Tento postup pak pochopitelně vedl k částečné duplicitě v obsahu jednání a soudy zatěžoval a jednání zbytečně protahoval. Praxe pak přinesla mírné zjednodušení těchto těžkopádností, když ústní reprodukce obsahu písemných podání založených v soudním spise byla nahrazována jen krátkým ústním projevem, který vlastně jen potvrzoval znění písemných dokumentů.⁷²

Ač byla součástí nové právní úpravy i zásada veřejnosti, v řadě případů byla v praxi potlačena. Soud podle této zásady mohl postupovat v řízení méně formálně, při zjišťování okolností projednávané věci hodnotit konkrétní zvláštnosti. Omezení postupu při zjišťování skutečného stavu věci však přinesla možnost stran sporu shodným projevem vůle zamezit soudu zahrnout do dokazování označené svědky anebo listiny – mohly prohlásit, že činí nějaké skutečnosti nespornými, a tím bylo možné řízení urychlit.

Tehdejší soud nebyl oprávněn prověřovat pravdivost doznání předneseného jednou stranou, které druhá strana sporu potvrdila. Za pravdivé musel také soud považovat stanoviska, která protistrana výslovně nepopřela. Zaveden byl rovněž tzv.

---

⁷⁰ Zákon č. 78/1896 ř.z.

⁷¹ Zákon č. 79/1896 ř.z.

⁷² Lze říci, že tato praxe v podstatě přetrvává u soudů dodnes.

kontumační rozsudek,⁷³ kdy neúčast u jednání při splnění řádného předvolání měla bez dalšího za následek vyhovění přítomné straně.

Postupující průmyslová revoluce a s tím spojený sílící význam obchodníků a výrobců vedla k modernizaci civilního řízení. Zdlouhavost soudního a následně exekučního řízení přinášela těmto subjektům značné ztráty a i přes odpor konzervativních politiků a velkostatkářské šlechty došlo k určité modernizaci exekučního práva. Tyto tendence se projeví již v prosinci 1862, když byla předložena osnova exekučního řádu pro „království a země v říšské radě zastoupené“.

Snaha provést modernizaci civilního soudního řízení, jež bylo podporováno liberální částí politické scény, pokračovala v prosinci 1867, když ministerstvo spravedlnosti předložilo parlamentu návrh civilního řádu soudního pro země rakouského mocnářství nepatřící ke koruně uherské. Návrh spočíval na osnově tzv. Hanoverského soudního řádu pro země německého spolku z roku 1866, jehož základem byl hanoverský soudní řád z roku 1850.⁷⁴ Rakouský návrh upravoval i exekuční řízení.

Následně byly předloženy ještě dva návrhy. Glaserův návrh byl předložen poslanecké sněmovně roku 1876 a další osnova návrhu, vycházející z předešlé, byla předložena dr. Pražákem roku 1890.⁷⁵ Avšak ani tyto návrhy, týkající se civilního soudního řízení, nakonec nebyly přijaty.

Když se nepovedlo kodifikovat civilní soudní řízení, objevily se snahy alespoň upravit exekuce, neboť praktický výkon exekučního řízení byl ještě komplikovanější než vlastní nalézací řízení. V roce 1874 byl předložen návrh zákona o exekuci pro peněžní pohledávky jejich nuceným prodejem. Bohužel pro tehdejší podnikatele ani tento návrh nebyl přijat.

---

⁷³Dnes rozsudek pro zmeškání, případně i pro uznání.

⁷⁴JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In: SCHELLE, K., VOJÁČEK, L. (eds.). *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 100-107.

⁷⁵HORA, V. *Československé civilní právo procesní I*. Praha 1934, s. 13; Ott, E. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního I*. Praha 1908, s. 3.

Nuceného výkonu rozhodnutí se však týkala užší norma, která úspěšně prošla zákonodárným procesem roku 1883, a to zákon o trestech za maření exekuce,⁷⁶ který zrušil část ustanovení tehdy platného a účinného trestního zákoníku.⁷⁷

Exekuční řízení bylo později podrobena ještě dalším změnám, kdy byl přijat zákon,⁷⁸ vylučující určité movité věci z exekuce a zakazující oddělené postihování nemovitostí, ale celá úprava procesu u civilních soudů i exekučního řízení byla stále v praxi kritizována pro svou zastaralost a pomalost procesu.

Roku 1891 byl na ministerstvo práv povolán Franz Klein, který ve funkci ministerského sekretáře vypracoval kromě jurisdikční normy, soudního řádu civilního právé i exekuční řád. Civilní proces se měl na základě politické direktivy reformovat tak, aby se stal rychlejší a levnější co do nákladů. Vyjma tohoto hlediska, základním motivem Kleinovy osnovy byla patrná snaha o to, aby se rozhodnutí soudu opíralo o nejsprávnější a nejúplnější základy. Kleinovi se podařilo sladit zájem státu na správném a přesvědčivém rozhodnutí se zájmy každé ze sporných stran být úspěšnou. Za jádro reformní koncepce byla vzata myšlenka posílení úlohy soudu, který měl mít nad řízením větší vládu než strany.⁷⁹

Tzv. „poradním zákonem“ č. 227/1894 ř.z., bylo roku 1894 přijato rozhodnutí, že návrhy nových procesních zákonů mají být projednány nejprve ve stálém výboru poslanecké sněmovny a ve stálé komisi panské sněmovny a poté na společném sezení obou těchto komor. Při něm pak měla být ve sněmovnách připuštěna pouze generální debata, tj. zákony mohly být schváleny nebo odmítnuty jen ve své celistvosti, připomínky k jednotlivostem a pozměňovací návrhy byly vyloučeny.⁸⁰

---

⁷⁶Zákon č. 78/1883 ř.z.

⁷⁷Jednalo se o ustanovení § 183 odst. 2 zákona č. 117/1852 ř.z.

⁷⁸Zákon č. 74/1887 ř.z., vylučující určité movité věci z exekuce a zakazující oddělené postihování nemovitostí.

⁷⁹JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In: SCHELLE, K., VOJÁČEK, L. (eds.). *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 100-107.

⁸⁰Tamtéž.

Osnova civilního řádu soudního byla přijata panskou sněmovnou dne 24. června 1895 a 18. července 1895 poslaneckou sněmovnou. Byl vydán zákon č. 110/1895 ř.z., jímž se uváděl zákon o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních a zákon č. 111/1895 ř.z. o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních. Civilní proces upravil civilní soudní řád, tj. zákon č. 112/1895 ř.z., o příčině zavedení zákona o soudním řízení v občanských rozepřích právních. Civilní soudní řád byl vyhlášen v říšském zákoníku dne 9. srpna 1895 s účinností od 1. ledna 1898.

Exekuční řízení bylo upraveno samostatnými předpisy, a to uvozujícím zákonem k exekučnímu řádu č. 78/1896 ř.z. a zákonem č. 79/1896 ř.z. o řízení exekučním a zjišťovacím.⁸¹ Důvodem pro přijetí tohoto zákona byla nejen snaha upravit návaznost nové právní úpravy a stávajících právních předpisů,⁸² ale odstranění celé řady problémů, které přinášela předcházející právní úprava a což pak promítalo do procesního řízení. Např. v případě věřitele se čekalo na jeho návrhy, v případě dlužníka – ten musel být vždy o každém dílčím kroku ze strany soudu vyrozuměn z důvodu šetření jeho práv. Z tohoto důvodu se velmi často běh exekuce nutně přerušoval a čekalo se na procesní úkon jedné ze stran či prokázání doručení dlužníku. To vedlo jednak ke zdoluhavému řízení a ke značným nákladům, které by jinak nebyly zapotřebí.

Problematické se jevily i exekuční prostředky, neodpovídající různým druhům majetkových hodnot, na něž přicházela exekuce v úvahu, a konkrétní způsoby exekuce postrádaly zákonnou úpravu řešení některých otázek, s nimiž se praxe začínala v rámci společenského vývoje častěji setkávat. Velké problémy byly především spatřovány

---

⁸¹K výše uvedenému srv. SPERL, H. Systematischer Grundriß der Rechtsquellen, Literatur und Praxis des österr. Zivilprozeß- und Exekutionsrechts. Wien 1903, s. 49-146. Zákon č. 79/1896 ř.z., zákon o řízení exekučním a zajišťovacím (vyhlášený dne 27. května 1896, částka XXX ř.z.), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1898 (Gesetz vom 27. mai 1896, RGBl, Nr. 79, über das Exekutions und Sicherungsverfahren – Die Exekutionsordnung).

⁸²Tento zákon nabyl účinnosti 6. června 1896 a byl zrušen ke dni 31. prosinci 1950 zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Z dnešního pohledu nezvykle obsahoval přechodná a závěrečná ustanovení zákon o řízení exekučním a zajišťovacím.

v institutu sekvestrace,⁸³ v úpravě imobiliární exekuce, tržové ceny při prodeji nemovitosti,⁸⁴ při řešení rozvrhu výtěžku prodeje nemovitostí.

Dále se též jednalo o problém nejistoty efektivity prodeje věci ve veřejné dražbě, typicky nemovitosti, protože proti sobě stál zájem prodat rychle, resp. vůbec a zájem prodat za nejvyšší cenu. Veřejná dražba byla sice garancí efektivity, avšak představovala negativum v délce řízení, transakčních nákladech, menší kontrolu nad výhodností tohoto druhu prodeje a také neochotu zájemců o dražbu jako takovou. Za významný nedostatek veřejné dražby byla považována výše startovací nabídky, která nebyla stanovena, neboť se vycházelo ze zásady prodeje dražené věci tzv. za každou, tedy libovolnou i zcela nevýhodnou, cenu.⁸⁵

Exekuční řád č. 79/1896 ř.z. ve svém obsahu se skládal ze dvou částí. Část první pod názvem Exekuce se skládala ze tří oddílů: oddíl první – Ustanovení všeobecná §§1-86, oddíl druhý – Exekuce pro pohledávky peněžité §§ 87-345 a oddíl třetí – Exekuce, aby něco bylo vykonáno neb opominuto §§346-369. Druhá část pod názvem O zajištění byla rozčleněna na dva oddíly:⁸⁶ oddíl první – O exekučních úkonech k zajištění pohledávek peněžitých (exekuce k zajištění). §§ 370-377, oddíl druhý – O opatřeních prozatímních §§ 378-402.

Za nejstarší formu exekuce na nemovité věci byla pokládána držba, která byla vnímána za velký zásah do dlužníkových práv. Mírnější postih představovala vnučená správa, kde věřitel byl uspokojován postupně z výtěžku nemovitosti. Jako samostatný a nejnovější prostředek se zde prezentovalo zřízení zástavního (exekučního) práva, které knihovně zajistil pohledávku věřitele.

---

⁸³K tomu srv. NEČAS, J. Sekvestrace. Brno: Nákladem knihkupectví Karla Winklera, 1891.

⁸⁴Srv. WOREL, J. O. *O rozpočtu tržové ceny za nemovitosti dle nového exekučního řádu u porovnání s dosavadním řádem*. Praha: Jaroslav Pospíšil, 1897.

⁸⁵ SMOLÍK, P. Vývoj exekučního řízení v českých zemích a Československu do roku 1963. In: *Sborník vydaný u příležitosti 10. Výročí založení exekutorské komory České republiky*. Praha 2011, s. 25.

⁸⁶Druhá část byla plně vyhrazena zajišťovacím institutům, které jsou stále ještě chápány za vlastní exekučnímu právu – doposud v mnoha ohledech zajištění dosud nevykonatelných práv, resp. povinností neumožňovaly. I když části o zajištění peněžitých pohledávek vyhovovaly, nelze to konstatovat o pohledávkách ostatních. Srv. SMOLÍK, P. Vývoj exekučního řízení v českých zemích a Československu do roku 1963. In: *Sborník vydaný u příležitosti 10. Výročí založení exekutorské komory České republiky*. Praha 2011, s. 26.

Nucená dražba nemovitostí se podobala dražbě mobiliární. Nejdříve došlo k zabavení a poté k zpeněžení. Zabavení nemovitosti se dělo jinak u nezapsaných nemovitostí a jinak u nemovitostí zapsaných. V prvním případě soud nařídil zájemný popis nemovitosti z úřední moci po povolení dražby,⁸⁷ v druhém případě byla učiněna příslušná poznámka v knihách.⁸⁸

Účinek poznámky se projevoval v tom, že povolenou dražbu šlo provést proti každému pozdějšímu nabyvateli nemovitosti, a že věřitel, v jehož prospěch byla nařízena, měl přednost před právy osob nabytými později včetně pozdějších dražeb. Pro přednost bylo podstatné, kdy došla žádost o provedení poznámky nebo návrh na dražbu.⁸⁹ Zabavení se vztahovalo i na příslušenství nemovitosti.⁹⁰

Pakliže by po vyznačení poznámky došlo ke zcizení nemovitosti, bylo sice platné, avšak vůči exekventovi neúčinné, takže se v dražebním řízení pokračovalo tak, jako by dlužník byl ještě vlastníkem nemovitosti. Vlastník nemovitosti nebyl při dražbě omezen v její praktické správě, ledaže by byla rovněž povolena vnucená správa. Ohledně pořadí více vymáhajících věřitelů stál exekuční řád na zásadě priority.

Exekuční řád byl ještě za trvání habsburské monarchie novelizován roku 1914 tzv. „novelou k úlevě soudů“⁹¹ a v roce 1916, kdy třetí novela Všeobecného občanského zákoníku⁹² se částečně týkala rovněž exekucí. Došlo tak k úpravě umořování starých hypotekárních pohledávek a případů nároků při rozdělování podstaty, byla-li zřízena nucená správa nemovitosti.

---

⁸⁷§ 134, odst. prvního, zákona č. 79/1896 ř.z. (Exekuční řád).

⁸⁸§ 134, odst. druhého, zákona č. 79/1896 ř.z. (Exekuční řád).

⁸⁹§ 135 zákona č. 79/1896 ř.z. (Exekuční řád).

⁹⁰§ 144 zákona č. 79/1896 ř.z. (Exekuční řád).

⁹¹Zákon č. 118/1914 ř.z.

⁹²Zákon č. 69/1916 ř.z.

1.4. Recepce rakouského práva a jeho následné úpravy v oblasti exekučního řízení a další změny v rámci exekuce

Po rozpadu rakouské monarchie došlo ke vzniku mnoha samostatných států, mezi něž patřilo i Československo. V roce jeho vzniku došlo i k převzetí rakouských a uherských právních předpisů, a to recepčním zákonem,⁹³ což byl chronologicky vůbec první zákon Československé republiky.⁹⁴ Tento zákon nabyl účinnosti dnem jeho vyhlášení, tj. dnem 28. října 1918, tedy ke dni vzniku samostatného státu. Hlavní úlohou recepčního zákona bylo převzetí rakouských právních předpisů, aby byla zachována kontinuita právního řádu a bylo možné mj. vymáhat veřejný pořádek.

Recepčním zákonem tak došlo i k převzetí zákona o řízení exekučním a zajišťovacím,⁹⁵ který pozbyl účinnosti až v roce 1951, kdy nabyl účinnosti občanský soudní řád.⁹⁶ Exekuce se tak stala součástí jiného, širšího zákona, který upravoval civilní soudní řízení. Stejně tomu bylo tak i později v roce 1963.

Recepční zákon převzal i zákonodárství, které bylo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, které mělo svoji právní úpravu v rámci Uherska. Ve věcech exekucí byl do československého procesního práva převzat uherský zákonný článek LX/1881 o exekučním řízení, včetně několika novelizací. Uherský zákon byl podobný zákonu rakouskému, upravoval také dva postupy, tj. nalezení práva na uspokojení věřitele a následně exekuci, nesplnil-li povinný dobrovolně soudní rozhodnutí. Zákon upravoval i zatímní opatření a zajišťovací exekuci. Stejně, podobné a odlišné postupy rakouských a uherských předpisů uvádí prof. Hora.⁹⁷

Exekuční řízení již jako součást československého právního řádu bylo dále upravováno a opětovně novelizováno.⁹⁸ K prvním změnám došlo nařízením vlády o

---

⁹³Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu Československého.

⁹⁴Ačkoliv se jedná o první zákon, číselně je až jedenáctý (11/1918 Sb. z. a n.), neboť je před něj zařazeno deset zákonů a nařízení ze dne 2. a 5. listopadu 1918, kdy byly přijaty předpisy upravující vyhlásování zákonů a nařízení.

⁹⁵Zákon č. 79/1896 ř.z.

⁹⁶Zákon č. 142/1950 Sb., zákon o řízení ve věcech občanskoprávních.

⁹⁷HORA, V. *Československé civilní právo procesní I.* Praha 1922. Také viz ČORBA, I., MEDZIHRADSKÝ, M. *Exekučný zákon platný na Slovensku.* Nitra 1922.

⁹⁸Níže v textu jsou uvedeny jen nejvýznamnější změny.

exekuci podle spisů a listin zřízených v německo-rakouském státě z roku 1919,⁹⁹ neboť bylo nutné pružně reagovat na potřeby praxe nastalé ve vyřizování exekučních záležitostí po vytvoření samostatných států, které vznikly rozpadem monarchie. Jednalo se o exekuční tituly, které vznikly na území československého státu před jeho vznikem (včetně 28. října 1918) a „... budou v Německo – Rakousku jako tamější exekuční tituly vykonávány“.¹⁰⁰

Vláda tímto předpisem zajišťovala po jednání s rakouskou stranou reciproční princip. Rakouské, v nařízení důsledně uváděné jako německo - rakouské soudy, mohly u příslušných soudů v Československé republice navrhopvat povolení exekuce a provádět další kroky v exekučních řízeních.

Dobovou situaci hospodářskou i politickou ilustruje zákon o exekucích na platy a výslužné z roku 1920.¹⁰¹ Připomeňme jej podrobněji, třebaže se týká exekucí všeobecně, nikoliv speciálně nemovitostí, pro jeho koncepci, souvislosti sociální politiky tehdejšího státu a v neposlední řadě proto, že členové zákonodárného sboru ochranu, kterou poskytoval, na sebe nevztáhli.

Tento zákon upravil mj. maximální výši exekvované (zabavené nebo zajištěné) částky ze služebního příjmu nebo mzdy soukromých i veřejných zaměstnanců. Dlužníkovi mohla být odebrána nejvýše pouze jedna třetina příjmu, avšak jen tak, aby zbylé příjmy v kalendářním roce činily 6.000,- Kč. Výjimku z této zásady tvořily pohledávky výživného, u něhož byla nezabavitelná částka ročního příjmu stanovena jen na 3.000,- Kč a exekuce se mohla vést až do výše dvou třetin příjmu.

V tehdejší těžké hospodářské situaci velké části obyvatelstva nového státu, částečně podporovaného státem formou drahotních přídavek zaměstnancům k jejich platům, byly tyto přídávky v plné poskytované výši vyňaty ze souhrnu příjmů dlužníka pro vyměřené částky podléhající výkonu rozhodnutí. Zákon předpokládal, že tyto

---

⁹⁹Vládní nařízení č. 145/1919 Sb., z. a n.

¹⁰⁰Poslední věta prvního odstavce vládního nařízení č. 145/1919 Sb. z. a n.

¹⁰¹Zákon č. 314/1920 Sb. z. a n., o exekuci na platy a výslužné zaměstnanců a jejich pozůstalých, ze dne 15. dubna 1920.

přídavky budou využity pro potřeby vyživovaných osob. Jejich případné vymáhání ve prospěch členů rodiny nebylo omezeno.

Stejně jako u pohledávek výživného byla přísněji pro dlužníka upravena exekuce na úhradu dlužných daní a jiných dávek z jeho služebních příjmů. Zákon o exekuci na platy se nevztahoval na členy zákonodárního sboru – poslanců a senátorů. Jejich plat podle zákona z března 1921¹⁰² činil 5.000,- Kč a nebyl dokonce ani daněn.

Další novelizaci představoval zákon, který změnil některé zákony týkající se soudní příslušnosti¹⁰³ a zákon, kterým byly provedeny další malé změny týkající se soudní příslušnosti¹⁰⁴. Změny byly přijaty také zákonem, který změnil a doplnil některá ustanovení zákonů o soudním řízení ve věcech občanských a o řízení exekučním.¹⁰⁵ Tento právní předpis např. změnil ustanovení §§ 17 a 31 a zavedl nové ustanovení § 1 odst. 19 exekučního řádu. Další novelou byl zákon o změně a doplnění některých předpisů o řízení exekučním a o trestním stíhání pletich při dražbách.¹⁰⁶

V následujících letech dílčí úpravy exekucí poměrně pružně reagovaly na exekuční a konkurzní řízení vedených proti dlužníkům – zemědělcům a proti nezaměstnaným z roku 1934.¹⁰⁷ V roce 1938 na podzim pak pomnichovská vláda vydala nařízení o odkladu exekucí a konkurzů proti dlužníkům, jejichž majetek se nacházel na části území Československého státu obsazené Německem¹⁰⁸ nebo o odkladech vyklizení bytů¹⁰⁹.

---

¹⁰²Zákon č. 115/1921 Sb. z. a n. o náhradě předsedům, místopředsedům a členům obou sněmoven Národního shromáždění republiky Československé.

¹⁰³Zákon č. 116/1921 Sb. z. a n.

¹⁰⁴Zákon č. 123/1923 Sb. z. a n.

¹⁰⁵Zákon č. 23/1928 Sb. z. a n.

¹⁰⁶Zákon č. 1/1933 Sb. z. a n.

¹⁰⁷Např. vládní nař. č. 234/1934 Sb. z. a n., o vedení exekuce na peněžité pohledávky za státem nebo za fondem pod veřejnou správou nebo vládní nař. č. 250 a 251/1934 Sb. z. a n., o úlevách při splácení pohledávek za zemědělci a nezaměstnanými.

¹⁰⁸Vládní nař. č. 233/1938 Sb. z. a n., o odkladu exekucí a konkurzů vedeným proti dlužníkům s majetkem na území obsazeném cizí mocí.

¹⁰⁹Vládní nař. č. 211/1938 Sb. z. a n., o zvláštních ustanoveních o odkladu exekučního vyklizení bytu.

V období nesvobody v letech 1939 až 1945 bylo exekuční právo novelizováno, resp. doplněno např. nařízením říšského ministra spravedlnosti,¹¹⁰ které směřovalo k jednotnému výkladu exekučních titulů v rámci tzv. Velkoněmecké říše, i v nařízení říšského protektora o židovském majetku z 21. června 1939.¹¹¹

První omezení, která se týkala zákazu dispozice židovským majetkem, se projevila hned po 15. březnu 1939, avšak právní úprava těchto omezení nebyla na území Protektorátu Čechy a Morava jednotná, neboť na Moravě se zákaz nakládání židovským majetkem týkal jen židovských podniků a nemovitého majetku, zatímco v Čechách se vztahoval tento zákaz na veškerý židovský majetek.¹¹²

Z těchto omezení šlo o nařízení ze dne 20. března 1939, které se týkalo nedovolených zásahů do hospodářství v zemi Moravské,¹¹³ kdy na základě jeho ustanovení se zakazovalo ustanovení komisařských důvěrníků a správců v židovských závodech,¹¹⁴ a zároveň se zakazovala koupě, propachtování nebo darování podniků, které byly zcela nebo částečně v židovském vlastnictví.¹¹⁵

K dalším nařízením patřilo nařízení ze dne 22. března 1939 o zákazu zcizování nemovitého židovského majetku v zemi Moravské,¹¹⁶ kterým se zakazoval prodej, pronájem a darování, jakož i jakékoli zatížení nemovitého majetku, který byl zcela nebo částečně židovským majetkem,¹¹⁷ a o nařízení ze dne 29. března 1939,¹¹⁸ ve kterém se zakazovalo nabývání koupí, jakož i jakékoliv disponování hospodářskými podniky,

---

¹¹⁰Nař. říš. min. spravedlnosti č. 04/40, k jednotné úpravě výkonu titulů na různých právních územích Velkoněmecké říše.

¹¹¹Autentické znění nařízení říšského protektora bylo uveřejněno v *Nové zákony a nařízení Protektorátu Čechy a Morava 1939*. Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart 1939, s. 554-555.

¹¹²SVATUŠKA, L. *Židovské předpisy v Protektorátu Čechy a Morava a vývoj rasového práva v Říši*. Praha: V. Linhart, 1940, s. 92.

¹¹³Nařízení č. j. 105/1939, Úřední list zemského úřadu v Brně č. 67.

¹¹⁴§ 1 nařízení č. j. 105/1939.

¹¹⁵§ 2 nařízení č. j. 105/1939.

¹¹⁶Nařízení č. j. 121/39, Úřední list zemského úřadu v Brně č. 71.

¹¹⁷§ 1 nařízení č. j. 121/39.

¹¹⁸Nařízení šéfa civilní správy v Praze ze dne 29. března 1939 o opatření se židovským majetkem všeho druhu, Úřední list č. 78 z 1. dubna 1939.

účastmi a majetkovými hodnotami všeho druhu, které byly zcela nebo z části v židovském majetku.¹¹⁹

Všechna výše uvedená nařízení byla zrušena nařízením říšského protektora o židovském majetku ze dne 21. června 1939,¹²⁰ které bylo publikováno dne 22. června 1939 v českém znění v denním tisku.

Nařízení říšského protektora o židovském majetku zmocňovalo říšského protektora k vydávání prováděcích a doplňujících předpisů.¹²¹ To bylo ze strany říšského protektora plně využíváno, neboť k tomuto nařízení bylo vydáno devět prováděcích výnosů.

V případě námi uváděné problematiky exekuce na nemovitosti, podle nařízení říšského protektora bylo Židům, židovským podnikům a židovským sdružením v rámci exekuce sice dovoleno nakládat s nemovitostmi, avšak se zvláštním písemným schválením, a to buď říšského protektora popř. vrchního zemského rady.¹²²

Podle nařízení musel exekuční soud zkoumat, zda exekutem není Žid, zjištěná skutečnost se uváděla v zájmním protokolu. Soud v případě zabavení židovského majetku musel ihned vyrozumět říšského protektora, resp. vrchní zemskou radu. Imobilární exekuce byla ztížena zákazem nabývání pro Židy. K žádosti o zřízení exekučního zástavního práva k nemovitosti bylo nutné dodat prohlášení, jinak hrozilo, že žádost bude zamítnuta.¹²³

V případě vnučené správy nebylo schválení vyžadováno, neboť v tomto případě nemělo být nakládáno s podstatou nemovitosti nebo správy k ní. Muselo se také postupovat v souladu s povinností užít tzv. vázaných účtů dle vyhlášky ministerstva financí z 10. listopadu 1939 pro účel složení nájemného a pachtovného vytěženého

---

¹¹⁹§ 1 nařízení šéfa civilní správy v Praze ze dne 29. března 1939 o opatření se židovským majetkem všeho druhu, Úřední list č. 78 z 1. dubna 1939.

¹²⁰Autentické znění nařízení bylo uveřejněno v *Nové zákony a nařízení Protektorátu Čechy a Morava 1939. Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart 1939, s. 554-555.*

¹²¹§ 11 nařízení říšského protektora o židovském majetku.

¹²²§ 1 odst. 1 nařízení říšského protektora o židovském majetku.

¹²³Dle § 7 druhého prováděcího výnosu ze dne 8. prosince 1939.

touto správou. Pokud byl držečným exekutem Žid, schválení nebylo vyžadováno, ani se vyznačení knihovní poznámky o dražbě nepodmiňovalo výše uvedeným prohlášením.

Vládním nařízením z roku 1940 byla přijata významná novela¹²⁴ zasahující i do exekučního práva. Roku 1944 bylo přijato nařízení ministra spravedlnosti¹²⁵, tzv. První nařízení o provedení totálního válečného nasazení v oboru občanského soudnictví Protektorátu Čechy a Morava, které odchýlně upravovalo tehdejší občanské soudní řízení.

Po osvobození Československa v roce 1945 pochopitelně začaly platit původní, právní předpisy, i když bylo z politické situace čím dál tím více jasné, že tento stav nebude mít dlouhého trvání. První podstatnou změnu civilního soudního řádu představoval zákon č. 105/1947 Sb.¹²⁶ Zákon umožnil větší rozhodovací pravomoc samosoudců. Nově bylo upraveno právo chudých a také odvolací a dovolací řízení. Exekuční řád z roku 1896 ale nebyl ještě přímo dotčen. Další změnu v oblasti civilního soudního řízení představoval zákon 320/1948 Sb.¹²⁷

V roce 1950 bylo jako výsledek tzv. právníkové dvouletky přijato mnoho nových zákonů (nejen z oblasti občanského práva), kdy za vzor byly brány zkušenosti sovětského práva. Za pouhé dva roky tak byla připravena rekodifikace mnoha zákonů. Patrně jediným pozitivem nové právní úpravy bylo to, že byl odstraněn právní dualismus, který pocházel ještě z doby rakouského císařství. Byl přijat nový občanský soudní řád¹²⁸, který nahradil mj. i exekuční řád z roku 1896. Nový občanský soudní řád tak obsahoval nejen nalézací řízení, ale také řízení vykonávací, včetně generální exekuce¹²⁹.

---

¹²⁴Vlád. nař. 44/1940 Sb., o zvláštních předpisech o řízení před soudy Protektorátu Čechy a Morava a dočasné změně některých ustanovení občanského práva.

¹²⁵Nař. říš. min. spravedlnosti č 183/1944 Sb., o zjednodušení v občanském soudnictví.

¹²⁶Zákon č. 105/1947 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o soudní organizaci a o příslušnosti a řízení v občanských věcech právních.

¹²⁷Zákon č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů.

¹²⁸Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních.

¹²⁹Jednalo se o tzv. exekuci likvidační (někdejší konkurs).

Institut exekuce nebyl z právního řádu vyjmut. Podle tehdejší literatury „I socialistické právo musí proto znát exekuci jako prostředek k vymožení občanskoprávních nároků. Vyžaduje to ochrana zájmů věřitelů, kterým je třeba zajistit možnost co nejrychlejšího uspokojení jejich nároků“.¹³⁰ Nebyl ani překvapivě přejmenován (jak tomu bylo v následující právní úpravě). Silně byla posílena exekuce na plat, i když zachována zůstala i exekuce na majetek dlužníka, movitý i nemovitý.

Právní úprava exekuce na nemovitosti se mohla dít zřízením exekučního zástavního práva nebo byla realizována dražba nemovitosti. Z právní úpravy exekucí byla vyjmuta exekuce zajišťovací.¹³¹ Vůbec právní úprava exekucí byla značně zjednodušená a zpřehledněna.

Po následujících deseti letech platnosti nové právní úpravy, byla v roce 1960 přijata nová ústava (tzv. socialistická ústava), která předznamenala zásadní změnu v celém našem právu. Předně došlo již k naprostému (a cílenému) odchýlení se od tradičního civilního práva (od ABGB, na který totiž částečně ještě navázala právní úprava z roku 1950) a v rámci soudního civilního řízení došlo i k naprostému přetržení i z hlediska názvosloví.

Slovo exekuce tak zcela zmizelo na dlouhé roky z našeho právního řádu a bylo nahrazeno pojmem výkon rozhodnutí, dlužník se stal povinným a věřitel oprávněným. Možnost provádět exekuci (vlastně výkon rozhodnutí) prodejem nemovitých věcí zůstala, ale vypuštěno z právní úpravy bylo právo zástavní k nim se vážící. Zůstalo zachováno tzv. úkojné právo, kdy po dobu výkonu rozhodnutí bylo povinnému zakázáno s nemovitostí nakládat, a to i pod trestní sankcí. Z právního řádu byl také odstraněn pojem dražba, když došlo k uzákonění prodeje prostřednictvím organizací pověřených provádět takové prodeje, případně úředním prodejem orgánem k tomu povoláním.

---

¹³⁰ ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959, s. 5.

¹³¹ V rámci nalézacího řízení byla nahrazena předběžným opatřením.

2. Exekuční řízení

2.1. Soudní řízení civilní

Civilní soudní řízení neboli řízení nalézací je v praxi nejčastějším druhem občanského soudního řízení, jehož výsledkem je vydání rozhodnutí, kterým soud zákonem vymezeným postupem zjišťuje, co je právem, anebo co právo vytváří. Zákonem vymezený postup soudu „jednak usnadňuje cestu k nalezení práva, jednak se mu zabraňuje, zneužití jakkoli svého postavení“¹³². Souhrnně tuto činnost lze označit za nalézání práva.

V civilním procesu, jak výstižně uvedl prof. Hora „jde o to, aby byl uskutečněn právní řád zvaný soukromým, vztahující se na právní poměry jednotlivců jakožto takových mezi sebou. Při něm běží o to, aby stát svými orgány (soudy) způsobem závazným a konečným rozhodl neshodu vzniklou mezi dvěma jednotlivci jakožto osobami soukromými o otázce upravené právním řádem soukromým, aby vyslovil, na čí straně je právo, a to rozhodnův, aby také právu přiznanému k uskutečnění dopomohl.“¹³³

V rámci nalézacího řízení tedy vydá soud autoritativní rozhodnutí, které lze vykonat prostřednictvím vykonávacího (exekučního) řízení. Zde je třeba upozornit, že vlastní výkon práva není předmětem nalézacího řízení, musí tak být při rozhodování soudů od sebe procesně odděleno, co je právem od jeho přímého výkonu či donucení k němu. Při vedení sporu s dlužníkem se tak obvykle vedou dvě civilní řízení.

Jak bylo již uvedeno, slouží exekuční řízení k realizaci toho, co bylo v řízení nalézacím zjištěno (soudem přikázáno) v případě, že nedošlo k dobrovolnému plnění ze strany dlužníka či odsouzeného v rámci trestního řízení. Prostřednictvím vykonávacího řízení tak dochází k donucení státní mocí i proti vůli toho, kdo měl právní povinnost k plnění. Bezprostřední návaznost mezi oběma řízeními není. Vykonávací řízení je vždy samostatným druhem civilního soudního procesu, neboť od nalézacího řízení se řízení

¹³²HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. I.-III. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 7.

¹³³Tamtéž, s. 8.

exekuční liší nejen cílem, ale i rozdílným uplatněním některých procesních zásad a existencí některých specifických institutů charakteristických jen pro exekuční řízení. Od nalézacího řízení se exekuční řízení v době první republiky lišilo. Např. šlo o případy, kdy nebylo nutné zastoupení strany sporu, nebylo nutné podávat návrh dvojmo, respektive podle počtu dalších stran sporu, nešlo až na výjimky prodlužovat lhůty a navracet v předešlý stav (vyjma sporů, které vznikly za exekučního řízení a spory z něj vzniklé) a ústní jednání byla povětšinou neveřejná. Nebylo ani možné, aby se strany dohodly, že zvolí jinou místní příslušnost soudu, jak tomu bylo možné u většiny ostatních civilních sporů. Výjimku tvořily jen situace, kdy se nemovitost nalézala v obvodech více soudů anebo pokud bylo nutné úkony, které vedly k exekuci zahájit u obvodů více soudů. Pak si mohly strany soud vybrat (ale jen z dotčených soudů). Po roce 1950 nebyly rozdíly významněji odlišné, patrně z toho důvodu, že v mnoha věcech právní úprava navazovala na starý exekuční řád.

V období první republiky bylo exekuční řízení považováno za konečnou fázi procesu, kterou končila nejen činnost soudů (a to jak ve sporném i nesporném řízení), ale i aktivita ostatních státních a veřejných orgánů, jako byly např. živnostenské, policejní nebo orgány obecní správy či trestní soud. Patrně i z tohoto důvodu nebyla v roce 1896 právní úprava exekucí zahrnuta do civilního řádu soudního, ale byla nadále užívána právní úprava samostatná.¹³⁴

Avšak s jinou situací se setkáváme po roce 1948, kdy právní úprava exekucí byla zahrnuta do občanského soudního řádu z roku 1950¹³⁵, kdy v sobě zahrnovala dokonce i právní úpravu úpadku (konkurzu), což vše ale bylo následkem doby, která nastala.

V období první republiky, kdy byla samostatná právní úprava exekucí, platil pro exekuční řízení v určitých věcech zákon o organizaci soudů (jurisdikční norma)¹³⁶ a také civilní řád soudní.¹³⁷ Takto bylo těmito předpisy dále upraveno postavení stran,

---

¹³⁴ Zákon č. 113/1895 ř.z.

¹³⁵ Právní úprava exekucí byla vymezena v § 427 až 605 zákona č. 142/1950 Sb.

¹³⁶ Zákon č. 111/1895 ř.z.

¹³⁷ Zákon č. 112/1895 ř.z.

pravidla ústního jednání nebo předkládání a provádění důkazů, jak vyplývá např. z ustanovení § 78 exekučního řádu.

Právní úprava daná exekučním řádem i občanským soudním řádem z roku 1950 ještě znala tzv. generální exekuci, dnes bychom řekli insolvenční dlužníka, která byla rovněž prostředkem donucovací moci státu, protože měla také povahu státního donucení dlužníka k úhradě jeho závazků cestou zpeněžení majetku dlužníka, resp. v případě konkurzu již úpadce, tak, aby byli jeho věřitelé maximálně uspokojeni.

Generální exekuce však byla zcela odlišným právním nástrojem lišícím se od běžné exekuce, ať už šlo o existenci exekučního titulu, podmínek řízení či postavení účastníků. Tak např. zatímco předpokladem pro výkon exekuce byla existence exekučního titulu, pro konkurzní řízení byla předpokladem neschopnost dlužníka splácet svoje závazky. Zatímco exekuční řízení mohlo být zahájeno jen na návrh vymáhajícího věřitele, návrh na prohlášení konkurzu mohl podat i dlužník sám na sebe.

Činnost soudů v exekučním řízení měla být podle exekučního řádu a doprovodných zákonů co nejrychlejší, aby se vůbec dosáhlo účelu exekuce, a zároveň, aby vzniklé náklady na exekuci byly co nejmenší. Dlužník neměl být zbytečně vystaven dalším výdajům a ztrátám na svém majetku. Tato povinnost byla uložena soudům i později.

Ochrana dlužníka daná občanským soudním řádem z roku 1950 byla silnější. Tak např. § 439 občanského soudního řádu stanovil, že exekuce nesměla být vykonána ve větším rozsahu, než je nezbytně nutné k úhradě dluhů dlužníka a soud byl oprávněn určit takový z exekučních nároků, který postačoval pro zdárné uspokojení dluhů. Mohl tak povolit exekuci jen některým z navržených způsobů nebo ji omezit jen na nějakou část majetku dlužníka.

Bylo rovněž možné podle § 439 odst. 1 občanského soudního řádu, aby soud odložil na návrh dlužníka exekuci na jeho osobní majetek, pokud to bylo v zájmu dlužníka, který nemohl uspokojit svůj dluh bez své viny. I tehdejší literatura akcentovala

na ochranu práv dlužníka, neboť „Úprava exekučního řízení musí i ve státě socialistického typu respektovat v prvé řadě zájmy vymáhajících věřitelů, avšak nesmí zapomínat ani na určitou ochranu dlužníka, který se ne vždy vlastní vinou dostane do situace, kdy je neschopen plnit. Socialistický právní řád nepřipouští existenční zničení dlužníka cestou exekuce a poskytuje dlužníku tam, kde je to na místě, možnost obrany proti exekuci vůbec, nebo alespoň proti jejímu okamžitému výkonu.“¹³⁸

K tomu je nezbytné ale uvést, že tehdejší režim neumožňoval vést exekuce tak, aby bylo narušeno plnění jednotného hospodářského plánu, což znamenalo, že faktické vedení exekuce proti tehdejším organizacím, jako byly státní a komunální podniky, národní podniky, družstva apod., bylo v podstatě nemožné.

2.2. Charakteristika a pojem exekuce

Pojem exekuce je odvozen od latinského výrazu „exsequi“ (vykonat, provést). „Exsequi iudicatum“ znamená pak vykonat soudní rozsudek. Od toho je také odvozeno podstatné jméno „exsecutio“ ve zdomácnělé, nyní již vžitě podobě exekuce.

Exekuci je možné charakterizovat jako nucené splnění soukromoprávních nároků pomocí orgánů veřejné moci, vždy na návrh věřitele, tedy oprávněné osoby. Věřitelem mohla být osoba fyzická, třeba živnostník nebo i jiný občan - soukromník, ale i osoba právnická, třeba orgány vybírající daně.

Václav Hora,¹³⁹ přední znalec občanského soudního řízení, ve svých učebnicích o soudní exekuci píše: „Stát, vyloučiv svépomoc vzal na sebe povinnost, jednak určití v případech vznikuvšího sporu o nároky soukromoprávní mezi jednotlivými obyvateli státu, na čí straně právo je, jednak však také působiti k tomu, aby právo jím uznané bylo uskutečněno v případech, kdy subjekt povinný dobrovolně svůj závazek nesplní. Ono určení nároku sporného děje se cestou procesu v užším vlastním smyslu slova, kdežto uskutečnění nároku již určeného děje se pomocí soudní exekuce.“¹⁴⁰

¹³⁸ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959, s. 6.

¹³⁹SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L. (eds.). *Antologie české právní vědy*. UK Praha 1993, s. 132 an.

¹⁴⁰HORA, V. *Exekuce na nemovitosti*. Praha: Všehrad, 1924, s. 3.

Podobně hovořila i nauka a praxe z doby po roce 1950, neboť „vyhlásí-li soud rozsudkem, co je právem, je žalovaný povinen, jestliže rozhodnutí vyznělo v jeho neprospěch a ukládá mu nějaké plnění, podrobit se soudnímu výroku dobrovolně a plnit podle něho. Zákon mu poskytuje přiměřenou lhůtu k tomu, aby si mohl opatřit buď potřebné prostředky k plnění, nebo aby měl vůbec technickou možnost plnění uskutečnit. Tato lhůta (tzv. pariční lhůta) má být pravidelně určena na 15 dnů (§151 o. s. ř.).“¹⁴¹

Původní pojem exekuce byl dle zákona č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení nahrazen zavedením názvu „výkon rozhodnutí“. Avšak co se týče obsahové stránky a způsobu uplatnění, nešlo o nějakou převratnou změnu. Nadále pojem či výraz exekuce byl nadále v odborné mluvě užíván i přes autoritářsky zavedené označení „výkon rozhodnutí“.¹⁴² Výkon rozhodnutí představoval donucovací činnost, kterou byla postihována osobní i majetková oblast jedince. Výkon rozhodnutí náležel výhradně do pravomoci soudů.¹⁴³

2.3. K některým zásadám exekučního řízení

Mezi základní zásady, které přinesl exekuční řád a které se dále projeví i v občanském soudním řádu, byla zásada ústního jednání, ulehčení stranám a rozsáhlá povinnost soudu jim pomoci. Exekuce nebyla již pokládána za soukromou záležitost stran. Každá exekuční věc znamenala i zásah do všeobecných zájmů a úkolem soudu mělo být postarání se o její prosazení. Podle exekučního řádu se zásadně přijala také zásada samosoudcovského rozhodování.

Ve sporném řízení zásada ústního řízení byla však konstruována striktně formalisticky. Např. při jednání u soudu první instance bral soud v úvahu písemná podání účastníků pouze v případě, pokud je zároveň ústně přednesli. U krajských soudů

---

¹⁴¹BOURA, F. *Soudní rozhodnutí*. Praha: Orbis, 1957, s. 70.

¹⁴²WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Linde 2008, s. 517.

¹⁴³Toto pojetí bylo odstraněno zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), kde bylo stanoveno, že činnost, která byla až dosud vyhrazena výlučně soudům, mohli v přenesené působnosti alternativně provozovat soudní exekutoři.

jednajících v určitých sporech jako soudy první instance, bylo vyžadováno povinné zastoupení stran sporu advokáty a pro ústní jednání měly být předem připraveny písemné podklady.

Tento postup pak pochopitelně vedl k částečné duplicitě v obsahu jednání a soudy zatěžoval a jednání zbytečně protahoval. Praxe pak přinesla mírné zjednodušení těchto těžkopádností, když ústní reprodukce obsahu písemných podání založených v soudním spise byla nahrazována jen krátkým ústním projevem, které vlastně jen potvrdilo znění písemných dokumentů.

Součástí nové právní úpravy sice byla zásada veřejnosti, většinou se však v praxi nedodržovala. Soud mohl postupovat v řízení méně formálně, při zjišťování okolností projednávané věci hodnotit konkrétní zvláštnosti. Z této doby známe již koncentraci řízení, kdy strany sporu mohly shodným projevem vůle zamezit soudu zahrnout do dokazování označené svědky nebo listiny – mohly prohlásit, že činí nějaké skutečnosti nespornými, a tím řízení urychlit (zásada formální pravdy). Soud nebyl oprávněn prověřovat pravdivost tvrzení předneseného jednou stranou, které druhá strana sporu potvrdila, dokonce ani tvrzení, které protistrana výslovně nepopřela.

Exekučním řádem byl zaveden institut předražku.¹⁴⁴ Ustanovení o předražku znělo „nedosahuje-li nejmenší podání, z kterého byl udělen příklep, tří čtvrtin odhadní

---

¹⁴⁴ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, účinný od roku 1951 institut předražku neznal. Institut předražku byl zakotven až v občanském soudním řádu z roku 1963. Při porovnání ustanovení o předražku, zakotvených v rakouském exekučním řádu, která podrobně vymezovala podmínky učinění předražku jako stanovení jeho minimální výše, určení lhůty pro učinění předražku či určení způsobu pro jeho uhrazení s občanským soudním řádem z roku 1963 je jednoznačně patrná přímá souvislost mezi oběma těmito právními předpisy. Také v současné právní úpravě (zákon č. 396/2012 Sb.) se institut předražku vyskytuje. Zákon 396/2012 Sb. umožňuje navrhovateli předražku písemně navrhnout, že vydraženou nemovitost chce nabýt alespoň za částku o čtvrtinu vyšší, než bylo nejvyšší podání. Navrhovatelem předražku může být kdokoli, s výjimkou soudců, exekutorů, zaměstnanců soudu, zaměstnanců exekutora, povinného, manžela povinného a těch, jimž v nabytí věci brání zvláštní předpis. Kromě obecných náležitostí podání ukládá zákon navrhovateli předražku povinnost opatřit svůj návrh úředně ověřeným podpisem. Lhůtu, ve které lze učinit předražek, stanovuje zákon na patnáct dnů a jedná se o lhůtu prekluzivní. Současně pak v této patnáctidenní lhůtě musí být předražek i zaplacen. Shodně se zmíněnou předcházející historickou právní úpravou byl do zákona vtělen i princip ochrany vydražitele. Tento princip je promítnut do možnosti vydražitele, aby na výzvu ve lhůtě tří dnů zvýšil své nejvyšší podání na částku nejvyššího předražku. Pakliže vydražitel takto dorovná nejvyšší učiněný předražek, stává se vlastníkem dražené nemovitosti. O předražku se rozhoduje usnesením, kterým se současně zruší předchozí usnesení o příklepu a rozhodne o tom, kdo je předražitelem a za jakou cenu nemovitost získává. Neúspěšným navrhovatelům předražku se zaplacená částka vrací až po právní moci

ceny nemovitosti a příslušenství, může dražba předražkem učiněna býti neúčinnou.“¹⁴⁵ Hlavním motivem promítnutí institutu předražku do tehdejší právní úpravy, byla nepochybně snaha docílit vyššího výtěžku z dražeb pro věřitele. Exekuční řád podrobně upravoval, kdo může předražek učinit, jeho minimální výši, lhůty pro podání předražku a způsob, jakým měl být zaplacen.

Exekuční řád obsahoval velice důležitou zásadu ochrany vydražitele, když stanovoval povinnost soudu o každém předražku „zpravit vydražitele“ a současně poskytoval vydražiteli možnost „podané předražky tím zbaviti účinku, že ve třech dnech po tom, kdy mu oznámen byl poslední předražek včas došlý, své nejvyšší podání zvýší na částku nejvyššího předražku.“¹⁴⁶

Tedy v případě, kdy nejvyšší podání, kterému byl udělen příklep, nedosahovalo tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti a příslušenství, mohla být dražba nabídkou tzv. předražku prohlášena za neplatnou. Z toho plynul základní motiv pro zakotvení tohoto právního institutu do právní úpravy – a to snaha tehdejších zákonodárců dosáhnout co nejvyššího výtěžku z dražby nemovitostí tak, aby byly pohledávky věřitelů uspokojeny v co nejširší míře.

Osoba usilující tímto způsobem o získání dražené nemovitosti musela patřit k oprávněným dražitelům a prohlásit, že zaplatí cenu alespoň o čtvrtinu vyšší, než bylo dřívější nejvyšší podání, a splní dražební podmínky.

Předražek musel předražitel nabídnout exekučnímu soudu ve lhůtě do čtrnácti dnů po příklepu a zároveň doložit, že disponuje potřebnou částkou. U soudu nebo u notáře musel složit hotové peníze. Nabídnutý předražek nemohl být odvolán ani dodatečně.

---

usnesení o předražku. Opravným prostředkem proti usnesení o předražku je odvolání, přičemž za odvolání proti usnesení o předražku se považuje i odvolání proti usnesení o příklepu. K tomu srv. např. KRBCOVÁ, V. Institut předražku v právní praxi. *Komorní listy*. 2015, roč. 7, č. 3, s. 35-37.

¹⁴⁵ § 195 exekučního řádu.

¹⁴⁶ § 197 exekučního řádu.

V dalším řízení byl o dalším postupu uvědoměn vydražitel, který mohl do tří dnů od oznámení zvýšit své podání na částku předražku a nabídky předražitelů pak soud zamítnul. V opačném případě se předražitel s největší nabídkou stal už ode dne příklepu vydražitelem a dřívější dražba pozbyla svého účinku. Předražitel měl samozřejmě povinnost splnit všechny závazky, podle exekučního zákona a dražebních podmínek. Současně mu vznikl od toho dne nárok na všechny užitky, které ode dne příklepu náležely vydražiteli.

Institut předražku jednoznačně představoval právní nástroj k dosažení vyšší výtěžnosti dražeb nemovitostí a tudíž vyššího uspokojení věřitelů. Jednalo se o účinný nástroj pro zvýšení efektivnosti prodeje nemovitostí v exekuční dražbě. Prostřednictvím tohoto právního institutu šlo předejít prodeji nemovitostí pod jejich tržní hodnotou a naopak získat z prodeje nemovitostí co nejvíce peněz a uspokojit tak nejen věřitele, ale i samotného dlužníka, v tom smyslu, že čím draž se jeho nemovitost prodala, tím více uhradil svých dluhů, popř. mu byla vyplacena zbylá částka při úhradě všech dluhů.

Právní úprava zavedla též tzv. kontumační rozsudek, kdy neúčast u jednání při splnění řádného předvolání měla bez dalšího za následek vyhovění přítomné straně (další ze zásad koncentrace řízení).

Mimo jiné došlo také k zakotvení zásady ochrany povinného - dlužníka a třetích osob – projevující se např. v podání odporu, žaloby, žaloby proti nároku (dále viz níže) apod. Princip ochrany povinného prošel specifickým vývojem, s ohledem na žebříček hodnot uznávaných zrovna v té době povšechně společností a v závislosti na tom, co se v jaké době považovalo za minimální standard existence povinného.

V jednotlivých obdobích současně docházelo k posunům od humanitní stránky tohoto principu k zachování ekonomické aktivity a naopak v období, kdy ekonomická aktivita jednotlivce ustupovala do pozadí. Po celou dobu vývoje, v období, jemuž se zde věnuji, byl výše uváděný princip rozptýlen v jednotlivých ustanoveních právních předpisů upravujících exekuční řízení.

Pro zahájení exekučního řízení bylo třeba, aby nárok, který měl být exekucí proveden, byl prokázán a to závazným právním odůvodněním.¹⁴⁷ Z toho vyplývalo základní ochranné pravidlo povinného, které spočívalo v tom, že exekuci nebylo možné provádět svévolně, nýbrž pouze na základě soudních rozhodnutí, a to pouze na základě těch rozhodnutí, která byla uvedena v §1 exekučního řádu. Tato rozhodnutí se nazývala exekuční tituly.

Z toho vyplývala základní podmínka exekučního řízení, podmínka, která zároveň poskytovala základní ochranu povinného, a to, že nárok, který byl vymáhán, musel být prokázán a uznán autoritativní mocí, orgánem této moci přezkoumán a podroben právní analýze. Exekuce mohla být nařízena na základě dalších formálních a materiálních náležitosti exekučních titulů.

Mezi formální požadavky patřilo, aby rozhodnutí – exekuční titul byl konečný, tj. takový, proti kterému nebyly již možné další opravné prostředky, námitky nebo odpor. Materiálním požadavkem pak bylo především to, aby obsah listiny, která by měla sloužit jako exekuční titul, exekuci připouštěla. Tedy zejména, musela obsahovat požadavek něco dát, splnit, opomenout nebo strpět. Dalším požadavkem bylo dostatečně přesné určení předmětu, způsobu, rozsahu i času plnění (příp. strpění, či opomenutí), aby bylo možné takové plnění exekucí vynutit. Konečně musela zejména obsahovat přesné označení osoby oprávněné a osoby povinné.¹⁴⁸ Samy požadavky na formální a materiální náležitosti exekučních titulů skýtaly dostatečnou ochranu povinného před již samotným nařízením exekuce, příp. mu poskytovalo snadný způsob k obraně proti nařízení.

Další podmínkou nařízení exekuce bylo, že dlužník svůj závazek nesplnil dobrovolně, tj. v době, která mu byla v exekučním titulu ke splnění poskytnuta.¹⁴⁹ Exekuce dále mohla být provedena pouze ve prospěch osoby (nebo proti osobě), která byla uvedena a dostatečně určena v exekučním titulu nebo na právní nástupce těchto

---

¹⁴⁷HORA, V. *Exekuční právo*. Praha: Linhart, 1938, s. 38.

¹⁴⁸Tamtéž, s. 16.

¹⁴⁹Viz § 7 exekučního řádu.

osob a pouze na návrh oprávněné osoby (vymáhajícího věřitele). Nebylo možné povolit exekuci proti vůli toho, kdo byl z plnění oprávněn.¹⁵⁰

Z úřední povinnosti se povolovaly exekuce pouze v případech vydobytí pokut a platů za úřední výkony, příp. vynucení rozhodnutí v nesporných řízeních konaných z moci úřední. Výjimku ze zásady, že exekuce mohla být povolena jen ve prospěch osoby oprávněné, tvořilo povolování exekuce na základě cizozemských exekučních titulů, kdy návrhatelem mohl být i cizozemský soud, příp. jiný k tomu oprávněný cizozemský orgán.¹⁵¹

Povolení exekuce prováděl obecný soud povinného, a to bez jeho slyšení. Zákon patrně vycházel z myšlenky, že poněvadž tu musí být exekuční titul, dokazující věřitelův nárok bezpečným způsobem, není třeba jednat s dlužníkem před povolením exekuce, jednak z důvodu, že by předchozí slyšení dlužníka jej mohlo svést k pokusu o zmaření exekuce i z úvahy, že nesprávné předpoklady soudu exekuci povolujícího lze odčinit po povolení exekuce oprávněným prostředkem, a to zvláštní žalobou podle §§35 a 36 exekučního řádu, poskytnutým dlužníkovi.¹⁵²

Usnesení o povolení exekuce mělo formu usnesení, které muselo obsahovat:

1. jméno, bydliště a zaměstnání vymáhajícího věřitele a dlužníka;
2. nárok, jenž má býti proveden, s přesným označením jeho obsahu a předmětu, jakož i všeho příslušenství, je-li tu jaké; při záročních pohledávkách buď též uvedeny také úroková míra a den, od kterého úroky jsou zadrženy;
3. exekuční prostředky, kterých má býti užito;
4. při exekuci na dlužníkovu jmění označení částí majetku, na které má býti sáhnuo, aby vymáhající věřitel byl uspokojen;
5. pojmenování exekučního soudu, příp. odkaz na obecný exekuční soud.¹⁵³

Proti povolení exekuce byly dlužníkovi dány dva základní prostředky obrany. Jednalo se o rekurs (podle § 65 a násl. exekučního řádu) – obdoba současného odvolání,

---

¹⁵⁰Viz § 3 exekučního řádu.

¹⁵¹HORA, V. *Exekuční právo*. Praha: Linhart, 1938, s. 38.

¹⁵²Tamtéž, s. 42.

¹⁵³§ 63 exekučního řádu.

a žalobu podle §§ 35 a 36. Dále mohl dlužník podat návrh na zastavení exekuce dle § 40. Zcela zvláštním a výjimečným prostředkem obrany dlužníka i třetích osob proti nařízení exekuce na základě cizozemských exekučních titulů byl odpor proti nařízení exekuce.

Rekurs mohla podat pouze osoba povinná, nikoli třetí osoba, a to ani ta, jejíž práva mohla být exekucí postižena. Výjimku ztělesňoval pouze poddlužník dlužníka, který, pokud považoval povolení exekuce za nezákonné, mohl podat recurs také, a to podle § 294 posl. odst. Lhůta pro podání rekursu činila 8 dní.

V rekursu, stejně jako při sporném řízení, nebylo možné uvádět nové skutečnosti.¹⁵⁴ Zvrátit nařízení exekuce rekusem měl tedy možnost dlužník pouze v případě, jevilo-li se povolení exekuce nesprávným již podle skutkového stavu, nikoli však tehdy, měla-li být nesprávnost usnesení dovozena ze skutečností, které soudu prvního stupně nebyly ani nemohly ze spisu být známy. V takovém případě musel dlužník využít ke své obraně zvláštní žalobu podle §§ 35 a 36. V případě, že byl recurs úspěšný, exekuce byla usnesením zrušena.

Dalším obranným prostředkem byla žaloba. Žaloba byla opravným prostředkem, který podávala osoba, proti níž byla exekuce povolena, směřovala proti vymáhajícímu věřiteli a žalobce se touto žalobou domáhal rozsudku, jímž by byla povolená exekuce prohlášena za nepřipustnou. Žaloba pak mohla směřovat proti konkrétnímu nároku, který byl uveden v usnesení o povolení exekuce (§35) nebo proti povolení exekuce samotné (§36).

Žaloba proti nároku (žaloba opoziční) musela splňovat následující podmínky:

1. Žalobce musel uplatňovat skutečnosti, které nárok, na jehož základě byla exekuce povolena, zcela ruší (např. dluh byl zcela uhrazen), nebo mu alespoň upírají vykonatelnosti (např. bylo dohodnuto plnění ve splátkách). Takovou skutečností byla i existence pohledávky k započtení a její uplatnění, a to i tehdy, když nebyla namítána při nalézacím řízení.

---

¹⁵⁴§ 78 exekučního řádu.

2. Namítané skutečnosti musely vzniknout až po vzniku exekučního titulu, příp. nemohly být uplatněny v soudním řízení.
3. Žalobce musel prokázat, že exekuce byla povolena a že exekuční řízení dosud není skončeno.

Z dalších žalob proti povolení exekuce, byla tzv. žaloba impugnační, která spočívala obecně v tom, že dlužník popíral určité předpoklady stanovené zákonem pro povolení exekuce. Např.: že tu byly skutečnosti pro dospělost nebo pro vykonatelnost nároku rozhodné a § 7 odst. 2 žádané, nebo že nastal předpokládaný přechod nároku nebo závazku (§ 9); že dlužník náležel veřejné nebo komanditní společnosti, proti níž zní exekuční titul, jako osobě ručící společník, anebo činí-li námitky, námitky, které mu přísluší proti vymáhajícímu věřiteli a jeho osoby §11 nebo tvrdil-li, že vymáhající věřitel se zřekl práva zahájit proti němu exekuci, atd.

Na rozdíl od žaloby opoziční zde nezáleželo na tom, kdy skutečnost vznikla, zda po nebo před vznikem exekučního titulu a také na tom, zda tyto skutečnosti mohl dlužník uplatnit ještě před vznikem exekučního titulu.

Namísto výše uvedených žalob bylo možné také podat návrh na zrušení exekuce.¹⁵⁵ Tvrdí-li dlužník, že vymáhající věřitel je uspokojen se svým nárokem, příp. že mu věřitel povolil odklad zaplacení, a sice po vzniku exekučního titulu, může podat návrh na zrušení namísto žaloby podle § 35. Namísto žaloby podle § 36 mohl dlužník podat návrh s tvrzením, že vymáhající věřitel se vzdal práva vést proti dlužníkovi exekuci, nebo se zaručil, že toto právo po určitou dobu nevykoná.

Dlužník byl povinen k návrhu připojit listinu, která jeho nárok potvrzovala a nezbuzovala pochybnost o své průkaznosti, příp. musel přimět věřitele, aby skutečnosti před soudem potvrdil. K návrhu i bez něj, mohla být exekuce zrušena i z důvodů uvedených v § 39 exekučního řádu, např. v případě, kdy bylo lze očekávat, že provedení exekuce neposkytne takový výtěžek, který převýší náklady exekuce.

---

¹⁵⁵§ 40 exekučního řádu.

Odpor byly oprávněny podat zejména třetí osoby dotčené exekučním úkonem, které namítaly, že na věc, která byla exekucí postižena, není provedení exekuce přípustné. Takový odpor bylo nutné podat formou žaloby proti vymáhajícímu věřiteli nebo proti dlužníku, ale i proti oběma najednou.¹⁵⁶

O jinou formu odporu se jednalo dle § 83, kdy mohl odporovat kromě třetích osob i dlužník, a to ve lhůtě 14 dní (na Slovensku pak 15 dní) proti nařízení exekuce podle cizozemských exekučních titulů, pro něž nebyly splněny zákonné podmínky stanovené v §§ 79 – 81 exekučního řádu.¹⁵⁷

2.4. Jednotlivé druhy exekucí

Laická, ale často i právnická veřejnost považuje soudem prováděné exekuce za jediný možný druh exekucí. Soudní exekuce ovšem nebyla (a ani nyní není) jediným druhem exekucí, které byly na území Československa v minulosti, a to jak v období tzv. první republiky či po roce 1948 prováděny.

Existovaly ještě exekuce prováděné jinými orgány státu. Často tak exekuce vykonávaly správní orgány státu. Za první republiky byly také časté exekuce v daňových věcech, tedy berní (finanční) a dále tzv. politické a trestní exekuce, po roce 1950 např. národní výbory.

Hlavní rozdíly mezi soudními a správními exekucemi spočívaly v nárocích, které byly prostřednictvím exekuce vymáhány a v druzích exekučních orgánů. Rozdílné byly ostatně i okruhy používaných exekučních prostředků. Vždy ale platilo, že v případě souběhu více druhů exekucí pro různá plnění u totožné věci byla dána přednost soudní exekuci.

---

¹⁵⁶§37 exekučního řádu.

¹⁵⁷HORA, V. *Exekuční právo*. Praha: Linhart, 1938, s. 37-47.

2.4.1. Exekuce soudní

V období první republiky právní úprava rozlišovala soudní exekuce zajišťovací a exekuce uhrazovací. Oproti tomu námi sledovaná právní úprava pozdější (1951-1963) exekuci zajišťovací neznala.

Prostřednictvím zajišťovací exekuce se věřitel domáhal zajištění své peněžité pohledávky pro případ, že by bylo ohroženo nebo podstatně ztíženo její vydobytí nebo by se mohla stát absolutně nevymožitelnou. Zajištění bylo proveditelné pouze u soudních rozhodnutí, která ještě nebyla v právní moci. Bylo tedy možné, že exekuční titul mohl být ještě zvrácen.

Zajišťovací exekuce byla výjimečným prostředkem a mohly se tak zajišťovat jen peněžité pohledávky. Usnesení o povolení zajišťovací exekuce kromě obvyklých náležitostí rozhodnutí o exekuci dle § 54 exekučního řádu muselo také obsahovat výši pohledávky, o jejíž zajištění šlo a stanovení doby, na kterou se zajištění povoluje. Jakmile uplynula doba, na kterou bylo zajištění povoleno, mohly být doposavad vykonané úkony na návrh dlužníka zrušeny, nestala-li se zajištěná pohledávka vykonatelnou.

Věci movité se zajišťovaly jejich zabavením a u nemovitostí se prováděl knihovní záznam o zřízení zástavního práva nebo byla zřízena vnučená správa (o tomto druhu exekuce je pojednáno podrobněji níže v textu). O zajišťovací exekuci rozhodoval soud, který i jinak rozhodoval o exekuci.

Od roku 1951 se na místo zajišťovací exekuce užívalo institutu předběžného opatření podle § 219 a násl. občanského soudního řádu. Předběžné opatření nařizoval soud, u něhož bylo zahájeno řízení ve věci samé. Nebylo-li řízení ve věci samé ještě zahájeno, byl k vydání předběžného opatření oprávněn soud, který by byl k zahájení řízení ve věci samé jinak příslušný, tedy soud, který byl podle § 429 občanského soudního řádu obecným soudem dlužníka.

Předběžným opatřením bylo podle § 225 občanského soudního řádu mj. možné, aby:¹⁵⁸

- soud nařídil povinnému, aby v určené lhůtě složil do soudní úschovy peněžitou částku, vkladní knížku, cenný papír nebo jiný předmět hodící se k soudní úschově.
- aby povinný nijak nenakládal s určitými věcmi nebo právy. Pokud se zákaz týkal nemovité věci nebo práv k nemovité věci, bylo nezbytné, aby se v pozemkové nebo železniční knize nebo v listině uložené u soudu s účinkem proti třetím osobám provedl záznam.
- povinný nebo i třetí osoba nějak konali nebo se něčeho zdrželi anebo trpěli.

Předběžné opatření pak zanikalo buď na návrh dlužníka, nebo i bez návrhu, pokud již nebylo nutné ani účelné.

Uhrazovací exekuce pak již sloužila přímo k uspokojení pohledávky věřitele. Věřitel měl podle konkrétních okolností případu možnost volby způsobu provedení exekuce. Buď mohl zvolit donucení dlužníka postižením nemovitosti nuceným zřízením zástavního práva, nebo nucenou dražbou anebo prodejem dlužnickových movitých věcí. Ve srovnání s výše uvedeným, prvorepubliková právní úprava ještě znala jako druh exekuce vnučenou správu, která z důvodů změny politických poměrů nebyla do občanského soudního řádu přenesena.

2.4.2. Exekuce správní

Správní exekuce, jak vyplývá z jejich označení, byly vykonávány správními úřady. Rozlišovaly se za první republiky exekuce berní a exekuce politické, po roce 1948 pak hovoříme o exekucích správních.

---

¹⁵⁸Viz zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních.

Berní exekuce, tedy výkon rozhodnutí ve věcech daňových a poplatků, byly v období první republiky upraveny v ustanoveních §§ 343 až 404 zákona o přímých daních¹⁵⁹. Tento zákon umožňoval vedení exekuce jen pro vymáhání dlužných daní s jejich přírůžkami a s příslušenstvím. Berní exekuce se mohla uskutečnit třemi způsoby, a sice buď zabavením a prodejem hmotných movitých věcí (svršků) nebo zabavením a vybráním peněžitých pohledávek (nikoliv však pohledávek knihovních) anebo zabavením a převzetím nároků na vydání nebo dodání hmotných movitých věcí, na které měla povinná osoba nárok proti jinému.

Politické exekuce¹⁶⁰ byly původně v bývalém Rakousku upraveny roku 1854 tzv. výpraskovým patentem,¹⁶¹ a řadou dalších právních předpisů.¹⁶²

Výpraskový patent se politické exekuci věnuje zejména ve svém ustanovení §3 a ustanovení §4. Zde bylo mimo jiné stanoveno, že „obmeškal-li nebo nechtěl-li někdo dávky nebo práce zcela nebo z části vybývati, má úřad politický, když napomenutí, ježto byl buď sám anebo skrze orgán obecní učinil, zůstalo bez účinku, právo, použití prostředků exekučních...Nedoplatí-li povinník něčeho, má se upomenouti, aby co povinen jest, vyplnil, pohrozíc mu při tom exekucí, a neučiní-li v nejprve příštích čtrnácti dnech povinnosti své zadost, tehdy uloží politický úřad okresní nebo úřad obecní (magistrát) kterému je vedení záležitostí politicky svěřeno, exekuci, při čemž má představený obce dáti orgány svými věci nemovitě...kterouž k zapravení nedoplatku i nákladů exekučních postačuje, a mine-li marně dalších osmi dní, pod dohledem úřadu, který exekuci povolil...veřejně prodati.“¹⁶³

---

¹⁵⁹Zákon č. 76/1927 Sb. z. a n. Nabyl účinnosti dne 1. ledna 1927 a byl zrušen zákonem č. 78/1952 Sb., o dani z příjmu obyvatelstva.

¹⁶⁰Politická správa – ve starší odborné terminologii značí „státní“ správu nebo též „zeměpanskou“ správu. V tomto smyslu pod termínem politická exekuce chápeme „exekuci správní“ prováděnou administrativními orgány státu.

¹⁶¹Zákon č. 96/1854 ř.z., nařízení císařské ze dne 20. dubna 1854, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávati nařízení a nálezy od nich vydané.

¹⁶²V ministerském nařízení č. 52/1855 ř.z. ze dne 17. března 1855, dále v ministerském nařízení č. 196/1859 ř.z. ze dne 27. října 1859, dále v ministerském nařízení č. 124/1868 ř.z. ze dne 30. srpna 1868 a v zákoně č. 101/1896 ř.z. ze dne 12. května 1896.

¹⁶³Převzato ze znění uvedeného v ADAMOVÁ, K., SOUKUP, L. Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 348-349.

Původně rakouské právní předpisy týkající se politických exekucí byly všechny s účinností od 1. července 1928 nahrazeny novým vládním nařízením, o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).¹⁶⁴

Touto formou exekuce si stát vynucoval splnění povinností uložených správními orgány (politickými úřady). Byla-li dána příslušnost politických úřadů, ale nebylo však určeno, který z nich je věcně příslušný, pak příslušnými v první stolici byly okresní úřady a v druhé stolici zemské úřady.¹⁶⁵ Pokud byl jejich výkon ve veřejném zájmu, mohly se správní exekuce vykonávat i bez návrhu, jinak musel být podán oprávněným subjektem návrh. Nebylo-li správními předpisy stanoveno, který úřad je místně příslušný, řídila se příslušnost ve věcech nemovitostí, jakož i práv a povinností s vlastnictvím nebo držbou jejich spojených, k nim požadovaných nebo na ně ukládaných polohou nemovitosti.¹⁶⁶

Správní (politické) exekuce mohly být vedeny pro peněžitá i pro nepeněžitá plnění. V případě nároku na peněžitá plnění došlo k zabavení a nucenému prodeji hmotných movitých věcí dlužníka. V případě vymáhání nepeněžitých plnění mohl být dlužník postižen trojím způsobem, exekucí náhradním úkonem, exekucí nepřímým donucením ve formě pořádkové pokuty a při její nedobytnosti odnětím svobody až na pět dnů) a exekucí přímým donucením. Pořádkové pokuty nesměly přesáhnout 2.000,- Kč a nebylo dovoleno je uložit právnickým osobám veřejného práva. Co je podstatné, že politická exekuce nemohla nikdy postihnout nemovitost.

Ustanovení o politické exekuci byla zakotvena v hlavě druhého vládního nařízení. Exekuční úřad, který prováděl politickou exekuci, byl oprávněn použít svých vlastních orgánů ustanovených k berní exekuci, obecních orgánů a jako asistence při provádění

---

¹⁶⁴ Vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n. Účinnosti nabylo dne 1. července 1928, pozbylo jí dnem 1. července 1955 vládním nařízením č. 20/1955 Sb., o řízeních ve věcech správních. Exekuce byla obsažena v druhé části, v ustanovení § 90 a násl.

¹⁶⁵ § 6 vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁶⁶ § 7 vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

exekuce součinnosti bezpečnostních orgánů, dle potřeby i vojska.¹⁶⁷ Pokud nastaly okolnosti, pro které exekuce pozbyla podkladu, předložil se průkaz, že uložené plnění bylo provedeno, nebo upustila-li oprávněná strana od vymáhání nebo se zjistilo, že exekuce nebyla vůbec přípustná nebo byla vedena proti osobě, která neměla povinnost platit, musely být exekuční úkony zrušeny.¹⁶⁸

V případě *exekuce pro peněžité plnění*, se uložené peněžní plnění vynucovalo zabavením a nuceným prodejem hmotných movitých věcí dlužníka.¹⁶⁹ Věci vyloučené ze soudní exekuce byly vyloučeny i z politické exekuce.¹⁷⁰ Exekuční zabavení movitých věcí nařídil exekuční úřad zvláštním písemným příkazem orgánu, který měl zabavení provést. Exekuční orgán doručil příkaz dlužníkovi před samým zabavováním.¹⁷¹ Exekuční orgán zabavil dlužníkovy věci v hodnotě stačící na zaplacení vymáhané částky a exekučních nákladů. Za tím účelem exekuční orgán prozatímně odhadl zabavené věci. Výběr byl ponechán exekučnímu orgánu, mohl se ale brát zřetel k přání dlužníka. Pokud některá dlužníková věc byla u třetí osoby, mohla být zabavena jen s jejím souhlasem.¹⁷² Zabavení se konalo tak, že exekuční orgán zabavené věci zapsal a popsal v protokolu.¹⁷³ O zabavení měl být uvědoměn dlužník; nebyl-li zabavení přítomen ani při něm zastoupen, pak měl být informován o tom, které věci byly zabaveny. Pokud se věci ponechaly v jeho opatrování, musel být upozorněn na následky, které by mělo bezprávné odstranění, poškození nebo jiné znehodnocení zabavených věcí. Zabavením se nabývalo zástavního práva na zabavené věci pro vymáhanou pohledávku.¹⁷⁴ Zabavené věci se zajišťovaly následovně: 1. hotové peníze a

---

¹⁶⁷ § 101, odst. 1, oddíl 1, hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁶⁸ § 102, odst. 1, oddíl 1, hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁶⁹ § 103, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷⁰ § 104, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷¹ § 105, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷² § 106, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷³ Tzv. zájemní protokol.

¹⁷⁴ § 107, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

cenné papíry se přebíraly exekučním orgánem a odevzdávaly exekučnímu úřadu; 2. jiné věci byly ponechány v opatrování dlužníka. Byla-li obava, že věci uvedené pod čís. 2 nebudou vzhledem k osobě dlužníkově u něho v bezpečí, měly být též bezpečně uzavřeny a uzávěrka měla být opatřena úřední pečetí nebo jinak bezpečně uschována. V zájmním protokolu mělo být uvedeno, co bylo zařízeno pro zajištění zabavených věcí.¹⁷⁵ Namítal-li dlužník, že věc je vyloučena z exekuce (§ 104) nebo že zabavení bylo vykonáno ve větším rozsahu, než je uvedeno v § 106, odst. 1, nebo tvrdil-li, že zabavená věc mu nenáleží, nebo vznesly třetí osoby námitku, že jim přísluší na zabavenou věc právo, které nedopouští exekuci, muselo to být vyznačeno v protokolu.¹⁷⁶ Pokud u dlužníka nebyly nalezeny věci způsobilé k zabavení, vyznačilo se to v protokolu a zároveň pokud možno mělo být uvedeno, zda, kde a jaký movitý nebo nemovitý majetek má dlužník jinde.¹⁷⁷ Zájmní protokol se předkládal exekučnímu úřadu.¹⁷⁸

Nebyly-li námitky proti zabavení podle § 109 pojaty do zájmního protokolu, mohly být podány u exekučního úřadu. Tyto námitky, jakož i námitky podle § 109 měly být osvědčeny. Shledal-li úřad, že na zabavenou věc příslušelo třetím osobám právo, které nedopouští exekuci, zrušil zabavení věci; neshledal-li toho, určil straně činící námitky přiměřenou lhůtu, ve které se mohla obrátit na pořad soukromého práva, a mohla po marném uplynutí této lhůty v exekučním řízení pokračovat, jinak odložil další řízení až do pravoplatného soudního rozhodnutí o právu třetích osob nedopouštějícím exekuci.¹⁷⁹

Také otázka nuceného prodeje byla řešena vládním nařízením. Exekuční úřad nařídil nucený prodej zabavených movitých věcí tak, aby mezi zabavením a prodejem

---

¹⁷⁵ § 108, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷⁶ § 109, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷⁷ § 110, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷⁸ § 111, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁷⁹ § 112, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

(dražbou) uplynuly aspoň tři týdny. Pokud byly podány námitky, šlo k prodeji přikročit teprve, když byly pravoplatně zamítnuty. Na dřívější dobu mohla být dražba nařízena, dal-li dlužník k tomu souhlas nebo byly-li zabaveny věci, které podle své povahy, jsou déle uschovány, snadno se kazí nebo které by odkladem prodeje pozbyly značně ceny, nebo způsobilo-li by delší uschování zabavené věci nepoměrné náklady. Vázla-li na věci jiná práva zástavní, měl být prodej nařízen, pokud se očekávalo, že výtěžek prodeje bude větší, než je hodnota nároku ze staršího zástavního práva a exekučních nákladů. Zabavené cenné papíry a jiné věci mající burzovní nebo tržní cenu prodaly se z volné ruky v místě, kde byly, podle bursovní nebo tržní ceny, jakou měly v čas prodeje; nešlo-li jich tam prodat, prodaly se v místě, v němž byla burza nebo trh, kde se s takovými věcmi obchodovalo. Svědčil-li cenný papír určité osobě, byl exekuční úřad oprávněn vymoci jeho přepsání na nabyvatelovo jméno a vydat s právním účinkem místo dlužníka všechna listinná prohlášení, jichž jest ke zcizení třeba. Ostatní zabavené věci se prodaly veřejnou dražbou.¹⁸⁰

Ve vládním nařízení byly zakotveny dále ustanovení týkající se dražební vyhlášky.¹⁸¹ Dražební řízení se zahajovalo vydáním dražební vyhlášky. Dražební vyhlášku vydával exekuční úřad, ve které uvedl místo, den a hodinu dražby; věci, které budou prodávány, podle druhu a případně podle odhadní ceny a místo a čas, kde se věci mohly prohlédnout. Vyhláška se vyvěsila na úřední tabuli exekučního úřadu, jakož i na úřední tabuli obce, v níž dražba se měla konat a kde se věci vyskytovaly, podle potřeby i v okolních obcích. Opis vyhlášky se doručil dlužníkovi, dále osobám, kterým příslušela věcná práva na zabavených věcech, pokud byly známy exekučnímu úřadu.

Dražba se vykonávala v místě, kde se vyskytovaly zabavené věci. Pokud bylo pravděpodobné, že se dostane výsledku v jiném místě, bylo možné vykonat dražbu v tomto místě.¹⁸² Dražbu vykonával, neurčil-li exekuční úřad k tomu někoho jiného, orgán, který vykonal zabavení. K dražbě byl přibrán soudní znalec, který jednotlivé

---

¹⁸⁰ § 113, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸¹ § 114, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸² § 115, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

dražené věci odhadl. Drahocenné věci, sklady zboží a jiné věci, které nešlo odhadnout při dražbě, byly zpravidla odhadnuty již před dražbou.¹⁸³ Dražení smělo začít půl hodiny poté, na kdy byl stanoven počátek dražby. Dražitelé neskládali záruky (vadia). Dražit nesměl dlužník ani vlastním ani cizím jménem, dále exekuční orgán, který dražbu prováděl, dlužníkovi zástupci nebo zmocněnci.¹⁸⁴ Pokud se tak stalo, dražení bylo neplatné. Dražba se konala, dokud dražitelé činili vyšší podání. Na žádost mohla být jednotlivým dražitelům povolena krátká lhůta na rozmyšlenou. Nebylo-li přes dvojí vyzvání více podáno, oznámil exekuční orgán ještě jednou hlasitě poslední podání a přiklepl věc dražiteli, který podal nejvíce. Vydražené věci se vydaly vydražiteli jen za hotové peníze. Vydražitel neměl nárok na správu pro vadu vydražených věcí. Nezaplatil-li vydražitel kupní cenu do konce dražby, dražila se věc jemu přiklepnutá znovu. Při tom ale nesměl dřívější vydražitel dražit.¹⁸⁵ Dražba byla skončena, jakmile dosažený výtěžek stačil, aby byly uhrazeny náklady exekuce, pohledávky, které měly být uspokojeny před pohledávkou vymáhanou politickou exekucí, jakož i tato pohledávka.¹⁸⁶ Ze zabavených hotových peněz a z výtěžku prodeje zabavených věcí se nejdříve uhradily náklady exekuce, pak pohledávka vymáhaná politickou exekucí. Pokud však na prodaných věcech vážla zástavní práva, která měla být uspokojena ze zabavené věci před pohledávkou vymáhanou politickou exekucí, mohla být tato pohledávka uspokojena teprve tehdy, byly-li výtěžkem hrazeny pohledávky zajištěné předcházejícími zástavními právy. Částky na úhradu těchto pohledávek se odevzdávaly okresnímu soudu, v jehož obvodu se prodej konal. Témuž soudu se odevzdávala částka zbývající po úhradě nákladů exekuce a pohledávky vymáhané politickou exekucí k uspokojení zástavních práv a k uspokojení zástavních práv, která měla pořadí za pohledávkou vymáhanou politickou exekucí. Pokud nebylo takových zástavních práv, odevzdal se zbytek dlužníkovi.¹⁸⁷

---

¹⁸³ § 116, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸⁴ § 117, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸⁵ § 119, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸⁶ § 120, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸⁷ § 122, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

V případě *vymáhání nepeněžních plnění* byl využit institut náhradního výkonu.¹⁸⁸ Pokud byl někdo zavázán k nějakému úkonu nebo naturálnímu plnění, které mohly být vykonány třetími osobami, závazku nesplnily vůbec nebo jej splnily částečně, měly tato plnění nebo úkony být vykonány na náklad a nebezpečí zavázaného. Dále mohlo být užito nepřímého donucení.¹⁸⁹ Závazek něco trpět nebo opominout nebo vykonat něco, co pro zvláštní povahu plnění nelze vykonat třetí osobě, vykonal se tím, že exekuční úřad donutil osobu zavázanou, aby tento závazek splnila, pořádkovými pokutami, při nedobytnosti vězením. Exekuce se započala tím, že se povinné straně nejprve pohrozilo donucovacími prostředky, nesplní-li závazek. Nebyl-li splněn závazek, bylo ihned použito donucovacího prostředku, jímž bylo pohroženo, a zároveň bylo pohroženo pro případ dalšího prodlévání donucovacími prostředky vždy přísnějšími. Pořádkové pokuty nesměly přesahovat v jednotlivých případech, jak bylo výše již nastíněno, 2000 Kč a vězení v délce pěti dnů. V poslední řadě mohlo být užito přímého donucení.¹⁹⁰

V období po roce 1948 až do roku 1955 platilo stále prvorepublikové vládní nařízení o správním řízení, které bylo nahrazeno s účinností od 1. července 1955 správním řádem,¹⁹¹ a prováděcí vyhláškou.¹⁹² Tyto právní předpisy byly nahrazeny o pět let později vládním nařízením o správním řízení,¹⁹³ které bylo přijato na základě pověření vlády zákonem o národních výborech,¹⁹⁴ kdy účinnosti nabyly v průběhu léta téhož roku. Tato právní úprava pak platila až do konce roku 1967, kdy byl přijat s účinností od 1. ledna 1968 nový správní řád,¹⁹⁵ který pozbyl účinnosti až dne 31. prosince 2005.

---

¹⁸⁸ § 123, oddíl III. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁸⁹ § 124, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁹⁰ § 125, oddíl II. hlavy druhé vládního nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

¹⁹¹ Vládní nařízení č. 20/1955 Sb., o řízení ve věcech správních (správní řád).

¹⁹² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 73/1955 Ú.l., kterou se vydávají podrobnější předpisy o řízení ve věcech správních.

¹⁹³ Vládní nařízení č. 91/1960 Sb., o správním řízení.

¹⁹⁴ Zákon č. 65/1960 Sb., zákon o národních výborech.

¹⁹⁵ Zákon č. 71/1967, zákon o správním řízení (správní řád).

Správní řád z roku 1955 upravoval správní exekuce v § 44 a násl.,¹⁹⁶ kdy umožňoval vést exekuce na peněžité nároky, nešlo-li o exekuci na nemovité věci nebo na práva k nim, na nároky na vydání nebo dodání věcí movitých, dále pak na nároky na splnění povinnosti něco konat, něčeho se zdržet nebo něco trpět a konečně na nároky na vyklizení nemovité věci nebo její části.

Správní exekuci bylo možno provádět na základě vykonatelných rozhodnutí ústředních úřadů a smírů před nimi uzavřených, dále pak podle vykonatelných rozhodnutí výkonných orgánů národních výborů a smírů před nimi uzavřených, a také na základě vykonatelných rozhodnutí jiných správních orgánů, je-li tak stanoveno zvláštním předpisem, a za stejných podmínek též na podkladě smírů před nimi uzavřených a dále podle vykonatelných výkazů nedoplatků sestavených ústředními úřady nebo výkonnými orgány národních výborů, jakož i na podkladě vykonatelných výkazů nedoplatků sestavených jinými orgány, pokud tak bylo stanoveno zvláštním předpisem. Je třeba ještě říci, že podklad pro správní exekuci byl také exekučním titulem pro exekuci soudní.

Následná právní úprava daná vládním nařízením o správním řízení,¹⁹⁷ správní exekuce upravovala rovněž, a sice od § 26 do § 31. Určitou zajímavostí tehdejší právní úpravy bylo to, že správní orgán byl oprávněn k exekuci přistoupit až po té, co dlužníka vyzval a snažil se jej přesvědčit k dobrovolnému splnění jeho povinnosti, jak vyplývá z § 26 odst. 1 tohoto vládního nařízení.

2.5. Otázka procesních podmínek v exekuci

Nedosáhl-li věřitel dobrovolné splnění povinnosti dlužníkem, je možné, aby vyžadoval po státní moci donucení dlužníka k plnění jeho závazku. Státní moc mohla (a může i dnes) nuceně vykonat i soukromoprávní nárok, a to soudní exekucí na návrh

---

¹⁹⁶Ve své třetí části pod názvem Exekuční řízení. Viz Vládní nařízení č. 20/1955 Sb., o řízení ve věcech správních (správní řád).

¹⁹⁷Vládní nařízení č. 91/1960 Sb., o správním řízení.

věřitele – oprávněné osoby. Orgány veřejné moci jsou povinny v rámci dodržování pořádku ve společnosti mu toto umožnit¹⁹⁸.

Při exekuci na nemovitosti pro peněžité pohledávky se věřitel uspokojil tím, že státní moc omezila nebo zrušila vlastnická práva dlužníka k nemovitosti, tedy, že došlo např. k prodeji jeho nemovitosti a z výtěžku prodeje byl pak věřitel uspokojen. Předpokladem takto význačného zásahu do vlastnického práva byla vždy existence platného exekučního titulu, tedy pravomocného rozhodnutí soudu.

Např. prvorepubliková právní nauka uváděla že „je exekuční řízení právní obor, v němž se zakončuje nejen činnost soudu v nejrůznějších řízeních, jak ve sporném, tak i nesporném, nýbrž se zakončuje i rozhodující a nařizující činnost nejrůznějších státních úřadů“¹⁹⁹. To za období první republiky vyjadřovala i samostatná, resp. oddělená právní úprava exekuční problematiky, když nebyla včleněna do obecných soudních procesních předpisů.

Československý právní řád považoval exekuční titul za pravomocné soudní rozhodnutí, a to nejen v civilních, ale i v trestních věcech, které bylo nezbytné respektovat nejen povinným, ale též všemi, jichž se nějakým způsobem dotýkal.

Stejně tak tomu bylo s pravomocnými rozhodnutími správních a dalších orgánů veřejné moci, které byly stejně jako soudní rozhodnutí vyhotovené v písemné podobě a v požadované formě a opatřené formálními znaky (jako bylo např. razítko a podpis). K zahájení exekučního řízení bylo tedy pravomocné rozhodnutí státní moci nezbytným podkladem, který osvědčoval nárok oprávněné osoby – věřitele. Poněkud archaicky se dnes jeví v této souvislosti v prvorepublikovém právním řádu používané formulace „veškeré spisy a listiny“ pocházející z právnického jazyka ještě z doby habsburské monarchie, neboť výraz „spisy“ dnes chápeme širěji.

---

¹⁹⁸Dnes je možné provést výkon rozhodnutí též prostřednictvím soukromých exekutorů na základě zákona č. 120/2001 Sb.

¹⁹⁹HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 149.

To se prakticky nezměnilo ani po roce 1948, kdy občanský soudní řád z roku 1950 také tento typ exekuce umožňoval. Jazyk občanského soudního řádu z roku 1950 doznal z dnešního pohledu značného pokroku, když se mnohé takové výrazy již nepoužily. Zůstal ale např. pojem rok, který se v dnešním exekučním řádu vyskytuje.²⁰⁰

2.5.1. Exekuční tituly za první republiky

Exekučním titulem (§ 1 exekučního řádu) mohly být v době první republiky veškeré spisy a listiny. Mohly tedy mít podobu:

- pravomocného soudního rozhodnutí československých soudů (ať už jako klasické rozhodnutí soudu ve sporném i nesporném řízení anebo soudem schváleného smíru, případně mohlo jít i o rozsudky pro zřeknutí, pro uznání a pro zmeškání), nebo ještě soudů z doby monarchie.²⁰¹
- pravomocného platebního rozkazu, který byl vydán v rozkazním nebo směnečném řízení nebo majícího podobu podmíněného platebního rozkazu, který mohl být vydán v upomínacím řízení.
- pravomocné soudní výpovědi nájemní nebo pachtovní smlouvy, jejímž předmětem mohly být pozemky, budovy nebo jiné nemovité věci, lodní mlýny, a jiné stavby, které byly postaveny na lodích. Zajímavostí je, že v těchto případech mohla být exekuce povolena až okamžikem, kdy vypršela lhůta, ve které měl být pronajatý nebo pachtovaný majetek předán zpět pronajímateli.
- pravomocných soudních rozhodnutí o uzavřených smírech, a to jak ve věcech civilních, tak i trestních, a to včetně případných nákladů řízení, pokud o nich bylo také současně rozhodnuto. Náležitosti exekučního titulu, kterým mohl být uzavřen soudní smír, upřesnil např. nález Nejvyššího soudu v roce 1921. Soudce nemusel být osobně „činným“ při sepisování protokolu o smíru (stejně

---

²⁰⁰Současně platný exekuční řád užívá institutu rozvrhové jednání, nicméně s pojmem dražební rok se lze od roku 2010 v některých ustanoveních exekučního řádu i občanského soudního řádu setkat. Např. v ustanovení § 328 b, odst. 2, občanského soudního řádu.

²⁰¹ Ostatní typy rozsudků, jako byly rozsudky určovací a mezitímní, nebyly exekvovatelné (vyjma exekuce na přiznané náklady řízení, jak vyplynulo i z judikatury, např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 1936, pod spis. zn.: R I 174/36, Vážný č. 14975) nebo mající podobu usnesení (zejména šlo o konečná usnesení v řízeních týkajících se držby nebo usnesení, jimiž se přiznávala náhrada nákladů řízení), či mohlo jít o výměry civilních soudů.

jako je tomu dnes). Nemusel jej tedy sám formulovat, stačilo, že zjistil vůli stran a zajistil jejich podpisy.²⁰² Soudní smír mohl být uzavřen ve sporech, kde se řešily soukromoprávní majetkové nároky. Taková např. je dohoda o majetkovém vyrovnání při rozvodu manželství, není již exekučním titulem závazek manželky, že zajistí návštěvy dítěte u jeho otce.²⁰³

- pravomocných nařízení v civilních nesporných věcech.
- narovnání, které bylo dohodnuto v rámci konkurzních řízení a bylo-li následně stvrzeno soudním rozhodnutím, jakož i ostatní soudní rozhodnutí vydaná v rámci konkurzního řízení.
- pravomocných rozhodnutí v trestních věcech, pokud bylo tímto rozhodnutím přiznáno právo na náhradu nákladů řízení nebo pokud bylo v rámci trestního řízení rozhodnuto o soukromoprávním nároku (obvykle se rozhodovalo o náhradě škody) nebo pokud byla složená jistina prohlášena za propadlou²⁰⁴.
- pravomocných rozhodnutí soudů (civilních i trestních), kterými byly uloženy peněžité tresty nebo peněžité pokuty.
- vykonatelných rozhodnutí správních nebo jiných státních orgánů (vyjma soudů), kterými bylo rozhodnuto o soukromoprávních nárocích²⁰⁵.
- pravomocných rozhodnutí živnostenských soudů nebo říšského soudu²⁰⁶.
- pravomocných platebních příkazů ve věcech daňových a ve věci ostatních poplatků.
- smírů, které byly uzavřeny před policejními orgány, obecním úřadem smírčím nebo i před jinými orgány státní správy, které byly oprávněné smíry uzavírat.
- pravomocných rozhodnutí rozhodců nebo rozhodčího soudu, neboť rozhodci nebo rozhodčí soudy nebyly oprávněny vést exekuci²⁰⁷.

---

²⁰²Nález Nejvyššího soudu RV II. 302/1920, č. JZ 60/21.

²⁰³Nález Nejvyššího soudu R 54/1923 ze dne 6. února 1923, č. 330/24.

²⁰⁴Šlo např. o situace složení kauce v trestní věci, kdy bylo uloženo (pod hrozbou propadnutí této kauce) zdržovat se na určitém místě (obvykle v bydlíšti) nebo pokud se obviněný nedostavil k soudu.

²⁰⁵Zákon o organizaci politické správy, z. č. 125/1927 Sb., z. a n. ze dne 14. července 1927, resp. jeho článek 12, určil za ostatní orgány provádějící správní (tehdejším termínem politickou) exekuci okresní úřady. Ty měly vedle toho povinnost „přispívat“, tedy spolupracovat a pomáhat soudům i jiným úřadům a orgánům státu při jimi prováděných exekucích. Spolupůsobit při exekucích měly za úkol samozřejmě i státní policejní úřady. Podrobnosti upravovalo vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n. o správním řízení ze dne 13. ledna 1928.

²⁰⁶Říšský soud ale v době první republiky samozřejmě neexistoval, ale exekvatelná rozhodnutí do určité doby ano.

- vykonatelných notářských zápisů, které obsahovaly doložku s přímou vykonatelností²⁰⁸.
- pravomocných platebních výměrů pojistného u plátců sociálního pojištění.
- mimosoudních výpovědí týkajících se nemovitostí a předmětem jim v tom směru na roveň postaveným, pokud byla výpověď prokázána notářským zápisem nebo příslušným úředním protokolem.

2.5.2. Exekuční tituly po roce 1950

V období od roku 1951 se exekuční tituly přiměřeně změnilы vzhledem k politickým okolnostem; lze ale říci, že změny nebyly nijak dramatické. Exekučním titulem od roku 1951 podle § 428 občanského soudního řádu pak mohly být:

- vykonatelná rozhodnutí kteréhokoli soudu ve věcech občanskoprávních (tedy civilních);
- vykonatelná rozhodnutí kteréhokoli soudu ve věcech trestních, která postihla majetek nebo přiznala občanskoprávní nárok;
- vykonatelná rozhodnutí prokurátora ve věcech trestních, jež postihuje majetek (prvorepublikové zákonodárství takovouto exekuci neznalo);
- vykonatelný soudní smír;
- vykonatelný nálezný rozhodců nebo smír uzavřený před nimi;
- notářský zápis prohlášený zákonem za vykonatelný soudní exekucí – např. exekučním titulem mohl být notářský zápis, ve kterém účastník výslovně uznal dluh a zavázal se jej zaplatit a zároveň svolil, aby byl přímo vykonatelný. Bez souhlasu o přímé vykonatelnosti, šlo o pouhé uznání dluhu, byť provedené formou notářského zápisu²⁰⁹;

---

²⁰⁷Viz. např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16.4.1936, pod spis. zn.: R II 131/36 (Vážný č. 15129) nebo Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.12.1936, pod spis. zn.: R I 1403/36 (Vážný č. 15697).

²⁰⁸Dle ustanovení § 3 zákona č. 75/1871 ř.z., jímž se zavádí nový řád notářský.

²⁰⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.4.1956 pod spis. zn.: Cz 19/56.

- výměr nebo výkaz nedoplatků, prohlášený zákonem za vykonatelný soudní exekucí – takovým výkazem mohl být např. i výkaz nedoplatku telekomunikačních poplatků, jak vyplynulo z judikatury²¹⁰;
- vykonatelný nálezn arbitrážní komise nebo smír před ní uzavřený;
- vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné správy, šlo-li o exekuci na nemovité věci nebo na právo stavby;
- a konečně jiná vykonatelná rozhodnutí a smíry, prohlášené zákonem za vykonatelné soudní exekucí, jako bylo např. rozhodnutí národního výboru o vyklizení bytu²¹¹.

Zrušen byl ale institut vnučené správy nemovitosti. Exekuce prováděné na základě tohoto titulu dále nepokračovaly, soud měl za povinnost dle § 654 občanského soudního řádu exekuci zrušit a částku zbývající podle závěrečného účtu vnučeného správce rozdělit jako výtěžkové přebytky podle dosavadních ustanovení.

2.5.3. Platnost exekučních titulů

Připomeňme znovu, že každý exekuční titul musel v obou sledovaných obdobích splňovat nejen formální, ale také věcné náležitosti, aby bylo možné exekuci vůbec provést. Mezi nejdůležitější formální náležitosti patřilo, kromě samozřejmých náležitostí, jako je označení stran sporu (tedy kdo je věřitelem a kdo je dlužníkem) nebo státního orgánu, který rozhodnutí vydal, to, že exekuční titul musel být pravomocný (nesmělo být tedy možné proti němu podávat opravný prostředek, odpor či námitky), případně takový, kdy jeho nepravomocnost nezpůsobovala jeho odkladný účinek²¹². Mezi nejdůležitější věcné náležitosti exekučního titulu pak patřilo, že jeho věcný obsah výkon exekuce vůbec připouštěl - předmětem exekučního titulu tak muselo být určité plnění, strpění nějaké okolnosti nebo případně opomenutí. Za exekuční titul bylo možné považovat ta rozhodnutí, jejichž předmětem bylo určení toho, že nějaké právo je či

²¹⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.7.1956 pod spis. zn.: Cz 234/56.

²¹¹Rozhodnutí Krajského soudu v Pardubicích ze dne 1.11.1955 pod spis. zn.: 4 Co 1019/55.

²¹²V tomto případě nešlo ale o „klasičtí“ exekuci, ale pouze o tzv. exekuci zajišťovací a kterou navíc nebylo možné vést u všech exekučních titulů. Zajišťovací exekuci byla možné provádět jen dle exekučního zákona, občanský soudní řád účinný od roku 1951 ji neznal.

není²¹³. Pochopitelně nebylo možné (a ani dnes tomu není jinak) vést exekuci v případě, kdy ještě nastala doba splatnosti určená v rozhodnutí (s výjimkou již zmíněné prvorepublikové exekuce zajišťovací). Stručně řečeno, návrh na povolení exekuce musel obsahovat především označení vymáhajícího věřitele, dlužníka, exekučního titulu, vymáhaného nároku, exekučního prostředku a předmětu exekuce, návrh na způsob vedení exekuce. S návrhem na povolení exekuce se obvykle musel i předkládat exekuční titul, který byl opatřen doložkou právní moci (vykonatelnosti).

Vytvoření samostatného československého státu na troskách habsburské říše v roce 1918 s recipovanými odlišnými právními řády si v otázce platnosti (a tedy možné vykonatelnosti) exekučních titulů mezi soudy v Čechách a na Moravě a ve Slezsku na jedné straně a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na druhé straně vyžádalo určitou úpravu, která by umožnila, pokud možno hladký průběh exekučních soudních řízení.

Pro nový stát se vlastně jednalo do značné míry o exekuční tituly, které pocházely od zahraničních soudních orgánů. Proto již v květnu 1919 bylo vydáno vládní nařízení „O vzájemném výkonu exekučních titulů povstalých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku z jedné a na Slovensku z druhé strany“²¹⁴, kterým byly dle článku II. stejně vykonatelné veškeré exekuční tituly vydané na základě platných předpisů soudy, úřady a jinými orgány, které vykonávaly svou pravomoc z nařízení nebo pověření vlády a jménem Československé republiky po 28. říjnu 1918.

Nařízení stanovilo, že o povolení exekuce a jejím výkonu platí všeobecná ustanovení v platných exekučních řádech. Rovněž při dožádání nebylo nutné potvrdit, že exekuční titul byl pravomocný, ani nebylo nutné k němu přiložit kopii listiny (pokud nešlo o knihovní zápisy) a dožádaný soud nebyl oprávněn zkoumat, byla-li exekuce po právu povolena. Byl oprávněn pouze zkoumat, jestli navržený a povolený způsob exekuce byl dle zákona přípustný. Pro opravné prostředky platilo, že se též řídí exekučním řádem.

---

²¹³Patrně vyjma přiznání nákladů řízení úspěšné straně.

²¹⁴Vládní nařízení č. 237/1919 Sb. z. a n. ze dne 5. května 1919.

Právní úprava občanského soudního řádu z roku 1950, která zrušila veškeré exekuční právní předpisy z doby první republiky, resp. většinu z nich ještě z doby monarchie, převzala za platné i exekuční tituly²¹⁵, které vznikly podle starých právních předpisů, jak vyplynulo z jeho § 664. Tak např. právní úprava exekucí na nemovité věci rozlišovala, jestli již byl stanoven dražební rok. Pokud tedy byl před 1.1.1951 dražební rok již soudem ustaven, postupovalo se podle dosavadních ustanovení, tedy podle exekučního řádu. V opačném případě platil pro exekuční řízení občanský soudní řád z roku 1950.

2.5.4. Exekuce na nemovitosti na pozadí pozemkových reforem

K uváděné problematice je třeba také připomenout, že ve dvacátých a třicátých letech probíhala v Československu pozemková reforma. Po první světové válce patřila asi jedna třetina veškeré půdy na území nové republiky velkostatkům, které vlastnila především šlechta. Cílem pozemkové reformy bylo rozdělení velkých soukromých pozemků.

Pozemková reforma byla upravena několika zákony. Jednak tzv. záborovým zákonem²¹⁶, ze dne 16. dubna 1919, který stanovil zábor pozemků buď nad 150 ha zemědělské půdy, nebo nad 250 ha celkové půdy. Následně byl dne 30. ledna 1920 vydán zákon přidělový²¹⁷. Tímto zákonem se rozdělával zabraný majetek. O tři měsíce později (8. dubna 1920) byl vydán zákon náhradový²¹⁸, který určoval velikost náhrady zabrané půdy.

Při řešení jednotlivých případů zabránění a přidělu nemovitého majetku včetně náhrad za vyvlastnění nemovitostí dosavadním vlastníkům se státní instituce i soukromí účastníci řízení mnohdy neobešli bez aplikace exekučního práva. Vlastníci zabraného majetku např. usilovali o zachování nebo alespoň o prodloužení práva užívat zabraný

---

²¹⁵Vyjma exekuce vnucenou správou nemovité věci.

²¹⁶Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového.

²¹⁷Zákon č. 81/1920 Sb. z. a n., kterým se vydávají po rozumu §u 10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. z. a n., ustanovení o přidělu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku přidělené půdě.

²¹⁸Zákon č. 329/1920 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový.

majetek zpochybnováním exekučního titulu, jeho formálně právních a obsahových náležitostí.

Prvorepubliková pozemková reforma tak přinesla k dosavadním devatenácti skupinám exekučních titulů novou, speciální položku – výpověď hospodářské osobě na zabraném majetku podanou Státním pozemkovým úřadem,²¹⁹ který byl za tímto účelem ustaven.²²⁰

Státní pozemkový úřad tak mohl v exekučním řízení v rámci výkonu své působnosti týkající se pozemkové reformy vystupovat nejen jako orgán veřejné moci, ale také jako běžná procesní strana a za určitých okolností měl postavení obou stran současně.²²¹

Podle stanoviska Nejvyššího soudu přesto, že před obecným soudem v takové situaci jednal jménem státu, zůstával jen jedním z účastníků právního vztahu, o který před soudem šlo. Neměl rozhodovací pravomoc a byl ve stejném postavení jako druhá strana soudního sporu.²²² Důsledně propracované stanovisko Nejvyššího soudu z období první republiky týkající se různorodosti pozic Státního pozemkového úřadu v řízení před řádným soudem při realizaci pozemkové reformy poukazovalo ještě na další skutečnost, která vylučovala jeho pozici jako správního orgánu před řádným soudem.

Každý správní úřad první republiky v souladu se zásadami výstavby veřejné správy mohl být podřízen jen administrativní instanci vyššího stupně a příslušné instituci v rámci správního soudnictví. Státní pozemkový úřad tedy ve vztahu k řádným soudům jako podřízená složka nebyl (nemohl být) a neodpovídalo to ani postavení řádného soudu nad účastníky právního vztahu, o němž rozhodoval. Státní pozemkový úřad byl tudíž ve věcech náležejících do kompetence řádných soudů jednou ze stran, žalobcem nebo žalovaným, ve stejném postavení jako strana druhá.²²³

---

²¹⁹Zřízen byl dne 11. června 1919 zák. č. 330/ Sb. z. a n.

²²⁰Pracoval od 15. října 1919 do 1. května 1935, kdy byl vládním nařízením z 25. ledna 1935 zrušen a jeho agenda i pracovní aparát včleněny do IX. odboru ministerstva zemědělství.

²²¹Srv. SLEZÁK, L. *Československá pozemková reforma 1919-1935 a její mezinárodní souvislosti. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*. Uherské Hradiště: Slovákcké muzeum, 1994.

²²²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. března 1925, pod spis. zn.: R I 206/1925 (Vážný, č. 4829).

²²³Tamtéž.

V praxi při naplňování pozemkové reformy se exekuční předpisy užívaly v případech, když dosavadní hospodář odmítal uvolnit zabranou nemovitost. A protože se jednalo o poměrně citlivou oblast, bylo nutné, aby správní i soudní úřady při provádění převodu vlastnictví a držby k zabraným nemovitostem správně posuzovaly jednotlivá administrativní a soudní opatření, zejména v případech, kdy musela být použita exekuce vyklizením.

V průběhu příslušného exekučního, resp. vyvlastňovacího řízení, docházelo často k rozdílnému výkladu a aplikaci ustanovení exekučního řádu a náhradového zákona o exekučním titulu, za který bylo třeba považovat výpověď, nikoli rozhodnutí soudu, které ji potvrzovalo. V důsledku kvalifikace výpovědi, kterou byl oprávněn podávat Státní pozemkový úřad, a která byla exekučním titulem, by v souladu s výše naznačeným obecným výkladem, se měl ve druhé instanci věci zabývat správní orgán a ne obecný soud.

Výpověď hospodařící osobě na pozemku, který se stal předmětem pozemkové reformy, byla upravena pouze náhradovým zákonem z roku 1920.²²⁴

Tehdejší judikatura konstatovala, že případné mezery v ustanoveních náhradového zákona, které vzhledem k rychlosti jeho přijetí, se musejí řešit také podle jeho smyslu a účelu.

Např. Nejvyšší soud byl toho názoru, že není správné se v takovém případě opírat o předpisy civilního soudního řádu, i když ten upravuje výpověď z nájmu a pachtu, a to i přes to, že výpověď hospodařící osobě i výpověď nájemci i pachtýři mají mnoho společných rysů, do jisté míry se shodují, ale současně se v jiných otázkách podstatně liší.

Podle Nejvyššího soudu bylo nezbytné při projednávání každého případu pečlivě porovnat obojí úpravu, aby vynikly rozdíly obou, zdánlivě stejných institutů. Podle

---

²²⁴Zákon č. 329/1920 Sb. z. a n.

civilního soudního řádu se soudní výpověď z nájmu a pachtu doručovala povinné osobě s příkazem k vyklizení, byť exekučním titulem byla samotná výpověď, jak vyplývá z § 1 číslo 4 exekučního řádu, nikoli exekuční příkaz.

V této souvislosti Nejvyšší soud doplnil, že toto ale platí za předpokladu, že proti výpovědi nebyly podány žádné námitky. Pokud však podány byly, stal se exekučním titulem rozsudek, případně před soudem uzavřený smír; byla to ale pouze formální otázka, protože stále se jednalo o výpověď, kterou rozsudek „jen“ potvrdil. Soudem vydaný potvrzující rozsudek měl vliv pouze na počítání času pro stanovení lhůty na vyklizení. Po podaných námitkách byl soud povinen výpověď podanou hospodařící osobě Státním pozemkovým úřadem přezkoumat také z toho důvodu, že úřad ji učinil jako strana ve sporu a nemohl ji přezkoumávat sám, neboť by byl soudcem ve své vlastní věci.²²⁵

Podle § 20 náhradového zákona předpisy, které upravovaly pozemkovou reformu, stanovily také pro projednávání sporů o exekuci příslušnost exekučního soudu.²²⁶ Neznamenalo to ale současně určení typu řízení – sporného nebo nesporného – který měl být použit při projednávání odporu povinné osoby proti nařízené exekuci.

Podle názoru Nejvyššího soudu bylo nutné jako výchozí zvolit ustanovení občanského zákoníku o analogii – obdobu zákona a podpůrně také tzv. obdobu práva.²²⁷ Nejvyšší soud byl toho názoru, že smysl pozemkové reformy vyžadoval uplatnit přednostně obdobu práva a pak teprve analogii zákona. Jsem tudíž toho názoru, že toto rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1925 významným způsobem podporovalo pružnější průběh realizace přidělování zabrané půdy novým vlastníkům, ať už si o spravedlnosti pozemkové reformy myslíme cokoli.

Pozemková reforma prováděná v počátcích první republiky byla ve starší literatuře mimo jiné kritizována pro zdlouhavost provádění a řešení konkrétních

---

²²⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 206/1925, ze dne 24. března 1925, (Vážný č. 4829).

²²⁶Viz Zákon č. 329/1920 Sb. z. a n.

²²⁷Podle ustanovení § 7 Všeobecného zákoníku občanského.

případů.²²⁸ Přístup Nejvyššího soudu k této, třebaže jen dílčí, otázce, naznačil úsilí státní moci o zrychlení postupu při respektování dobové právní úpravy, i když úvaha o použití analogie se zde zdá, zejména dnešním pohledem na věc, až příliš násilná.

V argumentaci svého stanoviska se Nejvyšší soud podrobně zabýval i vzdáleně podobnou otázkou – řešením bytové nouze v republice: „Zákonodárce učinil si zásadu, by ve věcech, kde soudu přikázány jsou záležitosti veřejnoprávní nebo, kde aspoň zájem veřejný hraje důležitou roli, jednáno bylo v řízení nesporném. Tak jsou sice věci nájemní záležitostmi soukromoprávními, ale ve veřejném zájmu bylo, aby odpomoženo bylo bytové nouzi, pročež zákonodárce spory o výpověď z nájmu, jež do převratu prováděly se pořadem práva, přikázal řízení nespornému. Této zásady pak použil neúchylně ve věcech pozemkové reformy, o jakouž právě jde i v tomto případě. Tak hned dle zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům všechny otázky sporné, ať rázu právního ať skutkového, řešeny býti musí v řízení nesporném a nějaké odkazování na řízení sporné (§ 2 čís. 7 nesp. pat.) nebo jeho výhrada (§ 18 tamže) jsou naprosto vyloučeny. Zákony o obnově drobných zemědělských pachtů přijaly tutéž zásadu a rovněž konečně i samo zákonodárství záborové, které také nezná pořadu práva, ačkoli z valné části agendu přikazuje soudům a v agendě té naskytují se na každém kroku sporné otázky právní i skutkové. Tím učiněn přechod k období zákona. Sám zák. náhrad. v sterém i novém znění zná jen řízení nesporné jak v řízení výpovědním [§ 20 (1)], tak v řízení o stanovení náhrad [§ 46 (4)], tak v řízení rozvrhovém [§ 47 (1)], ačkoli dobře ví, že i ve všech těch případech vynoří se sporné otázky všeho druhu. Dle obdoby těchto zákonných předpisů jest tedy také řešiti spornou otázku, v zákoně výslovně nerozhodnutou, jakým řízením jest jednati o odporu proti exekuci, t. j. o nároku dle §u 35 ex. ř. a odpověděti tudíž, že dle samého náhradového zákona jest tu jednati výlučně v řízení nesporném, t. j., že nárok opoziční dlužno vznést pouhou žádostí u soudu exekuci provádějícího a soud ten že o žádosti té rozhodne, vyšetřiv dle předpisů §u 2 čís. 7 nesp. říz. odkazovati na pořad práva, ...“²²⁹

---

²²⁸Např. VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1925*. Praha 1964, s. 448.

²²⁹Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 206/1925, ze dne 24. března 1925, (Vážný č. 4829).

Slovní obrat „pořad práva“ znamená v tehdejší civilistice řízení sporné. Text rozhodnutí nejvyššího soudu uveřejněných v jejich sbírce používá úsporných zkratk srozumitelných podle kontextu, např. zák. náhrad., tj. zákon náhradový, nesp. říz., tj. nesporné řízení.

Nejen po uvedené pozemkové reformě, ale v podstatě i po tzv. druhé pozemkové reformě, která probíhala od skončení války do roku 1948, a která proběhla mnohem rychleji, než první reforma. Druhá pozemková reforma, která proběhla ve třech etapách, byla zahájena již v roce 1945, na základě dekretů prezidenta republiky²³⁰ a nařízení Slovenské národní rady z roku 1945,²³¹ a týkala se nejprve především majetku občanů tehdejšího státu, kteří se hlásili k německé a maďarské národnosti, popřípadě také majetku kolaborantů a zrádců, přičemž nabyvateli konfiskované půdy se staly soukromé osoby, družstva, obce a stát. Jednalo se převážně o nemovitosti v pohraničí českých zemí, kde se uskutečnil odsun německého obyvatelstva. Tato část pozemkové reformy proběhla velmi rychle a dalo by se říci, že zcela bez problémů (míněno z hlediska rozhodování sporů soudy a jinými státními orgány) kdy došlo ke konfiskaci přes 2,400.000 ha veškeré půdy (z toho bylo 1,405.000 ha půdy zemědělské).

V roce 1947 pak proběhla revize první pozemkové reformy z doby první republiky (tj. její druhá poválečná etapa), která hodlala do důsledku provést přiděl půdy podle legislativy z období první republiky (není tajemstvím, že v průběhu třicátých let se ozývaly mnohé hlasy po další pozemkové reformě, aby byly uspokojeny požadavky pracujících rolníků, nebyla však k tomu politická vůle). Aby bylo možné navázat na prvorepublikovou pozemkovou reformu, resp. využít její zákonodárství, musel k tomu být přijat speciální právní předpis – zákon o revizi první pozemkové reformy²³² a předpis prováděcí²³³.

V roce 1948 pak byla zahájena třetí etapa²³⁴, kdy došlo ke změně ve velikosti zabírané půdy, jejíž nezabíratelná velikost se snížila na 50 ha. Soukromé vlastnictví

---

²³⁰Prvním byl dekret č. 12 ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, který byl změněn vládním nařízením č. 116/1949 Sb., příloha A (položky 297 a 298) a příloha C (položky 231 a 233), dále pak zákonem č. 98/1950 Sb., a nařízením vlády č. 122/1951 Sb., příloha A (položky 21 a 22) a příloha D (položka 12). Druhým pak byl dekret č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci.

²³¹Nařízení Slovenské národní rady č. 104 ze dne 23. srpna 1945.

²³²Zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ze dne 11. července 1947.

²³³Vládní nařízení č. 1/1948 Sb., kterým se provádějí některá ustanovení zákona o revizi první pozemkové reformy, ze dne 7. ledna 1948.

²³⁴Na základě zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě).

půdy bylo tedy omezeno na 50 hektarů, půdu nad tuto výměru vykoupil stát a poté ji předal jím vybraným přidělcům. Rovněž došlo k vykoupení půdy církevní a spekulanti.

Tato etapa pozemkové reformy splynula s tzv. kolektivizací zemědělství, podstatná většina půdy z této etapy byla totiž přidělena k hospodaření státním statkům a jednotným zemědělským družstvům. O výkupu pozemků rozhodovaly okresní národní výbory, přičemž proti souhlasným rozhodnutím nebylo odvolacího prostředku. Proti pozměňujícím rozhodnutím zemských národních výborů a na Slovensku pověřenectví zemědělství a pozemkové reformy se bylo možné odvolat k ministerstvu zemědělství.

Vykoupená půda se pak přidělovala oprávněným uchazečům. O výkupech půdy, rozhodovala místní rolnická komise v součinnosti s místním sdružením příslušného Jednotného svazu zemědělců, kdy se ponejprve měly pokusit o dohodu s vlastníkem pozemku o tom, zda a které z jeho pozemků se vykoupí.

Dohoda o výkupu podléhala schválení místního národního výboru, který ji byl povinen předložit okresnímu národnímu výboru k vydání výměru o výkupu a k provedení řízení o náhradě. Pokud k dohodě nedošlo nebo pokud ji místní národní výbor neschválil, musel místní národní výbor předat případ okresnímu národnímu výboru k rozhodnutí o výkupu a po případě k provedení řízení o náhradě.

Povinností okresního národního výboru bylo v obou případech předložení kopie pravomocného rozhodnutí o výkupu ministerstvu zemědělství nebo orgánu jím pověřenému. Po provedení řízení o výkupu byl okresní národní výbor povinen požádat knihovni žádostí knihovni soud, aby poznamenal provedení výkupu v příslušné pozemkové knize, a dále musel zahájit řízení o náhradě, které provedl za součinnosti místní rolnické komise a místního sdružení příslušného Jednotného svazu zemědělců. Poznámka v pozemkové knize o provedení výkupu měla účinky přechodu vlastnictví k vykoupené půdě na československý stát.

Nebylo tudíž nutné provádět žádnou exekuci, ke změně vlastnictví přecházelo na základě rozhodnutí tehdejších orgánů místní samosprávy.

Nutno také podotknout, že právní úprava pozemků, které byly přerozdělovány od roku 1948, byla založena nikoli na vlastnických vztazích, ale na právu užívacím. K nápravě mnohých křivd spáchaných zejména po roce 1947 pak došlo až po roce 1989, kdy došlo k restitucím.

2.6. Exekuční řízení a jeho subjekty

Obě období, kterými se zabývá tato práce, k subjektům exekučního řízení řadily především soud, oprávněné a povinné osoby (tedy věřitele a dlužníka) a případně i další osoby, zejména zástavní věřitel. Ač odborná literatura uvádí obvykle toto pořadí, z pohledu občana dejme přednost vymáhajícímu věřiteli.

2.6.1. Vymáhající věřitelé

Na prvním místě tedy uvedme mezi subjekty oprávněné osoby, dle terminologie obou srovnávaných právních předpisů vymáhajícího věřitele²³⁵. Vymáhajícím věřitelem (nazýván též exekventem) byla osoba, která měla za dlužníkem²³⁶ splatnou a vykonatelnou pohledávku. Vymáhající věřitel musel mít k dispozici rozhodnutí nějakého státního orgánu, na základě kterého bylo možné vést exekuci na majetek dlužníka. Řízení musel sám iniciovat vymáhající věřitel - podával návrh na povolení exekuce proti dlužníkovi.

2.6.2. Dlužníci

Kromě věřitele byly dalším důležitým subjektem řízení osoby povinné, tedy dlužníci (též tehdy nazývaní exekuti). Dlužníka představoval subjekt, který měl vůči věřiteli nějaký závazek, obvykle finančního rázu, který byl po splatnosti.

---

²³⁵Ustanovení § 3 exekučního řádu a ustanovení § 427 Občanského soudního řádu.

²³⁶Pojem dlužník byl užit v obou právních předpisech, občanský soudní řád ještě navíc v § 427 uváděl v závorce „povinná strana“.

Exekuci se nevyhnul i stát pro pohledávku proti eráru, avšak jen tehdy, pokud byla pohledávka k výplatě již poukázána, ale její vyplacení se bezdůvodně odpíralo.²³⁷ Proti státu bylo možné vést soudní exekuci pro soukromoprávní nárok,²³⁸ v rámci zásad stanovených exekučním řádem.²³⁹

Pokud dlužník (fyzická osoba) svůj závazek vůči věřiteli nesplnil dobrovolně, proběhlo na základě podnětu věřitele soudní nebo jiné řízení, v němž bylo dlužníkovi uloženo orgánem státní moci, aby svůj závazek vůči věřiteli splnil. Splněním závazku na základě rozhodnutí soudu mohl dlužník zabránit (předejít) exekuci, a to když svůj závazek splnil přímo věřiteli, nebo když závazek přešel na třetí osobu, zejména na jeho právního nástupce.

Za vhodné považuji zmínit, že po roce 1950 bylo možné exekuci proti státu, rozpočtovým organizacím a proti hospodářským organizacím státního socialistického sektoru pro peněžité pohledávky povolit jen tehdy, jestliže příslušný dozorčí orgán označil soudu části majetku, které mohou být exekucí postiženy, po případě označil exekuční prostředky, jichž bylo možné užít.²⁴⁰

Soud měl za povinnost příslušný dozorčí orgán vyzvat, aby se ve třicetidenní lhůtě vyjádřil, resp. ve lhůtě deseti dní, pokud šlo o exekuci odepsáním z účtu u peněžního ústavu. Pokud se dozorový orgán nevyslovil, mohl soud exekuci povolit. Zákon přímo stanovil, že exekuce, která byla povolena bez vyjádření nebo v rozporu s ním, jakož i všechny vykonané exekuční úkony, byly absolutně neplatné.

Pokud se dozorčí orgán na výzvu soudu vyjádřil jen stručně s tím, že nesouhlasí s vymáháním pohledávky, byl soud povinen mu zaslat novou výzvu, která musela obsahovat náležité vysvětlení, čeho se má jeho odpověď týkat, jak vyplynulo i z tehdejší judikatury,²⁴¹ neboť bylo nutné dbát na to, aby nebyl narušován jednotný hospodářský plán před nevhodnými zásahy do majetku chráněných subjektů.

---

²³⁷Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu R I 146/19, ze dne 15. dubna 1919.

²³⁸Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu R I 428/20, ze dne 30. června 1920.

²³⁹Viz zásady stanovené v §§ 15 a 28 exekučního řádu.

²⁴⁰Jak vyplynulo z § 437 občanského soudního řádu.

²⁴¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 1956 pod sp. zn.: Cz 4/56.

Z uvedeného vyplývá tehdejší nesnadná pozice soudů, a to v tom, že dozorčí orgán měl mít potřebné znalosti a rozhled pro posouzení všech těchto složitých hospodářských i jiných otázek, což nelze žádat od soudu.

V případě ostatních právnických osob, občanský soudní řád uváděl, že vláda může stanovit nařízením, že proti družstvům a jiným právnickým osobám lze vést exekuci jen způsobem a v rozsahu jako vůči státu a ostatním výše uvedeným subjektům. Bylo tak ponecháno na pozdější libovůli státu, aby dále určil subjekty, kterým příslušela také ochrana před exekucí.

2.6.3. Třetí osoby

Oprávněnou osobou k účasti na exekučním řízení mohly být i třetí osoby, které na předměty exekuce uplatňovaly určité právo, jež mohlo být exekucí ohroženo, „avšak jen pokud jde o příslušný jeho úsek, v němž je zákon povolává k procesním úkonům sloužícím k ochraně jeho práv.“²⁴² V praxi šlo většinou o zástavní věřitele. Procesní předpisy jak za první republiky, tak i v době po roce 1950 je považovaly za účastníky řízení. Vymáhající věřitelé a dlužníci byli považováni za strany sporu.

2.6.4. Soudy

Samozřejmým subjektem exekučního řízení byly soudy, tedy orgány státní donucovací moci, které na základě platného exekučního titulu povolily exekuci a následně provedly její výkon.

Je však nutné uvést, že ani za doby první republiky a ani v době nesvobody po roce 1948 stát neručil za to, že exekuce bude úspěšná, tedy že bude věřitel skutečně plně uspokojen, a to i když příslušné orgány státu správně vykonaly všechny nezbytné úkony.

---

²⁴²STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 344.

Dokonce, jak uvádí prof. Hora²⁴³, prvorepublikové exekuční předpisy umožňovaly, aby soud v případech, kdy bylo zřejmé, že zůstane pohledávka věřitele neuspokojena a dlužníku by jejím provedením zároveň hrozila hospodářská zkáza, exekuci zrušil. Také pokud hrozilo, že by provedení exekuce nepokrylo ani náklady s jejím vedením spojené, soud exekuci zrušil.²⁴⁴

Soudy byly v exekučních věcech z hlediska procesních úkonů oprávněny mj. nařídit rok (později čas) a průběh dražby nemovitostí a opatřovat doložkou vykonatelnosti rozhodnutí o rozdělení nemovité věci.

Soud byl také jako jediný subjekt exekučního řízení oprávněn vůči povinným užít donucovacího prostředku, tedy exekuci nejen povolit,²⁴⁵ ale i ji přímo vykonat. Jinak řečeno soud byl oprávněn nejen exekuci nařídit, ale též ji i fyzicky provést.

Nemuselo se ve všech případech jednat u jednotlivých kroků o totožný soud. V případě exekucí, jejichž předmětem byla nemovitost zapsaná ve veřejných knihách, byl pro řízení v období první republiky příslušný tzv. soud tabulární,²⁴⁶ v době po roce 1950, kdy existovaly několik let soudy lidové, byl příslušným soudem podle § 410 občanského soudního řádu soud knihovní, tedy soud, u něhož se vedla o této nemovitosti veřejná kniha a pokud v ní nemovitost nebyla vedena, tak se příslušnost řídila podle místa, kde se nalézala (tzv. *soud rei sitae*).

---

²⁴³HORA, V. *Exekuce na nemovitosti*. Praha: Všehrd, 1924, s. 14.

²⁴⁴Jak vyplývá z § 39 odst. 8 exekučního řádu a později z § 445 odst. 1, písm. g) občanského soudního řádu.

²⁴⁵Povolit exekuci byl oprávněn i v případě, že exekuční titul nebyl vydán soudem podle ustanovení § 3 odstavce prvního.

²⁴⁶Soud tabulární je starší název pro soud, který vedl zemské desky, horní knihy a železniční knihy.

2.6.4.1. Příslušnost exekučních soudů

Exekuci mohly projednávat v období první republiky dva druhy soudů až na určité výjimky (viz níže). Mohl to být speciální soud exekuční nebo řádný civilní soud, který vydal exekuční titul.²⁴⁷ Dnes bychom řekli, že se jednalo o soudy okresní²⁴⁸.

V případě nemovitostí exekuce v době po roce 1950 projednával buď soud, který byl obecným soudem dlužníka nebo soud knihovní nebo soud rei sitae. Je třeba poznamenat, že obecný soud dlužníka nemusel být vždy soudem nalézacím, neboť mohlo dojít k tomu, že dlužník změnil své bydliště. Bylo-li příslušných soudů několik,²⁴⁹ rozhodovalo vždy právo předstížení, avšak s výjimkou exekucí týkajících se nemovitostí.²⁵⁰

V řízení o povolení exekuce mezi lety 1918 až 1938 rozhodovali u okresních a případně jiných soudů samosoudci, v dalším probíhajícím exekučním řízení označovaní jako exekuční komisaři. Jméno soudce pověřeného funkcí exekučního komisaře nebo jeho zproštění se zveřejňovalo na úřední desce soudu. O pověření rozhodoval přednosta nadřízeného soudu, později předseda soudu.

Exekuční řízení probíhalo před samosoudcem a činnost stran ustupovala oproti úkonům soudu poněkud do pozadí. Stranám nebylo např. umožněno zvolit si soud a neobjevoval se v něm laický prvek.²⁵¹

O návrhu na povolení exekuce po roce 1950 rozhodoval a další kroky v řízení činil jen soudce. Senát projednával jen některé speciální věci, jako byly např. podané námítky nebo odklady exekucí či rozhodoval o likvidační exekuci.

---

²⁴⁷Pokud se na řízení účastnilo více soudních instancí, o exekuci rozhodoval soud, který věc projednal jako první.

²⁴⁸Viz § 17 exekučního řádu.

²⁴⁹O střetu soudní exekuce srv. čl. 58 výnosu č. 1/1951 věstníku ministerstva spravedlnosti (B 18).

²⁵⁰Viz § 429 občanského soudního řádu.

²⁵¹Příslušnost krajských soudů v exekučním řízení přehledně uvádí HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. Díl I. Praha 1922, s. 138 an.

O exekuci v období první republiky rozhodoval soud bez slyšení stran řízení nebo jiných osob, pokud zákon přímo slyšení nenařizoval, jako tomu bylo např. v případě, že se jednalo o nemovitost, která nebyla zapsána ve veřejných knihách, a věřitel nebyl schopen si opatřit důkazy o vlastnictví nemovitosti dlužníkem a navrhoval dlužníkovu vyslechnutí týkající se držby nemovitosti.²⁵²

I v pozdějším období soudy rozhodovaly v exekučním řízení zpravidla bez slyšení stran sporu, a to jak před nařízením exekuce, tak i poté. Ústní jednání by mohlo přivodit, že dlužník majetek ukryje a exekuci tak zmaří. Výjimkou byla i zde situace, kdy nemovitost nebyla vedena ve veřejné knize. Ještě před povolením exekuce měl soud možnost zjistit vlastnictví jiným způsobem, např. případným výsledkem dlužníka.

Prvorepublikový soud, který vedl exekuční řízení, byl také povinen projednávat v zájmu plynulosti a hospodárnosti řízení všechny související vedlejší spory,²⁵³ které vznikly za exekučního řízení, jako např. ve sporech o neplatnost nebo neúčinnost exekučního titulu, pokud spor vznikl z podnětu a za řízení exekučního a má-li výsledek tohoto sporu právní důsledek na vedení exekučního řízení.²⁵⁴

Obdobně tomu bylo i u složitějších případů, kdy třetí osoba, která nedržela věc, jež byla předmětem exekuce, ale měla k ní zástavní právo, žádala o přednostní úhradu svého nároku z výtěžku probíhající exekuce, nebo když vymáhající věřitel požadoval náhradu škody vzniklou nesplněním dlužníkovu závazku.²⁵⁵

Konkrétní řešení podobných situací mohlo být dosti komplikované, všechny souvislosti a okolnosti mohl nejlépe zhodnotit exekuční soud, projednávající věc od samého počátku. Výše škody na ušlém zisku se musela určovat ke dni právní moci daného rozsudku, nikoliv v jiných časových dimenzích.²⁵⁶

---

²⁵²Tato možnost vyplývala z § 133 exekučního řádu.

²⁵³Podle ustanovení § 17 odst. 2 exekučního řádu.

²⁵⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.3.1934, pod spis. zn.: Rv I 2585/33 (Vážný č. 13376).

²⁵⁵Ustanovení § 368 exekučního řádu.

²⁵⁶Nález Nejvyššího soudu Rv I. 1459/23, č. 3431.

Oprávněn dle zákona mohl být výjimečně i jiný soud, např. pro projednání žalob o práva k předmětům zahrnutým do exekuce podle správního (administrativního) titulu. Ty rozhodoval okresní soud, v jehož obvodu se v době podání žaloby předměty nacházely.²⁵⁷ Ale naproti tomu např. exekuční soud vykonával v rámci konkurzu prodej a rozvrh výtěžku mezi oddělené věřitele a přiznával též náklady správci konkurzní podstaty. V pozdějším období toto pravidlo neplatilo.

Místně příslušný exekuční soud pro řízení o nucenou správu nebo nucenou dražbu nemovitosti byl okresní soud místa, kde byla nemovitost zapsána v příslušné evidenci, případně okresní soud v místě soudu sborového.²⁵⁸

Když bylo vedeno řízení pro více nemovitostí v jedné věci, tak místně příslušný soud musel určit ten soud, který exekuci povolil. Po roce 1950 již zákon nucenou správu nemovitosti neznal a pro nucenou dražbu nemovitosti byl místně příslušným soudem soud knihovní nebo rei sitae.²⁵⁹

Pokud byla předmětem exekuce nucená zástava k nemovitosti, byl vždy místně příslušným soudem ten, v jehož působnosti byl proveden zápis ve veřejné evidenci. Při exekuci na nemovitost nezapsanou v žádném registru, byl místně příslušný soud, v jehož obvodě se nemovitost nalézala. V případě pochybností rozhodoval o místní příslušnosti exekučního soudu opět ten soud, který exekuci povoloval. Toto pravidlo, které bylo zavedeno již exekučním řádem v roce 1896, platilo až do 31. prosince 1963.

Pro vedení exekuce na nemovitosti, které byly v období první republiky zapsané v horních nebo železničních knihách a v zemských deskách byl místně příslušným soud sborový.²⁶⁰ Avšak tento soud mohl, pokud se takové opatření jevílo vhodné, z moci úřední nebo k návrhu vyřízení jednotlivých částí exekučního řízení a zejména také veškeré spolupůsobení svěřit soudu sborovému, v jehož obvodě zcela nebo z části ležela nemovitost, na kterou se vedla exekuce.

---

²⁵⁷Jak vyplývá z čl. III. odst. 3 uvozovacího zákona.

²⁵⁸Dnes by byl terminologicky odpovídajícím soudem krajský soud.

²⁵⁹§ 429 odst. 2 občanského soudního řádu.

²⁶⁰Viz § 19 exekučního řádu.

Za první republiky se často setkáváme se situacemi, že bylo vedeno více oddělených exekucí jedním věřitelem vůči stejnému dlužníkovi. V takovém případě bylo nejen účelné, ale také možné všechna řízení spojit.²⁶¹ Spojení řízení ale nebylo možné vždy.

Bylo to možné za předpokladu, že se konala před soudy stejného obvodu vrchního nebo zemského soudu. Vrchní či zemský soud byl oprávněn na návrh kterékoliv strany, ale také z moci úřední z důvodu hospodárnosti, aby předměty exekuce byly lépe zpeněženy a pro zjednodušení a urychlení exekuce, pověřit jeden z příslušných exekučních soudů provedením některých jednotlivých úkonů či provedením celé exekuce - to v případě, že soudy spolu sousedily a exekuční prostředky byly totožné či spolu alespoň souvisely a spojení mělo pomoci zjednodušit řízení a snížit náklady, nebo dokonce zvýšit hodnotu zpeněžované nemovitosti.

Pro větší aglomerace, kde působilo několik okresních soudů vedle sebe, umožňoval exekuční řád, aby některý z těchto soudů zajišťoval exekuční agendu za všechny z daného území. Krátce po vydání exekučního řádu tehdejší vídeňské ministerstvo práv tuto otázku upravilo pro Vídeň a Prahu.²⁶² Pro obvod královského hlavního města Prahy v něm byly úkony exekučních soudů přeneseny na okresní soud pro Staré Město a Josefov. Podobné opatření se s účinností od počátku roku 1915 týkalo i města Brna, když exekuční věci okresního soudu Brno venkov převzal okresní soud Brno město.²⁶³

Toto přenesení kompetencí se netýkalo exekucí na nemovitosti vedené v zemských deskách a v horních a železničních knihách. Za první republiky byly provedeny další změny příslušnosti exekučních soudů, když roku 1926 vláda zřídila exekuční soud pro Prahu.²⁶⁴

---

²⁶¹Podle ustanovení § 22 exekučního řádu i podle ustanovení § 71 občanského soudního řádu.

²⁶²Nařízením Ministerstva práv č. 157/1897 ř.z., ze dne 24 června 1897 o výkonu soudních prací exekučním soudům přidělovaným.

²⁶³Nařízením Ministerstva práv č. 249/1914 ř.z., ze dne 16. září 1914.

²⁶⁴Vládní nařízení č. 165/1926 Sb. z. a n. ze dne 26. srpna 1926.

Všechny tyto výše uvedené „speciality“ v příslušnosti soudů, od roku 1951 nebyly v právních předpisech zakotvené. Soustava soudů, resp. jejich věcná, funkční i místní příslušnost byla podstatně zjednodušena,²⁶⁵ když existovaly jen soudy okresní (lidové) a krajské a soud nejvyšší.

V exekučním řízení jak za první republiky, tak i v době po roce 1950, nebylo možné, aby si vymáhající věřitel či dlužník určili příslušnost soudu, který bude o exekuci rozhodovat nebo povede vlastní výkon exekuce.²⁶⁶ Pro úplnost je třeba uvést, že v případě cizozemských exekučních titulů, exekuci nařizoval sborový soud první stolice, nikoliv běžný soud exekuční.²⁶⁷ V době po roce 1950 o exekucích s mezinárodním prvkem rozhodovaly soudy stejné. Pokud nebylo možné soud určit - pak byl příslušný ten soud, v jehož obvodu se měl vykonat po povolení exekuce první exekuční úkon.²⁶⁸

2.6.5. Další výkonné orgány v exekučním řízení

V rámci soudního exekučního řízení vykonávaly svoje povinnosti nejen soudci, ale kromě nezbytných administrativních pracovníků, také další osoby. Bylo totiž nutné v rámci soudního vymáhání pohledávky provádět mnoho technických úkonů, jakými bylo např. hledání a následné zabavování věcí. Byly to tzv. výkonné orgány, které byly oprávněny provádět jednotlivé exekuční úkony podle pokynů soudce.

Bez předchozího souhlasu soudce nemohly tyto osoby provádět jiné úkony, jako např. upustit od provedení exekuce,²⁶⁹ snad vyjma případů, kdy dlužník prokázal, že již věřiteli plnil nebo pokud věřitel prohlásil, že na provedení exekuce netrvá. Tyto

---

²⁶⁵Ponejprv tomu bylo zákonem o zlidovění soudnictví – z. č. 319/1948 Sb., ze dne 22. prosince 1948, který byl nahrazen zákonem č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů, jež byl za nedlouho nahrazen zákonem č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů.

²⁶⁶Ani dnes není právními předpisy dána možnost určit si v exekučních věcech soud, ale je zatím možné vybrat si exekutora bez ohledu na jeho sídlo.

²⁶⁷§ 5 exekučního řádu.

²⁶⁸§ 429 odst. 1 občanského soudního řádu.

²⁶⁹§ 431 odst. 1 občanského soudního řádu.

výkonné orgány mohly kromě zabavování věcí též přijímat od dlužníka plnění a toto mu potvrzovat,²⁷⁰ a vůbec provádět veškeré úkony, která exekuce vyžadovala.²⁷¹

Účelem provádění exekuce tedy bylo, aby soudní vykonavatel,²⁷² který tu od toho byl, vymohl od dlužníka to, čehož mělo být exekucí dosaženo. Výkonné orgány tak musely přijímat platby, které měly být exekucí vymoženy (s určitými omezeními) a přijímat další vymožená hmotná plnění. „Zaplatí-li dlužník před výkonem exekuce k rukám výkonného orgánu, jsou veškeré exekuční úkony bezpředmětnými.“²⁷³

Ve věcech týkajících se exekucí na nemovitosti byly výkonné orgány oprávněny provádět zejména popisy nemovitostí, odevzdávaly nemovitosti správci, aby je mohl řádně spravovat, prováděly odhady nemovitostí pro potřeby dražby. Tyto úkony však nemohli za první republiky provádět soudní zřízení (tzv. podúředníci). Další úlohou výkonných úředníků bylo odevzdávat vydražené nemovitosti a příslušenství vydražiteli; v ostatních exekučních věcech mohly zabavovat oblečení a peníze, uschovávat věci, apod.

Výkonné orgány byly povinny provádět exekuce v pořadí, v jakém jim byla rozhodnutí postupována s výjimkou situace, kdy byla exekuce nařízena opakovaně vůči stejnému dlužníkovi. Pak byl výkonný orgán povinen postupovat tak, aby bylo řízení co nejrychlejší, tedy aby byla vykonána exekuce naráz. Případné další pokyny k výkonu exekuce musel výkonnému úředníkovi dávat soudce. To se týkalo např. určení času a místa výkonu exekuce. Soudce tak mohl činit i ústně.

Mezi základní povinnosti každého výkonného orgánu patřilo dodržovat v úředních věcech mlčenlivost - výkonný orgán nesměl předem upozornit dlužníka na to, že proti němu bude provedena exekuce. Dlužník se musel o exekuci dozvědět až po

---

²⁷⁰§ 431 odst. 2 občanského soudního řádu.

²⁷¹Např. mohlo jít o zabezpečení veřejného pořádku při provádění dražbě nebo mohly vykázat osoby, které rušily výkon exekuce, a to i když byly jejím účastníkem; též tak mohly činit v součinnosti s ozbrojeným sborem.

²⁷²K soudním vykonavatelům velmi podrobně zejména VINTÍŘ, J. *Příruční kniha k vedení práva čili exekuce ku pomoci soudcům a soudním vykonavatelům při cis. král. soudech v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku*. Praha 1850, s. 1-10.

²⁷³Nález Nejvyššího soudu č. R I 598/1922 Sb., ze dne 24. května 1922, č. 1690.

započítí samotného výkonu exekuce. Výkonný úředník byl ale oprávněn bezprostředně před zahájením vlastního výkonu exekuce vyzvat dlužníka (nebo člena jeho rodiny nebo zaměstnance, šlo-li o exekuci na podnikatele), aby splnil svůj dluh dobrovolně. Ne vždy byl výkonný úředník oprávněn přijmout plnění přímo na místě samém, jak bude uvedeno dále.

Stejně jako je tomu dnes, i ve sledovaném období musely o provedeném exekučním úkonu výkonné orgány sepsat záznam – protokol, ideálně ještě na místě samém. Tento protokol musel obsahovat místo a čas sepsání, identifikaci přítomných osob, předmět exekučního úkonu a všechny rozhodné skutečnosti pro vedení exekuce, které se udály (např. uhrazení dluhu). Náležitosti protokolu stanovoval exekuční řád a pro období od roku 1951 speciální právní předpis.²⁷⁴

Zaplacením pohledávky výkonnému orgánu zanikl dluh, muselo však k němu dojít v průběhu (výkonu) exekuce. Když např. výkonný orgán od exekuce ustoupil po slibu dlužníka, že vymáhanou částku uhradí soudu prostřednictvím pošty příští den, převzetím peněz až druhý či další den překročil své oprávnění.²⁷⁵ Protokol podepisoval pouze výkonný orgán. Pokud však nebyl dlužník osobně přítomen při provádění exekučního úkonu, musel být protokol podepsán svědky úkonu, např. osobami blízkými dlužníkovi, kterému byl zabavován majetek.

V období první republiky mezi výkonné orgány patřili zejména soudní zřízení, výkonní úředníci nebo šlo o úředníky soudní kanceláře a dokonce i v některých případech, kdy nebyli ustanoveni zvláštní výkonní úředníci, bylo provedení jednotlivých anebo důležitých exekučních úkonů svěřeno notářům.²⁷⁶

Po roce 1950 byli k provedení exekuce ustaveni výkonní úředníci.²⁷⁷ Uvedené výkonné orgány mohly vykonávat podle pokynů soudce jednotlivé exekuční úkony, jež vyplývaly z exekučního příkazu, a jejich činnost byla dozorována soudcem.

---

²⁷⁴Bylo jím zejména Nařízení Ministra spravedlnosti ze dne 19. prosince 1952 č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednacím řád pro soudy.

²⁷⁵Nález Nejvyššího soudu č. Rv I 1265/1927 Sb., ze dne 8. března 1928, č. 7847.

²⁷⁶§ 24 odst. druhý exekučního řádu.

²⁷⁷§ 431 občanského soudního řádu.

Můžeme říci, že obecně platilo, že kdokoliv prováděl z příkazu soudu úkony spojené s výkonem exekuce, byl považován za výkonný orgán a musel se při jejich plnění řídit všemi předpisy, které upravovaly exekuční, resp. civilní soudní řízení.

Pokud došlo k tomu, že výkonný orgán zjistil, že nemůže být nestranný, nesměl vykonávat exekuci.²⁷⁸ Pokud zjistil, že dlužníkem je osoba s ním spřízněná (nebo dokonce on sám), musel svůj poměr k exekučnímu řízení neprodleně sdělit soudci. Provést mohl případně jen neodkladné úkony.

2.7. Povolení exekuce

Exekuční řízení bylo možné zahájit pouze na základě návrhu oprávněné osoby – věřitele.²⁷⁹ Vlastní výkon exekuce ale probíhal z moci úřední, postupem soudu podle příslušných procesních předpisů a v intencích návrhu věřitele.

Zákonem daný postup soudu při exekuci začínal došlým návrhem na povolení exekuce a soud donucovací opatření vůči povinné osobě – dlužníkovi – povoloval, nebo zamítal. V dnešní právní úpravě je pro ekvivalentní postup soudu použito termínu nařízení - soud nařizuje donucovací kroky vůči dlužníkovi. Z etymologického hlediska se mi jeví současný název výstižnější, více vyjadřuje autoritu státního orgánu, který pak ex offo zajišťuje splnění nároku oprávněné osoby. Výraz „nařízení“ exekuce může totiž silněji psychologicky působit na případné dobrovolné splnění závazku dlužníka.

Forma návrhu na povolení exekuce byla zejména v době první republiky velmi důležitá i z hlediska jazyka podání. Zde se ještě silně projevoval vliv rakousko – uherské říše, kde se velmi kladl důraz na způsob a kvalitu vyjadřování. Pestrá národnostní struktura obyvatelstva nové republiky se také zrcadlila v právní úpravě jazyka úředních, tedy i soudních písemností.

Ústavou z roku 1920²⁸⁰ bylo zakotveno právo občanů na uplatnění jejich mateřského jazyka ve styku se státními orgány. Podle jazykového zákona,²⁸¹ a k němu

---

²⁷⁸K vyloučení viz § 23 občanského soudního řádu.

²⁷⁹Viz § 3 exekučního řádu a § 427 občanského soudního řádu.

přijatých prováděcích předpisů,²⁸² mohl být návrh k soudu podán v jazyce československém – ve státním jazyce, tedy česky nebo slovensky, oba jazyky si byly rovné.

V obvodech okresních soudů, kde jazyková menšina tvořila alespoň 20% obyvatelstva, mohl být návrh podán také v jazyce dané menšiny, tedy v jazyce německém, ukrajinsko-rusínském, maďarském a polském. Pokud se případ projednával v těchto obvodech, nenastávaly obvykle komplikace z hlediska jazykového. Komplikace ale mohla nastat, když měly být spisy v jazyce menšiny postoupeny soudům v obvodech, kde požadovaná jazyková menšina neexistovala a v jejím jazyce soudní agenda nebyla vedena.

Typickým příkladem byly situace, kdy se nalézací řízení vedlo proti dlužníkovi, který byl příslušníkem některé z menšin a s bydlištěm v dané oblasti, ale předmětem exekuce pak byla nemovitost v jiném soudním obvodu nebo když se dlužník přestěhoval. Pak musel být návrh podán nebo doplněn také ve státním jazyce.²⁸³

Ministerstvo spravedlnosti i vláda republiky věnovaly tomuto problému trvalou pozornost. Ministerstvo spravedlnosti podle výsledků sčítání obyvatelstva a zjištěných dat o národnosti československých státních příslušníků v soudních okresech přímo určovalo soudní okresy s jazykovými menšinami.²⁸⁴

Po přijetí ústavy roku 1948 byly úředními jazyky již pouze čeština a slovenština (nikoliv tedy jazyk československý) a pouze v těchto jazycích mohly být soudy podávány návrhy na exekuce.

---

²⁸⁰Zákon č. 121/1920 Sb., z. a n. ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

²⁸¹Zákon č. 122/1920 Sb., z. a n. ze dne 29. února 1920.

²⁸²Zejména dle vládního nařízení č. 17/1926 Sb., z. a n.

²⁸³Tamtéž.

²⁸⁴Výnos ministerstva spravedlnosti č. 32.865 ze dne 12. listopadu 1924; Výnos ministerstva spravedlnosti č. 52.364 ze dne 26. listopadu 1932 a Výnos ministerstva spravedlnosti č. 5 ze dne 14. dubna 1933.

V exekučním řízení, nebylo v první instanci povinné zastoupení stran advokátem. Strany a případně též i další účastníci mohli v řízení všechny úkony vykonávat osobně nebo prostřednictvím zmocněnce.²⁸⁵ Zmocněnec nebo advokát²⁸⁶ se musel vždy prokázat platnou písemnou plnou mocí od zastoupeného.

Návrh na povolení exekuce musel obsahovat kromě obvyklých náležitostí, jako bylo označení navrhovatele a dlužníka, všechny údaje rozhodné pro určení nároku a exekuční titul. V případě vymáhání peněžitých částek muselo být také uvedeno, jaká částka má být vymožena, a to včetně určení jejího příslušenství. Podle občanského soudního řádu také uveden důvod pohledávky a případné označení poddlužníka.²⁸⁷

Návrh musel také obsahovat exekuční prostředky, kterých má být při vedení exekuce použito. Pokud byla vedena exekuce na majetek nebo jeho část, musela být tato část přesně identifikována včetně místa, kde se majetek nacházel. Navrhovatel byl dále oprávněn uvést všechny další rozhodné skutečnosti, které mohly být ku prospěchu exekučního řízení, např. přesná identifikace místa, kde se nalézala nemovitost nezapsané ve veřejné knize.

Navrhovatel byl také povinen k návrhu připojit pravomocný exekuční titul, pokud již soudu nebyl znám tím, že byl založen v soudním spisu soudu povolujícího exekuci - pak stačilo na něj v návrhu jen odkázat. Podle občanského soudního řádu bylo možné, aby návrh na povolení exekuce věřitel podal také u soudu, který byl ve věci činný jako soud prvního stupně.²⁸⁸ Nebyl-li tento soud sám exekučním soudem, byl povinen na návrhu potvrdit, zda návrh souhlasí s exekučním titulem, zda rozhodnutí či

---

²⁸⁵V době přijetí původně rakouského exekučního řádu nebyly ženy a nezletilí oprávněni být zmocněncem v exekučním řízení. Mohly pouze vykonávat pomocné úkony, jako byl např. posel. V době první republiky pak již ženy mohly být zmocněncem strany. Po roce 1950 mohla být dle § 32 občanského soudního řádu zmocněncem jakákoli osoba, která byla plnoletá a splňovala další zákonné podmínky, tj. byla občanský bezúhonná a nebyla pokoutníkem. Nemohla jím ale být osoba, která byla zbavena práva vykonávat advokacii (pokud nezastupovala člena rodiny), což byl důsledek doby, kdy advokáti vesměs patřili k třídním nepřátelům.

²⁸⁶Advokacie byla vykonávána od roku 1918 na základě rakouského právního předpisu – zák. čl. XXXIV/1874, od roku 1949 pak na základě advokátního řádu, z. č. 322/1948 Sb., od roku 1951 na základě zákona č. 114/1951 Sb., zákon o advokacii.

²⁸⁷§ 7 exekučního řádu a § 432 občanského soudního řádu.

²⁸⁸Srv. § 433 občanského soudního řádu.

soudní smír je vykonatelný a v jakém rozsahu. Následně návrh postoupil exekučnímu soudu.

Z exekučního titulu musela být jasně zjistitelná osoba oprávněná a osoba povinná (věřitel a dlužník) a dále předmět – způsob plnění, výše dluhu nebo označení jiné vymáhané povinnosti (exekuční řád tuto náležitost formuloval jako „objem“²⁸⁹) a čas dlužného plnění nebo opomenutí. Co největší přesnost určení předmětu, obsahu a doby plnění patřily k základním podstatným podmínkám exekuce. Čas plnění musel být podle exekučního řádu výslovně stanoven.

V rozhodnutí z roku 1926 Nejvyšší soud našel, že nestačí skutečnost, podle které si lze dobu plnění z obsahu exekučního titulu domyslet.²⁹⁰ V odkazovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu se jednalo o závazek dlužníků přijatý soudním smírem, zaplatit další osobě žalovanou částku a spolu s ní zatím neurčenou výši soudních nákladů. Soud první instance povolil exekuci, odvolací soud návrh ale zamítnul. Nejvyšší soud ji posléze také zamítnul s tím, že před uplynutím lhůty určené v exekučním titulu (v rozsudku nebo v jiném dokumentu) nemůže být exekuce povolena. V soudním smíru doba splnění dluhu nebyla stanovena, proto nemohl být uznán za exekuční titul.

Nejvyšší soud pak ještě doplnil, že soudem schválený smír o tom, že dlužníci zaplatí i náklady řízení ve výši stanovené soudem neurčoval čas plnění, ale jen jeho výši (objem). Poněvadž dobu plnění soudní smír neurčoval, nebylo možno ani prokázat, že tato doba uplynula. Podobně rozhodl Nejvyšší soud i později, když uvedl, že je námitkovým důvodem dlužníka proti nařízené exekuci obrana z titulu brzo uplatněné a nařízené exekuce, když rozhodnutí státního orgánu nebylo ještě pravomocné a doba splatnosti pokuty byla až k právní moci.²⁹¹

---

²⁸⁹Ustanovení § 7, první, nečíslovaný odstavec exekučního řádu.

²⁹⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1926, pod spis. zn.: I 764/1926 (Vážný č. 6302).

²⁹¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. března 1932, pod spis. zn.: R I 91/32 (Vážný č. 11491).

Oproti tomu v řízení pozdějším, podle občanského soudního řádu,²⁹² již nebylo nutné, aby věřitel přímo označil lhůtu k plnění, pokud tato vyplývala přímo z exekučního titulu. Pokud ale nevyplývala, musel ji vymáhající věřitel prokázat veřejnou listinou nebo veřejně ověřenou listinou.

Stejně tak musely být v exekučním titulu uvedeny veškeré dluhy (finanční částky), které měly být předmětem exekuce, a to včetně příslušenství. Nebyly-li uvedeny, nebylo možné považovat exekuční titul za úplný, neboť jak § 54 odst. 2 exekučního řádu, tak i § 432 občanského soudního řádu uvedení dlužné částky považovaly za nezbytnou součást návrhu. Takové návrhy se považovaly vždy za vadné, i když třeba nebyly v návrhu uvedeny jen úroky – „Nárok musí udati kalendářní den, od kterého běží úroky, nestačí odkázati na příslušná zákonná ustanovení“.²⁹³

Věřitel nemusel pochopitelně uvést přesnou výši úroků, které obvykle běžely až do zaplacení, ale musel uvést jejich výši (procentní sazbu) a datum od kdy se počítají. Musely se tedy uvádět (resp. již rozhodnutí, které bylo základem exekuce) všechny náklady s věcí spojené, i když nebyly přesně známé. Tak např. „o stěhovacích nákladech podle § 386 odst. 1 o. s. ř. je třeba rozhodnout již v rozsudku, jímž se dává přivolení k výpovědi, i když jejich výše není dosud známa“.²⁹⁴

Přesné určení výše peněžního plnění podle exekučního titulu bylo podle Nejvyššího soud nezbytné. Např. v roce 1923 Nejvyšší soud rozhodl tak, že „vymáhající věřitel musí pro úspěch v exekučním řízení k exekučnímu titulu, v němž není vyčíslena přesně požadovaná částka, připojit ke svému návrhu veřejné listiny nebo ověřené kopie, kterými bude částka plnění vyčíslena.“²⁹⁵

I zdánlivě neurčité návrhy se považovaly za správné, pokud to nepřekáželo povolení exekuce. Např. vymáhající věřitel mohl předem udat výši provize a vést

---

²⁹²§ 428 občanského soudního řádu.

²⁹³Rozhodnutí ze dne 23. dubna 1912 pod spis. zn. R II 283/12, ZBL, 367/12, citované z HARTMANN, A. *Exekuční řád a Exekuční zákon*. 2. vydání. Praha: Kompas, 1934, s. 466.

²⁹⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. června 1955 pod spis. zn.: Cz 240/55.

²⁹⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. října 1923, pod spis. zn.: č. R I 707/1923 (Vážný č. 3032).

exekuci na provizi z hrubého obratu příslušející dlužníku.²⁹⁶ V některých případech mohlo být vymáháno opakující se plnění úkonů, jehož počet a doba nebyla předem určitelná. Pak měl exekuční soud takový exekuční titul uznat a na jeho základě exekuci povolit.²⁹⁷ Je tedy docela zajímavé, že ani judikatura za první republiky nebyla zcela konzistentní.

Nebylo ale možné vykonat exekuci, když např. soudní smír obsahoval dohodu stran o tom, že výši částky náhrady škody mají stanovit znalci k určenému dni, ale v žádné předložené listině věřitel neuvedl ani hodnotu věci k tomu dni.

Vůbec otázka soudních smírů se v judikátech Nejvyššího soudu z doby první republiky jako exekuční titul vyskytuje opakovaně. Patrně se věřitelé snažili vyřešit smírnou cestou svoje nároky vůči dlužníkům častěji; doufali asi, že smírné řešení, byť potvrzené soudem, bude pro dlužníka snesitelnější. Často totiž při tomto způsobu řešení byly odpouštěny úroky či jejich část nebo náklady řízení. Také asi věřitelé spoléhali na autoritu soudu, která mohla ovlivnit postoj dlužníka ke splnění jeho povinnosti a tak při současném vlastním vstřícném postoji mohli snáze uzavřít spor, který je zatěžoval, jak finančně tak i časově.

Bohužel často i v případech soudem schválených smírů neobsahovala rozhodnutí soudů nižších instancí základní náležitosti, jako bylo např. určení času splnění povinnosti. „Soudní smír, v němž není stanovena doba dlužného plnění, není exekučním titulem“ musel konstatovat Nejvyšší soud roku 1925.²⁹⁸

Až groteskním se jeví případ, kterým se Nejvyšší soud zabýval v roce následujícím. Soud první instance povolil exekuci bez exekučního titulu a ta byla „i s celým dalším řízením nicotná. Usnesení povolující exekuci nemůže tu nabýti právní moci“.²⁹⁹ Obecně formulovaná dohoda schválená jako soudní smír, v níž se kupující zavázal „veškeré poplatky z předání statků nésti“ nebyla uznána jako vyhovující

---

²⁹⁶Rozhodnutí ze dne 21. března 1911 pod spis. zn. R III 90/11, JBI, 5/12, citováno z HARTMANN, A. *Exekuční řád a Exekuční zákon*. 2. vydání. Praha: Kompas, 1934, s. 467.

²⁹⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. října 1928, pod spis. zn.: R II 300/1928, (Vážný č. 8372).

²⁹⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. března 1925, pod spis. zn.: R I 1097/1925 (Vážný č. 4808).

²⁹⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, pod spis. zn.: R I 1098/1925 (Vážný č. 5650).

exekuční titul. Nejvyšší soud v něm totiž oprávněně postrádal přesné určení, komu má kupující poplatky uhradit, zda úřadu nebo prodávajícímu, tj. vymáhajícímu věřiteli.³⁰⁰

Komplikace při přesném stanovení výše požadovaného peněžního plnění v exekučním titulu mohla přinést peněžní reforma, která byla provedena na počátku existence československé státní samostatnosti. Nejvyšší soud roku 1919 odkázal na sporné řízení vymáhajícího věřitele, který v exekučním titulu předkládal částku v rakouských korunách na podzim roku 1919, kdy už platidlem byly Kč, které požadoval.³⁰¹

Pro zahájení exekučního řízení bylo častou příčinou neuhrazení pohledávek, které vymáhal stát. Jednalo se především o nedoplatky na daních a dalších poplatcích. Exekučním titulem byl v takových případech platební příkaz a výkaz o neuhrazených přímých daních a poplatcích, jež vydával berní úřad. Obecně platnou náležitostí těchto exekučních titulů byla jejich vykonatelnost, která musela být vyznačena přímo na listině.

Nejvyšší soud ale v roce 1924 svým rozhodnutím tuto formální náležitost exekučního titulu vyložil mírněji, ve prospěch a na podporu státní instituce tak, že „potvrzení o vykonatelnosti exekučního titulu dle § 1 č. 13 exekučního řádu nemusí se státi i v návrhu samém.“³⁰² Takovéto přelomové rozhodnutí znamenalo, že návrh na povolení exekuce, který se soudu podával v podobném případě, mohl začínat slovy „podle vykonatelného výkazu ...“ a pokud byl řádně podepsán a orazítkován berním úřadem a obsahoval-li i ostatní formální náležitosti, byl platným exekučním návrhem. Exekuční soud nebyl oprávněn zkoumat v případě, že mu byl předložen k nařízení exekuce takový návrh, jestli byla požadovaná pohledávka vymáhána po právu. K tomu byly určeny jiné prostředky, poplatník měl možnost využít správní řízení.

Je patrné, že ač si měly být subjekty, které byly v pozici vymáhajícího věřitele při exekuci rovny, nebylo tomu tak. Vymáhající věřitel měl jako soukromá osoba ve

---

³⁰⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1933, pod spis. zn.: R I 255/1933 (Vážný č. 12518).

³⁰¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. září 1919, pod spis. zn.: R I 369/1919 (Vážný č. 268).

³⁰²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1924, pod spis. zn.: R I 693/1926 (Vážný č. 4117).

srovnání se státním orgánem obtížnější pozici. Nejvyšší soud za první republiky zkoumal např. opis soukromé listiny, v daném případě mimosoudní výpověď z bytu, která měla být exekučním titulem, zevrubně, podle všech v ustanovení § 7 exekučního zákona stanovených podmínek. Pokud v opisu vyhotoveném na psacím stroji v daném případě chyběl podpis navrhovatele, nebylo prokázáno, kdo vydal prvopis výpovědi a soudu nestačilo k uznání listiny za exekuční titul ani prohlášení navrhovatele, kterým se k listině přihlásil a nedostatek vysvětloval omylem při spisové manipulaci.³⁰³

Návrh na povolení exekuce byl zpoplatněn původně ve výši, která byla stanovena ještě v monarchii,³⁰⁴ později byl pak určen zákonem a vyhláškou z roku 1931.³⁰⁵ Tak např. první povolení exekuce podle vykonatelného notářského zápisu bylo zpoplatněno vždy podle výše vymáhané částky. U částky dluhu do 50,- Kč včetně, byl poplatek 1,- Kč, pokud byla částka dluhu přes 50,- Kč do 100,- Kč, byl poplatek 2,- Kč, atd. Po roce 1950 byly soudní poplatky za nařízení exekuce stanoveny zákonem o soudních poplatcích³⁰⁶ a jejich konkrétní výše byla určena nařízením o soudních poplatcích³⁰⁷. Např. z návrhu na povolení exekuce nemovitých věcí jejich dražbou činil soudní poplatek 3% z hodnoty vymáhané pohledávky, nejméně však 40,- Kč. Soudní poplatek se hradil v kolcích, případně v pokladně soudu.

Od soudních poplatků byly osvobozeny např. žádosti o opatření doložky právní moci na exekučním titulu, za první republiky pak ještě žádosti strany úspěšné ve sporu za první vyhotovení rozsudku, který byl vydán na základě uznání, vzdání se nebo rozsudku pro uznání či pro zmeškání.

Nakonec je třeba uvést, že návrh na provedení exekuce nebo i ostatní návrhy v exekučním řízení se podávaly v písemné formě, případně mohly být podány i ústně do protokolu.³⁰⁸ Pokud bylo podání soudu učiněno v písemné formě, bylo nutné návrh

---

³⁰³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. července 1931, pod spis. zn.: R I 508/1931 (Vážný č. 10918).

³⁰⁴Císařské nařízení č. 279/1915 ř.z., o soudních poplatcích.

³⁰⁵Zákon č. 120/1931 Sb., z. a n. a vyhláška Ministerstva financí č. 151/1931 Sb., z. a n.

³⁰⁶Zákon č. 173/1950 Sb., zákon o soudních poplatcích.

³⁰⁷Nařízení Ministra financí č. 3/1951Sb., kterým se vydává sazebník soudních poplatků a některé předpisy o nich, ze dne 13. ledna 1951.

³⁰⁸Pokud návrh na exekuci podávala u soudu osoba ústně, musela být soudem poučena o tom, že návrh musí být buď učiněn do protokolu soudu nebo v písemné formě.

podat v tolika stejnopisech, aby mohlo být po jednom vyhotovení doručeno odpůrci a jedno paré zůstalo soudu. Přílohy podání stačilo podat v jednom vyhotovení, jak je tomu ostatně i dnes.

2.8. Nařízení exekuce

Exekuci nařizoval soud na základě návrhu,³⁰⁹ který podával vymáhající věřitel. Pokud soud obdržel bezvadný návrh nebo případně po opravě vadného návrhu byl návrh věřitelem doplněn, resp. upraven, mohl vydat nařízení o exekuci.

O nařízení exekuce rozhodoval soudce, obvykle bez slyšení stran, zejména z důvodů, aby nebyla exekuce předem zmařena, jak bylo potvrzeno i judikaturou: „Zásada § 59 o. s. ř., podle níž je třeba dát všem účastníkům stejnou příležitost, aby uplatnili svá práva a aby se vyjádřili, platí i v řízení exekučním. Výjimka je stanovena jen pro povolení exekuce, o němž má soud podle § 440 odst. 2 o. s. ř. rozhodnout zpravidla bez slyšení účastníků“.³¹⁰

Ustanovení § 55 exekučního řádu umožňovalo soudu, aby vyslechl strany sporu nebo i jiné účastníky, pokud bylo potřeba zjistit skutečnosti důležité pro exekuci nebo vyzvat stranu sporu, aby se k věci písemně vyjádřila. Stejně tak ústní jednání v rámci exekučního řízení upravoval občanský soudní řád v ustanoveních § 440 odst. 1 a 2. Ústní jednání tak přicházelo v úvahu za první republiky např. v případě ustanovení dražebních podmínek,³¹¹ nebo v době pozdější při námitkách dlužníka proti exekuci, když soud považoval za nutné zjistit sporné skutečnosti.³¹²

Při jednání za účasti stran sporu nebylo povinností soudu po vyslechnutí jedné strany dát slovo druhé straně k replice, jak to bylo běžné u ústního projednávání jiných věcí. Stranám sporu soud mohl nařídit, aby předložily listiny a jiné důkazy, kterých bylo třeba k vyjasnění věci, což již běžné bylo.

---

³⁰⁹§ 3 exekučního řádu a § 428 občanského soudního řádu.

³¹⁰Rozhodnutí Krajského soudu v Uherském Hradišti ze dne 7. října 1952, pod spis. zn.: 5 Ok 560/52.

³¹¹Podle § 162 exekučního řádu.

³¹²Podle § 441 odst. 2 občanského soudního řádu.

U některých projednávaných případů ve věcech exekučních byla naopak dána povinnost provést ústní jednání ve věci. Bylo tomu tak při návrzích na zrušení nebo omezení exekuce,³¹³ o odporu proti povolení exekuce podle cizozemských exekučních titulů,³¹⁴ k určení dražebních podmínek³¹⁵ apod.

Ústní jednání konané v exekučním řízení nebylo za první republiky veřejné.³¹⁶ Vždy z něj ale musel být soudcem nebo soudním zapisovatelem sepsán protokol. Musel obsahovat v podstatě totéž, co každý současný protokol z jednání, a sice datum a čas jednání, místo jednání, označení soudu, jména soudců a zapisovatele, byl-li přítomen, označení stran sporu a ostatních účastníků jednání. Musel být uveden průběh a obsah jednání, návrhy, které byly předneseny a nebyly vzaty zpět, rozhodnutí a případná soudem provedená opatření. Protokol musel rovněž obsahovat výtky stran k protokolaci a výpovědi svědků. Zápis obvykle podepisoval soudce a případně zapisovatel, byl-li jednání přítomen.

V době účinnosti občanského soudního řádu již bylo ústní jednání i při exekučním řízení veřejné, jak vyplývalo z § 63 odst. 1 občanského soudního řádu. Veřejnost ale mohla být vyloučena,³¹⁷ pokud by veřejným projednáním věci byly ohroženy státní, hospodářské nebo služební tajemství, mravnost anebo důležité zájmy účastníků. Usnesení o vyloučení veřejnosti byl soud povinen veřejně vyhlásit a taktéž i rozhodnutí ve věci samé.³¹⁸

Za první republiky, pokud se k nařízenému ústnímu jednání ve věci exekučního řízení účastník nebo i jiná osoba nedostavila, nešlo o překážku v řízení a stání se mohlo konat a soud vydal rozhodnutí. Soud měl v takových případech za to, že nepřítomný s návrhem souhlasí.³¹⁹ Aby ale mohl takto soud rozhodovat, musely být všechny

---

³¹³Dle ustanovení § 45 odst. 3 exekučního řádu.

³¹⁴Dle ustanovení § 83 odst. 2 exekučního řádu.

³¹⁵Dle ustanovení § 162 exekučního řádu.

³¹⁶Podle § 59 exekučního řádu.

³¹⁷§ 63 odst. 2 občanského soudního řádu.

³¹⁸§ 63 odst. 3 občanského soudního řádu.

³¹⁹Nicméně i v těchto případech byl soud povinen zkoumat zákonné předpoklady pro to, aby mohla být exekuce povolena.

zúčastněné osoby v předvolání na tuto skutečnost výslovně upozorněny a v předvolání musely být uvedeny právní důsledky nedostavení se k nařízenému jednání. Soud byl povinen v předvolání uvést podstatný obsah návrhu. Pokud se takto obeslaná osoba nedostavila, ale byla přítomna až při projednávání odvolání, nemohla již uplatňovat svoje práva, např. dodatečně předkládat návrhy, připomínky a námitky, které mohla předkládat v rámci jednání první instance.

Podle stanoviska Nejvyššího soudu z roku 1927 nedostavil-li se dlužník po řádném obeslání k výslechu, nemohl už proti rozhodnutí o povolení exekuce namítat ani skutečnost, že způsob navrhované exekuce je vzhledem k obsahu exekučního titulu nepřijatelný.³²⁰ Podle tehdejšího práva osoby, které se ač řádně obeslány nedostavily k ústnímu jednání, nemusely být ani uvědoměny o případném odročení jednání a nemohly již svoje návrhy, námitky či připomínky k exekuci předkládat. Soud je nebyl oprávněn ani obeslat k dalšímu jednání. V době pozdější, za platnosti občanského soudního řádu, již podle jeho ustanovení § 79 toto nebylo již možné.

Soud byl povinen před nařízením exekuce zkoumat výše uvedené podmínky pro její nařízení. Nezkoumal ale, jestli je vymáhaná pohledávka již uhrazena, neboť nebyl oprávněn „při rozhodování o návrhu na povolení exekuce řešit otázku, zda vymáhaná pohledávka je zaplacená, a to ani tehdy, byla-li příslušná částka složena k soudu“.³²¹ Otázka zaplacení vymáhané pohledávky mohla být řešena soudem jen k námitkám dlužníka podle § 36 exekučního řádu a později podle § 441 o. s. ř.

Bylo tak na dlužníkovi, aby procesně reagoval na nařízenou exekuci v případě, že byla pohledávka věřiteli již uhrazena. Nebyl ale oprávněn napadat po nařízení exekuce vlastní rozhodnutí, které k exekuci vedlo, neboť „v exekučním řízení nelze přezkoumávat obsah pravomocného rozhodnutí cestou námitek podle § 441 o. s. ř.; dlužník nemůže už v tomto řízení uplatňovat to, co měl uplatnit v původním řízení, z něhož vzešel exekuční titul“³²².

---

³²⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 1927, pod spis. zn.: R II 260/1927, (Vážný č. 7511).

³²¹Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29.10.1953, pod spis. zn.: 6 Co 186/53.

³²²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.10.1953, pod spis. zn.: CZ 358/53.

O nařízení exekuce, v terminologii prvorepublikové i pozdější „povolení exekuce“, rozhodoval soud usnesením. Usnesení muselo obsahovat označení soudu, který jej vydal, identifikaci osoby věřitele a dlužníka, tedy jejich jména a příjmení, bydliště a zaměstnání, případně údaje o zástupci a datum vydání usnesení. Dále měl být uveden nárok věřitele přesným označením jeho obsahu a předmětu, a to včetně příslušenství. To muselo být přesně vyčísleno nebo určen způsob jeho výpočtu tak, aby při vlastním výkonu exekuce nebyl nucen výkonný orgán zjišťovat v soudním spise jeho výši.

Usnesení o nařízení exekuce muselo též obsahovat určení exekučních prostředků, kterých mělo být při exekuci použito, a také musely být označeny movité i nemovité věci dlužníka, které měly být exekvovány. Obligatorní částí textu usnesení o nařízení exekuce bylo nakonec odůvodnění. Mohlo být i součástí rozhodnutí, pokud spočívalo pouze v odkazu na ustanovení zákona nebo pokud se podle povahy věci vyčerpalo jen stručným sdělením

Usnesení soudu vydaná mimo případně konané ústního jednání se písemně doručovala stranám a dalším dotčeným osobám. Také některá usnesení soudu vydaná při jednání se v písemné formě doručovala přítomným i nepřítomným účastníkům; šlo o případy, kdy mohly uplatnit proti vydanému usnesení opravný prostředek nebo když usnesení schvalovalo povolení exekuce

Soudy v exekučním řízení rozhodovaly usnesením s výjimkou rozhodování o podaném odporu,³²³ který bylo možné podat za první republiky. O něm rozhodoval soud rozsudkem.

Soudy byly povinny zkoumat i bez návrhu svoji věcnou i místní příslušnost. Pokud nepřislušel výkon exekuce soudu, který ji povolil, byl tento soud za první republiky povinen požádat jiný,³²⁴ tj. příslušný soud, aby vedl případ.

---

³²³Podle ustanovení § 83 exekučního řádu.

³²⁴Podle ustanovení § 69 exekučního řádu.

To znamená, že soud nebyl věcně nebo místně příslušný a byl povinen vyslovit svojí nepřislusnost a postoupit spis soudu, který byl správně věcně či místně příslušný. Pokud nebyla příslusnost ještě soudu známa, mohl být dožadán soud, který připadal v úvahu jako příslušný exekuční soud. Soud takto dožadovaný byl povinen oznámit soudu, který exekuci povolil, že dožadání obdržel.

Po roce 1950 bylo stanoveno v občanském soudním řádu, že soud je povinen v těchto případech požádat nadřízený soud, aby rozhodl, kterému jinému soudu bude případ přikázán a ten bez jednání rozhodnul, resp. případ přikázal vhodně příslušnému soudu.

V případě složitějšího vývoje exekučního řízení byl exekuční soud povinen, pokud vyšlo v rámci řízení najevo, že bude třeba výkon jednotlivých exekučních opatření provádět mimo příslusnost tohoto soudu, požádat jiný soud, aby vykonal potřebný úkon. Za doby první republiky byl soud povinen vydat tzv. dožadovací list dle ustanovení § 36 jurisdikční normy.³²⁵

Dožadovacím listem byl jiný soud dožadán, aby vykonal některé úkony v probíhající řízení. Totéž platilo i pro situace, kdy bylo třeba zajistit spoluúčast jiných státních orgánů.

Právní úprava po roce 1950 upravovala tuto problematiku obdobně, kdy podle § 16 občanského soudního řádu a § 33 jednacího řádu pro soudy³²⁶ bylo v takových případech nutné provést dožadání. Dožadání se zpravidla provádělo zvláštním dopisem, v němž se podrobně uvedly potřebné údaje. Tímto krokem soudu bylo možné dožádat několik tehdejších lidových soudů současně.

Pokud bylo k provedení úkonů, o které bylo žádáno, třeba podrobnější znalosti spisů, byl soud, jež dožadání požadoval, nucen zaslat dožádanému soudu příslušné spisy nebo jejich rozhodné části. Soud při tom musel dbát, aby státní, hospodářské a služební

---

³²⁵Zákon č. 111/1895 ř.z., ze dne 1. srpna 1895.

³²⁶Narizení Ministra spravedlnosti č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednací řád pro soudy, ze dne 19. prosince 1952.

tajemství zůstalo zachováno. Soud, který byl takto požádán o spolupráci, musel vyhovět s největším urychlením, aby např. u dožadujícího soudu nebylo nutné již stanovené stání odročit. Dožádání vyřizoval soudce, který byl k tomu rozvrhem práce určen. Pokud dožádaný úkon nemohl být vykonán v obvodu dožádaného soudu, byl tento soud povinen postoupit dožádání jinému, podle jeho názoru, příslušnému soudu, byl-li mu znám, jinak musel dožádání vrátit zpět soudu, který dožádání požadoval.

Pakliže došlo k tomu, že bylo zahájeno u soudu řízení o téže věci, resp. byl podán návrh na stejný způsob výkonu exekuce na identický předmět uplatňovaný mezi stejnými účastníky pro stejnou pohledávku, nebylo možné podle § 21 exekučního řádu a později podle § 57 občanského soudního řádu exekuci vést, dokud nebylo projednání předchozího návrhu na povolení exekuce pravomocně skončeno.³²⁷

2.9. Procesní lhůty

Lhůty stanovené v procesních předpisech byly zpravidla pevné,³²⁸ tj. nedaly se prodloužit. Pokud nebyly lhůty přímo zákonem určeny, určoval je za účelem provedení procesních úkonů soud. Např. soud musel určit dle § 474 občanského soudního řádu lhůtu pro zaplacení nejvyššího podání.³²⁹

Z důležitých důvodů mohl soud lhůtu jím určenou prodloužit (ale i zkrátit). Např. mohly být prodlouženy čtrnáctidenní lhůty k podání odvolání proti nařízení nuceného zástavního práva,³³⁰ k návrhu, aby byla zahájena vnučená správa místo povoleného dražebního řízení,³³¹ apod.

Všeobecně pro exekuční řízení byly závazné obecné lhůty pro jednotlivé procesní úkony stanovené zákonem o civilním soudním řízení nebo později občanským

---

³²⁷Jedná se o tzv. litispendenci, tedy překážku věci zahájené, která byla neodstranitelnou procesní podmínkou. Obdobně tomu bylo i v případě rei iudicate (překážka věci rozhodnuté), kdy nebylo možné vést exekuci, pokud nebylo řízení pro tutéž pohledávku dosud ukončeno.

³²⁸Např. podle ustanovení § 58 exekučního řádu.

³²⁹Tato lhůta počínala dnem právní moci příklepu a nesměl být delší než 60 dnů.

³³⁰Podle ustanovení § 83 exekučního řádu.

³³¹Podle ustanovení § 202 exekučního řádu.

soudním řádem. Nebylo tak možné prodloužit např. lhůtu pro podání rekursu nebo odvolání.³³²

Dodržování lhůt v exekučním řízení bylo nutné,³³³ neboť pokud stanovil zákon pro určitý procesní úkon, jímž je i třeba lhůta pro podání námitek podle §§ 35 a 36 exekučního řádu nebo § 441 občanského soudního řádu, termín, ve které musel být návrh podán, musel se účastník řízení tomu podrobit a nemohl lhůty neakceptovat.

Bylo (a je ostatně i dnes) vyloučeno, aby účastníci sporu mohli konat své úkony, jak a kdy se jim zlíbí, protože pak by bylo nesnadné dosáhnout rychlého a správného konečného rozhodnutí. Proto procesní zákony vážou důležité úkony účastníků na lhůty. Účelem soudního řízení je, aby právní poměr mezi účastníky řízení byl určen, popřípadě upraven a tak byla odstraněna nejistota v jejich vztazích.

To vede k tomu, že soudnímu řízení musí být dány jisté meze, po jejichž dosažení je nutno považovat věc za vyřízenou tak, že k dalšímu řízení může dojít jen v případech zcela mimořádných. Proto zákon přijal institut právní moci soudního rozhodnutí. Po ní lze napadnout rozhodnutí jen mimořádnými opravnými prostředky.

V zájmu právní jistoty v občanskoprávních vztazích musely být zákonné lhůty, stanovené k procesním úkonům, přísně dodržovány. Z toho plyne, že by bylo proti intencím zákona, kdyby byly např. námitky vyřizovány opožděně. Byl-li návrh podán opožděně, byl soud povinen odmítnout návrh účastníka, a to bez ústního jednání. Z uvedeného vyplývá, že předpisy donucovací povahy, mezi něž patří i lhůty, nemohly být přizpůsobovány zájmům účastníka a soud je musel zkoumat z úřední povinnosti.

---

³³²Např. lhůta pro odvolání byla stanovena na 15 dní ode dne doručení rozsudku. Viz § 173, odst. 1 občanského soudního řádu.

³³³Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 25. července 1952, pod spis. zn.: 8 Ok 165/52.

2.10. Dlužník a námitky

2.10.1. Námitky dlužníka proti exekučnímu titulu v době první republiky

Dlužník byl oprávněn po té, co byla exekuce soudem už nařízena (při tom nebylo nutné čekat, až se rozhodnutí stane pravomocným)³³⁴ proti nároku věřitele, který vyplýval z exekučního titulu, podat tzv. námitky,³³⁵ které mohly vést ke zrušení nebo zastavení exekuce. Bylo tomu tak ale pouze v případech, kdy nebylo možné podat řádné odvolání, v tehdejší terminologii rekurs.

Podmínkou podání námitek, které se podávaly ve formě žaloby³³⁶ podle ustanovení § 35 exekučního řádu, nebyla právní moc usnesení, jež povolovalo exekuci, tím méně pak, že bylo započato s výkonem exekuce.³³⁷ Žalobu bylo možné uplatnit po dlouhou dobu až do ukončení exekuce.³³⁸

Úspěšné podání opoziční žaloby mohlo využít např. uplatnění vzájemné pohledávky započtením po vzniku exekučního titulu. Nebylo rozhodující, že započtení bylo žalováno teprve po povolení exekuce nebo po jejím výkonu.³³⁹

Exekuční titul nemohl být bez dalšího zbaven jeho platnosti, ale nejprve musel být zbaven platnosti nárok, na základě kterého byl exekuční titul vydán a pak teprve následovalo zneplatnění exekučního titulu.

Námitky se podávaly soudu, který v první instanci rozhodoval o exekučním titulu, nebo u správního orgánu,³⁴⁰ který o exekučním titulu rozhodoval. Pokud bylo námitkám vyhověno, byla exekuce zrušena. Zajímavostí je, že nebyl výslovně požadován ve znění žaloby, resp. petitu návrh, aby byla exekuce zrušena. Tu totiž zrušil soud automaticky.

---

³³⁴Jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. října 1924, pod spis. zn.: Rv II, č. 393/22.

³³⁵Podle ustanovení § 35 exekučního řádu.

³³⁶Hovoříme o tzv. opoziční žalobě.

³³⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. října 1919, pod spis. zn.: R II č. 124/19 (Vážný č. 287).

³³⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 1933, pod spis. zn.: R II č. 428/32 (Vážný č. 13141).

³³⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 1923, pod spis. zn.: Rv I č. 1278/22 (Vážný č. 2483).

³⁴⁰I v tomto případě se podávala žaloba.

Obvykle se námitky podávaly v případech, kdy byla pohledávka dlužníkem v mezidobí uhrazena. Dlužník ale musel uhrazení pohledávky prokázat a uhradit musel nejen vlastní exekuční pohledávku, ale také náklady na vedení exekuce.³⁴¹ Námitky mohl úspěšně podat např. i zemědělec postižený neúrodou v polovině třicátých let, neboť měl nárok na úlevy podle vládního nařízení č. 250/1935 Sb. z. a n., o úlevách při splácení pohledávek zemědělci.³⁴²

Právní námitky ale nebylo možné podat v případě, když bylo o nich již rozhodnuto při vyřízení rekursu proti povolení exekuce nebo pokračování v ní. „Neomezil-li však povinný své námitky jen na otázky právní, nýbrž i opíral-li je také o nové skutkové okolnosti, zakládající nároky dle §§ 35 a 36 ex. ř., ať v rekursu proti povolení exekuce nebo pokračování v ní, ať při svém výslechu podle § 358 ex. ř., k nimž v exekučním a rekursním řízení nelze přihlížeti, nebrání to, že i o takových námitkách bylo v tomto řízení neprávem rozhodnuto, aby je povinný uplatnil žalobami podle §§ 35, 36 ex. ř.“³⁴³

2.10.2. Námitky dlužníka proti povolení exekuce v době první republiky

Na ochranu zájmů dlužníka připouštěl exekuční řád, aby byla nařízená exekuce soudem zrušena v situaci, kdy dlužník nemohl uplatnit řádný odvolací prostředek.³⁴⁴ K tomu byla určena tzv. impugnační žaloba, kterou mohl dlužník namítat, že ještě nenastaly rozhodné skutečnosti pro splatnost jeho závazku vůči vymáhajícímu věřiteli nebo, že nebyl osobně ručícím společníkem exekvované právnické osoby, nebo pokud tvrdil, že se věřitel zřekl provádění exekuce.

Na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1929 měl dlužník právo napadat povolení exekuce z důvodů obsažených v ustanovení § 36 exekučního řádu bez ohledu na to, jaké exekuční kroky byly v řízení povoleny.³⁴⁵ Úspěšná byla taktéž dlužníková

---

³⁴¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. března 1934, pod spis. zn.: Rv II č. 189/34, (Vážný č. 13415).

³⁴²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.1.1937, pod spis. zn.: Rv I 2904/36 (Vážný 15757).

³⁴³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. května 1938, pod spis. zn.: R I 134/38 (Vážný 16932).

³⁴⁴Třeba i z toho důvodu, že odvolací lhůta uplynula marně.

³⁴⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. října 1929, pod. spis. zn.: Rv I č. 1761/28 (Vážný č. 9225).

žaloba, kterou tvrdil, že nárok z exekučního titulu byl zrušen.³⁴⁶ Stejně tak mohla být úspěšná žaloba (námitky) v případě, kdy nebyl vymáhaný nárok splatný, event. vykonatelný³⁴⁷ (musel ale být platný, jinak příslušela žaloba opoziční).

Podání žaloby se činilo u soudu, který v první instanci rozhodoval o exekučním titulu a mohl povolenou exekuci zrušit. Zajímavé je, že exekuční zákon neznal situace, kdy byla exekuce nařízena omylem proti jiné osobě, než byla osoba povinného, např. když došlo k záměně osob stejného jména a příjmení. Takto vzniklá situace se řešila tak, že se soudu prostě oznámilo, že došlo k omylu a soud jej napravil nebo se podala stížnost a soud opět napravil svůj omyl.

2.10.3. Námitky dlužníka proti exekuci v letech 1950 až 1963

Občanský soudní řád oproti právní úpravě první republiky zahrnul námitky dlužníka proti nároku a proti exekuci³⁴⁸ místo do sporného řízení do řízení incidenčního, které se provádělo v rámci exekučního řízení.

Opoziční žalobou podle § 441 odst. 1 občanského soudního řádu se rozhodovaly spory o zastavení exekuce z důvodu zániku vymáhaného nároku nebo o okolnostech které bránily vymahatelnosti. K zániku práva muselo dojít až po té, co bylo vydáno rozhodnutí, které bylo exekučním titulem.

Nejčastějšími důvody, pro které právo zaniklo, se řadilo splnění dluhu, případně splnutí pohledávek nebo uplynutí doby. Otázka zaplacení vymáhané pohledávky mohla být řešena soudem jen k námitkám dlužníka podle § 441 o. s. ř. Žalobu tedy musel podat dlužník, a úspěch měl v řízení tehdy, když prokázal, že pohledávka byla uhrazena. Exekuční soud totiž nemohl při rozhodování o návrhu na povolení exekuce řešit otázku, zda vymáhaná pohledávka byla zaplácena, a to ani tehdy, byla-li příslušná částka složena k soudu.³⁴⁹

---

³⁴⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 1929, pod spis. zn.: R II č. 403/29 (Vážný č. 9434).

³⁴⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. listopadu 1924, pod spis. zn.: R I 848/24 (Vážný č. 4335).

³⁴⁸Opoziční i impugnační žalobu.

³⁴⁹Srv. Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29. října 1953, pod spis. zn.: 6 Co 186/53.

Impugnační žalobou podle § 441 odst. 1) občanského soudního řádu bylo možné vnašet námitky v případě, že existovaly jiné důvody, než byly důvody zániku vymáhaného nároku, které mohly zapříčinit nepřipustnost exekuce proti dlužníkovi.

Jednalo se o případy, kdy pro vadu rozhodnutí nebo jiného titulu či pro pochybení při nařízení exekuce, nebylo možné exekuci platně vést. Mezi takové případy patřilo i promlčení pohledávky přiznané rozhodnutím, které bylo podkladem pro exekuci.

Dalším typickým příkladem byly situace, kdy nebyl exekuční titul vydán příslušným orgánem, nebo se jednalo o případy, kdy byl sice vyhotoven správným orgánem, např. byl vyhotoven notářský zápis, který ale neodpovídal faktickým hmotněprávním vztahům mezi účastníky.

Námitky byly přípustné např. i v případě, kdy byly uplatněny nejen okolnosti, které vznikly po vydání exekučního titulu a způsobily zánik vymáhaného nároku nebo bránily jeho vymahatelnosti, nýbrž jimi mohl dlužník uplatnit i jiné důvody, pro které je exekuce nepřipustná (třeba vznikly před vydáním exekučního titulu), a to i takové důvody, které by nemohl uplatnit, kdyby byl exekučním titulem rozsudek.³⁵⁰

Přípustné námitky nebyly např. v případě, kdy dlužník jimi uplatňoval to, co měl uplatnit v původním řízení, z něhož vzešel exekuční titul, tedy např. promlčení.³⁵¹

Lze tedy konstatovat, že „účelem exekučního řízení je provést výkon rozhodnutí, které jako exekuční titul tvoří základ vedené exekuce, a nikoliv rozhodovat o důvodnosti nároku, který nebyl předmětem nalézacího řízení. Okolnosti týkající se důvodnosti nároku nemohou být proto uplatněny ani námitkami proti exekuci podle § 441 o. s. ř. ani postupem podle § 436 o. s. ř.“³⁵²

---

³⁵⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. března 1953 pod spis. zn.: Cz 66/55.

³⁵¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1953 pod spis. zn.: Cz 358/53.

³⁵²Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. prosince 1960 pod spis. zn.: 11 Co 466/60.

Námitkami tedy nebylo možné uplatnit vady, kterými byl exekuční titul nebo řízení mu předcházející zatíženy, neboť se jednalo o okolnosti, které měly být uplatněny v předchozím řízení, z něhož vzešel exekuční titul.

Odborná literatura té doby ale přiznávala, že by bylo možné, aby soud podané námitky považoval za návrh na obnovu řízení nebo mohl podat Nejvyššímu soudu podnět k podání stížnosti pro porušení zákona, pokud byly námitkami předeštěny „některé ze základních vad nalézacího řízení anebo uplatněno, že rozhodnutím byly porušeny hmotněprávní předpisy kogentní povahy.“³⁵³

Námitky nebyly rovněž přípustné v případě, když dlužník vytýkal vady, které se týkaly jen postupu při povolení exekuce. V takovém případě nešlo o námitky proti exekuci ve smyslu § 441 občanského soudního řádu, nýbrž o stížnost ve smyslu § 190 občanského soudního řádu, o níž příslušelo rozhodovat odvolacímu soudu – tedy soudu krajskému.³⁵⁴

O námitkách rozhodoval exekuční soud v senátě (což byla poměrně výjimka, neboť v rámci exekučního řízení obvykle rozhodoval soudce). Soud rozhodoval bez jednání rozsudkem. Jednání nařizoval jen v případech, kdy bylo nezbytné zjistit nějaké sporné okolnosti, které námitkové důvody dlužníka provázely. Soud v rozsudku nemohl uvádět, že nárok zanikl nebo že se stal nevymahatelným, ale jen to, že je exekuce nepřípustná. Až po právní moci rozhodnutí o námitkách mohl exekuční soud rozhodnout o zrušení exekuce.

Pokud byly podány námitky ve věcech výměrů, nedoplatků a jiných rozhodnutí správních orgánů prohlášených zákonem za vykonatelné soudní exekucí nebo šlo o vykonatelný nálezn arbitrážní komise, případně šlo o vykonatelná rozhodnutí orgánů státní moci, které se týkaly exekucí na nemovité věci, rozhodoval o námitkách ten orgán státní moci, kde exekuční titul vznikl.³⁵⁵

---

³⁵³STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 351.

³⁵⁴Rozhodnutí Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 6. září 1951 pod spis. zn.: Ok 293/51.

³⁵⁵Podle § 441 odst. 3) občanského soudního řádu. To bylo i podpořeno judikaturou, např. Rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1952 pod spis. zn.: CZ 202/52.

2.11. Třetí osoby a odpor

I třetí osoby byly oprávněny proti usnesení soudu o nařízení exekuce podávat opravné prostředky. V době první republiky mohly podat tzv. odpor. Odporem mohly tvrdit, že byly dotčeny na svých právech (např. na vlastnickém právu nebo na držbě nemovitosti)³⁵⁶ právě probíhající exekucí. Odpor musel mít formu žaloby a dotčené osoby ji podávaly buď vůči vymáhajícímu věřiteli, nebo proti dlužníkovi, případně i proti oběma současně. Žalobu mohl podávat např. dlužníkův spoluvlastník, do jehož práv bylo zasaženo exekucí, kterýžto byl oprávněn domáhat se nepřipustnosti vedené exekuce jen na svůj spoluvlastnický podíl, nikoli na celou věc.³⁵⁷

Žaloval-li spoluvlastník zabavené věci o nepřipustnost exekuce na celou věc, mohl soud žalobě vyhovět jen zčásti, a sice mohl prohlásit za nepřipustnou exekuci jen na žalobcův spoluvlastnický podíl.³⁵⁸

Žaloba se podávala buď u soudu, který exekuci nařídil, nebo u soudu exekučního.³⁵⁹ Pokud soud žalobě vyhověl, rozhodl o zrušení či o omezení exekuce, a to i když návrh na její zrušení výslovně uveden v žalobě nebyl.

Uplatnit práva k předmětu exekuce bylo možné i za účinnosti občanského soudního řádu. Ustanovení § 442 umožňovalo, aby třetí osoba, která měla k předmětu exekuce právo, které nepřipouštělo výkon exekuce, podala tzv. vylučovací žalobu, tedy žádala, aby daná věc byla z exekuce vyloučena.

Takovým právem zpravidla bylo právo vlastnické či spoluvlastnické k předmětu exekuce nebo právo držby. Žaloba se podávala u exekučního soudu a směřovala vůči vymáhajícímu věřiteli, a to do doby skončení exekučního řízení.

---

³⁵⁶Nešlo však tuto žalobu podat z titulu zástavního práva, pokud byla věc do zástavy přijatá již v době probíhající exekuce.

³⁵⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. září 1944, pod spis. zn.: Rv I 445/44 (Vážný č. 18823).

³⁵⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. května 1934, pod spis. zn.: Rv I 505/33 (Vážný č. 13556).

³⁵⁹Podle ustanovení § 37 exekučního řádu.

2.12. Omezení, částečné zrušení a odklad exekuce

Ač měly exekuce probíhat co nejrychleji, aby byl věřitel co nejdříve uspokojen a na druhé straně, aby dlužníkovi nevznikaly zbytečně další náklady s jeho závazkem spojené, bylo nutné počítat také s řadou okolností, pro něž mohla být exekuce nějak omezena,³⁶⁰ případně i částečně zrušena, jak plyne i z výkladu o námitkách uvedeného výše.

Omezit exekuci bylo např. žádoucí i v případě, když vymožená částka od dlužníka přesáhla předmět exekuce. Takový návrh musel podat dlužník, případně k tomu mohlo dojít i z úřední moci. V obou případech se k tomu musel vymáhající věřitel vyjádřit, pokud přímo k omezení exekuce nedal svůj souhlas. Toto ustanovení sloužilo k tomu, aby nedocházelo k zabavování více majetku, než bylo nutné. Nebylo možné ale navrhnout odklad zajišťovací exekuce.³⁶¹

V případech, kdy byla exekučně vymáhána pohledávka za obcí nebo ústavem, který byl okresním nebo zemským úřadem prohlášen za veřejný a obecně prospěšný,³⁶² mohla být exekuce povolena pouze na takovou část majetku, jejíž oddělení neohrozilo činnost obce nebo obecně prospěšného ústavu v té oblasti veřejných zájmů, která byla jejich hlavní náplní činnosti.

Již v době habsburské monarchie tehdejší předpisy z konce 19. století definovaly pro potřeby exekučního řízení, jaké veřejné instituce se mají pokládat za „obce“ a „veřejné ústavy“.³⁶³ Podobně tomu bylo i za účinnosti občanského soudního řádu z roku 1950.³⁶⁴ Tehdejší státní zřízení ale nechtělo vést exekuce tak, aby bylo narušeno plnění jednotného hospodářského plánu, což fakticky znamenalo, že vedení exekucí proti tehdejším organizacím, jako byly státní a komunální podniky, národní podniky, družstva apod., bylo podstatně omezeno.

---

³⁶⁰Podle ustanovení § 40 a násl. exekučního řádu a § 443 a § 444 občanského soudního řádu.

³⁶¹Srv. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. července 1933, pod spis. zn.: R II 267/33 (Vážný č. 12747).

³⁶²Podle ustanovení § 15 exekučního řádu.

³⁶³Nariadení ministra práv č. 153/1897 ř.z., o exekuci proti obcím a proti ústavům prohlášeným za veřejné a obecně prospěšné, zde dne 6. května 1897.

³⁶⁴Srv. § 437 odst. 1 občanského soudního řádu.

V době první republiky byly za obce považovány také samostatně spravované další celky jako osady, místní části nebo berní obce a obce spojené. Za veřejně a obecně prospěšné ústavy se považovaly zejména nadační a soukromé nemocnice, porodnice, nalezince, chudobince, útulky pro lidi bez přístřeší, dobročinné ústavy, čítárny a spolky, které taková zařízení zřizovala.

Podle § 15 za obce se pro účely exekučního řádu považovala města, obce zřízené podle předpisů o obcích, ale i osady, berní obce a místní části, správní obce a všechny svazky, které byly určeny k provádění veřejných záležitostí. Za obecně prospěšné veřejné ústavy se považovaly zejména kostely, židovské modlitebny, nemocnice a lékárny bratrských pokladen, porodnice, nadační a soukromé nemocnice, školy, útulky, starobince a chudobince, ústavy pro slepce a hluchoněmé, blázince či hasičské spolky.

O tom, jaký majetek mohl být předmětem exekuce, příslušelo u obcí rozhodnout okresním úřadům, u ústavů pak úřadům zemským. Vzhledem k tomu, že nebylo v žádném zákoně stanoveno, jaký majetek může nebo nemůže být předmětem exekuce, mohly se tyto úřady řídit zásadou volné úvahy. Obvykle tak určení majetku, který se mohl stát předmětem exekuce, probíhalo na základě dotazu exekučního soudu nebo případně na základě požadavku obce nebo ústavu či jejich věřitele vymáhajícího pohledávku.

Obec nebo ústav mohly požadovat rozhodnutí o postižitelné části majetku, když už proti nim byla vedena exekuce, věřitelé k tomu byli oprávněni již před podáním exekučního návrhu nebo i v průběhu řízení. Bez určení části majetku obce, který může být postižen exekucí, nemohl o exekuci soud rozhodnout.

Z tohoto důvodu bylo ideální, když rozhodnutí správního úřadu přiložili k návrhu, neboť řízení před soudem pak mohlo probíhat rychleji. Dokonce bylo v některých případech podle judikatury nutné, aby si vymáhající věřitel vymohl u příslušného úřadu poukaz k výplatě vymáhané pohledávky.³⁶⁵

---

³⁶⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. září 1923, pod spis. zn.: R I 708/23 (Vážný č. 2931).

Pokud byla vedena nová exekuce proti majetku obce nebo obecně prospěšné instituce, bylo třeba respektovat předchozí rozhodnutí správního úřadu o tom, na jaký majetek může být exekuce vedena. Vést exekuci na tento majetek bylo totiž možné pouze v případě, že správní úřad rozhodl, že pro řádný chod obce nebo ústavu již není tento majetek nezbytný, a proto může na něj být vedena exekuce. S touto filozofií bylo možné se setkat i později po roce 1948, kdy podle § 437 a § 438 občanského soudního řádu byly exekuce proti státu a ostatním státem ovládaným organizacím podstatně ztíženy, jak bylo již blíže uvedeno.

Nastala-li situace, že exekuční soud za první republiky musel nařídít exekuci na majetek obce, byl povinen také uvědomit o tom nejbližší nadřízené správní orgány, aby mohly provést nezbytná administrativní a technická opatření, která byla nezbytná k zajištění řádného chodu obce.³⁶⁶ Podobně tomu bylo při exekucích na majetek veřejných ústavů, když dražební vyhláška na jejich majetek, který byl spravován státem, musela být doručena nejen ústavu samotnému, ale též nadřízenému dozorcímu orgánu.

V případě exekuce vedené na majetek instituce, která byla pod dozorem státu, jako byly například železniční či tramvajové dráhy, paroplavební společnosti, telegrafní a telefonní podniky, bylo nutné uvědomit dohlédací státní orgán (dnes bychom řekli nadřízený orgán nebo zřizovatel). Soud ve spolupráci s ním byl pak oprávněn učinit všechna nutná omezení exekuce, aby nebyly narušeny veřejné zájmy.

Určité odlišnosti platily také v případech, kdy byla vedena exekuce proti příslušníkovi ozbrojených sborů, tedy zejména za první republiky proti četníkům a vojákům. Soud byl oprávněn vést exekuci pouze po předchozím oznámení této skutečnosti dlužníkovi nadřízenému velitelství. Pokud nebylo nadřízené velitelství soudu známé, byl výkonný orgán povinen uvědomit vojenské staniční velitelství podle místa pobytu dlužníka - vojáka a velitelství četnického oddělení, šlo-li o dlužníka - četníka. Nadřízeným orgánům sdělil, že bude vedena exekuce na osobu, která jim byla podřízena.

---

³⁶⁶Dražební vyhláška na majetek obce musela být doručena také zemskému úřadu.

Podobná omezení platila, když byla vedena exekuce ve vojenských objektech, případně v objektech, které byly vojáky obsazeny. Exekuční úkony soudu mohly být prováděny pouze po předchozím oznámení veliteli objektu a za přítomnosti jeho nebo jiné vojenské osoby, kterou k tomu pověřil. Doporučovalo se, „aby exekuční soud, pokud možno před tím, než vyšle výkonný orgán, vyzvěděl krátkou cestou (telefonickým dotazem, poslem apod.), kdy by byl zastižen velitel nebo jeho zástupce.“

367

Za první republiky exekuční zákon speciálně upravoval výkon exekucí o nedělích a ve dnech pracovního klidu³⁶⁸ a také v nočních hodinách³⁶⁹. Exekuční výkony bylo možné provádět pouze v naléhavých případech a na základě písemného povolení předsedy okresního soudu (případně soudce, který jej zastupoval), v jehož obvodu měl být exekuční výkon proveden.

Pokud tedy za dlužníkem dorazil v této době výkonný úředník za účelem výkonu exekuce, byl dlužník oprávněn požadovat, aby se tento prokázal tímto písemným povolením, proti němuž nebylo opravného prostředku. Exekuční výkon provedený bez takového povolení byl považován za neplatný. V době pozdější žádné takové ustanovení zákona nebylo v rámci občanského soudního řádu přijato a bádáním se nepodařilo zjistit, zda byly exekuční výkony prováděny v této době.

2.13. Odvolání (rekurs a stížnost)

V exekučním řízení za první republiky, resp. proti rozhodnutím, která byla vydána podle exekučního řádu ve formě usnesení, bylo možné podat opravný prostředek, tzv. recurs; v době po roce 1950 se jako opravný prostředek proti usnesením soudů podávala stížnost, a to nejen ve věcech exekučních.

---

³⁶⁷HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 304.

³⁶⁸Soboty se v době první republiky do dnů pracovního klidu nepočítaly. Mezi dny pracovního klidu bylo možné počítat 1. a 6. leden, Velikonoční pondělí, 29. červen, 1. červenec, 15. srpen, 28. září, 28. říjen, 1. listopad, 8. prosinec a 25. prosinec. Viz Zákon č. 65/1925 Sb. z. a n., ze dne 3. dubna 1925.

³⁶⁹Noční hodiny byly v době od 1. dubna do 30. září od 19:00 do 4:00 a od 1. října do 31. března od 21:00 do 6:00. Viz Civilní řád soudní, zákon č. 113/1895 ř. z.

Rekurs bylo možné podat jen za zákonem stanovených podmínek. Nejčastěji byl podáván proti rozsudkům exekučního řízení nebo proti rozhodnutím vydaným v řízení o žalobách o odporu podle ustanovení § 83 exekučního řádu (pokud nešlo jen o náklady řízení)³⁷⁰.

Exekuční řád stanovil v § 65 obecnou osmidenní lhůtu pro podání rekursu, která platila pro všechny účastníky exekučního řízení, včetně znalců³⁷¹. Z této lhůty existovaly určité výjimky exekučním řádem stanovené. Delší, čtrnáctidenní lhůta, byla stanovena pro odvolání proti rozhodnutí o návrhu na exekuci podle cizozemských exekučních titulů,³⁷² dále proti rozhodnutím o nuceném zřízení zástavního práva vkladem,³⁷³ proti rozhodnutím o uplatnění vady,³⁷⁴ proti rozhodnutím, která povolovala vklad zástavního práva na základě dražby,³⁷⁵ a proti rozhodnutím o záznamu zástavního práva při zajišťovací exekuci.³⁷⁶

Soud byl povinen v rozhodnutí vždy uvádět lhůtu, která je pro recurs stanovena. Pokud v rozhodnutí soudu byly uvedeny dvě rozdílné lhůty, tak pro počítání času pro podání opravného prostředku se používala vždy lhůta delší. Recurs se obvykle podával v písemné formě, ale mohl být též podán ústně do soudního protokolu.³⁷⁷ Lhůtu pro podání rekursu bylo nutné vždy dodržet, neboť jinak byl soud povinen jej odmítnout, a to i když byl podáván v době pozemkové reformy Státním pozemkovým úřadem.³⁷⁸

Rekurs bylo možné podávat až v okamžiku, kdy bylo účastníkovi doručeno rozhodnutí soudu, do té doby mu lhůta pro odvolání neběžela. Považuji zde za vhodné upozornit, že z rozhodnutí soudu bylo možné exekuci zahájit i dříve, než uplynula lhůta

---

³⁷⁰HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 489.

³⁷¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 1926, pod spis. zn.: R I 137/26, (Vážný č. 5830).

³⁷²Podle ustanovení § 83 odst. 3, exekučního řádu.

³⁷³Podle ustanovení § 88 exekučního řádu.

³⁷⁴Podle ustanovení § 184 exekučního řádu.

³⁷⁵Podle ustanovení § 208 exekučního řádu.

³⁷⁶Podle ustanovení §§ 374 a 88 exekučního řádu.

³⁷⁷Podle ustanovení § 53 exekučního řádu.

³⁷⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. května 1937, pod spis. zn.: R I 458/37 (Vážný č. 16077) nebo ze dne 16. listopadu 1933, pod spis. zn.: R I 1091/33 (Vážný č. 13014).

pro podání opravného prostředku.³⁷⁹ Vykonatelnosti usnesení v exekučním řízení tak nebránilo, že ještě nenabylo právní moci.³⁸⁰

V řadě případů, které výslovně na různých místech uváděl exekuční řád, se ale výkon vydaného rozhodnutí odsouval až na dobu, kdy nabylo rozhodnutí právní moci. Šlo tak o:

- nucené zřízení zástavního práva k nemovitosti,
- uložení pořádkového trestu, tzv. náhrady nucenému správci nebo vydražiteli, který byl v prodlení s úhradou nejvyššího podání v dražbě, obmeškanému a také přejímáři nemovitosti, při rozvrhu nejvyššího podání,

- náhradu straně, která neuspěla s návrhem na zatímní opatření,

Po právní moci rozhodnutí bylo možné:

- povolit opětovnou dražbu,
- nařídít tzv. vyjevovací přísahu,
- zrušit příklep,
- povolit dražbu a stanovit dražební podmínky,
- odepřít příklep,
- přijmout tzv. předražek,
- zrušit dražební řízení,
- rozhodnout o odvolání proti tomu, aby byla započtena pohledávka na nejvyšší podání, o povolení zabavení,
- zrušit zatímní opatření.

Opravný prostředek nebylo vůbec možné podat proti rozhodnutím:

- o provedení exekučních úkonů jiným soudem,
- proti nařízení vrchního soudu, kterým se společný výkon exekuce přikazoval jednomu z exekučních soudů,
- proti rozhodnutím, jimiž se výkon exekuce povoloval (nebo zakazoval) v neděli, ve svátek nebo v noci,

Dále nebyl přípustný opravný prostředek proti rozhodnutí, které bylo vydáno v době trvání vnucené správy:

---

³⁷⁹Podle ustanovení § 67 exekučního řádu.

³⁸⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. října 1932, pod spis. zn.: R I 554/32 (Vážný č. 11978).

- kterými se jmenoval správce a kterými se zároveň nařizovalo dlužníkovi, aby nenakládal s užitky zabavenými exekucí, aby nenakládal s majetkem proti vůli správce a aby nebránil odevzdání nemovitosti správci,
  - stanovícím, že správce je povinen vykonávat správu i pro dalšího věřitele, který přistoupil,
  - kterými se určoval v nemovitosti počet obytných místností vyčleněných dlužníku k užívání,
  - správci o vedení správy a o výdajích, které je oprávněn hradit z výtěžků hospodaření,
  - o stanovení doby, kdy mají být rozděleny přebytky z výtěžku exekuce,
  - kterými se sdělovalo třetím osobám, povolení nucené správy a jmenování správce,
  - o tom, jak mají být napraveny chyby v hospodaření na majetku způsobené správcem,
  - o jmenování nového nuceného správce,
- Opravný prostředek byl dále také nepřipustný proti rozhodnutím vydaným během dražebního řízení, kterými
- se oprávněným osobám sdělovalo, že mohou uplatnit právo zpětné koupě a kterými se zástavním věřitelům sdělovalo, že byla povolena dražba nebo se nařizovala knihovní poznámka, že bylo zahájeno dražební řízení,
  - se nařizovala správa nemovitosti,
  - se nařizovalo popsání a odhad nemovitosti a jejího příslušenství,
  - se určovalo, že nemá být vykonán nový popis nebo odhad nemovitosti,
  - se ukládalo vymáhajícímu věřiteli, aby předložil návrh dražebních podmínek,
  - se odkládalo provedení odhadu nemovitosti,
  - se přibíral znalec nebo znalci k ocenění v řízení o rozvrhu nejvyššího podání,
  - se doplňovalo prozatímní určení stavu věcných břemen,
  - se nařizoval výmaz knihovní poznámky po pravomocném zrušení nebo po provedení dražebního řízení,
  - se rozhodovalo o odporu proti příklepu, protože nebylo dostatek prostředků na úhradu,

Také nebylo možné podávat opravný prostředek proti rozhodnutím:

- která nařizovala výkonným orgánům provádět jednotlivé exekuční úkony.
- kterými měly být postiženy svršky dlužníka,
- při exekuci na pohledávky a majetková práva,
- v řízení o určení hranic pozemků,
- o nařízení odročení ústního jednání stran nebo osob, které se účastnily exekuce.

Rekursem se mohly v rámci exekučního řízení bránit i třetí osoby, např. ty, v jejichž prospěch byla učiněna poznámka zákazu zcizení a zatížení nemovitosti, když byla soudem povolena dražba nemovitosti, neboť podmínkou zcizení nemovitosti zatížených zákazem zcizení a zatížení ve prospěch určitých osob, je souhlas všech oprávněných.³⁸¹

Stejně tak se mohli bránit i zástavní věřitelé v případech, kdy třeba exekuční soud povolil na základě rozvrhového usnesení vklad výmazu zástavního práva, vycházející z mylného předpokladu, že pohledávka zajištěná zástavním právem byla úplně uspokojena z nejvyššího podání. V takovém případě se jednalo o mylný předpoklad soudu (nikoli o omyl), který bylo možné zhojit jen rekursem proti usnesení, jež povolovalo vklad výmazu.³⁸²

V exekučním řízení vedeném po roce 1950 bylo pro nápravu vadných rozhodnutí soudu, která byla vydána podle občanského soudního řádu ve formě usnesení, možné podat opravný prostředek - stížnost.

Terminologicky tak právní úprava zde nejenže nenavázala na právní úpravu prvorepublikovou, která odvolání v exekučních věcech označovala jako rekurs, nepoužila ani pojmu nového (nebo pojmu odvolání), ale bohužel použila pojmu stížnost, který v době účinnosti exekučního řádu byl určen pro zcela jiný typ nápravného prostředku – jednalo se o stížnost proti konkrétnímu úkonu soudu, kde nebyla řešena právní otázka.

³⁸¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. října 1932, pod spis. zn.: R I 667/32, (Vážný č. 11959).

³⁸²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. května 1931, pod spis. zn.: R II 155/31, (Vážný č. 10838).

Podle občanského soudního řádu byla stížnost přípustná proti rozhodnutím soudů první instance (dobově první stolice)³⁸³ a rozhodnutím státních notářství ve formě usnesení, pokud jím byl soud vázán.³⁸⁴ Stížnost bylo možné podat jen proti rozhodnutím ve formě rozsudků³⁸⁵ soudu první instance.

Stížnost nebyla v praxi té doby „nejčastějším obranným prostředkem dlužníka proti exekuci. Zákon uděluje dlužníkovi proti exekuci vedle stížnosti ještě speciální prostředek obrany v podobě námitek, jež jsou v jistém smyslu pro dlužníka výhodnější než stížnost.“³⁸⁶ Stížnost mohl podávat kterýkoli účastník řízení, kdežto námítka jen dlužník.

Stížnost, stejně jako rekurs, bylo možné v exekučním řízení podat jen za zákonem stanovených podmínek. Předně bylo nutné dodržet procesní 15 denní lhůtu pro jejich podání. Stížností mohl uplatnit účastník řízení jen takové okolnosti, které nemohl uplatnit formou námitek. Pokud dlužník uplatnil prostřednictvím stížnosti okolnost vyhrazenou námítkám, posoudila se taková stížnost podle své podstaty a projednala se jako námítka.³⁸⁷

Stejně jako při rekursu v období účinnosti exekučního řádu nebylo možné ani při aplikaci občanského soudního řádu využít institutu stížnosti kdykoliv, resp. proti každému usnesení soudu. Stížnost nebyla přípustná proti usnesením dožádaného nebo pověřeného soudce; byla však přípustná, pokud ji zákon nevyklučoval, proti usnesením dožadujícího nebo pověřujícího soudu, který rozhodl o ohrazení postižené osoby. Stížnost tak byla podle občanského soudního řádu přípustná proti rozhodnutím:

- kterým byl vyloučen soudce pro jeho podjatost nebo u soudců z lidu též, pokud se účastnili rozhodování soudu nižší instance,

---

³⁸³Ustanovení § 190 občanského soudního řádu.

³⁸⁴Podle § 166 občanského soudního řádu byl soud vázán svým usnesením, jakmile je vyhlásil, a nedošlo-li k vyhlášení, jakmile bylo odevzdáno k vyhotovení. Soud ale nebyl vázán svým usnesením, které se týkalo jen vedení řízení, zejména ne usnesením a nařízením o doručení, usnesením, jímž se upravoval průběh řízení, nařizovalo se dokazování a určoval se způsob jeho provedení, nařizovalo se ústní jednání a stanovily se jiné roky nebo činila opatření k jejich přípravě – tato usnesení mohl soud změnit.

³⁸⁵Ustanovení § 172 občanského soudního řádu.

³⁸⁶ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959, s. 34.

³⁸⁷Tamtéž, s. 35.

- kterým bylo vráceno účastníkovi písemné podání s pokyny a poučením k odstranění vad podání,
- kterým byla věc postoupena jinému soudu pro nepřislušnost soudu po slyšení účastníka,
- kterým byl zamítnut návrh na vyloučení veřejnosti,
- kterým byla nebo nebyla připuštěna změna návrhu nebo jímž byla nebo nebyla přiznána účinnost projevu účastníka o vzetí návrhu zpět, uznání nebo vzdání se nároku, anebo jímž byl nebo nebyl schválen soudní smír,
- kterým byla prodloužena lhůta nebo zamítnut návrh na její prodloužení na základě žádosti účastníka,
- kterým bylo povoleno navrácení v předešlý stav, pokud účastník nebo jeho zástupce zmeškal z omluvitelného důvodu procesní úkon,
- kterým bylo rozhodnuto o svědečném anebo o nárocích třetích osob na náhradu,
- kterým bylo povoleno zajištění důkazu,
- kterým bylo účastníkovi uloženo složení zálohy na náklady.

O stížnosti rozhodoval soud druhé instance, čili ve většině případů soud krajský. Ústní jednání bylo nařizováno, pouze v případech, kdy to odvolací soud považoval za potřebné pro zdárné projednání věci. Jednání bývalo nařizováno také, když lidový soud (tj. soud první instance – tehdy prvé stolice) rozhodl po ústním jednání.

Prvoinstanční soud mohl i sám vyhovět stížnosti účastníka řízení, pokud bylo napadeno usnesení, z něhož dosud nenabyla práv osoba jiná než stěžovatel, anebo pokud se jednalo o usnesení, jímž byla stanovena povinnost zaplatit soudní poplatek, či byla uložena účastníkovi pokuta nebo nařízeno jeho předvedení. Pokud nehodlal soud tímto způsobem postupovat, tedy vyhovět stížnosti nebo napadl-li se stížností účastník řízení i jiné další usnesení soudu, byl předseda senátu povinen vykonat šetření (pokud jej uznal podle obsahu stížnosti za nutné), a předložil stížnost spolu se spisy soudu druhé instance.

2.14. Stížnost proti konkrétnímu úkonu soudu

Exekuční řád také umožňoval,³⁸⁸ aby osoby, které se cítily poškozené na svých právech postupem soudu při výkonu exekuce, požadovaly nápravu přímo u soudního úředníka, který dozoroval výkon exekuce, případně mohly svojí stížnost předložit exekučnímu komisaři nebo přímo přednostovi exekučního soudu. Stížnost nemusel podávat jen účastník řízení, ale také třetí osoba zúčastněná při výkonu exekuce.³⁸⁹ Tato stížnost mohla být přednesena i ústně.

Stížnost takto podávaná nebyla považována za řádný prostředek. Směřovala přímo proti konkrétnímu, aktuálně prováděnému úkonu. Předmětem stížnosti nemohla být právní otázka, např. „kdo byl držitelem obchodu, v němž byly peníze zabaveny, a komu zabavené peníze náležejí, nýbrž lze rozhodovati jen o tom, zda postup výkonného orgánu při výkonu exekuce byl správný. Tomu tak je, byla-li exekuce vykonána v obchodní místnosti, jež v žádosti exekuční byla označena jako místnost dlužníka a v níž dlužník byl také zastižen. Tvrdí-li třetí, že zabavené peníze náležejí jemu, musí to dokázati ve sporu a jeho námitky proti výkonu exekuce, i když jeho jméno drobným písmem na výkladní skříní obchodu pod reklamou bylo vyznačeno, musí zůstatí bez povšimnutí.“³⁹⁰

2.15. Výkon exekuce

Mezi exekuční soudy, které vykonávaly exekuci, patřil obecný soud dlužníka, popř. soud, v jehož obvodu se nalézala nemovitost, ať již byla zapsána ve veřejné knize či nikoli. Soudy exekuci vykonávaly i pomocí výkonných orgánů, které postupovaly na základě nařízení soudu z úřední moci.

Výkon exekuce byl zahájen okamžikem, kdy došel exekučnímu soudu příslušný návrh. V některých případech za první republiky samotnému výkonu exekuce

---

³⁸⁸Ustanovení § 68 exekučního řádu.

³⁸⁹HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 510.

³⁹⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. září 1934, pod spis. zn.: R I 8 793/34 (Vážný č. 13725).

předcházela ještě výzva vymáhajícího věřitele v tom smyslu, že musel tento věřitel požádat (stačilo i ústně vymáhajícího úředníka), aby byla exekuce provedena, resp. aby byl její výkon zahájen. Pak musela být exekuce ihned vykonána.

Neučinil-li vymáhající věřitel tento úkon ve lhůtě jednoho měsíce, došlo k navrácení exekučního příkazu zpět soudci s tím, že nebyla provedena výzva věřitele. Případně pokud byl soudem příslušným pro povolení exekuce přímo exekuční soud, zahajovala se exekuce okamžikem, kdy byl exekuční příkaz doručen výkonnému orgánu.

Výkonné orgány musely soudem nařízenou exekuci provádět bez zbytečného odkladu, a v případě, že byla soudem přímo stanovena určitá lhůta, musela být výkonným orgánem dodržena.³⁹¹ Aby bylo dosaženo maximálního efektu, musel být výkon exekuce uskutečněn co nejrychleji. Zároveň bylo ale povinností výkonných orgánů exekuci provést tak, aby nebyla dlužníkovi způsobena zbytečná újma na jeho majetku nebo na jeho právech. Obdobně tomu bylo u právní úpravy v občanském soudním řádu.

Při provádění exekuce mohl být vymáhající věřitel osobně přítomen. Svoji žádost o přítomnost při provádění exekuce musel předem oznámit soudu, aby se mohl na tuto skutečnost připravit vymáhající úředník a aby věřiteli sdělil, kdy bude exekuce prováděna. Pokud se věřitel ani jeho zplnomocněný zástupce v určenou dobu nedostavil, nic nebránilo, aby exekuce proběhla.

Všichni účastníci řízení mohli být přítomni vlastnímu výkonu exekuce; určitě bylo vhodné, aby se kromě dlužníka osobně účastnil i vymáhající věřitel nebo jeho zástupce. Dlužník (nebo i třetí osoby) byl oprávněn činit námitky proti výkonu exekuce a vyjadřovat se o vlastnictví či držbě věci, která byla vymáhajícím orgánem právě postihována. Takto podané námitky dlužníka či třetích osob musely být uvedeny v protokolu o výkonu exekuce, který byl výkonný orgán povinen vyhotovit, ideálně přímo na místě.

---

³⁹¹A pokud nebylo možné nařízenou lhůtu dodržet, byl výkonný orgán povinen o tom soud informovat, aby mohl soud vydat nové rozhodnutí.

Pokud některé z osob přítomných výkonu exekuce rušily její výkon nebo se chovaly neslušně, byly vymáhajícím orgánem z výkonu exekuce vyloučeny, tehdejší terminologií řečeno „odstraněny“³⁹².

2.16. Otázka náhrady nákladů exekučního řízení

Dle exekučního řádu³⁹³ a občanského soudního řádu³⁹⁴ měl dlužník povinnost nahradit vymáhajícímu věřiteli všechny náklady, které mu vznikly v souvislosti s vymáhanou pohledávkou.

Nárok na náhradu za účinnosti exekučního řádu musel věřitel uplatnit nejpozději do jednoho měsíce po skončení nebo zrušení exekuce u soudu. Soud byl oprávněn přiznat věřiteli skutečně vzniklé náklady v souvislosti s vedením exekuce, a to včetně nákladů na zastoupení advokátem.

Advokacie³⁹⁵ byla vykonávána od roku 1918 na základě rakouského právního předpisu – advokátního řádu,³⁹⁶ od roku 1949 pak na základě nového advokátního řádu,³⁹⁷ od roku 1951 na základě dalšího zákona advokacii.³⁹⁸

Náklady na zastoupení advokátem tak byly v návaznosti na zákony upravující výkon advokacie určeny právním předpisem, nebylo možné, aby si je vymáhající věřitel určil sám. Určeny vždy byly speciálním právním předpisem, který se v průběhu

---

³⁹²Podle ustanovení § 32 exekučního řádu nebo později též podle § 99 jednacního řádu pro soudy – zákon č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednacím řád pro soudy.

³⁹³Ustanovení § 74 a násl.

³⁹⁴Ustanovení §§ 446.

³⁹⁵K vývoji advokacie v předkládaném období srv. zejména BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2009; BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes. (Vybrané texty z dějin a současnosti advokacie)*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000; BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998.

³⁹⁶Zákon č. zák. čl. XXXIV/1874 o advokátním řádu.

³⁹⁷Zákon č. 322/1948 Sb., zákon o advokacii.

³⁹⁸Zákon č. 114/1951 Sb., zákon o advokacii.

sledovaného období mnohokrát změnil.³⁹⁹ Náklady exekučního řízení, které byly přiznány v usnesení soudu, se považovaly za exekuční titul, a to i přes to, že nebylo dlužníkovi uloženo je uhradit do určité doby,⁴⁰⁰ ač to jinak pro úspěšné vedení exekuce předepsáno bylo.

Pokud bylo exekuční řízení zrušeno na základě opoziční žaloby, žaloby o námitkách proti povolení exekuce nebo byl-li exekuční titul pravomocným rozsudkem uznán za neplatný, zrušen nebo jinak prohlášen za neúčinný, případně i z jiných důvodů, které vymáhající věřitel v okamžiku podání návrhu na povolení exekuce znal, neměl na náhradu nákladů nárok.

V případě přiznání nákladů na exekuci vymáhajícímu věřiteli a došlo-li k tomu, že odvolacím soudem byla exekuce zrušena pro změnu exekučního titulu, musel věřitel částku nákladů, kterou už obdržel, vrátit. Soud byl povinen zvážit, jaké náklady vymáhající věřitel potřeboval k účelnému vymáhání nároku.

V komunistické éře měl dokonce vymáhající věřitel za povinnost před podáním návrhu na povolení exekuce na plat zjistit, je-li dlužník dosud zaměstnán na dřívějším pracovním místě. Opomenul-li to a bylo-li proto usnesení o povolení exekuce, v němž mu byly přiznány i náklady návrhu, bezúspěšné, neměl nárok na náhradu nákladů dalšího návrhu.⁴⁰¹

---

³⁹⁹Nejprve platilo Nařízení č. 498/1919 Sb., nařízení o nové sazbě advokátní, nahrazené Nařízením č. 142/1921 Sb., kterým se ustanovují sazby pro výkony advokátů a jejich kanceláří v obvodech vrchních zemských soudů v Praze a v Brně. Následně bylo vydáno Nařízení č. 95/1923 Sb., kterým se ustanovují sazby pro výkony advokátů a jejich kanceláří, které bylo nahrazeno Nařízením ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb., o sazbách za advokátské a notářské výkony; vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 5/1951 Ú. l. I (č. 53/1951 Ú. v. I), kterou se stanoví sazby za advokátské výkony.

⁴⁰⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1924, pod spis. zn.: R I 449/24, (Vážný č. 3940).

⁴⁰¹Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 15.6.1951, pod spis. zn.: 8 Ok 103/51.

2.17. Zrušení exekuce

Exekuce se zrušovala,⁴⁰² byly-li pro to dány zákonné důvody. Mohla být zrušena⁴⁰³ kromě důvodů uplatněných v námitkách, o čemž je pojednáno výše, též z dalších příčin.⁴⁰⁴

Předně tomu tak bylo, když byl exekuční titul pravomocně prohlášen soudem za neplatný, což bylo doloženo i rozhodnutími Nejvyššího soudu za první republiky.⁴⁰⁵ Neplatným mohl být prohlášen exekuční titul např. v řízení pro zmatečnost nebo byl exekuční titul prohlášen soudem za zrušený v důsledku nového rozhodnutí soudu v obnoveném řízení. Exekuční titul mohl být také soudem prohlášen za neúčinný, např. na základě rozhodnutí o zápůrčí žalobě, z důvodu obnovy trestního řízení nebo na základě žaloby proti vykonatelnosti notářského zápisu. Časté byly i případy zrušení exekuce, když vymáhající věřitel vzal svůj návrh zpět nebo upustil od pokračování v exekuci. Pokud byl exekuční titul vydán správním orgánem státu, bylo možné žádat o zrušení exekuce, ale jen tehdy, pokud správní orgán exekuční titul prohlásil za neplatný.⁴⁰⁶ Ze všech uvedených důvodů mohla být exekuce zrušena pouze na základě návrhu.

Exekuce ale mohla být zrušena i z moci úřední. Tato situace nastávala, když se exekuce vedla na věci nebo práva, které byly z exekuce vyloučeny. Z exekuce mohly být vyloučeny za první republiky např. věci užívané při bohoslužbách zákonem uznanými církvemi, dary z milosti a almužny, dále pak vyplacené pojistné plnění, které sloužilo k tomu, aby mohla být pojištěná poškozená nemovitost opravena či znovu vystavěna. Rovněž soud rušil exekuci na majetek nezletilce na základě rozhodnutí vydaného v řízení, kdy nebyl nezletilec zastoupen svým zákonným zástupcem.

Z exekuce byly také vyloučeny věci osobní potřeby či věci, které dlužník potřeboval k výkonu svého povolání nebo zaměstnání anebo k existenci své nebo osob,

---

⁴⁰²V případě exekučního řádu tomu srv. JOKLÍK, F. *Zastavení exekuce dle rakouského exekučního řádu a související s tím instituce*. Praha: Pelcl: Beaufort, 1901.

⁴⁰³Podle ustanovení § 39 exekučního řádu a podle ustanovení § 445 odst. d občanského soudního řádu.

⁴⁰⁴Srv §39 exekučního řádu a § 445 občanského soudního řádu.

⁴⁰⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. června 1927, pod spis. zn.: Rv I 293/27 (Vážný č. 7176).

⁴⁰⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. března 1926, pod spis. zn.: Rv I 2165/25 (Vážný č. 5861).

kterým byl podle zákona povinen poskytovat úhradu na osobní potřeby.⁴⁰⁷ Měly to být pouze věci, které tomuto účelu dlužníka skutečně sloužily a které měl dlužník ve své moci. Např. takovou věcí nebyl rozhlasový přijímač, který dlužník odevzdal věřiteli jako zástavu.⁴⁰⁸

Na druhou stranu je třeba uvést, že se v době po roce 1950 v exekučním řízení uplatňovalo silně tzv. třídní hledisko, takže výše uvedená zásada byla častokrát popřena – „Dodávkové auto, které je soukromým vlastnictvím dlužníka a jehož dlužník používá jako montér energetických závodů pro cesty při odstraňování poruch elektrické sítě, nelze vyloučit z exekuce, je-li vymáhána značná částka na příspěvcích národního pojištění, které dlužník dluží ještě z dob své soukromopodnikatelské činnosti.“⁴⁰⁹ „Při vymáhání nároků podle starých exekučních titulů, které znějí ve prospěch příslušníků vykořisťovatelské třídy proti dlužníkům z řad tehdejšího proletariátu nebo zproletarisovaných vrstev, je nutno vycházet z třídního hlediska a důsledně uplatňovat zásadu, že lidově demokratické soudy nemohou sankcionovat bezpráví buržoasní justice.“⁴¹⁰

Exekuční zákon nepřipouštěl vést exekuci proti obcím nebo veřejným ústavům, resp. na majetek, bez kterého by nebylo možné zabezpečovat jejich činnost – zde měl přednost veřejný zájem, zejména spojený se sociální činností. Exekuce nebyla rovněž přípustná, pokud o nepřipustnosti pravomocně rozhodl soud. Nešlo ani vést exekuci, pokud bylo zřejmé, že výtěžek z ní nepokryje ani náklady na její vedení, jak vyplynulo i z rozhodnutí Nejvyššího soudu v roce 1936 „Důvod k zastavení exekuce je dán, když pokračováním v exekuci se pravděpodobně nedosáhne takového výtěžku, který převyšovati bude náklady celé exekuce a netoliko náklady budoucích exekučních úkonů.“⁴¹¹

Jakmile soud zrušil exekuci, musely být zrušeny také všechny doposud učiněné exekuční úkony ze strany exekučního soudu nebo jeho výkonných orgánů. Nebylo ale

---

⁴⁰⁷ § 511, odst. 1 občanského soudního řádu.

⁴⁰⁸ Srv. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. října 1951, pod spis. zn.: CZ I 130/51.

⁴⁰⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 6. září 1951, pod spis. zn.: 7 Ok 294/51.

⁴¹⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 24. dubna 1959, pod spis. zn.: 21 Co 328/59.

⁴¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. května 1936, pod spis. zn.: R I 583/36 (Vážný č. 15219).

důvodem ke zrušení předchozích exekučních úkonů, zrušil-li odvolací soud usnesení soudu první instance, kterým byla povolena exekuce, a soudu první instance bylo odvolacím soudem uloženo, aby o exekučním návrhu znova rozhodl.⁴¹² Zároveň se zrušením exekuce musely být již zabavené věci vráceny zpět.

V případech, kdy byl vymáhající věřitel uspokojen již po vzniku exekučního titulu, nebo pokud existovaly důvody pro podání námitek proti exekučnímu titulu, mohl dlužník soudu navrhnout, aby exekuci zrušil. Vymáhající věřitel musel pak být za tímto účelem soudem vyslechnut, aby potvrdil či vyvrátil předložená tvrzení dlužníka. K výsledku věřitele nemuselo dojít, pokud dlužník prokázal listinami či svým prohlášením, že svůj dluh vůči vymáhajícímu věřiteli již splnil. I v těchto případech byl ale dlužník nucen uhradit náklady exekuce.⁴¹³

Povinností vymáhajícího věřitele v exekučním řízení bylo, aby sdělil soudu, že, byla jeho pohledávka dlužníkem splněna, jinak na něm mohla být vymáhána škoda, jež dalším řízením vznikla.

2.18. Smrt dlužníka nebo věřitele

Během exekučního řízení mohla nastat jak smrt dlužníka, tak věřitele. Pokud došlo k úmrtí dlužníka až po nařízení exekuce podle exekučního řádu a již bylo zahájeno dědické řízení, případně byl ustanoven správce pozůstalosti, mohl výkon exekuce nerušeně pokračovat a bylo exekvováno pozůstalé jmění.

„Zemře-li dlužník po vzniku exekučního titulu, ale dříve, než byla povolena exekuce, může vymáhající věřitel, aniž by vyčkával dědickou přihlášku, podat exekuční návrh proti opatrovníku pozůstalosti a, není-li zřízen, žádati za zřízení dočasného zástupce pozůstalosti buď u soudu pozůstalostního neb u soudu povolujícího exekuci. Došlo-li již k právnímu nástupnictví universální sukcesí po zůstaviteli

---

⁴¹²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. září 14937, pod spis. zn.: R I 679/37 (Vážný č. 16291).

⁴¹³Pokud bylo vůči němu vedeno více exekucí, platil náklady jen za tu exekuci, jejíž zrušení žádal. Viz. tamtéž.

dlužníku, může vymáhající věřitel vésti exekuci, předlože listiny veřejné nebo veřejně ověřené (§ 9 ex. ř.) o tomto právním nástupnictví.⁴¹⁴

V řízení o exekuci na nemovitosti, nebylo nutné ustanovovat dočasného správce pozůstalosti, pokud byla (dnes bychom řekli) zapsána plomba v příslušné evidenci nemovitostí ještě před smrtí dlužníka.

Pokud zemřel vymáhající věřitel, do řízení místo něj mohli vstoupit buď jeho dědicové, nebo správce dědictví, byl-li ustanoven. Tyto osoby pak měly v řízení stejná práva a povinnosti jako zemřelý věřitel. Ustanovení občanského soudního řádu již zrušení exekuce v případě smrti dlužníka či věřitele (jak tomu bylo v předcházející právní úpravě – viz výše) neznalo.⁴¹⁵

2.19. Uspokojení věřitele

Nejideálnějším výsledkem exekučního řízení bylo (a je tomu i tak i v současnosti), pokud byl vymáhající věřitel plně uspokojen, tedy byla-li uhrazena celá jeho pohledávka vč. příslušenství a nákladů řízení.

Stát, jako vymáhající orgán ale nepřijímal zároveň povinnost, že pohledávka vymáhajícího věřitele skutečně bude uspokojena, takže se mohlo stát, že pohledávka vymáhajícího věřitele přes to, že exekuce provedena byla, zůstala neuspokojenou (např. protože byla ve špatném pořadí).

Naopak soud mohl exekuci zrušit, kdy bylo patrné, že pohledávka vymáhajícího věřitele zůstane i po provedení exekuce neuspokojenou, že by tedy exekuce zůstala pro vymáhajícího věřitele marnou, kdežto by dlužníkovi způsobila hospodářskou zkázu.

---

⁴¹⁴Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1928, pod spis. zn.: R I 677/28 (Vážný č. 8326).

⁴¹⁵Srv. § 445 občanského soudního řádu.

Nárok věřitele nařízením exekuce na nemovitost dlužníka podle exekučního řádu bylo možné uspokojit několika způsoby, a sice mohlo dojít k vlastnímu uspokojení nucenou správou nebo provedením nucené dražby nebo mohlo dojít k uspokojení nevlastnímu, a to zřízením nuceného zástavního práva (popř. zájemným popsáním, když nebyla nemovitost vedena ve veřejné knize).

Podle občanského soudního řádu byly exekuční prostředky omezeny. Možné bylo provést buď nucenou dražbu, nebo zřídit exekuční zástavní právo, popř. oba způsoby se daly kombinovat.

Nejklasičtější způsobem vedení exekuce na nemovitosti podle exekučního řádu i později na základě občanského soudního řádu byl prodej nemovitosti dlužníka. Nemovitost dlužníka bylo možné prodat v dražbě nebo po neúspěšné dražbě prodejem z volné ruky – prodej z volné ruky bylo možné uskutečnit jen za účinnosti exekučního řádu).

Nemovitost ale mohla i nadále zůstat vlastnictvím dlužníka. Tak za první republiky bylo možné zřídit tzv. nucenou správu a dlužníkovi byla odepřena možnost nemovitost fakticky užívat, aby výtěžky z ní plynuly vymáhajícímu věřiteli.

Za tímto účelem byl ustanoven zvláštní správce, který nemovitost obhospodařoval a výtěžky z ní odváděl vymáhajícímu věřiteli. Tento způsob exekuce se užíval, pokud z hospodaření na nemovitosti plynul nějaký majetkový prospěch a dlužník nebyl tak fatálně exekucí do budoucna postižen. Tímto způsobem se vedla exekuce např. na pole a louky, kdy obilí nebo seno bylo prodáno třetí osobě nebo na hospodářská stavení, která byla pronajata třetí osobě. Tento exekuční prostředek bylo možné uplatnit jen v době účinnosti exekučního řádu.

Exekuční řád i občanský soudní řád dále umožňovaly ještě tzv. nevlastní exekuci. Principem tohoto druhu exekuce bylo to, že věřitel nebyl uspokojen přímo, ale došlo k nucenému zajištění věřitelovy pohledávky na nemovitosti zřízením zástavního

exekučního práva ve prospěch věřitele a ten byl oprávněn kdykoliv později domáhat se skutečného uspokojení z nemovitosti.

Nakonec je třeba ještě zmínit jeden poměrně výjimečný prostředek, který bylo možné uplatnit jen podle exekučního řádu. Tímto prostředkem byla zajišťovací exekuce, kterou si vymáhající věřitel pouze zajišťoval budoucí uspokojení svého nároku v době, když exekuční titul nebyl pravomocný či ještě nemohl být ještě vykonán. Jeho přípustnost byla omezena pouze k zajištění peněžitých pohledávek.

3. Exekuční prostředky

3.1. Vnucená správa

Smyslem institutu vnucené správy, která byla v exekučním zákoně velmi podrobně upravena,⁴¹⁶ bylo odejmout dlužníkovi v podstatě veškerá dispoziční práva s exekvovanou nemovitostí, a to včetně všech budoucích výtěžků hospodaření. Dispoziční práva za dlužníka vykonával exekučním soudem určený zvláštní správce.

Správce pak z docílených výtěžků nemovitosti uspokojil pohledávku vymáhajícího věřitele. Vnucená správa mohla být vedena nejen na nemovitosti nebo jejich podíly (také na jejich příslušenství), ke kterým příslušelo dlužníkovo neomezené vlastnické právo, ale i na statky fideikomisní⁴¹⁷ a léna,⁴¹⁸ a dokonce i na vlastnictví horní.

Podle záborového zákona z roku 1919 na pozemkový majetek bylo dokonce možno vést exekuci pouze vnucenou správou.⁴¹⁹ Stejně tak bylo možno vést exekuci na tzv. rolnické nedíly podle přidělového zákona z roku 1920,⁴²⁰ a na stavební právo.⁴²¹

---

⁴¹⁶Občanský soudní řád ji neupravoval, nebyla tedy po roce 1950 možná.

⁴¹⁷Tzv. svěřenecký šlechtický statek. Jednalo se o majetek, kterým jeho zakladatel zajišťoval pro potomky trvalost vlastnictví ustanovením o tom, že jej nelze zcizovat a že musí sloužit k obživě rodu. Československá republika jejich ochranu zrušila zákonem č. 179/1924 Sb. z. a n., zákon o zrušení svěřeneckých.

⁴¹⁸Historicky se jednalo o propůjčenou půdu panovníkem, sloužící k obživě držitele a jeho rodiny.

⁴¹⁹Podle ustanovení § 6 zák. č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového.

⁴²⁰Zákon č. 81/1920 Sb. z. a n., kterým se vydávají po rozumu §u 10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zák. a nař., ustanovení o přidělu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku přidělené půdě. (Zákon přidělový.)

Předpokladem zavedení vnučené správy, bylo nejen její řádné povolení, ale také exekvovaná nemovitost musela být schopna tento způsob exekuce unést – muselo se jednat o takové nemovitosti, které mohly přinášet nějaký užitek.

Vymáhající věřitel návrh na vnučenou správu podával u soudu, v jehož obvodu se nemovitost nalézala a musel kromě obvyklých náležitostí podání připojit též výpis z katastru nemovitostí.⁴²² Pokud tímto soudem byl zároveň soud exekuční, musel vždy nejprve zkoumat, jestli již v předchozím roce nebyla vnučená správa na nemovitost, která byla předmětem návrhu, zrušena z důvodu, že se nedalo vůbec očekávat výtěžku, který by se použil k uspokojení vymáhajících věřitelů.⁴²³

V případě, že soud povolující vnučenou správu nebyl soudem exekučním, tak v případě zjištění, že vnučená správa nemůže přinést žádné užitky, musel soud povolující exekuci rozhodnout o zrušení vnučené správy.⁴²⁴

Exekuční soud po nařízení vnučené správy musel také současně s nařízením vnučené správy jmenovat vnučeného správce, a pokud byla nemovitost zapsána ve veřejné knize nechat současně provést knihovní poznámku o vnučené správě nemovitosti.⁴²⁵ U nemovitosti, která nebyla zapsána ve veřejných knihách, se vnučená správa zaznamenávala v protokole o tzv. zájemném popsání nemovitosti.

Vnučený správce byl vybírán ze seznamu správců, který byl veden každým sborovým soudem. Návrhy vhodných kandidátů soud vybíral z obyvatel měst a obcí. Měl za úkol dbát, aby mezi kandidáty byly zastoupeny potřebné profese podle doporučení správních i obecních úřadů i spolků, např. rolnických nebo hornických.

---

⁴²¹Zákon č. 86/1912 Sb. z. a n., o stavebním právu.

⁴²²Tuto povinnost ukládal § 90 exekučního řádu.

⁴²³HORA, V. *Exekuce na nemovitosti, základy přednášek*. Praha: Všehrad, 1924, s. 18.

⁴²⁴Podle § 129 exekučního řádu.

⁴²⁵Pokud byl tento soud zároveň i soudem tabulárním, provedl poznámku sám, jinak formou dožádání tímto úkonem pověřil příslušný soud.

Seznam vnučených správců schvaloval nejméně deseti členný senát složený ze soudců sborového soudu v čele s jeho předsedou. Soudu navržení odborníci museli se zápisem do seznamu vnučených správců a s výkonem funkce vnučeného správce výslovně souhlasit. Sborový soud měl za povinnost prostřednictvím okresních soudů zajistit, aby byl dostatek vnučených správců podle potřeb a specifik obvodů okresních soudů v okruhu jeho působnosti. Tak např. pro oblast zemědělství měli být vybírání vhodní správci pro malá nebo velká hospodářství bydlicí blízko objektů správy. Pro konkrétní případ soud vybral ze seznamu vhodného vnučeného správce a ustanovil jej svým rozhodnutím ve formě usnesení. Přihlížel při tom k jeho odbornosti a místu bydliště.

Seznam správců musel sborový soud nově jmenovat každých pět let, přičemž jeho aktualizace ale probíhala každoročně. Pouze výjimečně mohl být v daném případě jmenován vnučeným správcem také občan, který v seznamu veden nebyl. Mohly totiž existovat zvláštní požadavky na jeho odbornost nebo vybraný a jmenovaný správce podle seznamu odmítl úkol převzít a jiný k dispozici podle seznamu již nebyl. Při jmenování správce byl soud povinen také zjistit stanovisko věřitele, případně i dlužníka, zejména z důvodů nákladů.

Při svém jmenování musel správce složit slib o řádném plnění přijaté úlohy vnučeného správce v rámci exekuce. Věřitel i dlužník byli oprávněni ve lhůtě 14 dní běžící od doručení oznámení o jeho jmenování navrhnout a zdůvodnit jmenování jiného správce. Jinak v průběhu vnučené správy mohl exekuční soud z úřední moci nebo na návrh správce jej odvolat a ustanovit pak nového správce.⁴²⁶

V usnesení, kterým soud nařizoval vnučenou správu a jmenoval správce, zároveň zakázal dlužníkovi veškerou dispozici s nemovitostí, a to včetně výtěžků z ní a jakoukoli účast na správě proti vůli jmenovaného vnučeného správce.⁴²⁷

---

⁴²⁶Viz § 114 exekučního řádu.

⁴²⁷Ustanovení § 99 exekučního řádu.

Dlužník byl také povinen předat vnučenému správci výtěžky nemovitosti, které vybral v mezidobí od povolení vnučené správy až do odevzdání nebo do dokončení odevzdání nemovitosti vnučenému správci.⁴²⁸

Soud doručil usnesení také vnučenému správci, věřiteli, bernímu úřadu oprávněnému k vymáhání daně z nemovitosti a jiných poplatků a dávek. Pokud byla dotčená nemovitost ve spoluvlastnictví více osob, doručovalo se usnesení soudu i ostatním spoluvlastníkům. Analogicky platil výše popsáný postup pro stanovení vnučeného správce u nemovitostí, které nebyly zapsány ve veřejných knihách.

V případě, kdy dlužník obýval nemovitost, na kterou byla vnučená správa nařízena, byl oprávněn, aby mu byly ponechány obytné místnosti, které se svoji rodinou užíval.⁴²⁹ O rozsahu ponechaných místností rozhodoval exekuční soud. Jestliže by ale dlužník svojí přítomností ohrožoval správu nemovitosti, mohl mu exekuční soud ponechané místnosti odejmout. Dlužník také nebyl oprávněn požadovat, aby mu zůstala k dispozici určitá část výtěžku vnučené správy nemovitosti, která byla podle jeho názoru nutná k jeho výživě.⁴³⁰

Vnučený správce pracoval pod dohledem příslušného soudu. Vnučený správce byl do správy uveden výkonným úředníkem, většinou na místě exekvované nemovitosti. Převzetím správy zahájil vnučený správce svoji činnost. Vnučená správa měla účinku až uvedením vnučeného správce do správy podniku s možností skutečně provozovat dlužníkův podnik, který byl provozován v nemovitosti.⁴³¹

Prvním krokem vnučeného správce bylo sepsání protokolu z převzetí správy. Následně pak vykonával vše, k čemu byl oprávněn, resp. povinen z titulu své funkce, zejména tak musel konat všechna nezbytná opatření, aby nemovitost byla řádně a úspěšně užívána a aby z ní plynuly co největší výtěžky. Přitom musel dbát na to, aby se nemovitost nadměrně neopotřebovávala. Součástí nemovitosti bylo i veškeré příslušenství, které k jejímu provozu náleželo, tedy i např. „traktor, který slouží trvale

⁴²⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. února 1937, pod spis. zn.: R I 1269/36 (Vážný č. 15806).

⁴²⁹Viz z ustanovení § 105 exekučního řádu.

⁴³⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 1932, pod spis. zn.: R II 359/32 (Vážný č. 12140).

⁴³¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. září 1935, pod spis. zn.: R I 817/35 (Vážný č. 14556).

hospodářskému účelu velkostatku a jehož je při provozu velkostatku nevyhnutelně potřeba, je spojen s nemovitostí způsobem uvedeným v § 294 obč. zák. a stal se jejím příslušenstvím. Lhostejno, že exekuční soud v exekučním řízení nepokládal traktor za příslušenství.⁴³²

Vnucený správce byl jediný, kdo byl oprávněn vybírat všechny užítky a příjmy plynoucí z nemovitosti. Byl současně povinen řádně evidovat a činit všechna právní jednání včetně vymáhání nároků podáváním žalob, které byly případně potřebné pro co nejlepší využívání spravovaného majetku.⁴³³

Povinností vnuceného správce bylo platit běžné daně a dávky nebo břemena, které by byly jinak běžně dlužníkem uhrazovány z výsledků hospodaření na nemovitostech. Nejdříve však musel toto navrhnout soudu, který mu k tomu vydal příslušné pokyny. Vlastník nemovitosti byl oprávněn s ní nakládat jen potud, nedocházelo-li ke zmenšení výtěžků a nebyl-li dotčen účel vnucené správy.⁴³⁴

Třetí osoby, které byly dlužníkovi zavázané k nějakému plnění v souvislosti s nemovitostí, na návrh správce nebo vymáhajícího věřitele vyzval exekuční soud, aby nadále plnily svoje závazky, ale přímo vnucenému správci.

Na platnost nájemních a pachtovních smluv, které se týkaly spravované nemovitosti, nemělo povolení vnucené správy žádný vliv. Podle jednoho z mnoha rozhodnutí Nejvyššího soudu „vnucený správce jest zejména povinen snášeti, by třetí osoba vykonávala ve spravované nemovitosti právo k užívání bytu, jež ji poskytl dlužník smlouvou uzavřenou před zahájením vnucené správy.“⁴³⁵ Avšak pokud byly např. nevýhodné pro dosahování výtěžku z nemovitosti, byl správce oprávněn je vypovědět.⁴³⁶ Stejně tak mohl učinit v případě neplacení nájemného nájemcem či pachtovního pachtýřem. Namísto nich pak mohl sjednat nové nájemní či pachtovní smlouvy na dobu a za cenu v místě obvyklou. K propachtování nemovitosti nebo

---

⁴³²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1935, pod spis. zn: Rv I 1133/32 (Vážný č. 14171).

⁴³³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 1924, pod spis. zn.: R II 27/24 (Vážný č. 3451).

⁴³⁴Rozhodnutí ze dne 30. ledna 1902 pod spis. zn. č. 17.879/1, Práv. 133/02, m. v. 521, Gl.U. 1743.

⁴³⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. října 1933, pod spis. zn: RV I 1732/33 (Vážný č. 12919).

⁴³⁶Podle znění konkrétní smlouvy či ze zákona.

jednotlivých jejích dílů potřeboval vždy schválení exekučního soudu stejně jako k opatřením, která nenáležela k běžnému hospodaření s nemovitostí.

Vymáhající věřitel započítím vnučené správy nabyt tzv. „právo úkojné“, což znamenalo, že měl právo na uspokojení své pohledávky z výtěžků z nemovitosti plynoucích. Nejednalo se ale o právo zástavní, neboť při zřízení exekučního zástavního práva šly výtěžky z nemovitosti i nadále dlužníkovi – věřitel měl pouze svůj nárok lépe zajištěn pro případ neplnění dlužníkovi povinnosti.

Prvorepubliková právní teorie nebyla ale v otázce povahy zástavního práva a vnučené správy jednotná, jak k tomu uvádí prof. Hora „Právní povaha tohoto práva je v teorii nanejvýše sporná. Sluší považovati nyní za převládající náhled, dle něhož právo úkojné není právem zástavním, a to ani t. zv. neúplně vyvinutým; mínění se však rozcházejí potud, že dle jedněch je právo úkojné právem samostatným povahy soukromoprávné, dle jiných povahy veřejnoprávné. Mínění poslednímu sluší přisvědčiti a právo úkojné považovati za právo povahy procesní, a to proto, že právo toto podmíněno jest zahájením a trváním řízení exekučního, takže bez zahájení řízení exekučního vůbec nevzniká.“⁴³⁷

Zápisem vnučené správy do veřejné knihy, případně po jejím odevzdání správci (u nezapsané nemovitosti), nemohla již být vedena jiná nová samostatná exekuce, jejímž předmětem by měla být tatáž nemovitost.⁴³⁸ Nemohla být na ni nařízena ani další vnučená správa. Ostatní věřitelé se mohli „jen“ připojit k již běžící vnučené správě za podmínek již běžící vnučené správy. Ani politická a berní správa (sekvestrace) nebyla přípustná.⁴³⁹

Vnučený správce byl považován za veřejný orgán, nikoli za zmocněnce dlužníka nebo věřitele, a to i přes to, že držel během vnučené správy věci v zastoupení vlastníka a pro něho,⁴⁴⁰ a že byl za svoji činnost odměňován, a to nikoliv státem. Odměna mu byla vyměřena vždy podle rozsahu, obtížnosti a pečlivosti jeho hospodaření na

⁴³⁷HORA, V. *Exekuce na nemovitosti, základy přednášek*. Praha: Všehrad, 1924, s. 21.

⁴³⁸Srv. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. června 1927, pod spis. zn: R I 176/27 (Vážný č. 7151).

⁴³⁹HARTMANN, A. *Exekuční řád a Exekuční zákon*. 2. vydání. Praha: Kompas, 1934, s. 650.

⁴⁴⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1935, pod spis. zn: Rv I 1133/32 (Vážný č. 14171).

nemovitosti, kterou mu určoval exekuční soud na základě jeho návrhu.⁴⁴¹

Vnucený správce byl povinen v době určené exekučním soudem podat soudu zprávu o hospodaření na nemovitosti.⁴⁴² S hospodařením vnuceného správce po té, co podal zprávu o hospodaření soudu, musel být seznámen dlužník i věřitel,⁴⁴³ kteří mohli vznést připomínky, se kterými se soud musel vypořádat.

Správce měl také nárok na náhradu správních výdajů, které vynaložil při správě nemovitosti. Pro usnadnění výkonu správy si se souhlasem soudu vybíral z výtěžků přiměřené zálohy. Soud po předložení správy následně buď hospodaření vnuceného správce schválil, nebo nařídil doplnění zprávy, případně ji mohl i neschválit – v takovém případě mu mohl soud i „určiti náhradu jakouž správce podstatě spravované jest povinen.“⁴⁴⁴ Takové rozhodnutí soudu bylo dokonce přímým exekučním titulem, takže se správce mohl stát rázem i osobou, na jehož majetek byla vedena exekuce – pochopitelně jen pokud náhradu nezapltil.

Z výtěžku vnucené správy se uhrazovaly správní výdaje spojené se správou, pohledávky vymáhajícího věřitele a případně též dalších oprávněných. Výtěžkem byly všechny užítky a příjmy z nemovitosti (nebyly-li z exekuce vyloučeny) a plody získané po odevzdání nemovitosti správci.

Vnucený správce byl oprávněn hradit z výtěžků hospodaření na nemovitosti přímo některé nezbytné výdaje, jako byly např. výdaje na správu a obvyklé náklady spojené s užíváním nemovitosti, a to včetně placení daně z nemovitosti, dále pak povinná plnění z pojišťovacích smluv, mzdy a další platy osobám zaměstnaným při hospodaření s nemovitostí, náklady na vnucenou správu, náklady na udržování a nutné opravy nemovitosti, různé opěťující se dávky (např. důchody, výživné, dávky z výměnků), které měly přednost před nároky vymáhajícího věřitele. Správce byl také oprávněn případně pozdržet část uvedených výplat v případě, že by byl ohrožen jeho nárok na odměnu a za tímto účelem mohl exekuční soud zmocnit správce, aby si

---

⁴⁴¹ § 113 exekučního řádu.

⁴⁴² Pokud byl správce v prodlení, mohl mu soud uložit pořádkový trest nebo snížit jeho odměnu.

⁴⁴³ A to způsobem stanoveným v ustanovení § 116 exekučního řádu.

⁴⁴⁴ HORA, V. *Exekuce na nemovitosti, základy přednášek*. Praha: Všehrd, 1924, s. 28.

z výtěžků z nemovitosti ponechal část příjmů.⁴⁴⁵

V případě, že byl k dispozici dostatek výtěžků plynoucích z nemovitosti, byl soud oprávněn výtěžek rozdělit i před předložením vyúčtování správce. Z úřední povinnosti pak soud musel přikročit k rozdělení výtěžků po uplynutí více než jednoho roku, když byl výtěžek nízký.⁴⁴⁶

K rozvržení výtěžků nařizoval soud jednání.⁴⁴⁷ Přítomni měli být kromě dlužníka a vymáhajícího věřitele též zástupci berního úřadu, správce a další věřitelé dlužníka. Vyplácení pohledávek z výtěžku vnučené správy nemovitosti se rozdělovalo v pořadí, které určoval exekuční řád.⁴⁴⁸

Nejprve se uhrazovaly náklady na vnučenou správu, pokud nebyly kryty již poskytnutou zálohou správcem. Dále se vyplácely veřejné dávky a poplatky, které byly spojeny s nemovitostí za dobu vnučené správy a nebyly správcem již uhrazeny, a dále ty, jež vznikly tři roky před nařízením vnučené správy. Po té se uhrazovaly opakující se platby, jako byly úroky, výživné a důchody, které dospěly jeden rok před zahájením vnučené správy. Pokud něco z výtěžku ještě zbylo, hradila se pohledávka, která byla exekučním titulem a na základě které se zavedla vnučená správa.

Pokud bylo více vymáhajících dlužníků, rozhodovalo při výplatě pořadí, ve kterém byla zanesena knihovní poznámka o vnučené správě (pokud nebylo zřízeno zástavní právo – pak měl takový věřitel přednost). Pro splácení jistiny pohledávek, k jejichž vymožení byla povolena vnučená správa, tak bylo rozhodující pořadí úkojných práv.⁴⁴⁹

Naposled se uspokojovaly z výtěžku vnučené správy pohledávky za státem starší tří let před nařízením vnučené správy, pak ty, co byly starší jednoho roku před jejím nařízením a týkaly se výše uvedených opakujících se plateb. Zbytek výtěžku se pak

---

⁴⁴⁵§ 120 exekučního řádu.

⁴⁴⁶§ 122 exekučního řádu.

⁴⁴⁷Tzv. rok. Viz § 123 exekučního řádu.

⁴⁴⁸V ustanovení §§ 124 až 126.

⁴⁴⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1938, pod spis. zn: R II 57/38 (Vážný č. 16838).

předával dlužníkovi. Proti rozvržení plateb byl přípustný opravný prostředek, který mohl podat dlužník nebo věřitelé.⁴⁵⁰

Vymáhající věřitel případně musel vrátit vymoženou částku, kterou mu vnucený správce neprávem (omylem) vyplatil. Věřitel se tak mohl bezdůvodně obohatit, pokud na újmu vnuceného správce a ostatních účastníků, kteří měli nárok na uspokojení z přebytků výtěžků vnucené správy, převzal vymožené plnění. „Vnucený správce jest i po svém zproštění úřadu osobně oprávněn domáhati se vrácení částky neprávem vyplacené, dokud však onu částku vnucené správě sám nenahradil, může se domáhati na obohaceném věřiteli jen složení částky u exekučního soudu.“⁴⁵¹

Z úřední moci byla vnucená správa zrušena tehdy, když byly zaplacený veškeré pohledávky a příslušenství, k jejichž uhrazení byla nařízena. Exekuční soud byl také oprávněn (z úřední moci, ale i na návrh) vnucenou správu zrušit při špatných vyhlídkách hospodaření („Exekuci vnucenou správou jest zastaviti, pakli v dohledné době nepovede k úkoji vymáhajícího věřitele.“⁴⁵²), zejména za předpokladu, že by si její další trvání vyžadovalo další náklady, které by z příjmů nemovitosti nemohly být uhrazeny, a vymáhající věřitel na pokračování správy nesložil potřebnou zálohu. Samozřejmě, že vnucená správa mohla být kdykoliv zrušena na návrh vymáhajícího věřitele, když mu např. dlužník svůj dluh zaplatil. Pokud byla vnucená správa nařízena současně pro pohledávky několika věřitelů, pak návrh jednoho z nich působil jen proti tomuto navrhovateli.

Po právní moci rozhodnutí soudu o zrušení nucené správy, nabyt dlužník opět veškerá práva hospodařit s nemovitostí. Mohl ji tak opět nerušeně užívat, výtěžky vybírat a s nimi dále nakládat. Exekuční soud nechal zároveň z úřední moci vymazat poznámku vnucené správy z knihovní evidence a přikázal vnucenému správci, aby nemovitost odevzdal dlužníkovi. Dále musel soud uvědomit třetí osoby, které své závazky dosud měly platit správci, že nucená správa byla ukončena, a že své závazky mají platit opět vlastníku nemovitosti.

---

⁴⁵⁰V intencích ustanovení § 128 exekučního řádu.

⁴⁵¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. února 1938, pod spis. zn.: Rv I 1696/36 (Vážný č. 16681).

⁴⁵²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. března 1924, pod spis. zn.: R I 170/24 (Vážný č. 3585).

Podobný postup zde vyložený pro nucenou správu nemovitosti jako celku se analogicky vztahoval na nucenou správu jednotlivých nemovitostních podílů.

3.2. Nucená dražba

Nucená dražba nemovitosti byla a je bezesporu nejkrajnějším právním prostředkem, jak vymoci věřitelovu pohledávku. Dražba znamenala fatální zásah do vlastnického práva dlužníka; přivedla prodej dlužníkovy nemovitosti soudem, došlo tak ke ztrátě jeho vlastnického práva k nemovitosti, které přešlo na vydražitele.

Dražbu nepovažujeme podle její právní povahy za kupní smlouvu, protože dlužník nemá právní postavení prodávajícího. Nemůže totiž prodat svoji nemovitost za jím určenou cenu, ale nemovitost se v dražbě prodává za cenu, za kterou ji je někdo ochoten vydražit.

V pozici prodávajícího není ani věřitel (věřitelé), ač je z výtěžku dražby uspokojován. Věřitele rovněž nemůžeme považovat za kupujícího, protože vlastnické právo k nemovitosti nenabývá. Za prodávajícího tak můžeme pokládat soud, který při výkonu donucovací moci státu ve všeobecném zájmu plní povinnosti prodávajícího, tedy nemovitost prodat a převést na vydražitele vlastnické právo k nemovitosti. Ani na vydražitele nemůžeme nahlížet jako na kupujícího.

V případě nucené dražby se totiž nejedná o soukromoprávní vztah mezi žádnou ze zúčastněných stran, ale jde o vztah veřejnoprávní, a to i přes to, že soud s použitím donucení napravuje nedostatek na straně dlužníka, resp. porušení smlouvy, které ale náleží do oblasti soukromého práva.

3.2.1. Nucená dražba za první republiky⁴⁵³

V případě nemovitosti představovala nucená dražba nejzášší právní prostředek k vymožení věřitelovy pohledávky. Řízení se zahajovalo na návrh na povolení nucené dražby. Obligatorní přílohou návrhu, kromě obvyklých náležitostí, bylo u nemovitosti listinné osvědčení (úřední výpis), že je ve vlastnictví (držení) nebo spoluvlastnictví (spoludržení) dlužníka.

Roku 1924 rozhodl Nejvyšší soud, že nelze vést exekuci vnucenou dražbou na zůstavitelovu nemovitost proti jeho dědici, kterému již byla doručena odevzdací listina, ale pozůstalost nebyla dosud zapsána v pozemkové knize.⁴⁵⁴

Exekuce vnucenou dražbou mohla být vedena i na nemovitý majetek zařazený do záboru podle záborového zákona č. 215/1919 Sb. z.a n. Avšak zde musel k ní dát souhlas státní pozemkový úřad. Je znám případ, kdy prvoinstanční soud exekuci nucenou dražbou povolil (k návrhu byl přiložen souhlas pozemkového úřadu), odvolací soud však povolení zamítl s tím, že na zabraný majetek může být vedena exekuce pouze vnucenou správou. Nejvyšší soud jeho usnesení zrušil, potvrdil stanovisko okresního-exekučního soudu s tím, že „účelem zákonů je snaha zabránit, aby využitím některých ustanovení exekučních i dalších předpisů bylo ztěžováno a mařeno provádění pozemkové reformy“.⁴⁵⁵

Pokud nemovitost nebyla zapsána ve veřejných knihách, vyžadoval soud ověřené opisy všech tzv. zájemných popisů příslušné nemovitosti. Dále pak listinné osvědčení o věcných právech a břemenech zřízených na nemovitosti a nájemních nebo pachtovních právech, právu zpětné koupě a předkupních právech.

Kromě vymáhajícího věřitele musel soud o povolení dražby informovat všechny osoby, pro které podle výkazů předložených soudu na nemovitostech byla vložena práva

---

⁴⁵³K této kapitole srv. LÍSKA, M. *Nucená dražba nemovitostí dle exekučního řádu ze dne 27. května 1896 č. 79 ř.z.* Tábor: Václav Kraus, 1896.

⁴⁵⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 304/1924, ze dne 29. dubna 1924, (Vážný č. 3780).

⁴⁵⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 134/1924, ze dne 27. února 1924, (Vážný č. 3535).

zpětné koupě nebo pohledávky zajištěné zástavním právem. Osobám oprávněným ke zpětné koupě bylo oznámeno, že mají své právo vykonat ve lhůtě jednoho měsíce od doručení oznámení, jinak jejich právo zaniklo.

V případě nemovitostí zapsaných ve veřejné knize dožádal soud, který dražbu povoloval, z úřední moci knihovní soud, který nemovitost evidoval, aby povolení dražby knihovně poznamenal, (tj. aby zapsal poznámku o zahájení dražebního řízení); pokud byl tento povolující soud současně v daném případě knihovním soudem, nařídil tuto poznámku *ex offio*.

U nemovitostí nezapsaných ve veřejné knize exekuční soud, jakmile dražbu povolil nebo o výkon povolené dražby byl požádán, z úřední moci nařídil tzv. zájemný popis nemovitosti pro vykonatelnou pohledávku vymáhajícího věřitele. Povolená dražba pak byla poznamenána v zápise o vykonaném tzv. zájemném popise.

Poznámka, že dražební řízení bylo zahájeno, byla materiálně i procesně velmi významná. Povolená dražba mohla být provedena tak i proti každému pozdějšímu nabyvateli nemovitosti. Věřitel, v jehož prospěch dražba směřovala a poznámka byla zapsána, měl právo na přednostní úhradu své vykonatelné pohledávky i s příslušenstvím z dražebního výtěžku přede všemi osobami, které by teprve později získaly knihovní práva na nemovitosti nebo nemovitost samotnou dražbou.

Jakmile byla zapsána knihovní poznámka, že bylo zahájeno dražební řízení, nemohlo (pokud toto řízení bylo v běhu, pro další vykonatelné pohledávky) již být zahájeno zvláštní dražební řízení o téže nemovitosti.⁴⁵⁶ U nemovitosti nezapsané ve veřejné knize, rozhodoval čas (datum) tzv. zájemného popsání nebo poznámky o povolení dražby v zápisu předcházejícím zájemným popsáním.

Exekuční soud, který povolil dražbu již dražené nemovitosti nebo byl dožádán, aby povolenou dražbu vykonal, uvědomil věřitele, který navrhl dražbu jako druhý, že a k jakému zahájenému dražebnímu řízení přistoupil. O každém případně dalším přístupu

---

⁴⁵⁶Podle ustanovení § 139 exekučního řádu.

uvědomil i dlužníka a další věřitele, na jejichž návrh bylo dražební řízení zahájeno.

U každé nemovitosti dané do dražby, měl exekuční soud povinnost nařídít její odhad a jmenovat znalce, který jej měl vypracovat. Podle stanoviska Nejvyššího soudu mohl být ve stejném dražebním řízení, které se protáhlo, použit odhad starší než jeden rok a podle něho mohla být stanovena odhadní cena za podmínky, že na nemovitosti od prvního odhadu nedošlo k podstatným změnám, které by ovlivňovaly její hodnotu.⁴⁵⁷

Provedení odhadu se nesmělo uskutečnit před uplynutím tří týdnů od data povolení dražby. Soud měl rovněž uvědomit dlužníka i vymáhajícího věřitele o nařízení odhadu a o jeho místu a čase konání. Při odhadu muselo být popsáno a odhadnuto i příslušenství nemovitosti. Ustanovení § 141 exekučního řádu umožňovalo také určit hodnotu nemovitosti podle výtěžku. Prováděcím nařízením bylo nařízeno,⁴⁵⁸ kdy u budov místo zjištění jejich hodnoty odhadem může jejich hodnota být určena podle jejich výtěžku vyčísleného pro vyměření reálných daní nebo podle roční daně.

K odhadu byli určeni jeden nebo dva tzv. přísední znalci. U dražených pozemků různých způsobů využití (rybník, les, apod.) mohli být přizváni znalci podle jednotlivých oborů. Ve znaleckém posudku museli uvést, jakou hodnotu nemovitost bude mít, když se zachovají na ní váznoucí služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, ale i jakou hodnotu má bez těchto břemen. Kromě toho musely být služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena na nemovitosti váznoucí odhadnuta samostatně a v odhadním zápise měli odhadci odkázat na listiny, které břemena prokazovaly.

Exekuční řád podrobně upravoval dražební podmínky,⁴⁵⁹ neboť ty formulovaly základní práva a závazky vydražitele a musely obsahovat:

- přesné označení nemovitosti s krátkým popisem jejího příslušenství (při dražbě pouze podílů nemovitostí také odpovídající velikost podílu příslušenství). U dražených budov muselo být uvedeno vlastnictví pozemků, na kterých stály.

---

⁴⁵⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RII 299/1925, ze dne 27. října 1925, (Vážný č. 5399).

⁴⁵⁸Viz HARTMANN, A. *Exekuční řád exekuční zákon*. Praha 1934, s. 734. Hartman zde upozorňuje, že prováděcí nařízení řešící tuto záležitost bylo vydáno až roku 1934.

⁴⁵⁹§ 146 exekučního řádu.

„Na stavbu zbudovanou na cizí půdě jest možno vésti exekuci dle předpisů o exekuci na nemovitosti“, rozhodl nejvyšší soud v případě dražené cihelny, která jako dočasné zařízení byla vystavěna na pronajatém pozemku. Odvolatel chtěl zabránit dražbě cihelny argumentací, že tvoří příslušenství pozemku, což nejvyšší soud neuznal. Odkázal přitom na třetí dílčí novelu Všeobecného občanského zákoníku z roku 1916, která stavby na cizí půdě prohlásila „za rovny nemovitostem“.⁴⁶⁰

- ustanovení o výši jistoty a způsobu jejího složení,
- označení případných služebností, výměnků a jiných břemen nenáležících k nemovitosti, které by vydražitel musel převzít bez započtení do nejvyššího podání,
- nejnižší podání,
- nejvyšší podání a způsob jeho zaplacení,
- dobu, od které přechází nebezpečí na dražené nemovitosti, její užitky a břemena na vydražitele,
- určení času a podmínek odevzdání nemovitosti vydražiteli a vložení jeho vlastnického práva do veřejných knih.

Jestliže dražební podmínky odpovídaly zákonným předpisům, schválil je exekuční soud bez ústního jednání. Vymáhající věřitel mohl navrhnout stanovení jiných podmínek a soud je projednal při ústním jednání. K němu předvolal dlužníka, vymáhajícího věřitele a všechny osoby, které na nemovitosti uplatňovaly věcná práva a břemena.

Hypotekární věřitel s přednostní pohledávkou zajištěnou zástavním právem, která měla přednost před právem vymáhajícího věřitele, mohl soudu navrhnout, aby prozatímně určil pohledávky a břemena, jež předcházejí práva věřitele.⁴⁶¹ Účelem tohoto kroku bylo získat podklad pro podání odporu proti budoucímu příklepu z důvodu možného nedostatku prostředků na úhradu pohledávky hypotekárního věřitele v nejvyšším podání.

Prozatímní určení stavu břemen bylo omezené časově. Návrh mohl být podán

---

⁴⁶⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R II 499/1923, ze dne 15. ledna 1924, (Vážný č. 3397).

⁴⁶¹Tzv. zatímní určení stavu břemen.

jen do osmi dnů po vyrozumění o povolení nucené dražby. Soud k projednání nároku stanovil ústní jednání. Účastník řízení, který popíral výši, pořadí nebo existenci nároků předložených jiným účastníkem, musel svá tvrzení doložit do pěti dnů.⁴⁶²

Vymáhající věřitel měl k návrhu přiložit návrh dražebních podmínek. Pokud tento návrh chyběl v okamžiku, když do spisu došel popis a odhad nemovitosti, soud vyzval věřitele, aby v určené lhůtě předložil exekučnímu soudu takový návrh nebo aby do protokolu prohlásil, že jsou mu dražební podmínky známy, jinak bylo dražební řízení zrušeno. Zároveň z úřední moci exekuční soud dbal na to, aby zápisy o popisu a odhadu byly úplné, věrné a správné.

V případě dražby nemovitosti nezapsané ve veřejné knize, byl exekuční soud navíc povinen vyhláškou vyzvat všechny osoby, které se dovolávaly věcných práv k dražené nemovitosti, aby svá práva a nároky v určené lhůtě ohlásily u soudu, jinak k nim bylo možné přihlídnout v dražebním řízení, jen pokud byly zřejmé z exekučních spisů.

Exekuční řád dále podrobně upravoval otázky jistoty (*vadia*).⁴⁶³ Jistota musela dosahovat alespoň desetinu odhadní ceny dražené nemovitosti a jejího příslušenství, pokud soud nerozhodl jinak. V dražebních podmínkách mohl být soudce, který řídil dražební rok, zmocněn, aby vymáhajícímu věřiteli, jestliže se dražby účastnil, nebo podavatelům, kterým na nemovitosti vázly pohledávky zajištěné knihovně, zcela nebo částečně prominul povinnost zřídit zvláštní jistotu. Jistotu skládat nemusely osoby, které jménem státu, zemského správního celku nebo instituce státní nebo zemské správy se jako dražitelé účastnily dražby.

Jistota složená vydražitelem zůstávala v úschově soudu až do doby, kdy vydražitel splnil všechny závazky uložené dražebními podmínkami nebo byl-li příklep pravomocně odepřen. Jistota složená nejvyšším podatelem u soudu sloužila jako zástava za všechny nároky, které z dražby proti nejvyššímu podateli mohly případně vzniknout. Ostatním dražitelům soud složenou jistotu vrátil do konce dražebního roku, což muselo

---

⁴⁶²Podle ustanovení § 166 exekučního řádu.

⁴⁶³V ustanoveních §§ 147 až 149 exekučního řádu.

být uvedeno v zápise o dražbě a dražiteli.

Služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, které měly přednost před právem vymáhajícího věřitele, musely být od vydražitele převzaty bez započtení do nejvyššího podání. Břemena, která však byla v pořadí až za nároky vymáhajícího věřitele, přebíral jen vydražitel, pokud podle jejich pořadí mohla být uhrazena z rozdělované podstaty.

Pokud bylo několik vymáhajících věřitelů, musela být převzata bez započtení do nejvyššího podání pouze břemena, která předcházela v nejlepší pořadí vymáhajícího věřitele. Soud se souhlasem oprávněného mohl pořadí měnit. Pro práva, resp. nároky z nájmu a pachtu knihovně zapsané platily občanskoprávní předpisy.⁴⁶⁴ Práva zpětné koupě, neuskutečněná ve stanovené době, byla po provedeném dražebním řízení vymazána bez nároku na náhradu.

V dražebních podmínkách muselo být stanoveno nejnížší podání (jak je uvedeno výše). Při probíhající dražbě nesmělo být přihlíženo k podáním, která nedosahovala dvou třetin odhadní hodnoty nemovitosti a jejího příslušenství. U domů platila polovina odhadní hodnoty. Na návrh vymáhajícího věřitele mohl soud určit jako nejnížší podání částku vyšší. Pokud při dražbě nebylo v nabídkách podáno alespoň toto nejnížší podání, bylo navrženo nové dražební řízení. Pozemky a venkovské statky se mohly opětovně dražit nejdříve po půl roce od první neúspěšné dražby.

Exekucním řádem byl také podrobně upraven postup úhrady nejvyššího podání. Jednu čtvrtinu částky nejvyššího podání musel vydražitel složit v hotovosti u soudu do čtrnácti dnů od právní moci příklepu.⁴⁶⁵ Další postup splácení do celkové výše vydražené částky (u nejvyššího podání) závisel na stanoviscích případných zástavních věřitelů, kteří měli obdržet úhradu svých zajištěných nároků. Ty stejně jako věcná břemena, např. výměnek nebo různé služebnosti musely být započteny do částky, kterou byl vydražitel povinen celkem v hotovosti zaplatit. O jejich hodnotu se tři čtvrtiny snižovaly.

---

⁴⁶⁴Podle § 121 ABGB.

⁴⁶⁵§ 152 exekucního řádu.

Avšak různé další platby s vydražením nemovitosti související, např. výživné, úroky z převzatých pohledávek nebo náklady soudního řízení se do úhrnu částky nejvyššího podání pro platbu v hotovosti nezapočítávaly.

S ohledem na další uvedené závazky vydražiteli stanovená zbývající část měla být zaplacená do pokladny soudu opět v hotovosti ve dvou dalších splátkách vždy po dvou měsících ode dne právní moci příklepu. U soudu zůstávaly ještě hotové peníze složené před dražbou jako jistina. Mohly být použity k doplnění poslední splátky nejvyššího podání. Po splnění všech ostatních dražebních podmínek exekuční řád pamatoval i na úroky ze splátek, které vydražitel hotově složil. Připočítaly se do rozdělované podstaty. Převodní poplatky za nově získanou nemovitost si vydražitel do nejvyššího podání započítat nemohl.

Závažnou otázkou při převodu nemovitosti dražbou hrálo také určení okamžiku přechodu všech rizik spojených se získáním nemovitého majetku. Nebezpečí spojené s vlastnictvím vydražené nemovitosti přešlo na vydražitele dnem udělení příklepu. Od tohoto dne měl právo na všechny plody a příjmy související s nemovitostí. Současně na něj přecházely i všechny povinnosti, i daně a veřejné dávky a také dluhy převzaté k započtení na nejvyšší podání.

Pro mezidobí během něhož nemovitost prodaná dražbou nebyla odevzdána vydražiteli, mohl vymáhající věřitel a každý jiný věřitel zajištěný na nemovitosti zástavním právem u exekučního soudu navrhnout nařízení zatímní správy nemovitosti. Tuto správu mohl vydražitel také navrhnout už při dražebním roku nebo později, když splnil dražební podmínky. Na zatímní správu se analogicky vztahovala ustanovení o vnucené správě.

Až po splnění všech dražebních podmínek bylo možno odevzdat vydražené nemovitosti včetně příslušenství vydražiteli. V této fázi řízení mohl být ve prospěch vydražitele proveden příslušný knihovní zápis vlastnického práva. Postup při odevzdání nemovitosti byl poměrně podrobně a instruktivně stanoven.⁴⁶⁶

---

⁴⁶⁶Viz § 349 exekučního řádu.

Přejdeme ještě podrobněji k dvěma hlavním institutům předcházejícím již konkrétní dražbě – dražební vyhlášce a termínu konání dražby. Po určení dražebních podmínek určil soud tzv. dražebním ediktem (dražební vyhláškou) dražební rok (termín konání dražby). Mezi povolením dražby a stanoveným dnem jejího konání musely uplynout nejméně tři měsíce. To neplatilo u opětovné dražby nebo u nové dražby, když byl odepřen příklep. Dražba samozřejmě nesměla proběhnout předtím, než nabylo povolení dražby a dražební podmínky právní moci.

Exekuční řád podrobně stanovil obsah dražební vyhlášky,⁴⁶⁷ tzn., že musela obsahovat:

- přesné označení dražené nemovitosti a příslušenství, které s ní bude prodáváno, hodnotu obojího, případnou velikost podílu na nemovitosti, když se nedražila celá. U nezaknihovaných (ve veřejné knize nezapsaných) majetků měl být uveden i aktuální držitel nemovitosti,
- den, hodinu, čas a místo dražby a nejnižší podání,
- sdělení, že dražební podmínky a listiny týkající se dražby, odhadní protokoly atd. jsou k nahlédnutí u exekučního soudu,
- sdělení, že pouze osoby, které mají k nemovitosti práva nebo břemena a bydlí v obvodu exekučního soudu, budou upozorněny na kroky dražebního řízení, všechny ostatní měly k využití jen úřední soudní desku,
- výzvu k uplatnění práv k nemovitosti, která by nepřipouštěla její dražbu u soudu nejpozději v den dražby před jejím zahájením, jinak by nebyla platná.

Dražební vyhláška, obdobně jako žaloba, se doručovala. Znění dražební vyhlášky muselo být doručeno dlužníkovi, vymáhajícímu věřiteli a všem osobám, které měly podle soudu zřízena věcná práva a břemena na nemovitosti nebo na právech na této nemovitosti váznoucích nebo pro ně byla vložena předkupní práva. V případě nemožnosti doručení těmto osobám soud musel ustanovit opatrovníka.

Vyhláška byla doručována též berním orgánům, případně veřejným institucím

---

⁴⁶⁷V ustanovení § 170 exekučního řádu.

pod státním dozorem, pokud ji vlastnily. Dražební rok se kromě toho vyhlašoval způsobem obvyklým v místě, tj. v obci, kde ležela nemovitost.

Problematikou dražebního roku se zabýval také Nejvyšší soud, kdy se mimo jiné zabýval opravným prostředkem (odporem) proti příklepu na provedené dražbě nemovitosti s odůvodněním, že vyhlášení dražebního roku nesplňovalo ustanovení zákona.

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu dva svědkové potvrdili, že jeden den před termínem dražby, tj. 1. června 1925, oznámení (edikt) o jejím konání nebylo přibito na obecní desce. Nejvyšší soud se opřel o výpověď obecního zapisovatele, který tvrdil, že dražební edikt vyvěsil dne 18. dubna 1925, tedy dlouho před dražbou, a příklep potvrdil. V rozhodnutí bylo stanoveno, že exekuční řád nepředpisuje, jak dlouho má edikt zůstat vyvěšen na obecní desce.⁴⁶⁸

Aby byl připravovaný prodej dražbou zapsán v pozemkové knize nebo jiné příslušné veřejné knize, musel exekuční soud nařídit ex offo tento záznam provést.

Po vyhlášení dražby a před jejím konáním měl dlužník povinnost umožnit potencionálním dražitelům prohlídku dražené nemovitosti a jejího příslušenství. Aby byla vyloučena případná libovůle, soud stanovil určité dny a hodiny. Při tom měl brát v úvahu dlužníkovy možnosti a potřeby, aby provoz jeho hospodářství nebyl rušen.

Dražební rok se konal veřejně a zpravidla v místě příslušného osudu. Z důležitých důvodů, např. při vyhlídce větší účasti dražitelů a naděje na vyšší nabídky mohla dražba na návrh proběhnout v místě, kde ležela nemovitost.

Dražbu řídil soudce. Byl oprávněn učinit všechna potřebná opatření, aby byl zachován pořádek a aby zamezil nedovolené úmluvy mezi dražiteli, zastrašování a jiné maření nabídek. Rozhodoval také o všech námitkách a návrzích, přednesených během dražby jednotlivými účastníky, kterým i pak zůstávalo právo podat později odpor proti

---

⁴⁶⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 775/1925, ze dne 9. září 1925, (Vážný č. 5259).

příklepu.

Na žádost přečetl soudce při dražebním roku dražební podmínky a oznámil přítomným výši daní, přírážek, poplatků a jiných veřejných dávek s vedlejším příslušenstvím, které musely být zaplacené v hotovosti, prohlášení, která učinili věřitelé o uspokojení svých nároků nebo o převzetí dluhu vydražitelem,⁴⁶⁹ a dále pak výši pohledávek, které byly přihlášeny věřitelem z úvěru nebo jistoty.

Případně také přednesl zevrubnější vysvětlení o dražebních podmínkách, o částkách pohledávek, které na nemovitosti byly zajištěny, o břemenech, jež vydražitel má převzít, i o všech ostatních poměrech týkajících se prodávané nemovitosti ve formě dražby, pokud to vyplývalo ze spisů. Závěrem oznámil pořadí, ve kterém bude vyvolávat několik nemovitosti téhož dlužníka nebo podílů na nemovitostech prodávaných při témže roku. Nejdříve po uplynutí půl hodiny po době určené za začátek dražby soudce vyzval k dražení.

Aby nemohlo dojít ke střetu zájmů, nemohl být dražitelem soudce řídící dražbu, zapisovatel, vyvolávač a sám dlužník. Ten nemohl dražit nejen svým jménem, ale ani jménem jiné osoby.

Podání musela být v souladu s určenými dražebními podmínkami a jen od osob, které složily jistotu. Každý dražitel byl vázán svým podáním, dokud někdo jiný neučinil vyšší podání. Dražba pokračovala až do doby, po kterou byla přihlašována vyšší podání. Dražba byla skončena, když přes dvojí vyzvání v pěti minutách po druhé výzvě nebylo již učiněno vyšší podání. Na tuto skutečnost museli být dražitelé soudcem upozorněni. Před koncem dražby musel soudce ještě jednou zvýšeným hlasem oznámit poslední podání a pak prohlásit konec dražby. V zápise měl uvést dobu přesně na hodiny a minuty.

Při končící dražbě měl soudce povinnost zjistit u přítomných osob při dražebním jednání, zda některé nepodávají odpor proti usnesení o udělení příklepu, přičemž

---

⁴⁶⁹§ 171, odst. 2 exekučního řádu.

opravný prostředek mohly uplatnit pouze ty osoby, které byly při dražebním roku přítomné, mezi nimi samozřejmě i vydražitel.

Vydražitel mohl např. uplatňovat rozpor mezi skutečnými podmínkami uděleného příklepu a těmi, které byly uvedeny v písemném usnesení. Důvodem pro podání odporu mohlo být také porušení předpisů obecnějšího charakteru, při složitějších dražbách více pozemků mohlo dojít např. k záměně některých parcelních čísel, mohly být přehlédnuty ve spisech založené dílčí nároky třetích osob, jak složitou formulací vyjadřoval zákon: „...příklep se nesrovnává s obsahem protokolu o dražebním stání sepsaného nebo jiných spisů, ku kterým podle předpisu tohoto zákona mělo být přihlédáno.“⁴⁷⁰ Důvody uvedené pro odpor musely být zjištěny z úřední povinnosti.

Pro podání odporu dle exekučního řádu se jednalo o tyto skutečnosti:⁴⁷¹

- když lhůta od nařízení dražebního roku do dne jeho konání byla kratší než jeden měsíc,
- vyhláška dražebního roku nespĺňovala předepsaný obsah nebo nebyla uveřejněna způsobem ustanoveným zákonem,
- konání dražby nebylo oznámeno všem osobám, které na ně měly nárok,
- když dražební řízení pokračovalo přes případné usnesení o jeho zrušení,
- při dražbě nebyly respektovány všechny podmínky dané exekučním zákonem, nebo byl některý podavatel neprávem odmítnut,
- podmínky, za kterých bylo učiněno nejvyšší podání, se odchýlily od určených dražebních podmínek, nebo podání, pro které se žádal příklep, podle těchto dražebních podmínek nesmělo být připuštěno,
- nejvyšší podavatel nebyl způsobilý uzavřít smlouvu, o kterou jde, nebo vydražené nemovitosti nabýt nebo nejvyšší podání bylo učiněno zástupcem, jenž se řádně neprokázal plnou mocí,
- nejvyšší podání nestačilo, aby i s příslušenstvím byla úplně uhrazena pohledávka odporujícího věřitele zajištěná zástavním právem, která předcházela nároky vymáhajícího věřitele.

---

⁴⁷⁰ § 187, odstavce prvního exekučního řádu.

⁴⁷¹ Podle ustanovení § 184 exekučního řádu.

Soudce, který prováděl dražbu, vydal usnesení, kterým příklep udělil podateli nejvyšší nabídky a uznal ji za přípustnou přímo při dražebním roku za předpokladu, že nebyl podán odpor. V usnesení byla uvedena osoba vydražitele, vydražená nemovitost s příslušenstvím přecházející na vydražitele a výše podání, které bylo příklepem přijato. Do osmi dnů po dražbě musel být příklep vyhlášen vyvěšením na soudní desce a poznamenán ve veřejné knize.

Tzv. udělení příklepu mělo více právních účinků. Na vydražitele přešlo jednak vlastnické právo k vydražené nemovitosti. Knihovní vklad ale mohl být proveden až poté, co vydražitel splnil všechny dražební podmínky. Okamžikem příklepu přešla na vydražitele také břemena spojená s vlastnictvím nemovitosti a nebezpečí na ní. Příklepem přešly na vydražitele rovněž všechny plody a užitky plynoucí z nemovitosti. I všechna práva z pojišťovací smlouvy týkající se předmětné nemovitosti přešla na vydražitele.

Exekuční soud podle konkrétních okolností mohl příklep – a tím provedenou dražbu, na základě odporu usnesením zrušit. Po nabytí právní moci nejvyšší podatel – vydražitel žádal vrácení složené jistoty nebo zrušení záповědi (v případě ustanovení § 148, odst. 2. exekučního řádu⁴⁷²), dané vydražiteli a knihovní poznámka byla vymazána.

Exekuční řízení pokračovalo zpravidla novým návrhem vymáhajícího věřitele, aby byl nařízen nový dražební rok. Tento návrh musel podat u exekučního soudu v jednom měsíci po tom, co odepření příklepu nabylo právní moci. Po uplynutí této lhůty mohl být iniciativní naopak dlužník a návrh mohl být zrušen pro stejnou vykonatelnou pohledávku. Vymáhající věřitel pak před uplynutím půl roku nemohl navrhnout opakování dražby nemovitosti vzaté do exekuce. Vymáhajícího věřitele měl soud současně v tomto smyslu poučit, když mu oznamoval, že byl příklep odepřen.

---

⁴⁷²§ 148 odst. 2: „Pokud nejvyššímu podateli podle § 147, odst. 3 prominuto bylo, aby zřídil jistotu, budiž mu ihned po skončené dražbě zapověděno zciziti, zavaditi nebo zastaviti pohledávku knihovně zajištěnou, a záповěď tato budiž z úřední moci ve veřejné knize poznamenána u příslušné pohledávky. Zápisy, kterých bylo dobyto proti nejvyššímu podateli po této poznámce, nemohou tomu zabrániti, aby pohledávky nebylo užito k uspokojení všech nároků, které z vydražení proti němu vzniknou.“ (Poznámka autora: ustanovení cituji jako ukázkou precizní právnícké stylistiky starých předpisů.)

Podle stejných předpisů se realizovala i opakovaná dražba, a podle dražebních podmínek, určených pro dřívější rok. Nemohla-li být po pravomocném odepření příklepu dražba obnovena, soud zrušil dražební řízení.

Exekucním řádem byl chráněn zájem vydražitele po nabytí právní moci příklepu. Jeho práva zůstala zachována i v případě, když byl zrušen dodatečně exekuční titul, na jehož základě soud povolil exekuci. Na druhé straně ovšem vydražiteli zůstaly i povinnosti a závazky související s vydraženou nemovitostí, např. proto, že dražená nemovitost byla v odhadu nadhodnocena, resp. s ní spojené závazky byly odhadnuty níže.

V některých jiných případech ovšem mohl být příklep úspěšně odporem napaden v zájmu jednoho nebo několika věřitelů, kteří své pohledávky měli zajištěny přednostním zástavním právem, když částka nejvyššího podání dosažená při dražbě byla tak nízká, že nestačila k uhrazení zajištěných nároků těchto věřitelů. Při opakované dražbě, která se pak zpravidla uskutečnila, už však tuto možnost věřitelé neměli.

V případě zjišťování opodstatněnosti tvrzení odporujícího věřitele, zda částka nejvyššího podání uhradí pohledávky, byla sečtena částka ocenění břemen, výše daní, přírážek, poplatků a jiným veřejných dávek s příslušenstvím, které byly k dražebnímu roku přihlášeny, případně i k očekávaným změnám zapsaným do pozemkové knihy.

Podaný odpor mohl být soudem uznán za oprávněný. Pakliže k tomu tak došlo, potom bylo celé dražební řízení z úřední moci zrušeno, jakmile usnesení nabylo právní moci. Vymáhající věřitel neměl v tomto případě nárok na náhradu nákladů řízení. Několik vymáhajících věřitelů hradilo náklady podle poměru svých pohledávek.

Soud mohl ponechat příklep v platnosti i přes oprávněně podaný odpor, pokud vydražitel nebo za ním podle své nabídky nejbližší účastník dražby za sebe při probíhající dražbě prohlásil, že své nejvyšší podání ještě zvýší až do částky potřebné k úplnému zaplacení pohledávky odporovatele.

Soudce nebo přítomný zapisovatel musel o průběhu dražebního roku sepsat zápis. Vedle běžných údajů o přítomných úředních osobách a dalších účastnících do zápisu měl být přesně uveden na hodiny a minuty čas zahájení dražebního roku, výzvy k předkládání nabídek (podání) a ukončení dražby. Dále jména dražitelů a částky, které složili jako dražební jistinu.

Zaznamenávala se i všechna podání, jejich přijetí nebo zamítnutí a výsledek – příklep. Proti němu mohly oprávněné osoby podat odpor, do zápisu byl poznamenán odporovatel a obsah odporu, tedy důvody a důkazy, dále vyjádření účastníků. Do zápisu se zahrnuje také případné vrácení dražebních jistot. Zápis podepisovaly osoby, které se účastnily dražebního úkonu jako podavatelé nebo proti příklepu vznesly odpor.

K dosažení vyšší ceny dražené nemovitosti v případě malého zájmu dražitelů sloužil institut předražku.⁴⁷³ Za situace, kdy nejvyšší podání, kterému byl udělen příklep, nedosahovalo tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti a příslušenství, mohla být dražba nabídkou tzv. předražku prohlášena za neplatnou. Osoba usilující tímto způsobem o získání dražené nemovitosti musela prohlásit, že zaplatí cenu alespoň o čtvrtinu vyšší, než bylo dřívější nejvyšší podání, a splní dražební podmínky.

Předražek musela nabídnout exekučnímu soudu ve lhůtě do čtrnácti dnů po příklepu. Zároveň musel soud předražitel doložit, že disponuje potřebnou částkou. U soudu nebo u notáře musel složit hotové peníze, případně v Československé republice emitované cenné papíry použitelné k soudní jistotě. Nabídnutý předražek nemohl být odvolán ani dodatečně. V dalším řízení se o dalším postupu uvědomil vydražitel, který mohl do tří dnů od oznámení zvýšit své podání na částku předražku a nabídky předražitelů pak soud zamítnul. V opačném případě se předražitel s největší nabídkou stal už ode dne příklepu vydražitelem a dřívější dražba pozbyla svého účinku.

---

⁴⁷³Právní institut, jehož účelem je zvýšení výtěžnosti dražeb nemovitostí. V naší právní úpravě opět zaveden od 1. ledna 2013 na základě zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. V textu vycházím z § 195–199 zákona č. 79/1896 ř. z. – exekuční řád. K tomuto institutu srv. např. KRBCOVÁ, V. Institut předražku v právní praxi. *Komorní listy*. 2015, roč. 7, č. 3, s. 35-37; KRBCOVÁ, V. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. *Komorní listy*. 2013, s. 44.

Předražitel měl samozřejmě povinnost splnit všechny závazky, podle exekučního zákona a dražebních podmínek. Současně mu vznikl od toho dne nárok na všechny užitky, které ode dne příklepu náležejí vydražiteli.

Jistota, která byla složena u soudu dřívějším vydražitelem i s úroky a případnými splátkami na nejvyšší podání, musela mu být soudem vrácena. Nemovitost při hladkém průběhu řízení mohla být vydražiteli už odevzdána, obecně byl soud povinen z úřední moci nařídit její zatímní správu.

V občanském soudním řádu z roku 1963 dražba nemovitosti nebyla zakotvena. Znovuzavedení institutu dražby při prodeji nemovitosti nastalo až novelou č. 519/1991 Sb. občanského soudního řádu.⁴⁷⁴ V současné době postup při dražbě je následovný: Exekutorem je vydána dražební vyhláška, která má formu usnesení a obsahuje zákonem stanovené náležitosti.⁴⁷⁵ Od vydání dražební vyhlášky je minimální doba konání dražby třicet dní. Do té doby musí být vyhláška doručena všem účastníkům dražby. Pokrokem v této oblasti je zavedení Portálu dražeb, prostřednictvím kterého se dražby zveřejňují na internetu.⁴⁷⁶ Původní pouhé zveřejňování na úředních deskách soudů či obcí je již přežité a nedostačující. Cena nemovitosti je dána znaleckým posudkem, který vyhotovuje soudní znalec. Od takto určené ceny je odvozeno nejnižší podání, které je stanoveno dražební vyhláškou, a případná minimální výše příhozů při dražbě samotné. V případě dražby nemovitostí ve výši 2/3 výsledné ceny nemovitosti. Pokud při prvním dražebním jednání není nemovitost vydražena, je při opětovné dražbě nejnižší podání sníženo na 1/2 výsledné ceny (novela e.ř. snižuje tuto hranici až na 25 %). Průběh dražby: Po ověření totožnosti a složení dražební jistoty osobami, které se chtějí zúčastnit dražby jako dražitelé, soudní exekutor na úvod seznámí účastníky s předmětem dražby, uvede popis věci a seznámí přítomné s obsahem dražební vyhlášky, jakož i s výší nejnižšího podání. Nejnižším podáním se rozumí minimální částka, za kterou je možno předmět dražby vydražit. Dále se před zahájením samotné dražby zjišťuje případné předkupní právo, přihlášky ostatních věřitelů, event. zda nebrání dražbě nějaká procesní překážka.

---

⁴⁷⁴ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2005.

⁴⁷⁵ § 336b, odst. 2 OSŘ.

⁴⁷⁶ Nabídku prodeje nemovitosti lze uveřejnit také prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Viz SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuce*. Ostrava 2008, s. 200.

Následně jsou dražitelé vyzváni, aby činili svá podání. Podání se činí slovně za současného zvednutí čísla, které bylo dražiteli přiděleno. Uskutečněné podání soudní exekutor, který dražbu vede, slovně potvrdí. Pozor, dražitelé jsou svými podáními vázáni! Dražba pokračuje, dokud dražitelé na vyzvání slovy „poprvé“, „podruhé“ činí vyšší podání. Není-li učiněno další podání, soudní exekutor dražitele upozorní, že nebude-li učiněna vyšší nabídka, bude po slově „potřetí“ udělen příklep. Udělením příklepu pak dražební jednání končí.

Soudní exekutor rovněž poučí vydražitele o lhůtě pro zaplacení nejvyššího uskutečněného podání a o případných důsledcích nesplnění této povinnosti. Pokud totiž vydražitel nezaplatí nejvyšší podání, je povinen nahradit náklady, které vzniknou v souvislosti s dalším dražebním jednáním, dále škodu, která vznikla tím, že nezaplatil nejvyšší podání a bylo-li při dalším dražebním jednání dosaženo nižší nejvyšší podání, tak i rozdíl na nejvyšším podání. Na tyto závazky se započítá jistota složená vydražitelem.

Finální fází procesu dražby movité či nemovité věci je příklep. Dokud exekutor neudělí příklep, dražitelé jsou vázáni svými podáními. Vydáním usnesení o příklepu exekutor stvrzuje, kdo je novým vlastníkem předmětu prodávaného v dražbě.

Příklep se uděluje tomu, kdo učinil nejvyšší podání (nabídl za dražený předmět či nemovitost nejvíce peněz). Pokud učinilo více dražitelů totéž nejvyšší podání, udělí se příklep tomu, komu svědčí předkupní právo. Není-li nikdo takový, rozhodne se mezi dražiteli, kteří učinili stejné nejvyšší podání, losováním.

V usnesení o příklepu exekutor stanoví vydražiteli lhůtu k zaplacení nejvyššího podání, která nesmí být delší než dva měsíce. Do nejvyššího podání se započte jistota, kterou vydražitel složil před zahájením dražby. Dražitelům, kterým nebyl udělen příklep, se vrátí zaplacená jistota po skončení dražby.

Poté, co vydražitel zaplatí výslednou cenu (nejvyšší podání), nařídí exekutor tzv. rozvrh. K rozvrhovému jednání jsou předvoláni všichni účastníci, jejich nepřítomnost však nebrání provedení rozvrhu. Rozvrhové jednání je veřejné.

V rozvrhovém řízení exekutor provede rozvrh výtěžku dražby mezi věřitele. Podle výsledků rozvrhového jednání se z rozdělované podstaty uspokojují postupně podle několika skupin (např. pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti s prováděním dražby, nové dražby nebo další dražby, pohledávky z hypotečních úvěrů sloužící ke krytí jmenovité hodnoty hypotečních zástavních listů, pohledávky nedoplatků výživného...). Nelze-li plně uspokojit všechny pohledávky patřící do téže skupiny, uspokojí se podle pořadí; pohledávky patřící do téže skupiny, které mají stejné pořadí, se uspokojí poměrně. Po úhradě všech pohledávek, které mají být uspokojeny, se zbytek rozdělované podstaty vyplátí původnímu dlužníkovi. Přiznané částky exekutor vyplátí po právní moci rozvrhového usnesení.

Proti rozvrhovému usnesení lze podat námitky. Stěžovatel může do 30 dnů od vydání rozvrhového usnesení podat tzv. odporovou žalobu. Exekutor na jejím základě vyčlení spornou část peněz a rozhodne o nich až po vyřešení námitek.

3.2.1.1. **Rozvrhové řízení**

Dalším krokem exekučního řízení po úspěšném průběhu dražby nemovitosti bylo jednání o rozdělení částky docílené dražbou. Jednalo se o tzv. rozvrhovací řízení. Soud stanovil ústní jednání, aby nevznikly průtahy, nejpozději po úplném uhrazení nejvyššího podání vydražitelem.⁴⁷⁷ Podat návrh kromě vydražitele mohly všechny osoby, oprávněné žádat o opětnou dražbu nemovitosti.⁴⁷⁸

Při jednání přítomní účastníci předkládali své nároky a jejich pořadí. Z jednání byly vyloučeny nároky, které by nemohly být uspokojeny z výtěžku dražby ani tehdy,

---

⁴⁷⁷ § 209 exekučního řádu.

⁴⁷⁸ § 154 exekučního řádu.

když by jiné nároky uplatněny nebyly. Důležitá byla účast dlužníka, který byl povinen podat různá vysvětlení, významná pro zkoumání správnosti a pořadí nároků.

Rozvrhovacího jednání se kromě dlužníka a veřejných orgánů účastnil vymáhající věřitel a všechny osoby,⁴⁷⁹ pro které byla zřízena věcná práva a břemena na vydražené nemovitosti nebo na právech na této nemovitosti vázoucích. Vydražiteli rovněž bylo jednání oznámeno s tím, že se ho může účastnit (nešlo tedy o jeho povinnost). Na soudní desce bylo jednání oznámeno alespoň 14 dní předem.

Během vlastního jednání mohli účastníci podat odpor proti tomu, aby vůbec bylo přihlíženo k ohlášeným nárokům nebo požadavkům známým z veřejných knih nebo exekučních spisů. Soud ovšem nebyl povinen upozorňovat nebo vyzývat knihovní věřitele, aby včas uplatnili své návrhy (než bylo vydáno rozvrhové usnesení) a mezi dalšími věřiteli dosáhli zaplacení svých pohledávek.⁴⁸⁰

Odporovat mohli také proti výši ohlášených částek nebo proti žádanému pořadí úhrady. V rozvrhovacím usnesení soud současně rozhodl o odporu. Při rozvrhovém jednání exekuční soud např. nepřikázal vymáhající věřitelce žádnou částku na umoření její pohledávky, poněvadž se ani ústně ani písemně nepřihlásila, když bylo exekuční řízení zastaveno, aby byla nejdříve v paralelně probíhajícím řízení vyřešena otázka vynětí části exekuční podstaty. Odvolací soud požadavku věřitelky vyhověl, nejvyšší soud jej však nepotvrdil a z výtěžku byly hrazeny nároky jiných věřitelů.⁴⁸¹

Do celkové částky tzv. rozdělované podstaty patřilo na prvním místě nejvyšší podání nebo částka docílená prodejem z ruky⁴⁸² či předražek. Podle přesného vymezení exekučním zákonem k ní dále patřily:⁴⁸³

- částky dané ke zvýšení nejvyššího podání a úroky z nich, pokud podle exekučního zákona nebo podle dražebních podmínek nepřípadly vydražiteli,
- výnosy případně zavedené zatímní správy,

---

⁴⁷⁹ § 172 exekučního řádu.

⁴⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 438/1926, ze dne 27. května 1926, (Vážný č. 6075).

⁴⁸¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 108/1926, ze dne 23. února 1926, (Vážný č. 5779).

⁴⁸² K tomu blíže viz níže kapitola 3.3. Prodej z volné ruky.

⁴⁸³ § 215 exekučního řádu.

- vadium tzv. obmeškaleho vydražitele a splátky nejvyššího podání od něho složené, pokud podle předpisů exekučního zákona nebo podle dražebních podmínek náležely do rozdělované podstaty a jiné náhrady, které vydražitel prokázal a úroky z nich,
- vše, co bylo vydražitelem podle § 157 exekučního řádu vráceno.

Exekučním řádem bylo také stanoveno přesné pořadí uspokojování nároků z rozdělované podstaty.⁴⁸⁴ Zejména musely být uhrazeny nároky spojené se správou, údržbou, provozem a zlepšením nemovitosti včetně záloh na tyto náklady.

Až k Nejvyššímu soudu dospěl např. spor v řízení o rozvrhu výtěžku nemovitosti prodané v exekuci, když správce úpadekové podstaty neobdržel útraty v přednostním pořadí. Odvolací soud neuznal jeho nárok, protože správce nepředložil přesné vyúčtování výdajů. Podle názoru Nejvyššího soudu měl už soud I. instance návrh správce odmítnout.⁴⁸⁵

Dalším v pořadí byl privilegovaný nárok státu na placení daní s přírážkami, poplatků za převod majetku a jiné veřejné dávky placené z nemovitosti dlužné za poslední tři roky přede dnem příklepu. Roku 1925 nejvyšší soud rozhodl, že berní úřad musí při rozvrhovém řízení zcela adresně doložit, že vymáhaná částka – nedoplatek dávků z majetku se týká v dražbě prodaných nemovitostí. Nestačí uvést jen dlužnou částku.⁴⁸⁶ K těmto dluhům patřily i úroky z prodlení. Podle rozhodnutí nejvyššího soudu z roku 1924 byl zamítnut rekurs dlužníka usilující o zastavení exekuce, protože výtěžek nestačí k zaplacení exekučních nákladů po úhradě přednostních pohledávek. Dům ve vynucené dražbě měl podle dlužníka cenu maximálně 30.000,- Kč, pohledávky činily celkem 36.000,- Kč, a tedy po prodeji nebude zaplácena vymáhajícímu věřiteli jeho pohledávka. Nejvyšší soud potvrdil usnesení exekučního soudu I. instance, že i v takové situaci je správné exekuci vést.⁴⁸⁷

⁴⁸⁴§ 216 a násl. exekučního řádu.

⁴⁸⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 1027/1924, ze dne 7. ledna 1925, (Vážný č. 4522).

⁴⁸⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 307/1925, ze dne 21. dubna 1925, (Vážný č. 4933).

⁴⁸⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 114/1924, ze dne 27. února 1924, (Vážný č. 3544).

Dlužné mzdy „čeledi a nádeníků“ zaměstnaných při obdělávání pozemku určeného k lesnímu nebo polnímu hospodářství (byly-li předmětem či součástí dražby) za poslední pololetí přede dnem příklepu stály až na třetím místě.

V pořadí čtvrtém byly všechny pohledávky zajištěné na nemovitosti zástavním právem, včetně dlužných daní a poplatků, s nimi pak pohledávka vymáhajícího věřitele nezajištěná zástavním právem, úhrady za služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, které měl vydražitel převzít na započtení do nejvyššího podání a dále nároky na náhradu za vložená nájemní nebo pachtovní práva, jakož i za jiná práva a břemena, která podle dražebních podmínek a výsledku dražby vydražitel neměl převzít. Pro jejich pořadí byly rozhodující příslušné knihovní zápisy nebo čas tzv. zájemného popsání a popřípadě jinak prokázané úkony zakládající právo.

Stejně pořadí měly soudně určené náklady sporů a exekucí, které vznikly vymáháním některého z nároků uvedených výše (kromě nároků za správu), a úroky, důchody, výživné a jiné opětuující se dávky, které příslušely ze smlouvy nebo ze zákona, nebyly zadrženy déle než tři roky přede dnem příklepu, měly stejnou přednost s jistinou nebo s právem na vybírání dávek. Stejně pořadí s jistinou patřilo také nárokům vyplývajícím ze smlouvy i pro ten případ, že by byla předčasně splacena pohledávka knihovně zajištěná. Kdyby rozdělovaná podstata nestačila, bylo toto příslušenství uhrazeno před jistinou.

Pokud nepostačovala rozdělovaná podstata k úplné úhradě všech nároků, byly i s příslušenstvím v rámci stejného pořadí, uhrazeny podle poměrů svých úhrnů. V opačném, příznivějším případě, když takto nebyla rozdělovaná podstata ještě vyčerpána, byly z ní ještě uhrazeny déle než tři roky dlužné daně s přírážkami, poplatky za převod majetku a jiné veřejné dávky, pro jejichž zajištění sloužilo zákonné zástavní právo. Po té ještě mohly být uhrazeny úroky, důchody, výživné a jiné opětuující se dávky, déle než tři léta zadržené a vyplývající ze smlouvy nebo ze zákona, pokud měly zástavní právo, podle předností jistin anebo práv k vybírání dávek. Zůstatek z rozdělované podstaty po úhradě veškerých dluhů byl vyplacen dlužníkovi.

Podle výsledku rozvrhovacího jednání, na základě podaných přihlášek, spisů dražebního řízení a výpisů z veřejných knih až do dne poznámky o uděleném příklepu, vydal soudce usnesení o rozvrhu. Rozvrhové usnesení se doručovalo všem osobám, které byly předvolány k rozvrhovacímu jednání. Výkon rozvrhovacího usnesení mohl nastat samozřejmě až po jeho právní moci.

V rozvrhovacím usnesení byla nejdříve vyčíslena úhrnná rozdělovaná podstata. Potom celková částka hotových peněz, které jednotlivým oprávněným měly být vyplaceny nebo pro ně složeny, dále břemena a dluhy s příslušenstvím, které vydražitel započtením na nejvyšší podání převzal a uhrazovací jistiny odpovídající převzatým břemenům a dluhům, a to částkami podle pořadí práv a nároků, které tím měly být uspokojeny nebo zajištěny. V poznámce se případně doplnilo, že jsou tím uhrazeny nároky oprávněných na jistině a příslušenství.

Ze strany soudu byl také v rozvrhovacím usnesení soud upraven způsob využití případných úroků z uložených peněz, využití uvolněných částek, zajištění pohledávek věřitelů a uhrazení dluhů hotově. Proti rozvrhovacímu usnesení sloužil (ale jen v omezené míře) opravný prostředek - rekurs. Dlužník a oprávnění, kteří se účastnili rozvrhového roku, byli oprávněni podat odpor. Nebylo přihlíženo k důvodům odporu, které nebyly předneseny při rozvrhovém roku.

V případě podání odporu se soudce snažil postupovat tak, aby bylo docíleno dohody mezi účastníky. Zjišťoval všechny důležité okolnosti výsledkem osob, které byly odporem dotčeny. Rozhodnutí o podaném odporu při rozvrhovém roku mohlo vyžadovat, aby byly vyhledány a zajištěny sporné skutkové okolnosti. Pak bylo vyřízení odporu v rozvrhovacím usnesení odkázáno „na pořad práva“.

V jednoduchých případech soud rozhodl ihned v rozvrhovacím usnesení. S nároky, proti nimž směřoval odpor, zatím soud počítal tak jako by nebyly popřeny ani co do výše žádané částky ani co do tvrzeného pořadí.

Aby odpor podaný z komplikovaných důvodů neprotahoval nadbytečně řízení dlouhým trváním sporného řízení, musel být příslušný návrh – žaloba podán do jednoho měsíce od doručení rozvrhovacího usnesení odporovateli. Ten musel ve stejné lhůtě soudu doložit, že již zahájil sporné řízení, potřebné k vyřízení odporu. Jinak bylo rozvrhovací usnesení na návrh každého oprávněného, jehož se odpor týkal, provedeno bez ohledu na podaný odpor. O tomto nebezpečí musel být odporovatel v rozvrhovacím usnesení poučen. O odporech ve sporném řízení rozhodoval exekuční soud.

Proti rozhodnutí o opravných prostředcích, tzv. rekursech, které byly podány proti rozvrhovacímu usnesení, byl přípustný další rekurs, přesto že i soud druhého stupně v daném případě potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Pro lepší přehlednost je vhodné souhrnně uvést případy,⁴⁸⁸ kdy v exekučním řízení od návrhu na povolení dražby až po ukončení dražebního řízení opravný prostředek, tzv. rekurs, nebyl možný.

Rekurs zákon nepřipouštěl proti usnesením:

- o oznámení osobám oprávněným ke zpětné koupi a zástavním věřitelům o povolení dražby nebo nařízení odpovídající knihovní poznámky, že dražební řízení je zahájeno,
- o nařízení popisu a odhadu vydražované nemovitosti (s jejím příslušenstvím),
- o zamítnutí nového popisu nemovitosti nebo jejího odhadu,
- když se vymáhajícímu věřiteli uložilo, aby předložil návrh dražebních podmínek nebo učinil o nich prohlášení do soudního zápisu,
- které nařizovalo správu dražbou prodané nemovitosti,
- o odložení odhadu,
- o přibrání znalců pro stanovení ceny k rozvrhovacímu řízení,
- kterými se nařizuje výmaz knihovní poznámky tohoto řízení týkající se pravoplatného zrušení nebo pro to, že již bylo provedeno dražební řízení,
- o jmenování znalců,
- kterými se určuje, kolik znalců z různých oborů má provést odhad,

---

⁴⁸⁸Podle ustanovení § 239 exekučního řádu.

- vydaným a vyhlášeným v průběhu dražby za dražebního roku nebo za rozvrhového roku, pokud nebyl možný samostatný rekurs.

Po vyřízení rekurzů, nebo když při hladkém průběhu řízení nebyly podány žádné opravné prostředky (a po uplynutí stanovených lhůt) nabylo rozvrhovací usnesení právní moci, mohlo dojít k jeho vykonání. Proti potvrzení byly vyplaceny hotově částky určené jednotlivým oprávněným (pokud ovšem nebyl o nich zahájen spor nebo prošla-li již marně lhůta určená k podání žaloby). Pokud rozvrhovací usnesení nemohlo být provedeno pro zahájený spor, příslušné částky zůstaly v soudní úschově až do pravomocného rozhodnutí. Exekuční soud se měl postarat o jejich vhodné uložení a úročení.

Vydražitel mohl požadovat, a zpravidla svého práva využil, aby bylo vloženo jeho vlastnické právo k vydražené nemovitosti, které nabyt příklepem do pozemkové nebo jiné veřejné knihy, aby byla převedena knihovní práva spojená s vlastnictvím nemovitosti. Výmaz břemen a práv na vydražené nemovitosti zapsaných, které však vydražitel nepřevzal, mohl exekuční soud povolit na jeho návrh, teprve když rozvrhové usnesení nabylo právní moci.

Pokud předmětem dražby byly podíly, tedy jen části nemovitosti, postupovalo se při jejich dražbě obdobným způsobem jako u dražby celé nemovitosti.

3.2.1.2. Zrušení a skončení dražebního řízení

Exekuční řád upravoval kromě všeobecných zrušovacích důvodů platných pro každou exekuci ještě důvody zrušovací, které byla aplikovatelné pouze pro dražební řízení. Zrušit tak soud mohl dražbu, pokud:

- nebyly dodány dražební podmínky – ale nejprve byl povinen vyzvat vymáhajícího věřitele k jejich dodání (případně je musel věřitel přímo uvést do soudního protokolu),⁴⁸⁹
- nebylo dosaženo nejnižšího podání (v takovém případě nesměla být totiž

---

⁴⁸⁹§ 145 exekučního řádu.

nemovitost prodána).⁴⁹⁰

- byl odepřen příklep z důvodu nepřípustnosti nové dražby nebo pro opoždění návrhu na určení nového dražebního roku⁴⁹¹ (v tomto případě byla vrácena složená jistota, případně zrušena zápověď a muselo dojít k výmazu příslušné knihovní poznámky),
- došlo k odepření příklepu následkem pravomocného rozhodnutí po podání odporu pro nedostatečnou úhradu.⁴⁹²

Pro zvláštní zrušení dražby mohly být i další důvody. Pokud případný vydražitel měl v úmyslu „přeplatit“ nemovitost, tedy uhradit její odhadní cenu zvýšenou alespoň o jednu čtvrtinu a pokud zároveň prohlásil, že převezme také všechna břemena váznoucí na nemovitosti bez jejich započtení do této částky a pokud byl ochoten převzít veškeré dlužníkovy závazky, tak byl soud oprávněn tuto nabídku přijmout,⁴⁹³ když před tím byl povinen ještě vyslechnout k tomuto návrhu dlužníka.

Rovněž mohlo dojít ke zrušení dražebního řízení ještě před tzv. dražebním rokem ve dvou dalších případech.

V prvním případě byla vymáhaná pohledávka zaplácena včetně veškerých poplatků a nákladů nejpozději před započtením dražby při dražebním roku a zrušení dražebního roku navrhl buď:

- hypotekární věřitel u výkonu „iuris offerenda“,
- nebo vymáhající věřitel, který zaplatil veškeré pohledávky ostatních vymáhajících věřitelů,⁴⁹⁴
- nebo sám dlužník, který předal přímo soudci nebo do pokladny soudu částku nutnou k zaplacení exekvované pohledávky včetně vedlejších poplatků (pokud ještě nebyly určeny, složí sumu určenou soudem).

---

⁴⁹⁰ § 151 exekučního řádu.

⁴⁹¹ § 188 exekučního řádu.

⁴⁹² § 193 exekučního řádu.

⁴⁹³ § 200 exekučního řádu.

⁴⁹⁴ § 200 odst. č. 2, exekučního řádu.

Ve druhém případě vymáhající věřitel před začátkem dražby odstoupil a exekuce se nemohla konat. Nová dražba mohla být uskutečněna nejdříve po uplynutí šesti měsíců po tomto zrušení.⁴⁹⁵

Zrušení dražebního řízení mělo za následek současné zrušení všech dosud provedených exekučních úkonů, pokud tyto účinky nebyly slabšího rázu.

3.2.2. Nucená dražba v letech 1950 až 1963

Jedním ze základních předpokladů provedení exekuce nucenou dražbou nemovitosti bylo i v době účinnosti občanského soudního řádu to, že je předmětná nemovitost ve vlastnictví dlužníka. Dlužníkovu vlastnictví nemovitosti bylo nutné v řízení prokázat. Nebylo to problémem, pokud byl dlužník zapsán ve veřejné knize jako její vlastník. Vymáhající věřitel musel v takovém případě jen doložit výpis z příslušné veřejné knihy.

Nebyl-li ve veřejné knize dlužník zapsán jako její vlastník, exekuci to nebránilo, bylo ale nutné jeho vlastnictví prokázat. K prokázání vlastnictví postačovalo např. předložení listiny, ze které vyplynul přechod vlastnictví, neboť „Knihovní zápis převodu vlastnického práva má jen význam deklaratorní; knihovním zápisem se toliko uvede stav knihovní v soulad se skutečným stavem právním.“⁴⁹⁶ „Exekuce nemůže být však povolena, jestliže dlužník před exekucí zemřel, i když v době podání návrhu byl dosud zapsán v pozemkové knize jako vlastník.“⁴⁹⁷ Povolovala-li se dražba na nemovitost, jež byla nedílně zavázána pro tutéž pohledávku a byla-li zapsána ve vedlejší složce, byl vymáhající věřitel povinen předložit ještě výpis z hlavní vložky z veřejné knihy.

Pokud nebyla nemovitost ve veřejné knize vůbec evidována, muselo být vlastnictví nemovitosti prokázáno jinak. Buď mohlo být soudu známo z jeho předchozí

---

⁴⁹⁵Podle ustanovení § 200 exekučního řádu bylo stanoveno: „3. upustí-li vymáhající věřitel před počátkem dražby od pokračování v exekuci; pro vykonatelnou pohledávku vymáhajícího věřitele nemůže pak před projitím půl roku od zrušení navržena býti nová dražba.“

⁴⁹⁶Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. října 1955, pod spis. zn.: 10 Co 292/55.

⁴⁹⁷STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 359.

činnosti,⁴⁹⁸ nebo bylo nutno vlastnictví prokázat např. předložením listin, případně bylo nezbytné provést výslech dlužníka, a to dříve, než byl tento druh exekuce nařízen. Vlastnictví nemovitosti se nemuselo prokazovat v případě, že již bylo ve prospěch vymáhajícího věřitele zřízeno exekuční zástavní právo.⁴⁹⁹

Usnesení o povolení dražby soud doručoval vymáhajícímu věřiteli, dlužníkovi, spoluvlastníkům, osobám, pro které je na nemovité věci zapsána vedlejší úmluva, jež připouštěla zánik právního poměru založeného kupní smlouvou, dále pak okresnímu národnímu výboru, v jehož obvodu se nemovitost nalézala, a nakonec okresnímu, jakož i místnímu národnímu výboru podle bydliště dlužníka. Osobám, pro něž byla zapsána vedlejší úmluva, byl soud povinen sdělit, že musí své právo vykonat do třiceti dnů ode dne doručení tohoto sdělení, jinak že jejich právo pravomocným udělením příklepu zaniká.

Po povolení exekuce musel soud z úřední povinnosti nechat zapsat povolení dražby ve veřejné knize, nebyla-li v ní nemovitost zapsána, pak musel být o tom proveden záznam v protokole o tzv. zájemném popsání. Stejně tedy jako tomu bylo při zřízení exekučního zástavního práva, musela být nemovitost nezapsaná ve veřejné knize zájemně popsána, tedy identifikována formálně i věcně, a to i s příslušenstvím. Zájemný popis vykonával exekuční soud na základě usnesení soudu o povolení dražby nemovitosti analogickým postupem jako při zřizování exekučního zástavního práva.⁵⁰⁰

Zájemné popsání nemovitosti se provádělo protokolem, který vyhotovoval výkonný orgán. Protokol musel obsahovat tzv. popis nemovitosti a jejích součástí, dále pak způsob jejího využití, její výměry a hranice u pozemků. Součástí protokolu bylo označení vlastníka⁵⁰¹ (a náležela-li nemovitost několika osobám, i spoluvlastníkům), a konečně též čísla katastrálních parcel. Pohledávka vymáhajícího věřitele byla v protokolu uvedena jako jistina i příslušenství s odkazem na exekuční titul a musela

---

⁴⁹⁸Např. při zřizování zástavního práva na nemovité věci podle ustanovení § 450 an., občanského soudního řádu.

⁴⁹⁹Podle ustanovení § 450 odst. prvního, občanského soudního řádu.

⁵⁰⁰Tento postup vyplýval z ustanovení § 107 odst. 1 nařízení ministra spravedlnosti č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednací řád pro soudy.

⁵⁰¹Jeho jméno a bydliště, případně identifikace jeho zástupce.

být uvedena i jeho vykonatelnost.

Výkonný orgán byl v případě nějakých pochybností o nemovitosti povinen provést před sepsáním protokolu prohlídku nemovitosti, jež měla být předmětem dražby. Protokol o zájemném popsání nemovitosti výkonný orgán předkládal soudu, který o vykonaném zájemném popsání informoval vymáhajícího věřitele a dlužníka. Zájemné popsání se nemuselo vyhotovovat v případech, kdy, již byla nemovitost popsána při zřizování exekučního zástavního práva pro vymáhanou pohledávku věřitele.⁵⁰²

Po povolení nucené dražby mohli ostatní vymáhající věřitelé, kteří navrhovali dražbu stejné nemovitosti přistoupit k dražbě. Nebylo možné, aby byla povolena další dražba totožné nemovitosti. Další vymáhající věřitelé museli tedy přijmout již povolenou dražbu tak, jak byla povolena v době jejich přístupu. Občanský soudní řád návrh dalšího vymáhajícího věřitele, který došel v době mezi dojitím návrhu na dražbu a jeho kladným vyřízením, považoval za přistoupení k již povolené dražbě.⁵⁰³ Soud o přistoupení dalšího vymáhajícího věřitele rozhodl usnesením, které doručil navrhovateli, dlužníkovi a všem dosavadním vymáhajícím věřitelům.

O pořadí vymáhajícího věřitele rozhodoval okamžik, kdy jeho návrh na povolení exekuce byl doručen soudu. Pokud ale byla vymáhaná pohledávka zajištěna zástavním právem s dřívějším pořadím, řídilo se pořadí práva vymáhajícího věřitele na uspokojení pořadím tohoto zástavního práva. „Pořadí zde znamená, že vymáhající věřitel lepšího pořadí bude z výtěžku dražby uspokojen přednostně před ostatními věřiteli pořadí horšího.“⁵⁰⁴ Pokud ale byla dražba zrušena nebo byla-li nařízena opětovná dražba, mohl vymáhající věřitel bez zástavního práva ztratit svoje pořadí.

Jakmile nabylo právní moci usnesení soudu o povolení dražby, musel být proveden, resp. byl soudem nařízen odhad nemovité věci a jejího příslušenství. O provedení odhadu, o době a místě konání musel soud informovat vymáhajícího věřitele,

---

⁵⁰²Upuštění od zájemného popisu umožňovalo ustanovení § 107 odst. 2 nařízení ministra spravedlnosti č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednací řád pro soudy.

⁵⁰³Vyplývalo z ustanovení § 461 odst. 1 občanského soudního řádu.

⁵⁰⁴STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 360.

dlužníka a okresní národní výbor, v jehož obvodu byla nemovitá věc. Odhad prováděl výkonný úředník s příbráním znalce či více znalců, pokud měly být odhadnuty nemovité věci různého druhu. Způsob provádění odhadu byl stanoven samostatným právním předpisem.⁵⁰⁵

Při provádění odhadu se musela každá jednotlivá nemovitá věc (parcela či budova) odhadovat vždy samostatně. Pokud ale šlo o více nemovitých věcí, které tvořily jeden celek, mohly se odhadnout i jako celek. Hodnota věci se určovala tak, že znalec byl povinen zjistit cenu, za kterou bylo možné odhadovanou věc stejného druhu v mezích cenových předpisů prodat. Práva související s nemovitostí se odhadovala, že se zjistila výhoda, kterou přinášela oprávněnému v období jednoho roku, a hodnota této výhody se násobila u práv časově neomezených dvaceti, u práv časově omezených počtem let, po které mělo právo ještě trvat, nejvýše však dvaceti. Břemena, která vázla na nemovitosti, se odhadovala podle hospodářské újmy, která z břemene vyplývala pro obtíženého. Současně se určovala obdobným způsobem i cena příslušenství.

Odhad se za účasti dlužníka a vymáhajícího věřitele, případně i dalších zúčastněných osob,⁵⁰⁶ provedl na místě samém a povinností výkonného úředníka bylo o provedeném odhadu vyhotovit protokol. V protokole výkonný úředník musel nemovitost, její součásti a příslušenství zevrubně popsat a uvést další okolnosti, které mohly mít vliv na určení odhadní ceny. Přítomný znalec svůj posudek podal přímo do protokolu, výjimečně mu mohl výkonný úředník povolit, aby podal posudek později v písemné formě.

Protokol se pak předkládal soudu, který přezkoumal správnost odhadu a po případném provedení dalšího potřebného šetření, ke kterému byl oprávněn, určil odhadní cenu. Odhadem se zjistilo, jakou hodnotu má nemovitost i s vadami (které musel vydražitel převzít bez započtení na nejvyšší podání). Proti usnesení soudu o určení odhadní ceny byla přípustná stížnost, které buď mohl soud vyhovět, nebo musel postoupit spis odvolacímu soudu k rozhodnutí. Pokud se po zveřejnění dražební

---

⁵⁰⁵Vládní nařízení č. 177/1950 Sb., o odhadech nemovitých věcí.

⁵⁰⁶Což mohly být i osoby, které měly na nemovité věci práva nebo věcná břemena; mohly též činit připomínky k odhadu.

vyhlášky zjistilo, že na nemovitosti vážnou břemena nezapsaná v pozemkové knize, byl soud povinen nařídit doplnění odhadu se zřetelem k těmto břemenům.

Odhad se nemusel zpracovávat, pokud byla nemovitost (i příslušenstvím) již v dřívějším dražebním řízení a nezměnily-li se okolnosti rozhodné pro určení ceny.

Po právní moci usnesení soudu o určení odhadní ceny nemovitosti a jejího příslušenství, byl soud povinen stanovit dražební vyhláškou dražební rok (tedy čas a místo konání dražby). Soud musel dražební rok stanovit nejméně třicet dní přede dnem jeho konání. Dražební vyhláška musela obsahovat:

- čas a místo dražby,
- označení nemovité věci, příslušenství a vlastníka,
- odhadní cenu a nejnižší podání,
- výši jistoty,
- způsob zaplacení nejvyššího podání,
- závady, které musel vydražitel převzít bez započtení na nejvyšší podání,
- ustanovení o přechodu závad a užitků nemovité věci,
- ustanovení o odevzdání vydražené nemovité věci vydražiteli a o zápisu jeho vlastnictví,
- výzvu, aby všichni, kdo jsou odkázáni se svými nároky na nejvyšší podání, udali výši svých nároků i s příslušenstvím ke dni dražebního roku a prokázali je listinami, a upozornění, že jinak bude k jejich nárokům přihlédnuto jen podle obsahu spisů,
- výzvu, aby věřitelé, s výjimkou věřitelů pohledávek zajištěných vespolečným zástavním právem a věřitelů pohledávek závislých na podmínce, prohlásili, zda žádají zaplacení v hotovosti, a upozornění, že nepožádají-li o zaplacení v hotovosti před dražebním rokem, může vydražitel dluh převzít,
- výzvu, aby uplatnění vylučovacích práv bylo prokázáno před započtením dražby, a upozornění, že jinak by taková práva nemohla být uplatněna na újmu bezelstného vydražitele,
- upozornění osob, které mají na nemovité věci předkupní právo, které má povahu práva věcného, že je mohou uplatnit pouze v dražbě jako dražitelé.

Dražební vyhláška, která obsahovala výše uvedené dražební podmínky a měla stanovený obsah, se musela veřejně zveřejnit a dále doručit vymáhajícímu věřiteli, dlužníkovi, spoluvlastníkům a každé třetí osobě, která měla na nemovitosti nebo na právu na ní váznoucím věcné právo nebo předkupní právo. Dále pak se doručovala orgánům veřejné moci, které vyměřovaly a vymáhaly daně a veřejné dávky a pojistné národního pojištění a také okresnímu národnímu výboru, v jehož obvodu se nalézala dražená nemovitost věc, a okresnímu a místnímu národnímu výboru určeného podle bydliště dlužníka.

Změna společenského zřízení po roce 1948, se projevila i v institutu nucené dražby, když bylo možné od dražby upustit, pokud nemovitost přejal stát,⁵⁰⁷ v tehdejší terminologii „socialistická právnická osoba“ (na př. národní podnik, lidové družstvo).

„Od výkonu takto nařízené dražby soud upustí, jestliže nejpozději před začátkem výkonu dražby prohlásí některá socialistická právnická osoba, že převezme nemovitou věc za odhadní cenu.“⁵⁰⁸ „Doručení dražební vyhlášky a vyčkaní dražebního roku jsou nutným předpokladem pro převzetí nemovité věci socialistickou právnickou osobou za odhadní cenu.“⁵⁰⁹

„Jiný postup soudu odporuje i předpisu § 481 o. s. ř., podle něhož možno prohlášení o převzetí nemovitostí za odhadní cenu učinit nejpozději před začátkem dražby (§ 482 o. s. ř.). Tím je stanoven nejzazší termín, do kterého nabídka může být učiněna a přijata a do té doby nelze jiné socialistické právnické osoby z podání nabídky vylučovat. Je právě účelem dražebního řízení a dražební vyhlášky, aby tu byla zajištěna široká publicita dražby a dozvědělo se o ní co nejvíce zájemců. Z ustanovení § 481 o. s. ř. neplyne, že by měla být dána přednost tomu zájemci, který předstihl jiné a učinil první nabídku. Naopak dražební řízení je ovládáno tendencí, aby bylo učiněno nabídek více, jak plyne z ustanovení § 484 o. s. ř. Účelem § 481 o. s. ř. je obecný zájem, aby při postupující socializaci přešly nemovité věci z vlastnictví soukromých osob do

⁵⁰⁷Inspirací pro tehdejší zákonodárce byl asi prodej z volné ruky, který umožňoval exekuční řád - ovšem za zcela jiných podmínek.

⁵⁰⁸STEINER, V. Občanské právo procesní v praxi soudů. Praha: Orbis, 1958, s. 360.

⁵⁰⁹Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. března 1955, pod spis. zn.: 5 Co 80/55.

vlastnictví kolektivního. Bude-li před začátkem výkonu dražby podáno více socialistickými právníckými osobami několik nabídek na převzetí dražené nemovitosti, nemůže soud sám rozhodnout, které z nich má být dána přednost a která z nabídek má být přijata. V takovém případě jen upustí od výkonu dražby, a jestliže se zájemci o převzetí nedohodnou, který z nich má nemovitost převzít, vyčká soud s rozhodnutím o přijetí nabídky až orgány nadřízené socialistickým právníckým osobám mezi nimi rozhodnou.⁵¹⁰

Při dražebním roku byl soudce, jež vedl dražbu, povinen oznámit dražební podmínky a vyzval dražitele ke složení dražební jistoty. Zájemci o draženou nemovitost byli povinni jako jistotu složit čtvrtinu odhadní ceny. Jistotu mohli složit v hotovosti nebo ve vkladních knížkách, jejichž výplata nebyla nijak vinkulována. Dražební jistotu nemusel skládat jen stát.

Z dražby byl pochopitelně vyloučen soudce, jež vedl dražbu, dlužník a přítomný soudní zapisovatel. Před výzvou k dražbě byl soudce ještě povinen sdělit výši daní, veřejných dávek, pojistného nemocenského pojištění, pohledávek z pracovního (učebního) poměru, které se při rozvrhu uspokojovaly nejdříve. Pak musel uvést prohlášení, která učinili věřitelé o „zapravení“ jejich nároků, výši záručních a úvěrových pohledávek a nakonec částku, o kterou mohli dražitelé zvyšovat svoje příhozy.

Kromě toho bylo povinností soudce zodpovědět všechny dotazy dražitelů, které se týkaly všech pohledávek, břemen a jiných poměrů, které souvisely s draženou nemovitostí. Následně soudce vyzval dražebníky, tedy ty, kteří složili jistotu, aby dražili. Jistota se pak vydražiteli započítávala na nejvyšší podání, ostatním se vracela. Dražba se konala, dokud dražitelé podávali svoje nabídky. Svými nabídkami (podáními) byli dražitelé vázáni. Dražitel, který učinil nejvyšší podání, se stal po přiklepu vydražitelem.

---

⁵¹⁰Tamtéž.

Po skončení dražby se soudce musel zeptat přítomných osob, jestli nemají proti udělení příklepu námitky. Případné námitky byly zaprotokolovány a soud rozhodl o příklepu. Námitky mohli podat dražitelé, dlužník, vymáhající věřitel a zástupci národních výborů. Pokud soud námitkám vyhověl a odepřel tak příklep, pokračoval v dražbě vyvoláním předposledního podání. Byl-li při téže dražbě udělen příklep jinému vydražiteli, nebylo možné vznést námitky, ale podat opravný prostředek – stížnost proti udělení příklepu. Pokud ale soud námitkám nevyhověl a příklep udělil, bylo možné podat stížnost proti usnesení, jímž byl příklep udělen. K podání této stížnosti byli oprávněni ale jen ti, kteří podali námitky proti příklepu. Soud udělil příklep tomu, kdo podal nejvíce a jehož podání bylo uznáno soudem za přípustné. Pokud došlo k tomu, že několik dražitelů učinilo stejné podání a nebylo-li učiněno vyšší přípustné podání, muselo se o tom, komu bude příklep udělen losovat. Pokud byla ale jedním z těchto dražitelů spoluvlastník nemovitosti nebo socialistická právnická osoba, udělil se příklep spoluvlastníkovi nebo nebylo-li ho, tak socialistické právnické osobě.

Pokud byl příklep později pravomocně zrušen nebo odepřen, musela se vydražená nemovitost vrátit zpět dlužníkovi, a to včetně veškerého příslušenství a přírůstků. Vydražitel byl povinen také k úhradě případně vzniklé škody, která na nemovitosti vznikla.

Dobovou nutností k udělení příklepu byl také nezbytný souhlas okresního národního výboru,⁵¹¹ v jehož obvodu se nemovitá věc nacházela. V případě, že nebyl souhlas předložen soudu nejpozději před skončením dražby, soud příklep neudělil. Vydražitel však byl povinen prokázat soudu do patnácti dnů, že zažádal o udělení takového souhlasu, a pak do další lhůty třiceti dnů sdělit soudu, že mu okresní národní výbor souhlas udělil.

Uplynula-li některá z těchto lhůt marně, musel soud zrušit příklep a ustanovit nový dražební rok. Pokud vydražitel předložil soudu výměr o udělení souhlasu okresního národního výboru dodatečně, nejpozději před počátkem nové dražby, a složil-li jistotu, bylo povinností soudu udělit mu příklep.

---

⁵¹¹Vyplývalo přímo z usnesení § 487 občanského soudního řádu.

Z dražebního jednání se pořizoval protokol,⁵¹² kde se musely kromě obvyklých náležitostí soudního protokolu uvést identifikační údaje dražitelů, výše a druh jistoty, event. zajištění. Dále se do protokolu zanášela veškerá podání, která byla v průběhu dražby učiněna. Součástí protokolu bylo také rozhodnutí o udělení příklepu a o případných námitkách. Nakonec také protokol musel obsahovat potvrzení dražitelů, že jim byly vráceny složené jistoty.

K zaplacení nejvyššího podání po příklepu určil soud již v dražební vyhlášce lhůtu, která počínala běžet dnem právní moci příklepu a nesměla být delší než šedesát dnů. Nebyla-li tato lhůta vydražitelem dodržena, nařídil soud opětovnou dražbu. Opětovná dražba se ale nemusela konat, pokud „obmeškaný“ vydražitel nejvyšší podání před uplynutím lhůty k podání stížnosti proti nařízení opětovné dražby zaplatil.

Nová dražba přinášela změnu nejnižšího podání, které se snižovalo na polovinu odhadní ceny nemovitosti. V ostatním platila stejná pravidla jako při první dražbě. Obmeškaný vydražitel již byl ale z dražby vyloučen a byl povinen uhradit veškerou škodu, kterou nezaplacením nejvyššího podání způsobil. Zejména musel nahradit schodek na nejvyšším podání a náklady opětovné dražby. Náhrada pak připadla do rozdělované podstaty. Obmeškaný vydražitel byl povinen uhradit i náklady další dražby, pokud nebyla nemovitost vydražena.

Nejnižší podání činilo při dražbě nemovitosti dvě třetiny odhadní ceny. Pokud se nejnižšího podání vůbec nedocílilo, byla dražba neúspěšná a soud v ní nemohl pokračovat. Další dražba, resp. návrh mohl být podán až po uplynutí šesti měsíců. Pokud ale nikdo nový návrh nepodal ve lhůtě jednoho roku, musel soud zrušit exekuci. Stejně musel soud postupovat v případě, že nemovitost nebyla prodána ani v další dražbě. Současně byl proveden výmaz zápisu povolené dražby, který byl ve veřejné knize.

---

⁵¹²Podle ustanovení § 111 nařízení ministra spravedlnosti č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednacím řád pro soudy.

Usnesení soudu o příklepu se doručovalo vymáhajícímu věřiteli, dlužníkovi, vydražiteli a těm osobám, které proti němu vznesly námitky, aby mohly případně podat stížnost při neúspěšných námitkách proti příklepu. Usnesení také muselo obsahovat identifikaci vydražené nemovitosti, příslušenství, které přecházelo na vydražitele a podání, za které mu byla nemovitost soudem v rámci nucené dražby příklepna.

Po právní moci příklepu nařídil soud rozvrhový rok, tedy jednání o rozvrhu. „Soud v něm projedná nároky všech věřitelů a určí pořadí a způsob úhrady jejich nároků z rozdělované podstaty.“⁵¹³ K roku byl soud povinen obeslat vydražitele, vymáhajícího věřitele, dlužníka, dále pak spoluvlastníky dražené nemovitosti a osoby, které měly na nemovité věci nebo na právu na ní váznoucím věcné právo nebo předkupní právo.

Obeslány musely být též orgány veřejné moci, které vyměřovaly a vymáhaly daně a jiné veřejné dávky a pojistné národního pojištění a také příslušný okresní národní výbor, v jehož obvodu se nalézala vydražená nemovitost a dále se obesílal okresní a místní národní výbor podle bydliště dlužníka. Soud také k roku předvolával všechny, kteří byli odkázáni se svými nároky na nejvyšší podání a přihlásili své nároky, pokud jejich práva nezanikla dražbou. Po skončení rozvrhového roku již nebylo možné požadovat z nejvyššího podání částku vyšší, než jaká byla přihlášena.

Při rozvrhovém roku soud určil pořadí a způsob úhrady nároků, k nimž musel přihlížet. O nárocích, které by nemohly být uspokojeny z nejvyššího podání, a o nedoložených námitkách osob, které se k roku nedostavily, se nejednalo.

Soud rovněž rozhodoval při roku o nárocích, které byly při rozvrhu popřeny, pokud k tomu nebylo nutné zjistit nějaké sporné okolnosti. V takovém případě soud odkázal dotčeného,⁵¹⁴ aby podal žalobu nebo návrh na zahájení správního řízení. Podal-li dotčený žalobu nebo návrh na zahájení správního řízení ve lhůtě třiceti dní od doručení rozvrhového usnesení soudu a předložil ji soudu, který rozvrh prováděl, tak soud neprovedl rozvrhové usnesení ohledně sporného nároku a čekal na výsledek jiného

---

⁵¹³STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 362.

⁵¹⁴Na základě ustanovení § 502 občanského soudního řádu.

řízení. Bylo-li žalobci nebo navrhovateli správního návrhu vyhověno, musel soud stanovit nový rok, v němž přikázal uvolněnou částku dalším věřitelům, kromě těch, kteří již byli uspokojeni.

Pohledávky jako byly daně a veřejné dávky s přírážkami a s příslušenstvím, pojistné národního pojištění a jiné nároky, pokud byly splatné v posledních třech letech před udělením příklepu a byly řádně přihlášeny, byl soud povinen uspokojit. Stejně tak soud uspokojil popřené pohledávky z pracovního (učebního) poměru zaměstnanců dlužníka, zaměstnaných na vydražené nemovité věci, pokud byly splatné v posledních třech letech před udělením příklepu. Pokud byly zapsány pohledávky vymáhajícího věřitele, pohledávky zajištěné na nemovité věci zástavním právem, úhrada za věcná břemena vydražitelem převzatá se započtením na nejvyšší podání, uspokojil soud i je podle jejich pořadí.

Pokud po rozdělení zbyly ještě nějaké prostředky, připadly dlužníkovi „jako tzv. hyperocha“⁵¹⁵. Pokud naopak výtěžek z dražby nestačil pokrýt všechny pohledávky, zůstal za ně dlužník i nadále odpovědný. Pohledávky zbývajících věřitelů tedy nezanikly, ale mohly být dále vymáhány a věřitelé mohli být uspokojováni např. z jiných exekucí.

Po právní moci udělení příklepu a po zaplacení nejvyššího podání byl z úřední povinnosti proveden zápis vlastnického práva k vydražené nemovitosti ve prospěch nabyvatele. Zároveň byl proveden výmaz zápisu povolení dražby a předkupního práva a případně též exekučního zástavního práva.

3.3. Prodej z volné ruky

Prodej z volné ruky byl institutem, který se uplatňoval pouze za první republiky na základě exekučního řádu; občanský soudní řád z roku 1950 tento institut neznal.

Exekuční řízení obvykle končilo prodejem nemovitosti při tzv. dražebním roku.

---

⁵¹⁵STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 362.

Toto pravidlo mohlo být modifikováno výjimečně tzv. prodejem z volné ruky, což znamenalo, že prodej se uskutečnil, aniž by se konal dražební rok. Ani tento způsob uspokojení věřitelovy pohledávky nelze považovat za prodej soukromoprávní povahy, protože se také musel uskutečnit exekučním orgánem, tedy soudem jako orgánem veřejnoprávním.

Exekuční prodej nemovitosti z volné ruky přicházel v úvahu při splnění dvou podmínek. Prvou podmínkou bylo, aby třetí osoba, která nebyla vyloučena z dražby, nabídla nejpozději ve lhůtě osmi dnů před konáním dražby, že převezme nemovitost za určenou cenu. Určená cena musela ale převyšovat minimálně o jednu čtvrtinu cenu stanovenou odhadem. Současně tato osoba (zájemce) musela složit do pokladny soudu přiměřenou jistotu a prohlásit, že převezme veškerá břemena na nemovitosti váznoucí (podle posudku musela na nemovitosti zůstat bez započtení na nabízenou cenu) a dále že ponese veškeré náklady jdoucí k tíži exekuta. Stanovená osmidenní lhůta nemohla být v žádném případě překročena.

Druhou podmínkou byl souhlas osob odkázaných na nejvyšší podání, jejichž nároky nebyly částkou zcela nepochybně kryty. Případný odmítavý postoj dlužníka s tímto postupem nebyl překážkou tomu, aby soud prodej z volné ruky povolil.

Došel-li řádně a včas ve stanovené lhůtě návrh na prodej nemovitosti z volné ruky, soud svolal ústní jednání, ke kterému přizval navrhovatele, vymáhajícího věřitele a dlužníka. Kromě nich pozval i osoby, které mohly být na svých právech dotčeny. Podaný návrh a složení příslušné jistoty pak znamenaly, že dražební řízení bylo odloženo z důvodu naděje, že prodej bude uskutečněn výhodněji než při dražebním roku. Když návrh splňoval všechny zákonné předpoklady, soud jej schválil.

Když navrhovatel zaplatil soudem schválenou částku i s vedlejšími poplatky, soud dražební řízení zrušil. V případě, že navrhovatel byl v prodlení se splněním své povinnosti, dražební řízení, které bylo odloženo, na návrh nebo z úřední povinnosti, soud obnovil. Současně však navrhovatelem složená jistota propadla ve prospěch

podstaty.⁵¹⁶ Na návrh vymáhajícího věřitele, případně osob odkázaných na nejvyšší podání v dražbě, soud povolil exekuci na majetek navrhovatele za účelem vydobytí přejímací částky. Tu pak soud rozdělil jako nejvyšší podání.

3.4. Zástavní právo

Věřitel mohl také uspokojit svá práva tzv. nevlastním uspokojením, když bylo zřízeno - v terminologii exekučního řádu - nucené zástavní právo. V pozdější době se podle občanského soudního řádu zřizovalo exekuční zástavní právo. Právní úprava v občanském soudním řádu byla mnohem méně podrobná, nicméně účel byl stejný.

Zřízení tohoto typu zástavního práva sloužilo k tomu, aby, aniž by byl dlužník zbaven vlastnictví nemovitosti, mohl soud zajistit prostředky k zaplacení nároků věřitele jiným, sice zdlouhavějším, ale též účinným postupem.

Soud zřízením zástavního práva zajistil vymáhajícímu věřiteli zástavní právo s možností žádat kdykoliv v pozdější době z této nemovitosti skutečné uhrazení dluhu některým jiným způsobem exekuce, tedy buď zpeněžením nemovitosti v rámci dražby, nebo v období účinnosti exekučního řádu ještě zřízením v nucené správě.

Zřízení zástavního práva nevedlo nikdy přímo k zaplacení věřitelovy pohledávky, poskytovalo mu pouze možnost pozdější exekuce a, což nebylo zanedbatelné, prioritu před případnými dalšími věřiteli. Smyslem tohoto druhu exekuce bylo vlastně donutit pomocí státní moci dlužníka, aby svoje dluhy vůči věřiteli uhradil. Pro dlužníka byl tento způsob také výhodnější, stejně jako v nucené správě, jež byla možná za první republiky, že nepřicházel o svoji nemovitost.

Zřízení zástavního práva byl specifický exekuční prostředek, který umožňoval na návrh vymáhajícího věřitele pro vykonatelnou peněžitou pohledávku zřídit zástavní právo k nemovitosti nebo její části vlastněné dlužníkem.

---

⁵¹⁶§ 204 odst. I. exekučního řádu.

Exekuční řád i občanský soudní řád rozlišovaly zřízení zástavního práva na nemovitosti zapsané nebo nezapsané ve veřejných knihách.⁵¹⁷

K nemovitosti, která byla vedena ve veřejné knize, se zástavní právo zřizovalo jeho prostým vkladem do příslušné veřejné knihy. Zástavní právo mohlo být zapsáno, resp. tento druh exekuce mohl být použit pouze tehdy, když se jednalo o vyčíslitelnou peněžní pohledávku a její příslušenství (které ale nemuselo být vyčísleno přesnou částkou).

Návrh na povolení této zajišťovací exekuce musel obsahovat kromě obvyklých náležitostí též uvedení toho, zda je navržen vklad či záznam. Jinak soud musel návrh jako nedostatečný zamítnout.⁵¹⁸ Vymáhající věřitel musel ještě přiložit výpis z katastru nemovitostí, aby osvědčil vlastnické právo dlužníka k nemovitosti, která má být předmětem zástavy.

Pokud nebylo možné prokázat vlastnictví nemovitosti ze zápisů ve veřejné knize, stačilo k prokázání předložení listiny, ze které vyplynul přechod vlastnictví. K této problematice se vyjádřil krajský soud v Ostravě, kdy konstatoval, že „knihovní zápis převodu vlastnického práva má jen význam deklaratorní; knihovním zápisem se toliko uvede stav knihovní v soulad se skutečným stavem právním.“⁵¹⁹

Vždy ale platilo, že pro knihovní vklad zástavního práva exekučního musela být pohledávka vykonatelná a jako taková označena. Tato procesní pravidla platila v obou sledovaných obdobích. V pozemkové nebo jiné knize zapsaná vykonatelná pohledávka pak mohla být vymáhána exekučně přímo proti každému vlastníku, který ji později nabyt.

Složitější situaci představuje postup při exekuci na nemovitost, nezapsanou ve veřejné knize. Exekuční řád i občanský soudní řád stanovily, že k nabytí zástavního práva ve prospěch věřitele měla být nemovitost „zájemně popsána“. Zájemný popis byl

---

⁵¹⁷Podle ustanovení § 88 exekučního řádu a podle ustanovení §§ 450 a 452 občanského soudního řádu.

⁵¹⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 1932, pod spis. zn.: R II 433/32 (Vážný č. 12203).

⁵¹⁹Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. října 1955, pod spis. zn.: 10 Co 292/55.

povinen vykonat exekuční soud na základě povolení exekuce.⁵²⁰

Zájemné popsání mohl exekuční soud učinit, když nemovitost vlastnil či spoluvlastnil dlužník. Vlastnictví nezapsané nemovitosti exekučnímu soudu muselo být buď známo z jeho předchozí činnosti, nebo mu muselo být hodnověrně prokázáno předložením listin. Nebylo-li toto možné, musel být dlužník o svém vlastnickém poměru k nemovitosti vyslechnut, a to ještě dříve, než byl tento druh exekuce nařízen. I pokud nebylo nutné dlužníka vyslechnout, musel být o nařízení exekuce informován oznámením místa a času jejího vykonání.

Zájemné popsání nemovitosti mělo formu soudního protokolu. Nemovitosti a jejich součástí byl povinen výkonný orgán popsat, uvést způsob jejího využití, dále pak její výměry (rozměry) a hranice pozemků. Protokol musel obsahovat označení vlastníka (a náležela-li nemovitost několika osobám, i spoluvlastníků),⁵²¹ a katastrální čísla parcel.

Výkonný orgán musel do protokolu uvést prohlášení, že tato nemovitost (nebo její podíl) dlužníku náležející byla vzata do zástavy pro věřitelovu vykonatelnou pohledávku. Pohledávka pak byla v zápise uvedena jako jistina i příslušenství s odkazem na exekuční titul a musela být uvedena i jeho vykonatelnost.

Vznikly-li nějaké nejasnosti ohledně přesného určení zástavního předmětu, bylo nutné, aby výkonný orgán potřebné informace zjistil a ověřil na místě samém. Takto sepsaný zápis (protokol) o vykonaném zájemném popsání byl po té výkonným orgánem předložen soudci. Soud pak o vykonaném zájemném popsání informoval vymáhajícího věřitele i dlužníka.

Eventuální další zájemné popsání ve prospěch dalšího věřitele týkající se téže nemovitosti se zapisovalo do již existujícího protokolu - doplňovaly se tedy jen údaje o novém věřiteli a o dluhu, stejně jako při prvním zájemném popsání.

---

⁵²⁰§ 90 exekučního řádu a § 452, odst. 1, občanského soudního řádu.

⁵²¹Jeho jméno a bydliště, případně identifikace jeho zástupce.

Protože se zájemné popsání týkalo nemovitostí nezapsaných ve veřejných knihách, tedy nemovitostí nikde neevidovaných, bylo nutné je nějak zveřejnit. Exekuční řád nařizoval,⁵²² aby každé provedené zabavení nemovitosti zájemným popisem nebo i poznámkou v zájemném zápise bylo v obci, ve které nemovitost ležela, vyhlášeno obecními orgány způsobem v místě obvyklým a mimo to muselo být „oznámeno vývěskem přibitým na soudní desce exekučního soudu“. Stavby, které nebyly zapsány ve veřejné knize se považovaly za nemovitost, nikoli za věc movitou. Vztahovaly se tedy na ně exekuční předpisy týkající se nemovitých věcí,⁵²³ ve veřejné knize nezapsaných.⁵²⁴

Je také třeba zmínit, že exekuční řád v některých případech umožňoval tzv. omezení zástavního práva.⁵²⁵ Pokud totiž vymáhající věřitel nuceným zřízením zástavního práva, získal jistoty větší, než byla jedna polovina (u domu) a dvě třetiny u pozemku, mohl exekuční soud na návrh dlužníka nařídít, aby bylo zrušeno nebo alespoň omezeno nuceně zřízené zástavní právo. Dlužník nesl důkazní břemeno okolností, o které svůj návrh na omezení zástavního práva opíral. Soud pak mohl vydat usnesení, kterým vyhověl návrhu dlužníka. Při tomto omezení zástavního práva se však neměnila zástavní práva původně založená smlouvou. Pořadí zástavního práva bylo určeno okamžikem, kdy byl soudu doručen návrh na jeho zřízení.

Pro ilustraci, že ani v době první republiky nebylo někdy snadné se domoci práva, uvádím judikát, ze kterého plyne nemožnost domoci se zástavního práva ani zájemného popisu, když nemovitost ještě není ve veřejné knize zapsána: „Věřitel se nemůže dovolávat práva ze zájemného popisu nemovitosti podle § 90 ex. ř., dopustil-li, by nebylo k tomuto právu přihlíženo ani při zápisu nemovitosti do samostatné vložky ani při napotomním vkladu zástavního práva v jeho prospěch. Nabytí zástavního práva k nemovitosti zájemným popisem podle § 90 ex. ř. předpokládá, že nemovitost není zapsána v pozemkových knihách. K nemovitostem v pozemkové knize zapsaným lze nabytí exekučního zástavního práva jen podle § 88 ex. ř. Okolnosti, že nemovitost není ještě vyznačena v pozemkové knize jako samostatná parcela, že jest ještě pozemkem

---

⁵²²§ 95 exekučního řádu.

⁵²³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. ledna 1924, pod spis. zn.: R II 499/23 (Vážný č. 3397).

⁵²⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.11.1932, pod spis. zn.: R I 855/32 (Vážný č. 12070).

⁵²⁵Viz § 96 exekučního řádu.

zabraným a přidělové řízení nebylo ještě skončeno, jsou sice překážkou knihovního vkladu exekučního zástavního práva podle § 88 ex. ř., nejsou však důvodem, by mohlo býti vnučené zástavní právo zřízeno zájemným popisem nemovitosti.⁵²⁶

3. 5. Přeměna nucené dražby na vnučenou správu

Provedení nucené dražby znamenalo pro dlužníka velmi těžký, zpravidla nenapravitelný následek - ztrátu jeho majetku – exekvované nemovitosti. Exekuční řád,⁵²⁷ oproti pozdějšímu občanskému soudnímu řádu,⁵²⁸ mu ale umožňoval mírnější způsob řešení jeho vykonatelných závazků.

Vymáhající věřitel dosáhl splnění svého nároku, když exekut navrhl, aby místo dražebního řízení byla ve prospěch věřitele nařízena vnučená správa a dražební řízení bylo odloženo.

Tento postup byl dlužníkovi zákonem umožněn, pokud jeho nemovitost dávala užitek stanovený zákonem. Exekuční zákon stanovil, že přeměna nucené dražby ve vnučenou správu je možná, pokud průměrný roční přebytek hospodaření exekvované nemovitosti stačil k úhradě smluvených ročních anuit nebo splátek, jimiž měla být pohledávka splácena, a přitom měl dojednáno uhrazení dluhu ve splátkách, ale také když nebyly splátky smluveny, ale roční přebytky tzv. hospodářského výtěžku z exekvované nemovitosti stačily ke krytí celé pohledávky včetně vedlejších poplatků tak, že pohledávka včetně příslušenství mohla být uhrazena do jednoho roku.

Dlužník měl na podání návrhu na přeměnu nucené dražby ve vnučenou správu lhůtu čtrnácti dnů, která běžela od okamžiku, kdy byl vyrozuměn o povolení nucené dražby. V této lhůtě musel podat návrh na odložení dražebního řízení. Pokud v této době nebyl ještě vypracován a předložen soudu znalecký posudek, který byl pro dražbu nezbytný, mohl soud až do vyřízení nároku na odložení dražebního řízení rozhodnout na základě návrhu, ale též z úřední povinnosti, aby posudek nebyl zatím zpracováván.

---

⁵²⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1931, pod spis. zn: R I 440/31 (Vážný č. 10912).

⁵²⁷§ 201 exekučního řádu.

⁵²⁸Který ani neznal právní úpravu vnučené správy.

K projednávání návrhu na odložení exekuce svolal soud ústní jednání, ke kterému byl obeslán dlužník, vymáhající věřitel a případně osoby, jejichž nároky a práva rozhodnutím o návrhu mohla být dotčena. Pokud naplněny všechny podmínky dané zákonem došlo k odložení nucené dražby a byla povolena vnučená správa.

O odložení dražebního jednání byl soud povinen informovat kromě dlužníka a věřitele též veřejné orgány,⁵²⁹ případně další osoby, které musely být o dražbě informovány. Stejně tak byl soud povinen veřejně vyhlásit odložení dražebního jednání, a to stejným způsobem, jakým dražbu svolal.⁵³⁰

3.6. Exekuce zajišťovací

Zajišťovací exekuce, institut uplatnitelný jen v období první republiky, byl určen (oproti exekuci uhrazovací) k tomu, aby si vymáhající věřitel pouze zajistil budoucí uspokojení svého nároku v případě, že exekuční titul mohl být ještě po právu vyvrácen anebo nemohl být ještě vykonán.

Použití zajišťovací exekuce bylo možné jen ve výjimečných případech. Z tohoto důvodu její přípustnost byla omezena pouze k zajištění peněžitých pohledávek a k zajištění exekučních titulů. Pro nároky, pro které nebyla přípustná uhrazovací exekuce dle §§ 87 až 345, nýbrž jen dle §§ 346 an. exekučního řádu, nešlo povolit zajišťovací exekuci.⁵³¹ „Pro jiné nároky není exekuce k zajištění a může nárok strany zajištěn být jen zatímním opatřením.“⁵³²

Zajišťovací exekuce se mohla uskutečnit pouze na základě exekučních titulů, které nebyly procesně zcela ukončeny. Bylo možné ji navrhnout u dosud

---

⁵²⁹Uvedení v § 172, č. 1 exekučního řádu. Jednalo se o: „veřejným orgánům, které jsou povolány předpisovati a dobývati daně, jež z nemovitosti jest platiti, přírážky a jinaké veřejné dávky“.

⁵³⁰§ 205 exekučního řádu.

⁵³¹Srv. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 1919, pod spis. zn.: R I 142/19.

⁵³²HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 1382.

nevykonatelných opatření, která vydaly tuzemské civilní soudy v nesporném řízení,⁵³³ dále u konečných rozsudků a platebních příkazů tuzemských civilních soudů, které dosud nenabýly právní moci anebo u nichž neuplynula dosud lhůta určená ke splnění nároku v nich stanoveného.

Kromě těchto uvedených skutečností, muselo být ještě ohroženo budoucí uspokojení věřitelovy pohledávky. Vymáhající věřitel musel zpravidla doložit, že úhrada jeho pohledávky bez zajištění, které požadoval, bude znemožněna anebo značně ztížena, případně, že bude muset být vymáhána v zahraničí.

„Důvodem neměly býti špatné majetkové poměry apod. Za ohrožení dobytí pohledávky považuje však judikatura, je-li dlužník stíhán exekucemi, hrozí-li mi pro předluženost konkurs apod., poněvadž podmínkou jest toliko objektivní nebezpečství, nikoliv také dlužníkovy dolosní jednání (na rozdíl od zatímního opatření) a věřitelovo ohrožení nemusí míti svůj původ v dlužníkově vůli.“⁵³⁴

„K osvědčení podle § 370 ex. ř. nestačí pouhé všeobecné tvrzení, že dlužník jest stíhán četnými exekucemi, neuvedl-li vymáhající věřitel nic, z čeho by se dalo souditi, že majetkové poměry dlužníka jsou tak špatné, že exekucemi jest jeho nárok objektivně ohrožen.“⁵³⁵ Nestačilo ani konstatování navrhovatele, že je dlužník „neznámého pobytu a že jest stíhán žalobami.“⁵³⁶ Nebylo ale nutné osvědčit skutečnosti, které byly soudu známé z jeho předchozí činnosti.⁵³⁷

V určitých případech nebylo ale nutné nebezpečí pro úhradu věřitelovy pohledávky dokazovat vůbec. Bylo tomu tak tehdy, když:

- exekuční titul, o nějž se vymáhající věřitel opíral, představoval rozsudek soudu první instance, jež byl vydán na základě uznání, proti němuž bylo podáno odvolání,

---

⁵³³Podle ustanovení § 12 císařského patentu č. 208/1854 ř.z., o soudním řízení v nesporných věcech, později pak podle zákona č. 251/1934 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o občanském řízení soudním, o řízení exekučním a o řízení nesporném, ze dne 11. prosince 1934.

⁵³⁴HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934, s. 1383.

⁵³⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1934, pod spis. zn.: R I 325/34 (Vážný č. 13456).

⁵³⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 1931, pod spis. zn.: R I 662/31 (Vážný č. 10931).

⁵³⁷Srv. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. října 1932, pod spis. zn.: R I 744/32 (Vážný č. 11964).

- věřitel žádal o zajišťovací exekuci na základě rozsudku, který byl sice pravomocný, ale bylo proti němu podáno dovolání,
- byly podány námitky proti platebnímu rozkazu vydanému v řízení rozkazním a směnečném,
- dlužník zmeškal lhůtu k podání odporu proti platebnímu rozkazu vydanému v řízení upomínacím, ale zažádal o navrácení v předešlý stav,⁵³⁸
- byla povolena obnova trestního řízení proti rozhodnutí trestního soudu o soukromoprávních nárocích.

Ve vztahu k zahraničí byla zajišťovací exekuce zásadně připuštěna jen na základě reciprocit. Podle jednoho rozhodnutí Nejvyššího soudu nebylo možné vždy exekuci „povoliti na základě cizozemského exekučního titulu. To platí i o exekučních titulech říšsko-německých.“⁵³⁹ Zdá se, že v době vydání tohoto rozsudku nebylo možné vést zajišťovací exekuci, pokud neexistoval pravomocný exekuční titul, neboť Německo uznávalo jen naše pravomocná rozhodnutí.

V rámci naplňování institutu zajišťovací exekuce mohly být užívány jen takové procesní prostředky, které zajistily budoucí uspokojení nároku vymáhajícího věřitele, ale mohly být opět případně odstraněny bez újmy na straně dlužníka, když by byl později vymáhající věřitel se svým požadavkem odmítnut. Mezi tyto prostředky patřily (kromě opatření týkajících se movitých věcí jako bylo jejich zabavení) u peněžitých pohledávek, nároků na vydání nebo dodání hmotných věcí nebo jiných majetkových práv:

- knihovní záznam zástavního práva na nemovitostech nebo právech knihovních,⁵⁴⁰

⁵³⁸Podle ustanovení § 14 zákona č. 67/1873 ř. z., o řízení upomínacím, ze dne 27. dubna 1873.

„Za navrácení k předešlému způsobu pro nezavinilé promeškání lhůty k odporu žádáno buď v osmi dnech, když dlužník o promeškání lhůty se byl dověděl a když překážka přestala. Povolí-li se navrácení, má to účinek odporu, aniž potřebí odporu znovu podávati.

Zažádal-li dlužník za navrácení k předešlému způsobu, může se proti němu, až do odvržení žádosti, vésti exekuce jen až do zjištění“. Text převzat z TAUCHEN, J., SALÁK, P. *Říšská sbírka zákonů 1848-1918*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Viz: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

⁵³⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 1932, pod spis. zn.: R I 117/32 (Vážný č. 11468).

⁵⁴⁰Podle ustanovení § 38 písm. b) knihovního zákona, z. č. 95/1871 ř.z., zákon daný, v příčině zavedení obecného zákona o knihách pozemkových. „Na základě nařízení soudního, kterýmž bylo zaznamenání za exekuci až do zjištění povoleno“.

- nařízení vnučené správy nemovitosti.⁵⁴¹

Jak vyplývá z podstaty tohoto exekučního prostředku, nemohly být získané výtěžky z vnučené správy předány vymáhajícímu věřiteli, ale byly uloženy u soudu do té doby, než zajišťovací exekuce přešla v exekuci uhrazovací nebo byla soudem zrušena.

Příslušnými pro povolení zajišťovací exekuce byly soudy, které vydaly exekuční tituly nebo přímo exekuční soudy, pokud současně s návrhem byl přiložen i exekuční titul. Návrh na povolení zajišťovací exekuce musel být procesně perfektní, jinak jej měl být soud zamítnout. Tak např. pokud byl podán „návrh na povolení zajišťovací exekuce na základě směnečného platebního příkazu (§ 371 čís. 2 ex. ř.), jenž byl podán u exekučního soudu aniž bylo připojeno vyhotovení exekučního titulu a úřední potvrzení, že byly podány námitky, jest zamítnouti, nikoliv podle § 44 j. n. postoupiti procesnímu soudu“.⁵⁴²

3.7. Zatímní a předběžné opatření

Za situace, kdy dosud probíhalo, často zdlouhavé, nalézací řízení o sporném nároku vymáhajícího věřitele a kdy akutně hrozilo, že jeho pohledávka bude později nedobytná, byl věřitel oprávněn navrhnout v době první republiky k zajištění svého práva tzv. prozatímná opatření,⁵⁴³ v době po roce 1950 pak mohl navrhnout, aby soud vydal tzv. předběžné opatření.⁵⁴⁴

Zatímní či předběžné opatření ve věcech exekučních mohl na návrh věřitele povolit soud, a to pouze na základě doložených nároků, aniž by byla již povolena exekuce, resp. aniž by byl pravomocný exekuční titul. Nároky mohly být peněžité i nepeněžité a nezáleželo ani na tom, jestli byly dospělé nebo jen podmíněné. Pro rozhodnutí v těchto věcech byla důležitá pouze existence právního vztahu mezi věřitelem a dlužníkem. Nezáleželo ani na povaze nároku, jestli patřil do řízení sporného

⁵⁴¹Podle ustanovení § 97 an. exekučního řádu.

⁵⁴²Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1934, pod spis. zn.: R I 325/34 (Vážný č. 13456).

⁵⁴³Podle ustanovení §§ 378 až 402 exekučního řádu.

⁵⁴⁴Podle ustanovení §§ 219 až 227 (resp. až do § 229 pro věci movité) občanského soudního řádu.

či nesporného. Zatímní ani předběžné opatření nezakládalo zástavní právo. Bylo ale možné povolit zajišťovací exekuci, „je-li splnění vymáhaného nároku ohroženo jednáním osob třetích (zatížením dlužníkovu majetku)“.⁵⁴⁵

Zatímní i předběžné opatření povoloval, resp. nařizoval soud, který buď rozhodoval ve věci samé, nebo rozhodoval o exekučním řízení, ve kterém mělo být vykonáno související opatření.⁵⁴⁶

K zajištění peněžitých pohledávek v rámci zatímního opatření mohly sloužit za první republiky taxativně uvedené prostředky;⁵⁴⁷

- uschování a správa movitých hmotných věcí, včetně peněžní částky, patřících odpůrci ohrožené strany,
- soudní zákaz zcizit nebo zastavit hmotné movité věci s tím účinkem, že případné zcizení nebo zastavení bylo absolutně neplatné,
- soudní obstávka, měl-li odpůrce ohrožené strany proti třetí osobě peněžitou pohledávku nebo nárok na vydání nebo dodání jiných věcí. V takovém případě bylo soudem zakázáno odpůrci ohrožené strany jakkoliv nakládat s obstaveným nárokem a třetí osobě bylo tak zakázáno plnit dluh odpůrci ohrožené strany, a to až do doby, než soud rozhodl jinak.

Pro zajištění peněžitých pohledávek však nebylo možné navrhnout zákaz zcizení, zatížení nebo obtížení nemovitostí, podíly na nemovitostech a knihovní práva. Nebylo možné ani požadovat zavedení vnučené správy nemovitosti. Peněžitou pohledávkou nebyla hypotekární pohledávka. „K zajištění tohoto nároku lze povolit prozatímní opatření podle §§ 381 a násl. ex. ř., po případě i tím, že odpůrci bude zabráněno, by odstraněním příslušenství ze zatížené nemovitosti ji neznehodnotil a tím neoslabil, pokud se týče nezmařil jistotu navrhovatelovy pohledávky.“⁵⁴⁸

---

⁵⁴⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 1923, pod spis. zn.: R I 504/23 (Vážný č. 2878).

⁵⁴⁶Podle dle ustanovení § 387 exekučního řádu nebo podle ustanovení § 220 občanského soudního řádu.

⁵⁴⁷Podle ustanovení § 379 exekučního řádu.

⁵⁴⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 1933, pod spis. zn.: R I 977/33 (Vážný č. 13057).

Nároky nepeněžité povahy bylo možné zajistit např. návrhem na jejich soudní uložení, na soudní zákaz věci nemovité zcizit, zastavit nebo zatížit (totéž se týkalo i zápisů ve veřejných knihách).

V době účinnosti občanského soudního řádu již nebyl stanovený taxativně uvedený výčet prostředků. Bylo tak možné nařídit zejména:

- odpůrci, aby v určené lhůtě složil do soudní úschovy peněžitou částku, vkladní knížku, cenný papír nebo jiný předmět hodící se k soudní úschově;
- odpůrci, aby nijak nenakládal s určitými věcmi nebo právy; týkal-li se zákaz nemovité věci nebo práv k nemovité věci, zapsal se zákaz ve veřejné knize nebo v listině uložené u soudu s účinkem proti třetím osobám;
- poddlužníkovi, aby v čas splatnosti složil určenou částku peněz nebo věc místo svému věřiteli do soudní nebo jiné úschovy;
- dlužníkovi, aby oprávněnému plnil předběžně určenou úhradu osobních potřeb podle zákona;
- odpůrci nebo třetí osobě, aby něco konali nebo se něčeho zdrželi anebo trpěli, aby navrhovatel něco konal nebo se něčeho zdržel.

Nebylo možné požadovat vydání předběžného opatření, které by požadovalo „volit takové prostředky, jimiž by se předbíhalo výkonu rozhodnutí ve věci. Nemůže proto soud nařídit v řízení o přivolení k výpovědi předběžné opatření vyklizením“⁵⁴⁹. „Jako prozatímních opatření lze použít pouze takových prostředků, kterými se nepředstihuje konečné rozhodnutí o nároku.“⁵⁵⁰ Řízení o povolení zatímního opatření probíhalo většinou pouze na základě návrhu ohrožené strany, obvykle věřitele. Bez návrhu mohl soud ve sporech o rušení držby nařídit⁵⁵¹ během jednání jedno nebo několik prozatímních opatření⁵⁵² dle exekučního řádu, pokud to bylo nutné k odvrácení naléhavého nebezpečí, násilností nebo k zamezení vzniku nenapravitelné škody.

---

⁵⁴⁹Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 10. prosince 1952, pod spis. zn.: 21 Ok 319/52, obdobně i Vážný č. 1969 – Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 1922, pod spis. zn.: R I 1212/22.

⁵⁵⁰Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. února 1933, pod spis. zn.: R II 17/23 (Vážný č. 2252).

⁵⁵¹Podle ustanovení § 458 civilního řádu soudního.

⁵⁵²Soud byl oprávněn případně požadovat složení určité, přiměřené jistoty.

Návrh se podával písemně, případně ústně do protokolu a mohl být spojen se žalobou ve věci samé nebo až s návrhem na povolení exekuce. Navrhující strana musela přesně označit navrhované opatření, dobu, po kterou by mělo trvat, a musela uvést nárok se sdělením právního důvodu⁵⁵³ a odůvodnění proč je návrh vůbec podáván. Bylo tak vždy na věřiteli, aby „osvědčil okolnosti, odůvodňující nebezpečí, že by jinak vydobytí vymáhané pohledávky bylo zmařeno, neb vážně stíženo (§ 370 ex. ř.). Pouhá zadluženost dlužníka nestačí.“⁵⁵⁴

Spolu s návrhem musely být soudu předloženy i veškeré listiny, které osvědčovaly tvrzené skutečnosti, tedy nebezpečí, které navrhovateli hrozí. I v době padesátých let v občanském soudním řízení platilo, že předběžné opatření „lze nařídit jen tehdy, jestliže podmínky takového opatření jsou náležitě osvědčeny. To platí, jak pokud jde o existenci vymáhaného nároku, jehož vymožení má být zajištěno, tak o ohrožení výkonu soudního rozhodnutí, které má být vydáno. Účel předběžného opatření ovšem vyžaduje, aby potřebná zjištění provedl soud způsobem co nejrychlejším a nejjednodušším. Lidový soud se spokojil pouhým tvrzením žalující strany, které krom toho je zcela povšechné a nekonkrétní, pokud jde o ohrožení vydobytí vymáhaného nároku. Soud se měl především pokusit o odstranění vad návrhu, nedovolujících jeho věcné rozhodnutí podle § 45 o. s. ř. a pak provést případně nutná šetření, a to ukáže-li se toho potřeba i po slyšení účastníků, nebo některého z nich, vzhledem k tomu, že povaha věci to nevyklučuje a bylo by to patrně i účelné (§ 223 o. s. ř.).“⁵⁵⁵

Soudem nařízené opatření se doručovalo navrhovateli, odpůrci a případně i další osobě, která měla nějakou souvislost s opatřením⁵⁵⁶.

O návrhu povětšinou rozhodoval soud bez výslechu odpůrce⁵⁵⁷ na základě tvrzených skutečností a listinných důkazů. Rozhodoval usnesením. Muselo obsahovat přesné označení zatímního či předběžného opatření a dobu, po kterou bylo povoleno.

---

⁵⁵³Zejména musela být uvedena výše dluhu nebo peněžítá hodnota sporného předmětu.

⁵⁵⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 1924, pod spis. zn.: R II 412/24 (Vážný č. 4449).

⁵⁵⁵Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 14. listopadu 1958, pod spis. zn: 21 Co 832/58.

⁵⁵⁶Takovou osobou mohl být poddlužník nebo osoba, jež byla majitelem nemovitosti, které se opatření týkalo.

⁵⁵⁷Výslech probíhal např. za účelem zájemného popsání nemovitosti v případě, že nemovitost nebyla vedena ve veřejné knize.

Vyslovené opatření na složení věcí u soudu nebo na určitý výkon muselo obsahovat lhůtu splnění a výši peněžité částky, jejímž složením se výkon povoleného zatímního či předběžného opatření zastavoval. Pokud soud povoloval zatímní opatření dříve, než měl být nárok tvrzený navrhovatelem splněn nebo než spor byl před soudem zahájen, byl soud povinen stanovit lhůtu pro podání žaloby nebo návrhu. Při nedodržení této lhůty zatímní opatření soud bez návrhu zrušil.

Zatímní či předběžné opatření končily obvykle buď lhůtou, kterou soud v rozhodnutí určil nebo rozhodnutím ve věci samé. Mohly být, ale ukončeny i z dalších důvodů, a to v případech, když nebyl podán včas návrh na zahájení řízení ve věci samé, když již bylo možné vést exekuci anebo nebyla podle občanského soudního řádu dodržena soudem uložená povinnost složit přiměřenou jistotu.

Náklady spojené s povolením a výkonem zatímního opatření nesl jeho navrhovatel. Pokud se v průběhu dalšího řízení prokázalo, že obavy věřitele byly oprávněné, mohl náklady požadovat na odpůrci. Soud byl oprávněn za tímto účelem požadovat po navrhovateli složení přiměřené jistoty⁵⁵⁸. Jistota sloužila k úhradě případně vzniklých škod, které mohly vzniknout nařízeným předběžným opatřením. Navrhovatel vždy ručil odpůrci za způsobené škody, a to, pokud byl návrh pravomocně zamítnut anebo pokud zmeškal lhůtu pro podání žaloby nebo návrhu na povolení exekuce, případně pokud se v řízení neprokázal nárok navrhovatele. K přiznání nároku na náhradu škody v tomto případě nebylo nutné prokázat zavinění. Výši náhrady škody určil soud na základě návrhu odpůrce. Nemusel mu však vyhovět v plné výši, neboť se soud řídil při rozhodování metodou tzv. volného uvážení. Soud musel vzít v úvahu nejen skutečně vzniklou škodu, ale též ušlý zisk odpůrce.

---

⁵⁵⁸Vyplývalo z ustanovení § 223 občanského soudního řádu.

Závěr

Po rozpadu Rakousko-Uherské říše v roce 1918 vzniklo dne 28. října 1918 Československo jako samostatný stát. Toho dne vydal Národní výbor československý první zákon republiky Československé, kterým mj. převzal dosavadní právní řád platný do této doby v jednotlivých částech nového státního útvaru.

Mezi převzaté zákony patřil i komplex předpisů občanského soudního řízení. Pro české země to byl zejména zákon o civilním soudním řízení z roku 1895, který však neupravoval exekučního řízení, jak je tomu v našem zákonodárství dnes. Exekuční řízení bylo legislativně odděleno od řízení nalézacího. Samostatný zákon o řízení exekučním a zajišťovacím, kterému těsně předcházel uvozovací zákon o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím, byl vydán roku 1896.

Tyto i další procesní předpisy týkající se řízení exekučního pocházející z 90. let 19. století byly právními normami velkého a podrobného rozsahu. Na jejich tvorbu měla vliv i známá rakouská byrokracie. Podle mého názoru se však jednalo pro tuto dobu o právní předpisy velmi důkladně propracované, které platily desítky let bez potřeby zásadní novelizace. Exekuční řád byl v Československu zrušen až k 1. lednu 1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Ten byl nahrazen zákonem č. 99/1963 Sb., s účinností ke dni 1. dubnu 1964 a platí s mnoha novelami dodnes.

Československý stát však netvořily v roce 1918 jen země česká, moravská a české Slezsko, ale také Hlučínsko, Slovensko a Podkarpatská Rus. Pro Hlučínsko platilo v té době právo německé, a to dokonce až do roku 1920. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi do vzniku Československa neplatilo právo rakouské, ale uherské, takže na jejich území se v exekučním řízení i po roce 1918 aplikovalo právo uherské, tj. zákon z roku 1881 doplněný zákonem z roku 1912. Ve své práci jsem se nezabýval exekučním právem uherským případně německým platným v Československu po krátkou dobu pro Hlučínsko. Nicméně lze konstatovat, že pro tak rozlohou a počtem obyvatel malý stát, jakým byla první Československá republika, právní dualismus určitě nebyl přínosem

k jednoduchému vymáhání peněžitých i nepeněžitých pohledávek, zvláště mezi subjekty jednoho řízení sídlícími v různých částech republiky.

Problematika exekučního řízení byla v období první republiky velmi rozsáhlá. Práce se zabývá některými problémy exekuce nemovitostí. V době první republiky bylo soukromé vlastnictví nemovitostí mnohem většího rozsahu, než je tomu dnes, přičemž převažovalo vlastnictví menších celků nemovitostí jednou osobou.

Jak zaznělo již v úvodu dizertační práce, přístup státu, který se v uplynulém čtvrtstoletí ve snaze řešit otázku vymáhání dluhů pohyboval mezi dvěma extrémy – od jejich bezbřehého tolerování až po drastickou represí – vytvořil ze zdánlivě čistě právní otázky závažný ekonomický, sociální a politický problém. Je tedy zřejmé, že situace dospěla do kritického bodu, v němž by se zájem celé společnosti, české justice i samotných exekutorů měl se vši vážností soustředit na hledání změn příslušných zákonů a předpisů, které by měly eliminovat ta nejhorší budoucí rizika.

Nepříjemné poučení nám poskytne i pohled do historie, neboť přenesení vymáhání dluhů ze státu na soukromé subjekty často vedlo ke kolapsu státu, který se tak zbavil jedné ze svých povinností. Nejdrastičtější podobu známe z posledních desetiletí existence Říše západořímské, kde vymáhání dlužných daní svěřili soukromým firmám, které prosluly svou krutostí. V 18. a 19. století podobný krok zopakovala Francie a Osmanská říše, následky byly ve všech případech podobně neblahé. Hypotéza, že neadekvátní řešení vymáhání dluhů může mít velmi negativní důsledky pro stát, který se k němu uchýlil, se logicky nabízí.⁵⁵⁹

V České republice se zcela zřetelně vyčerpal pozitivní efekt legislativy z počátku nového tisíciletí a zvolna narůstá krizový potenciál negativních důsledků zaběhané praxe. Přibližně jeden milion permanentně nesolventních fyzických osob má na svém kontě více než tři miliony exekucí, přičemž 50% z nich se týká tzv. bagatelních pohledávek. Vymáhání dluhů se stává znovu neefektivním (jenom 30% pohledávek je vymahatelných), rostou náklady a sociální napětí, hrozí, že dluhy a exekuce se mohou v

---

⁵⁵⁹ Souhrnně k tomuto tématu TAINER, J. A. *Kolapsy složitých společností*. Praha 2009.

budoucnu stát kriminogenním faktorem. Zatím se toto nebezpečí eufemisticky opisuje poukazem na excesy při vymáhání, znepokojující však je, že roste agresivita na obou stranách pomyslné dluhové fronty.

Přichází čas na postupnou změnu zavedené praxe směrem k větší předvídatelnosti práva, výraznější efektivnosti a hospodárnosti vymáhání pohledávek, k účinnému soudnímu dohledu, zkrátka k dosažení nezávislého, spravedlivého a nestranného výkonu exekuční činnosti. S ohledem na historické zkušenosti se zdá, že by se tímto prvním krokem měla stát teritorialita vymáhání exekučních pohledávek, tedy územní princip činnosti soudních exekutorů, kdy jsou jako úřední osoby, na které stát převedl část své pravomoci v oblasti výkonu soudních a dalších rozhodnutí rovnoměrně pověřováni exekucemi v kraji, kde je sídlo jejich úřadu.

Přinese to nejen přirozený a efektivní dohled nad činností exekutora místním exekučním soudem a sjednocující judikaturu příslušného krajského soudu, ale především se tím dosáhne rovného postavení účastníků řízení, jak vyžaduje čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a § 18 odst. 1. věta první OSŘ. Nezanedbatelné není ani to, že hospodárnější a efektivnější provádění exekučního řízení přinese reálnou úsporu nákladů placených jeho účastníky.

Budu-li výsledný efekt formulovat s jistou mírou nadsázky, tato opatření by měla vrátit zbytnělý dluhový průmysl zpět k jeho původní funkci v oblasti výkonu soudních a dalších rozhodnutí bez balastu právních excesů a podezření z korupce.⁵⁶⁰

Recipovaná, původně rakouská, právní úprava exekuce už měla v době vzniku naší republiky více než dvacetiletou tradici a soudci i další personál, který z monarchie přešel do soudnictví republiky, měl zkušenosti s uplatňováním zákonů v praxi. V zásadě se po roce 1918 nezměnila z majetkového hlediska struktura společnosti ani důvody nuceného výkonu rozhodnutí na peněžité pohledávky. Tato skutečnost se odráží i v případech odvolacího řízení v exekučních věcech, které v nejvyšší instanci rozhodoval Nejvyšší soud. Jeho vzorové nálezy obsahuje Vážného sbírka a některé z nich jsem

---

⁵⁶⁰ Srv. TAINER, J. A. *Kolapsy složitých společností*. Praha 2009.

vybral na dokreslení, dokumentaci a bližší porozumění poměrně složitým dílčím problémům exekučního řízení, stejně tak jako několik v příloze přiložených vzorů podání v exekučních věcech. Za suchou, ne však nudnou řečí paragrafů exekučního zákona se ve skutečném životě odehrávala lidská dramata, ale i záslužná, kvalifikovaná činnost specialistů právníků (exekučních soudců i advokátů). Oblast právní úpravy a praktické využívání exekučního práva z doby naší první republiky si nepochybně zaslouží bližší studium, některé dílčí otázky řešily staré zákony lépe než ty naše současné, ať už se jedná o ochranu věřitelů nebo zájmu státu.

To byl také důvod k sepsání této práce, která měla přiblížit exekuční řízení za první Československé republiky a následného období. Práce poukazuje právě také na některé instituty, které lze považovat za vhodné nástroje při exekučním řízení. Jedním z takových byl např. představen institut předražku, který byl v prvorepublikových předpisech zakotven, poté nebyl uplatňován a dnes se nám znovu objevuje v současné právní úpravě, kdy vylepšuje pozici i povinného.

Hlavním cílem v budoucnu by mělo být přijetí zákona o teritorialitě, což je územní princip činnosti soudních exekutorů, kdy soudní exekutoři, jako úřední osoby, na které stát převedl část své pravomoci v oblasti soudních rozhodnutí, by měli být rovnoměrně pověřováni exekucemi v kraji, kde je sídlo jejich úřadu. Teritorialita by odstranila obchodování s pohledávkami a nastavila by spravedlivější podmínky pro vymáhání, které by nebyli pro dlužníky likvidační.⁵⁶¹ Exekutoři by neměli být vzájemně si konkurujícími podnikateli usilující o získání co nejvíce exekucí. Z mého pohledu by mělo jít o zástupce státu objektivně vykonávající právo a šetřící práva věřitele i dlužníka. Jedním z hlavních důvodů pro zavedení územního principu spočívá v odstranění závislosti exekutorů na dodavatelích exekucí. Na místo dnešní roztržičnosti by to umožnilo přirozený a efektivní dohled nad činností exekutora místním exekučním soudem i lepší předvídatelnost práva prostřednictvím sjednocující judikatury krajského soudu.

---

⁵⁶¹ K tomuto názoru se také přikláním. Dále viz <http://teritorialita.webnode.cz/duvody-pro-teritorialitu/>.

Povinnému by tím byla dána reálně možnost účastnit se řízení, na rozdíl od dnešního stavu, kdy ve většině případů se nemůže povinný k exekutorovi dostavit, jelikož sídlo exekutorského úřadu je na opačném konci republiky, aby si mohl např. sjednat splátkový kalendář.

Teritorialitou by došlo ke snížení zbytečného počtu exekucí; odstranění klientelismu; dosažení rovného postavení účastníků řízení a v neposlední řadě výrazně hospodárnějšího a efektivnějšího exekuční řízení.

Resumé

This work is devoted to exekutions in the era of the First Czechoslovakian Republic and subsequent development after the year 1950 when individual exekutory conceptions were trickled away. Some of the exekutory legal institutes were embodied into our legal code after the year 1989. As the institute of execution is so wide, the work deals with the distraintment.

The work describes first of all the development of the legal adjustment of execution in the historical periods of our state, particularly the legal rules of that era. Even the Roman legal conception of execution from which later adjustment proceeded from, is not forgotten. The attention of this historical excursus is also concentrated on the 18th and 19th century when modern procedures of exekutory proceedings were applied. The judicial execution was adjusted by the Act 79/1896 Statute Book, The Act about Performing and Trade Proceedings (declared on the 27th May 1896) which came into force on the first January 1898. This one and following procedural regulations concerning the exekutory proceeding dating back to the 1890s are of a wide and detailed extent. The exekutory proceeding was of high quality that it lost its force only in 1951 when it was replaced by the Act 142/1950 Statue Book, About Civil Affairs.

The second part of the work is concerned with exekutory proceeding itself. It deals with general characteristic and the term of exekutory proceeding and then it describes particular kinds of execution. When the author introduces the other exekutory institutions, he relies on two basic legal acts, that is exekutory code from the 19th century which was in force during the First Czechoslovakian Republic which means the the First Czechoslovakian Republic legislation, and legislations after 1950, particularly civic judicial code. In the case of comparison of the periods when these two legal instruments were in force it is obvious that the issues of exekutory proceedings during

the First Republic were of a large extent than it was after the year 1950, possession of smaller pieces of real estates by one person having been prevailed.

The work describes the status of exekutory proceeding participants, its particular entities (creditors, debtors, the third entity, trials), the fundamental proceeding instruments when carrying out the one's duties, from the proposal of the order to meet one's obligations to the issue of the decision order for output of remedial means. Various ways how to satisfy the creditors in real estates, the means of justice, such as obligatory right of pledge, obligatory auctions, exekutory blank cheque sale are introduced here. Problems of proceeding conditions of executions or procedural terms are solved too. Last but not least the work also outlined the right of obliged and their putting into practice by means of limitation or postponement of execution, appeal or complaint.

The work proceeds from period legal regulations and their application is illustrated by the decisions of particular sample cases which were issued by various kinds of courts in the First Czechoslovakian Republic, especially by the Supreme Court. The main legal regulations concerning the exekutory proceedings and distraintments are in some cases compared to understand better the problems and this was also used for particular cases of present legal regulations.

The attention of the third part of the work is paid to particular exekutory means which exist in the observed period. It was especially forced administration and forced auction which were realized in the period of the First Czechoslovakian Republic. The issues of the role of imposed administrators, their powers of auction conditions, knocking st. down to sb., higher offer (overprised) and scheduled proceeding are also introduced. The forced auction was the most extreme legal means to enforce claims of the creditor. Exekutory means of blank cheque sale (also unknown for exekutory proceedings after 1950) or security law, interim or preliminary arrangement etc. are also analysed.

Seznam literatury a pramenů

Literatura

ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.

ADAMOVIČ, K. a kol. Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005.

BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2009.

BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes. (Vybrané texty z dějin a současnosti advokacie)*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000.

BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998.

BARTOŠEK, M. Dějiny římského práva ve třech fázích jeho vývoje. Praha: Academia, 1995.

BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994.

BRANDL, V. Staročeské řízení soudní. *Právník*. 1869, roč. VIII.

BENDA, E. a kolektiv autorů. *Praktický advokát*. II. vydání, Praha: Fr. Strnadel a spol., nedatováno.

BOURA, F. *Soudní rozhodnutí*. Praha: Orbis, 1957.

BULÍN, H. *Řízení exekuční I část všeobecná*. Brno: Československý akademický spolek právník, 1947.

ČÁDA, F. (ed.). *Nejvyššího sudího království Českého Ondřeje z Dubé Práva zemská česká*. Praha 1930.

ČEČETKA, V. J. *Žaloby a exekuce v řízení před soudy okresními pro pohledávky a ceny do 500 zl./dle nového řádu soudního*. Praha: F. Šimáček, 1899.

ČECHURA, J. Rolnictvo v Čechách v pozdním středověku (Perspektivy dalšího studia). *Český časopis historický*. 1990, roč. 88, č. 4.

- ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959.
- ČORBA, I., MEDZIHRADSKÝ, M. *Exekučný zákon platný na Slovensku*. Nitra 1922.
- DUSCHENES, F. (ed.). *Die neue Executions-Ordnung sammt Einführungsgesetz: ergänzt mit den älteren einschlägigen gesetzlichen Bestimmungen*. Praha: Höfer & Klouček, 1896.
- FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: AUC Iuridica, 1972.
- FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: AUC Iuridica, 1974.
- FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, č. 7-8.
- FRYDRYCH. *Exekuce a předpisy o židovském majetku. Právní praxe: měsíčník českých právníků*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1941.
- GÁBRIŠ, T. Revízia vecného a zaväzkového práva v procese unifikácie československého občianskeho práva 1918-1938. In: *200 let Všeobecného občianskeho zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011.
- HARTMANN, A. *Exekuční řád a exekuční zákon*. Praha 1934.
- HELLER, M., TRENKWALDER, F. *Die österreichische Exekutionsordnung in ihrer praktischen Anwendung: dargestellt an Beispielen von Protokollen und Beschlüssen*. 2. vyd. Vídeň: Friedrich Manz, 1912.
- HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 6. vyd. Bratislava 1927.
- HORA, V. *Československé civilní právo procesní I*. Praha 1922.
- HORA, V. *Československé civilní právo procesní I*. Praha 1934.
- HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. I.-III. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2010.
- HORA, V. *Exekuce na nemovitosti*. Praha: Všehrd, 1924.
- HORA, V. *Exekuční právo*. Praha: Linhart, 1938.
- HORA, V. *Soustava exekučního práva se zřetelem ke Slovensku a P. Rusi*. Praha: Všehrd, 1930.
- HORA, V. *Nauka o přístupu: Studie z rakouského práva exekučního*. Praha: Bursík & Kohout, 1906.

- HORA, V. *Exekuce na nemovitosti a exekuce zajišťovací*. 1. vyd. Praha 1938.
- HORÁK, O. Problematika recepce a občanské zákoníky. In: SCHELLE, K. (ed.). *Vývoj právních kodifikací*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
- JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In: SCHELLE, K., VOJÁČEK, L. (eds.). *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007.
- JÄGER, J. Řízení ve věci poskytnutí předběžné právní ochrany v německém a českém právu. *Právní rozhledy*. 1998, roč. 6, č. 5.
- JIREČEK, H. (ed.). *Viktorina Kornelia ze Všehrd, Knihy dewatery o právech a súdiech i o dskách země české*. Praha, 1841.
- JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého*. Praha 1888.
- JIREČEK, J., JIREČEK, H. (eds.). *M. Brikcího z Licka. Práva městská*. Praha 1880.
- JIREČEK, J. (ed.). *Práva městská království českého a markrabství moravského od M. Pavla Krystiana z Koldína*. Praha 1876.
- JOKLÍK, F. *Zastavení exekuce dle rakouského exekučního řádu a související s tím instituce*. Praha: Pelcl: Beaufort, 1901.
- KAPRAS, J. *K dějinám českého zástavního práva*. Praha 1903.
- KINCL, J. a kol. *Všeobecné dějiny státu a práva*. Panorama Praha 1983.
- KINDL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995.
- KLINBERGER, B. O povaze sekvestrace dle osnovy ex. řádu. *Právník*.
- KRBCOVÁ, V. Institut předražku v právní praxi. *Komorní listy*. 2015, roč. 7, č. 3.
- KRBCOVÁ, V. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 2.
- LACLAVÍKOVÁ, M. Recepce obyčejového práva a práva kuriálních decizií v prvej ČSR (príspevok k histórii súkromného práva na Slovensku). *Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica*. Trnava 2005.
- LÍSKA, M. *Nucená dražba nemovitostí dle exekučního řádu ze dne 27. května 1896 č. 79 ř.z.* Tábor: Václav Kraus, 1896.
- MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Linde Praha: Linde, 1997.

- MARKOV, J. *Kapitoly s dějin českého zemského soudního řízení XII.-XVII. století*. Praha: Academia, 1967.
- NEČAS, J. *Sekvestrace*. Brno: Nákladem knihkupectví Karla Winklera, 1891.
- Nové zákony a nařízení Protektorátu Čechy a Morava 1939*. Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart 1939.
- OTT, E. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního I*. Praha 1908.
- PETRŮV, H. *Právní postavení židů v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Sefer, 2000.
- RINTELEN, A. *Execution auf Sachen in fremder Gewahrsame und auf Leistungsansprüche*. Wien: Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1903.
- RÖSSLER, E. F. *Das Altprager Stadtrecht aus dem 14. Jahrhunderte*. Praha 1845.
- RÖSSLER, E. F. *Die Stadtrechte von Brünn aus dem XIII. und XIV. Jahrhundert*. Praha 1852.
- SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R. *Exekuce v zrcadle právních předpisů, I. Průběh exekučního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2007.
- SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R. *Exekuce v zrcadle právních předpisů, II. Jednotlivé způsoby exekuce*. Ostrava: Key Publishing, 2007.
- SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2005.
- SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuce*. Ostrava 2008.
- SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L. (eds.). *Antologie české právní vědy*. UK Praha 1993.
- SLEZÁK, L. *Československá pozemková reforma 1919-1935 a její mezinárodní souvislosti. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 1994.
- SMOLÍK, P. *Vývoj exekučního řízení v českých zemích a Československu do roku 1963*. In: *Sborník vydaný u příležitosti 10. Výročí založení exekutorské komory České republiky*. Praha 2011.
- SPEERL, H. *Systematischer Grundriß der Rechtsquellen, Literatur und Praxis des österr. Zivilprozeß- und Exekutionsrechts*. Wien 1903.
- STEINER, V. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958.
- SVATUŠKA, L. *Židovské předpisy v Protektorátu Čechy a Morava a vývoj rasového práva v Říši*. Praha: V. Linhart, 1940.

- ŠOLLE, V. *Civilní soudnictví předbřeznové v českých zemích*. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra, SAP 18, 1968.
- TAUCHEN, J., SALÁK, P. *Říšská sbírka zákonů 1848-1918*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- TOMASCHEK, J. A. *Der Oberhof Iglau*. Innsbruck 1868.
- ŤOUKÁLEK, J. *Soudní exekuce na nemovitý majetek v Českých zemích 1918-1938*. Praha 2011.
- URFUS, V. Dva příspěvky k vývoji exekučního řízení v českém právu zemském. *Právněhistorické studie* 5. 1959.
- URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960.
- VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1925*. Praha 1964.
- VÁŽNÝ, J. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935.
- VINTÍŘ, J. *Příruční kniha k vedení práva čili exekuce ku pomoci soudcům a soudním vykonavatelům při císl. král. soudech v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku*. Praha 1850.
- VINTÍŘ, J. *Die Civil-Exekution in praktischen Fällen für Bezirks-Richter, Notare und Gerichtsvollzieher, mit Formularen nach d. österr. Gerichtsprax*. Praha 1850.
- VESELÁ, R., SCHELLE, K. Historické kořeny exekučního řízení - jak se v minulosti vymáhaly dluhy. In: BREJCHA, Milan (ed.). *Druhá mezinárodní pracovní konference: JUMAN 05 : "JUríst and MANager": Praha, 23. června 2005*. Plzeň: Sdružení Evida, 2005.
- VOSKA, J., LEDRER, E. *Československé civilní řízení soudní, řízení exekuční a právo konkursní a vyrovnávací: (vymáhání pohledávek v tuzemsku)*. Praha: Státní nakladatelství pro Spolek posluchačů komerčního inženýrství, 1947.
- WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Linde 2008.
- WOREL, J. O. *O rozpočtu trhové ceny za nemovitosti dle nového exekučního řádu u porovnání s dosavadním řádem*. Praha: Jaroslav Pospíšil, 1897.
- ŽALUD, J. *Zákon o řízení exekučním a zajišťovacím*. Praha: Höfer a Klouček, 1899.

Prameny

Zákony

Zákon č. 13/1781 Sbírky zákonů soudních, ze dne 1. května 1781.

Zákon č. 29/1796 Sb. zákonů soudních, ze dne 19. prosince 1796.

Zákon č. 946/1811 Sbírky zákonů soudních.

Zákon č. 117/1852 ř.z.

Zákon č. 96/1854 ř.z., nařízení císařské ze dne 20. dubna 1854, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávati nařízení a nálezy od nich vydané.

Zákon č. 34/1868 ř.z.

Zákon č. 75/1871 ř.z., jímž se zavádí nový řád notářský.

Zákon č. 95/1871 ř.z., zákon daný, v příčině zavedení obecného zákona o knihách pozemkových.

Zákon č. 67/1873 ř. z., o řízení upomínacím, ze dne 27. dubna 1873.

Zákon č. 68/1873 ř.z., o exekuci na požitky z poměru pracovního a služebního, ze dne 29. dubna 1873.

Zákon č. zák. čl. XXXIV/1874 o advokátním řádu.

Zákon č. 78/1883 ř.z.

Zákon č. 74/1887 ř.z., vylučující určité movité věci z exekuce a zakazující oddělené postihování nemovitostí.

Zákon č. 75/1888 ř.z., o exekuci na platy v soukromé službě trvale ustanovených a osob po nich pozůstalých, dále na výslužné, provise, výživné a výchovné, jež ústavy, spolky nebo společnosti poskytují svým členům a osobám po nich pozůstalým, ze dne 26. května 1888.

Zákon č. 111/1895 ř.z.

Zákon č. 112/1895 ř.z.

Zákon č. 113/1895 ř.z.

Zákon č. 78/1896 ř.z.

Zákon č. 79/1896 ř.z., zákon o řízení exekučním a zajišťovacím

Zákon č. 101/1896 ř.z., ze dne 12. května 1896.

Zákon č. 104/1912 ř.z., o zvýšení obnosu služebních a mzdových platů, odpočinkových a jiných důchodů, který jest prost exekuce, ze dne 17. května 1912.

Zákon č. 86/1912 Sb. z. a n., o stavebním právu.

Zákon č. 118/1914 ř.z.

Zákon č. 69/1916 ř.z.

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu Československého.

Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabrání velkého majetku pozemkového.

Zákon č. 329/1920 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový.

Zákon č. 314/1920 Sb. z. a n., o exekuci na platy a výslužné zaměstnanců a jejich pozůstalých, ze dne 15. dubna 1920.

Zákon č. 121/1920 Sb., z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, ze dne 29. února 1920.

Zákon č. 122/1920 Sb., z. a n., ze dne 29. února 1920.

Zákon č. 115/1921 Sb. z. a n., o náhradě předsedům, místopředsedům a členům obou sněmoven Národního shromáždění republiky Československé.

Zákon č. 116/1921 Sb. z. a n.

Zákon č. 123/1923 Sb. z. a n.

Zákon č. 179/1924 Sb. z. a n., zákon o zrušení svěřenectví.

Zákon č. 76/1927 Sb. z. a n.

Zákon č. 23/1928 Sb. z. a n.

Zákon č. 120/1931 Sb., z. a n.

Zákon č. 1/1933 Sb. z. a n.

Zákon č. 251/1934 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o občanském řízení soudním, o řízení exekučním a o řízení nesporném, ze dne 11. prosince 1934.

Zákon č. 105/1947 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o soudní organizaci a o příslušnosti a řízení v občanských věcech právních.

Zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy.

Zákon č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů.

Zákon č. 150/1948 Sb.

Zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě.

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ze dne 22. prosince 1948.

Zákon č. 322/1948 Sb., zákon o advokacii.
Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních.
Zákon č. 173/1950 Sb., zákon o soudních poplatcích.
Zákon č. 114/1951 Sb., zákon o advokacii.
Zákon č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů.
Zákon č. 65/1960 Sb., zákon o národních výborech.
Zákon č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů.
Zákon č. 71/1967, zákon o správním řízení (správní řád)
Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku ve znění pozdějších předpisů

Vládní nařízení

Vládní nařízení č. 145/1919 Sb., z. a n.
Vládní nařízení č. 237/1919 Sb. z. a n., ze dne 5. května 1919.
Vládní nařízení č. 165/1926 Sb. z. a n. ze dne 26. srpna 1926.
Vládní nařízení č. 17/1926 Sb., z. a n.
Vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení), ze dne 13. ledna 1928.
Vládní nařízení č. 234/1934 Sb. z. a n., o vedení exekuce na peněžité pohledávky za státem nebo za fondem pod veřejnou správou.
Vládní nařízení č. 250 a 251/1934 Sb. z. a n., o úlevách při splácení pohledávek za zemědělci a nezaměstnanými.
Vládní nařízení č. 233/1938 Sb. z. a n., o odkladu exekucí a konkurzů vedeným proti dlužníkům s majetkem na území obsazeném cizí mocí.
Vládní nařízení č. 211/1938 Sb. z. a n., o zvláštních ustanoveních o odkladu exekučního vyklizení bytu.
Vládní nařízení č. 44/1940 Sb., o zvláštních předpisech o řízení před soudy Protektorátu Čechy a Morava a dočasné změně některých ustanovení občanského práva.
Vládní nařízení č. 1/1948 Sb., kterým se provádějí některá ustanovení zákona o revisi první pozemkové reformy, ze dne 7. ledna 1948.
Vládní nařízení č. 177/1950 Sb., o odhadech nemovitých věcí.
Vládní nařízení č. 20/1955 Sb., o řízení ve věcech správních (správní řád).

Vládní nařízení č. 91/1960 Sb., o správním řízení.

Císařská nařízení a patenty

Císařské nařízení č. 279/1915 ř.z., o soudních poplatcích.

Císařský patent č. 208/1854 ř.z., o soudním řízení v nesporných věcech.

Ministerská nařízení

Ministerské nařízení č. 52/1855 ř.z., ze dne 17. března 1855.

Ministerské nařízení č. 196/1859 ř.z., ze dne 27. října 1859.

Ministerské nařízení č. 124/1868 ř.z., ze dne 30. srpna 1868.

Ministerské nařízení č. 157/1897 ř.z., o výkonu soudních prací exekucním soudům přidělovaným, ze dne 24. června 1897.

Ministerské nařízení č. 249/1914 ř.z., ze dne 16. září 1914.

Ministerské nařízení č. 95/1952 Sb., kterým se vydává jednací řád pro soudy, ze dne 19. prosince 1952.

Ministerské nařízení č. 3/1951Sb., kterým se vydává sazebník soudních poplatků a některé předpisy o nich, ze dne 13. ledna 1951.

Ministerské nařízení č. 153/1897 ř.z., o exekuci proti obcím a proti ústavům prohlášeným za veřejné a obecně prospěšné, ze dne 6. května 1897.

Vyhlášky

Vyhláška Ministerstva financí č. 151/1931 Sb., z. a n.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 73/1955 Ú.l., kterou se vydávají podrobnější předpisy o řízení ve věcech správních.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 1936, pod spis. zn.: R I 174/36 (Vážný č. 14975).

Nález Nejvyššího soudu RV II. 302/1920, č. JZ 60/21.

Nález Nejvyššího soudu R 54/1923 ze dne 6. února 1923, č. 330/24.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16.4.1936, pod spis. zn.: R II 131/36 (Vážný č. 15129).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.12.1936, pod spis. zn.: R I 1403/36 (Vážný č. 15697).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.4.1956 pod spis. zn.: Cz 19/56.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.7.1956 pod spis. zn.: Cz 234/56.

Rozhodnutí Krajského soudu v Pardubicích ze dne 1.11.1955 pod spis. zn.: 4 Co 1019/55.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. března 1925, pod spis. zn.: R I 206/1925 (Vážný, č. 4829).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu R I 146/19, ze dne 15. dubna 1919.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu R I 428/20, ze dne 30. června 1920.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 1956 pod sp. zn.: Cz 4/56.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.3.1934, pod spis. zn.: Rv I 2585/33 (Vážný č. 13376).

Nález Nejvyššího soudu č. R I 598/1922 Sb., ze dne 24. května 1922, č. 1690.

Nález Nejvyššího soudu č. Rv I 1265/1927 Sb., ze dne 8. března 1928, č. 7847.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1926, pod spis. zn.: I 764/1926 (Vážný č. 6302).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. března 1932, pod spis. zn.: R I 91/32 (Vážný č. 11491).

Rozhodnutí ze dne 23. dubna 1912 pod spis. zn. R II 283/12, ZBL, 367/12.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. června 1955 pod spis. zn.: Cz 240/55.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. října 1923, pod spis. zn.: č. R I 707/1923 (Vážný č. 3032).

Rozhodnutí ze dne 21. března 1911 pod spis. zn. R III 90/11, JBI, 5/12.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. října 1928, pod spis. zn.: R II 300/1928, (Vážný č. 8372).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. března 1925, pod spis. zn.: R I 1097/1925 (Vážný č. 4808).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, pod spis. zn.: R I 1098/1925 (Vážný č. 5650).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1933, pod spis. zn.: R I 255/1933 (Vážný č. 12518).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. září 1919, pod spis. zn.: R I 369/1919 (Vážný č. 268).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1924, pod spis. zn.: R I 693/1926 (Vážný č. 4117).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. července 1931, pod spis. zn.: R I 508/1931 (Vážný č. 10918).

Rozhodnutí Krajského soudu v Uherském Hradišti ze dne 7. října 1952, pod spis. zn.: 5 Ok 560/52.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 1927, pod spis. zn.: R II 260/1927, (Vážný č. 7511).

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29.10.1953, pod spis. zn.: 6 Co 186/53.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.10.1953, pod spis. zn.: CZ 358/53.

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 25. července 1952, pod spis. zn.: 8 Ok 165/52.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. října 1924, pod spis. zn.: Rv II, č. 393/22.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. října 1919, pod spis. zn.: R II č. 124/19 (Vážný č. 287).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 1933, pod spis. zn.: R II č.428/32 (Vážný č. 13141).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 1923, pod spis. zn.:Rv I č. 1278/22 (Vážný č. 2483).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. března 1934, pod spis. zn.:Rv II č. 189/34, (Vážný č. 13415).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.1.1937, pod spis. zn.: Rv I 2904/36 (Vážný 15757).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. května 1938, pod spis. zn.: R I 134/38 (Vážný 16932).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. října 1929, pod. spis. zn.: Rv I č. 1761/28 (Vážný č. 9225).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 1929, pod. spis. zn.: R II č. 403/29 (Vážný č. 9434).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. listopadu 1924, pod. spis. zn.: R I 848/24 (Vážný č. 4335).

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29. října 1953, pod spis. zn.: 6 Co 186/53.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. března 1953 pod spis. zn.: Cz 66/55.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1953 pod spis. zn.: Cz 358/53.

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. prosince 1960 pod spis. zn.: 11 Co 466/60.

Rozhodnutí Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 6. září 1951 pod spis. zn.: Ok 293/51.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1952 pod spis. zn.: CZ 202/52.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. září 1944, pod spis. zn.: Rv I 445/44 (Vážný č. 18823).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. května 1934, pod spis. zn.: Rv I 505/33 (Vážný č. 13556).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. září 1923, pod spis. zn.: R I 708/23 (Vážný č. 2931).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 1926, pod spis. zn.: R I 137/26, (Vážný č. 5830).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. května 1937, pod spis. zn.: R I 458/37 (Vážný č. 16077).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 1933, pod spis. zn.: R I 1091/33 (Vážný č. 13014).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. října 1932, pod spis. zn.: R I 554/32 (Vážný č. 11978).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. října 1932, pod spis. zn.: R I 667/32, (Vážný č. 11959).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. května 1931, pod spis. zn.: R II 155/31, (Vážný č. 10838).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. září 1934, pod spis. zn.: R I 8 793/34 (Vážný č. 13725).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1924, pod spis. zn.: R I 449/24, (Vážný č. 3940).

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 15.6.1951, pod spis. zn.: 8 Ok 103/51.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. června 1927, pod spis. zn.: Rv I 293/27 (Vážný č. 7176).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. března 1926, pod spis. zn.: Rv I 2165/25 (Vážný č. 5861).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. října 1951, pod spis. zn.: CZ I 130/51.

Rozhodnutí Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 6. září 1951, pod spis. zn.: 7 Ok 294/51

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 24. dubna 1959, pod spis. zn.: 21 Co 328/59.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. května 1936, pod spis. zn.: R I 583/36 (Vážný č. 15219).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. září 14937, pod spis. zn.: R I 679/37 (Vážný č. 16291).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1928, pod spis. zn.: R I 677/28 (Vážný č. 8326).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. února 1937, pod spis. zn.: R I 1269/36 (Vážný č. 15806).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 1932, pod spis. zn.: R II 359/32 (Vážný č. 12140).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. září 1935, pod spis. zn.: R I 817/35 (Vážný č. 14556).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1935, pod spis. zn.: Rv I 1133/32 (Vážný č. 14171).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 1924, pod spis. zn.: R II 27/24 (Vážný č. 3451).

Rozhodnutí ze dne 30. ledna 1902 pod spis. zn. č. 17.879/1, Práv. 133/02, m. v. 521, Gl.U. 1743.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. října 1933, pod spis. zn: RV I 1732/33 (Vážný č. 12919).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. června 1927, pod spis. zn: R I 176/27 (Vážný č. 7151).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1935, pod spis. zn: Rv I 1133/32 (Vážný č. 14171).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1938, pod spis. zn: R II 57/38 (Vážný č. 16838).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. února 1938, pod spis. zn.: Rv I 1696/36 (Vážný č. 16681).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. března 1924, pod spis. zn.: R I 170/24 (Vážný č. 3585).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 304/1924, ze dne 29. dubna 1924, (Vážný č. 3780).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 134/1924, ze dne 27. února 1924 (Vážný č. 3535).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RII 299/1925, ze dne 27. října 1925,(Vážný č. 5399).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R II 499/1923, ze dne 15. ledna 1924, (Vážný č. 3397).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 775/1925, ze dne 9. září 1925, (Vážný č. 5259).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 438/1926, ze dne 27. května 1926, (Vážný č. 6075).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 108/1926, ze dne 23. února 1926, (Vážný č. 5779).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 1027/1924, ze dne 7. ledna 1925, (Vážný č. 4522).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 307/1925, ze dne 21. dubna 1925, (Vážný č. 4933).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 114/1924, ze dne 27. února 1924, (Vážný č. 3544).

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. října 1955, pod spis. zn.: 10 Co 292/55.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. března 1955, pod spis. zn.: 5 Co 80/55.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 1932, pod spis. zn.: R II 433/32 (Vážný č. 12203).

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. října 1955, pod spis. zn.: 10 Co 292/55.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. ledna 1924, pod spis. zn.: R II 499/23 (Vážný č. 3397).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.11.1932, pod spis. zn.: R I 855/32 (Vážný č. 12070).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1931, pod spis. zn.: R I 440/31 (Vážný č. 10912).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 1919, pod spis. zn.: R I 142/19 (Vážný č. 134).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1934, pod spis. zn.: R I 325/34 (Vážný č. 13456).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 1931, pod spis. zn.: R I 662/31 (Vážný č. 10931).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. října 1932, pod spis. zn.: R I 744/32 (Vážný č. 11964).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 1932, pod spis. zn.: R I 117/32 (Vážný č. 11468).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1934, pod spis. zn.: R I 325/34 (Vážný č. 13456).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 1923, pod spis. zn.: R I 504/23 (Vážný č. 2878).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 1933, pod spis. zn.: R I 977/33 (Vážný č. 13057).

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 10. prosince 1952, pod spis. zn.: 21 Ok 319/52.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. února 1933, pod spis. zn.: R II 17/23 (Vážný č. 2252).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 1924, pod spis. zn.: R II 412/24 (Vážný č. 4449).

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 14. listopadu 1958, pod spis. zn.: 21 Co 832/58.

Soudní exekuce na nemovitý majetek v letech ČSR 1918-1963

Abstrakt:

Práce se zabývá a věnuje pozornost především exekučnímu řízení a exekucím na nemovitosti v období první Československé republiky a období po roce 1950. Představuje procesní předpisy týkající se exekučního řízení pocházející z 90. let 19. století, které byly právními normami velkého a podrobného rozsahu, a které byly recipovány do právního řádu první Československé republiky a procesní předpisy vydané po roce 1950, které již celou řadu exekučních institutů z předcházející doby neznaly. Na straně druhé tyto právní předpisy zavedly ale celou řadu nových institutů exekučního řízení, jako byl např. incidenční spor, projednávání námitek dlužníka přímo v exekučním řízení. Pro vymáhání výživného na nezletilé děti byl zaveden roku 1955 nový způsob exekuce na plat, když zabavení části mzdy zavazovalo nejen původního plátce, ale i všechny následující, ke kterým dlužník případně přešel.

Práce vychází také z dobových právních rozhodnutí jednotlivých soudů, z první Československé republiky zejména Nejvyššího soudu. Aplikace těchto rozhodnutí je ilustrována na konkrétních vzorových případech.

V rámci exekučního řízení jsou v práci představeny jednotlivé subjekty (věřitelé, dlužníci, třetí osoby, soudy), popsány základní procesní nástroje při provádění exekuce. Jsou představeny různé způsoby uspokojení věřitelů v případě nemovitostí. Je zde řešena problematika procesních podmínek v exekuci či procesních lhůt.

Práce řeší problematiku návrhu na povolení exekuce, její nařízení, lhůty, námitky proti povolení exekuce, odporovatelnost třetích osob, provedení exekuce, uspokojení z exekuce, zrušení exekuce, omezení a odklad exekuce, odvolání (rekurs), náhradu nákladů, smrt dlužníka nebo věřitele. Podrobně jsou zde vyloženy exekuční prostředky, jako bylo nucené zřízení práva zástavního, vnučená správa, nucená dražba, rozvrhové řízení, exekuční prodej nemovitostí z volné ruky, zrušení a skončení dražebního řízení, přeměna nucené dražby na vnučenou správu a v neposlední řadě též zatímní opatření.

Klíčová slova: exekuce, exekuce na nemovitosti, exekuční řád, věřitel, dlužník.

Court execution of immovable assets in the Czech in the age of 1918 – 1963

Abstract:

The work deals mainly with executory proceedings and distraintments in the period of the First Czechoslovakian Republic and after the year 1950. It introduces procedural rules concerning exekutory proceedings in the 1890s which were juridical regulations of a big and detailed extent and which were accepted into the legal code of the First Czechoslovakian Republic and procedural rules issued after 1950 which already didn't know a whole range of exekutory institutes of the previous age.

On the other hand, these laws introduced a number of new institutes of enforcement, such as an incidental dispute, debating the debtor's objections directly in the enforcement proceedings. In 1955, a new form of wage enforcement was introduced to enforce maintenance for minor children when the seizure of part of the wage obliged not only the original payer but also all the following to which the debtor eventually went.

The work is also patterned on the period legal decisions of individual courts of the First Czechoslovakian Republic, particularly of the Supreme Court. The applications of these decisions are illustrated by real sample cases.

Individual entities (creditors, debtors, the third entities, law courts) within the exekutory proceedings are introduced and basic trial instruments to carry out the execution are described in the work. Issues of procedural conditions of execution and problems of procedural periods are solved here too.

The thesis deals with the issue of application for execution enforcement, its orders, time limits, objections against the execution, the counterclaim of third parties, execution of execution, satisfaction of execution, cancellation of execution, limitation and suspension of execution, recourse, reimbursement, death of debtor or creditor. Enforcement measures are explained in detail here i.e. forced establishment of pledge, forced administration, forced auction, schedule management, executory sale of properties freehand, cancellation and termination of the auction procedure, conversion of forced auction into forced administration and last but not least, interim measures.

Key words: execution, distraintment, exekutory code, creditor, debtor